Mentor
әдістемелік орталығы

Республикалық ғылыми-танымдық
әдістемелік журналы

ÜZDIK QALAM

Ақтөбе қаласы

№24(03) 2025

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МАЗМҰНЫ
CONTENT
СОДЕРЖАНИЕ

Алписов Алтынбек Шукирбаевич.....5
Абдраимова Гульфира Абдикаримовна.....7
Абетова Динара Зейнуллиновна 9
Айтказина Маржан Оразгалиевна.....11
Акузакова Гулнур Сериккаликызы.....13
Ақатаева Толқын Әлібекқызы.....15
Алшимбаева Индира Ерлановна.....17
Анисимова Ирина Владимировна.....19
Апендина Гульжазира Хамитовна.....21
Бақытжанова Мерей Жұматерекқызы.....23
Балгазина Раулия Жадигеровна.....25
Бейсенбаева Куралай Тулегенкызы.....27
Бесайдарова Гульназ Бакбергеновна.....31
Буркиталина Балжан Касеновна.....33
Бурнашова Ольга Александровна.....34
Возниковцева Оксана Николаевна.....36
Ержанова Ляззат Тулеповна.....38
Жумина Баянгуль Дуймбаевна.....40
Жұмағұлова Шынар Амангелдіқызы.....42
Иманбаева Дина Еркиновна.....45
Ілияс Нұргул Ұзақбайқызы.....47
Кенжебаева Балдырган Данибеккызы.....48
Кәрім Аягул.....51
Кобенова Жанар.....53
Коломеец Василий Терентьевич.....57
Кочкина Ольга Сергеевна.....60
Крылова Татьяна Константиновна.....63
Кудайбергенова Нургуль Кудайбергеновна.....65
Куделько Татьяна Сергеевна.....67
Кужабаева Айгуль Елеусизовна 69
Максутова Асылгуль Ерлановна.....71
Малышкина Татьяна Юрьевна.....73
Матчанова Улмекен Аманжуловна 75
Моменова Мирагуль Боранбаевна.....76
Муханбетова Назыкен Темиржановна.....79
Мұхтар Атлас Әбдіхайдарұлы 82
Ниязбеков Кундык Утегенович 84
Оразбаева Жансауле Мирамбайқызы.....85
Оспанова Әдемі Еркінқызы 87
Пурханов Сабит Кенгесбаевич.....90
Расмұхамбетова Орынгул Қуандыққызы.....93
Садиров Аян Сейлханович.....95
Суюндикова Алия Тныштыкбаевна.....97
Таджденова Сагым.....99
Тайманова Зура Борангалиевна.....101
Тәуекелова Айнур Сәкенқызы.....104
Тлегенова Бактыгуль Бахытжановна.....106
Тлеубаева Салтанат Схаховна.....107
Тлеулиева Гульайм Шингизовна.....109
Төлеков Әуелбай Жұмағалиұлы.....112
Туреалиева Куралай Утеулиевна.....114
Тынымбаева Турсынкул Танатаровна 117
Уразгулова Зейнегуль Абдыкалыковна.....118
Шакибаева Айслу Ережеповна.....120
Калиева Рысалды Орынбасаровна.....123
Шамсутдинова Шинар Жумагалиевна.....123
Шамшадинова Гульмайрам Аманбаевна.....126
Шаханова Замзагуль Ораковна.....128
Шумейко Гаухар 132
Burabaeva Sandugash Turganbaevna.....138
Makhatova Nadezhda Sergeevna.....139
Zharbusinova Samal Kenjegarovna.....143

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК
ЖУРНАЛ ЕРЕЖЕСІ

Мақсаты:

Педагогтердің ғылыми-танымдық әлеуетін дамыту. Басылымы Қазақстан Республикасының Мәдениет және ақпарат министрлігі Ақпарат комитетінде тіркеуге алынып, мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қою туралы № KZ49VPY00083149 куәлігі 2023 жылы 04 желтоқсанында берілген, құжатқа сәйкес 2024 жылдан бастап шығарылады. Кезеңдік басылым: 1 жылда 24 рет, қазақ, орыс және ағылшын тілінде жарық көреді. Журналда Қазақстан Республикасының арнайы және жоғары оқу орындары, мектепке дейінгі ұйым, ЖББОМ педагогтерінің шетелдік ғалымдар, ғылыми-зерттеу мекемелерінің ғалымдары орындайтын (орындаған) іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулердің, эксперименттік әзірлемелердің нәтижелері, сондай-ақ ғылымиақпараттық материалдар және т.б. жарияланады.

ЖАУАПТЫЛАР:
Бас редактор:

Нурбергенова Сауле Турмаганбетовна
Бас редактордың орынбасары:
Жайтапова Алтынай Альбековна, п.ғ.д., профессор
Редакция алқасы:
Тихомирова Валентина Тихоновна п.ғ.к., доцент
Сулекенова Гульжан Утесиновна
Рысбекова Айнур Маратовна
Озган Мехмет
Дауметова Салтанат Турмаганбетовна
Дизайн:
Муханбедин Аружан Айбарқызы

Меншік иесі: «Mentor» әдістемелік орталығы (Ақтөбе қаласы)
Редакцияның мекен-жайы: Индексі-030000
Ақтөбе қаласы, А.Молдагулова даңғылы 66/2
Авторлар қолжазбасы, суреттер өңделмейді және кері қайтарылмайды.
Редакция авторлар мақаласының мазмұнына жауап бермейді.
Журналда жарияланған материалдары көшіріп немесе өңдеп басу үшін редакцияның жазбаша рұқсаты алынып, сілтеме жасалуы міндетті.
Журналға жинақтарыңызды kalam2025@mail.ru. почта арқылы жіберулеріңізге болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МУЗЫКА САБАҒЫНДА ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ

Алписов Алтынбек Шукирбаевич
Байганин аданы Б.Тәжібаев
атындағы балалар музыка
мектебінің домбыра аспабының оқытушысы

Қазіргі білім беру жүйесінің басты міндеті-сапалы білім алуға жағдай жасау. Педагогика өзінің арсеналында көптеген тиімді әдістерді жинақтады. Дегенмен, оқудағы тұрақтылық мәселелері, сондай-ақ әрбір оқушының жоғары нәтижелерге қол жеткізуі бүгінгі күнге дейін маңызды. Ғылым мен техниканың дамуымен адамның мүмкіндіктері едәуір кеңейді, орасан зор оқыту ресурстары бар жаңа технологиялар (өнеркәсіптік, электрондық, ақпараттық) пайда болды. Оқыту технологиясы – білім берудің неғұрлым тиімді түріне қол жеткізу үшін адами және техникалық ресурстарды есепке алу және олардың арасындағы өзара іс-қимыл арқылы бүкіл оқу процесін жоспарлау, қолдану және бағалаудың жүйелі әдісі. Қазіргі білім білім, білік және дағдылар түрінде оқыту нәтижелерін дәстүрлі түрде ұсынудан бас тартады. Қойылған міндет жаңа жүйелі-белсенді білім беру парадигмасына көшуді талап етеді, ол өз кезегінде жаңа стандартты іске асыратын оқытушы қызметінің түбегейлі өзгерістерімен байланысты. Сондықтан білім, білік, дағдыларды жинақтауға бағытталған дәстүрлі оқытуды білім алушылардың жеке басын дамыту процесіне айналдыру мәселесі туындайды. Негізгі міндеттердің бірі-оқыту мен тәрбиелеудің заманауи білім беру технологияларын игеру арқылы мұғалімнің педагогикалық шеберлігін арттыру.
1.Оқушылардың ассоциативті-бейнелі ойлауын дамыту технологиясы.
• Бұл технология бойынша жұмыс жүйесі студенттердің ассоциативті ойлауын дамытуға көмектеседі, бұл өз кезегінде баланың өзін өмірінің жаңа қырларын ашу процесіне тікелей тартуға мүмкіндік береді, әлемнің көптеген көріністерін түсінуге көмектеседі.
• Музыка сабақтарында проблемалық оқыту технологиясын қолдану. Пайдалану мақсаты:
• оқушылардың ойлауы мен қабілеттерін дамыту, шығармашылық қабілеттерін дамыту;
• оқушылардың проблемаларды белсенді іздеу және дербес шешу барысында алған білімдерін, іскерліктерін игеруі,нәтижесіндебұлбілім,іскерліктер дәстүрлі оқытуға қарағанда анағұрлым берік болады.
• стандартты емес мәселелерді көре, қоя және шеше алатын оқушының белсенді шығармашылық тұлғасын тәрбиелеу.
2.Денсаулық сақтау технологияларын қолдану шамадан тыс жүктемені жеңілдетуге, оқушылардың жағымды эмоционалды - энергетикалық тонусын қалпына келтіруге мүмкіндік береді.
3.Жобалық қызмет технологиясы оқушыларға жағдай жасайды:
• әр түрлі көздерден жетіспейтін білімді өз бетінше алады;
• танымдық және практикалық міндеттерді шешу үшін алған білімдерін пайдалануды үйренеді;
• әр түрлі топтарда жұмыс істей отырып, коммуникативті дағдыларды игеру;
• зерттеу дағдыларын дамытады (проблемаларды анықтау, ақпарат жинау, бақылау, эксперимент жүргізу, талдау, гипотеза құру, қарым-қатынас жасау дағдылары);
• жүйелік ойлауды дамыту.
5.Сыни ойлауды дамыту технологиясы ықпал етеді:
• ойлауды жандандыру, мотивацияны арттырады;
• оқушылардың өзін-өзі көрсетуіне, өзін, шығармашылық қабілеттерін көрсетуге мүмкіндік береді;
• мәселені шешудің жолдарын өз бетінше табу, өз пікірін басқалармен салыстыру, негізделген шешім шығару;
• өзара сыйластық, өзара қарым-қатынасты ынталандырады, қарым-қатынас дағдыларын дамытады, оқушыларды ойлауға үйретеді.
Бұл мақсатқа жетудің жолы –рефлексия, ол өзін-өзі тану, өзін-өзі бағалау, өзіне-өзі талдау жасау сияқты тәсілдер мен педагогикалық технология ретінде оқу материалын белсенді қабылдауды қамтамасыз етеді. Бұл үшін білім беруге педагогикалық және әдістемелік өзгерістерді енгізуді талап етеді. Бүгінгі білім беру саласының өзекті мәселелерінің тағы бірі-оқушының құзырлылығын қалыптастыру. Құзырлылық –

қоғамға қандай, жеке тұлғаға қандай білім қажет және ол қоғамның қандай қажетін өтей алады деген сұраққа жауап береді. Құзыреттілік білім беруде оқушылардың тұлғалық ойлау сферасына екпінді назар аударылады, олардың қолы жеткен шындық қа қарым қатынасының ерекше белгісі оның құнын жете түсіну, іздеу себебі және айналада болып жатқандардың мәні болып табылады, басқаша айтқанда толғаныс жасай білу сыни тұрғыдан ойлай білу болып саналады. “Қайта интонациялау әдісі” интонациялық негізде музыкалық ойлауды қалыптастыруға бағытталған. Ұсынылған әдістің мәні оқушыларға музыканың мағынасын оның өзгеру, даму процесінде интонация арқылы жүйелі түрде ашу болып табылады. Музыканың мағынасын оқушылар образ ішіндегі интонацияларды салыстыру арқылы, бір шығарманың әртүрлі бөліктерінің интонацияларының арақатынасы арқылы, шығарманы әр түрлі орындаушылық интерпретацияларда толығымен қайта қарау арқылы, басқа стильдегі, жанрдағы, драматургиядағы интонацияларды өзгерту арқылы түсінеді. Бұл әдістің негізгі мәні-шығарманы және оның композиторға тән “тоң-жасушаларды”, “астық-интонацияны”, сүйікті “сөйлеулерді”оқшаулауға қол жеткізетін тақырыптарын зерттеу. “Шедеврлерді жасау әдісі” оқушылардың музыкалық композициялардың логикасын түсінуге және “композиция” мүмкіндігін түсінуге бағытталған. Әдіс тақырыптардың интонациялық дамуы аясында да, музыканы композициялық, құрылымдық және аналитикалық түсіну аясында да оқушыларды композитордың шығармашылық зертханасына енгізіп, оқушы мен ұлы шебер арасындағы диалогты тудырады. Композитор-орындаушы-тыңдаушының іс-әрекетінің бірлігі қағидатын іске асыру сапалы терең деңгейде жүреді, іс жүзінде шығармашылық процестің әр қатысушысында “музыкалық шедеврді”құруға белсенділігін арттырады.

Әдебиеттер
1. Момынұлы П. Музыкалық тәрбие әдістері., Алматы., Қазақпарат.,2010.
2. МеңдаяқоваҚ.М.,ҚарамолдаеваГ.Ж.Мектепте музыка тәрбиесін беру әдістемесі., Алматы., 2010ж.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ФИЗИКА САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Абдраимова Гульфира Абдикаримовна
Ақтөбе облысы «Облыстық санаторлық мектеп-интернаты» КММ, физика және математика пәндерінің мұғалімі

Физика сабағында оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту-қазіргі білім беру жүйесінің маңызды міндеттерінің бірі. Функционалдық сауаттылық оқушылардың алған білімдерін өмірде қолдана білу, шешімдер қабылдауға, проблемаларды шешуге қабілетті болуға бағыттайды.

Физика сабағында бұл мақсатқа жету үшін мынадай әдістерді қолдануға болады:

1. Құзіреттілік көзқарас: Оқушыларға физиканың негізгі принциптерін түсіндіру кезінде осы мәселені күнделікті өмірде қалай қолдану керектігін көрсету. Мысалы, энергияның сақталу заңын күнделікті тұрмыстағы құрылғылар мен техникалар арқылы түсіндіру.
2. Кері байланыс: оқушылардың физикалық тәжірибелер мен эксперименттер арқылы өздерінің білімдерін тексеруіне мүмкіндік беру. Бұл олардың өз білімін бағалауға, кемшіліктерін анықтауға және оларды түзетуге мүмкіндік береді.
3. Проблемалық жағдайлар мен тапсырмалар: оқушыларды түрлі практикалық тапсырмалармен проблемаларды шешуге ынталандыру. Мұндай тапсырмалар оларға теориялық білімді практикада қолдануға мүмкіндік береді. Мысалы, электр тізбегін құрастыру,механикалық қозғалыс түрлерін зерттеу,т.б.
4. Жобалық жұмыс: оқушыларға белгілі бір тақырып бойынша жеке немесе топтық жобалар жасау тапсырмаларын беру. Бұл оларды өз бетімен ізденуге, сұрақ қоюға, ғылыми зерттеу жүргізуге және шығармашылықпен жұмыс жасауға үйретеді.
5. Пәнаралық байланыс: Физика пәнін басқа пәндермен (математика, химия, биология) байланыстыра отырып, жалпы білімдік контекст қалыптастыру. Мысалы, химиядағы реакциялар кезінде энергия өзгерістері туралы түсінік беру немесе математикада физикалық формулаларды қолдану.
6. Ақпараттық технологияларды пайдалану: Физика сабағында түрлі интерактивті құралдарды, модельдер мен симуляторларды қолдану арқылы оқушылардың теориялық білімдерін практикалық тұрғыда байыту. Бұл технологиялар оқушыларға физикалық процестер мен құбылыстарды визуальды түрде көруге мүмкіндік береді.
7. Білім алушылардың сыни ойлау қабілетін дамыту: Физика сабақтарында оқушыларға өз пікірлерін білдіруге және ғылыми сұрақтар қоюға мүмкіндік беру. Сондай-ақ, оларды әртүрлІ шешімдер мен тәсілдерді талқыға тарту, түрлі гипотезаларды тексеру.

Осы әдістер арқылы оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуға болады. Бұл олардың тек физика пәнін меңгеруге ғана емес, жалпы өмірде табысты болуына ықпал етеді.

Функционалдық сауаттылық оқушыға алған білімін практикада қолдана отырып, шындықты теориялық біліммен салыстыруға, оның нәтижелерін физикалық теорияға бейімдеуге және белгілі бір жағдайда дұрыс әрекет жасауға мүмкіндік береді. Егер білім алушы осындай дағдыларды меңгере алса, ол заманауи әлемді оңай шарлайды.

Физика сабағындағы оқу әрекеті нәтижелі болу үшін мына іс-әрекеттерді қамтуы керек деп санаймын:

- Құбылысты түсіндіру және сипаттау;
- Құбылыс пен процестің моделін қолдану және құрастыру;
- Нәтижені болжау;
- Қолда бар деректер негізінде қорытындыны тұжырымдау;
- Осы қорытындыны талдау және оның сенімділігін бағалау;
- Гипотезаны ұсыну және оны тексеру әдісін анықтау.

Сабақ барысында осындай әрекеттерді ұйымдастыру арқылы жаратылыстану сауаттылығын дамытатын тапсырмаларды беру керек. Білім алушының функционалдық сауаттылығын дамытуға арналған тапсырмаларға бірнеше мысалдар келтірейік.

1-тапсырма. Иістердің таралуы.(Диффузия құбылысы)

Қыстың ішінде екі сыныптас-Али мен Диас тәжірибе жасауды ұйғарды.Али бөлмедегі ауа температурасын өлшеді, дезодарантты алып, бөлменің алыс бұрышында шашты. Қарсы бұрышта тұрған Диас секундомерді бір уақытта қосты. Диас дезодаранттың иісін сезген кезде секундомерді өшірді.Осыдан кейін оқушылар терезені ашып, бөлмені желдетті. Али температураны қайта өлшегенде ол алғашқы температурадан төмен екендігін анықтады. Дезодарантты қайта шашып,

алдыңғы әрекетті қайталағанда, секундомер басқа уақытты көрсетті. Балалар диффузия құбылысы бөлме температурасына тікелей байланысты екендігіне көз жеткізді.

2-тапсырма.Тұздалған қияр.

Қиярды консервілеу кезінде қиярдың үстіне маринад құйылады. Маринад – су, тұз, шекер, түрлі дәмдеуіштер және сірке суының қоспасы. Егер маринадты қиярға жоғарғы температурада құйсақ, ол тез араласып, маринадталып бірнеше сағаттан кейін жеуге дайын болады. Ал, температура төмен болса, бірнеше күннен кейін маринад дайын болады.

3-тапсырма. Үйдегі тәжірибе.(Қысым)

Массаңызды және аяғыңыздың табан ауданын біле отырып, жүргенде және тұрғанда еденге қанша қысым түсіретіндігіңізді есептеңіз.

Ескерту. Табанның тірек аймағын келесідей анықтай аласыз. Аяғыңызды қағазға қойып, табаныңыз алып тұрған бөлігінің контурын сызыңыз. Контурдың ішіне түсетін толық квадраттар санын есептеп, оған толық емес квадраттардың жартысын қосыңыз. Алынған санды бір шаршының ауданына көбейтіңіз(мектеп дәптерінен алынған парақтағы шаршының ауданы 0,25 см.кв) және қажетті мәнді табыңыз. Төмен қарай бағытталған ауырлық күшін мәнін ауданға бөлсеңіз сіздің еденге түсіретін қысымыңыз табылады.

4-тапсырма.Табиғаттағы рычагтар. (Тепе-теңдік шарты)

Рычагтар өсімдіктерде де кездеседі.Мысалы, қатты жел қарағай мен терекке әсер етеді.Бұл кезде топырақтан негізгі тамырға әсер ететін қарсылық күші пайда болады.

Қарағайдың тамыры жерге терең енеді, «сына тәрізді» жүйе, ал теректе жердегі тармақталған тамыр жүйесі бар. Енді сұрақ. Қай ағаш, қарағай немесе терек қатты желде тамырымен жұлынуы мүмкін? Жауабы: терек. Себебі, жерден терекке әсер ететін қарсылық күшінің иіні желдің күшінен әлдеқайда көп, қатты желде рычаг(дін және тамыр) теңгерімсіз болып, терек құлап кетеді, ағаш тамырымен жұлынады.

Мұндай тапсырмаларды сабақта қолдану жаңа жағдайларға бағдарлану және практикалық мәселені шешу үшін қажетті жағдай жасауға мүмкіндік береді. Бұл білім алушының функционалдық сауаттылығын қалыптастыруға ықпал етеді. Оқушылар теориялық білімдерді меңгеріп қана қоймай, оларды өмірде қалай қолдануға болатынын түсінеді.

Қорыта айтқанда, функционалдық сауаттылықты жүзеге асырудың басты міндеті – оқушылардың теориялық білімдерін практикалық тұрғыда қолдануымен қатар, тәуелсіз еліміздің келешегіне үлкен жауапкершілікпен қарауға үлестерін қосу болып табылады.

Әдебиеттер:

1. «Физика» 7 сынып оқулық, авторы Башарұлы,Алматы 2017 ж
2. Физика 7 класс. Оқулық / А.Перышкин, Москва, 2017 г.
3. Физика және информатика журналы, Алматы, 2000 ж
4. Интернет материалдары
5. «Физикалық анықтамалық сөздік» - авторы: Л.Д.Ландау, Е.М.Лифшиц
6. «Физикадан тәжірибелер мен тәжірибелік жұмыстар»-авторы:В.А.Яковлев
7. «Физика» (8-11 сыныптар) – авторлары:Н.А.Рахметов, С.Т.Жақсылықов
8. «Қазіргі физика» - авторы: К.М.Сейітов,Т.К.Мажитов

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

КОРРЕКЦИОННО-РАЗВИВАЮЩИЕ УПРАЖНЕНИЯ НА ИНТЕРАКТИВНОЙ ДОСКЕ КАК СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ДЕТЕЙ С ООП

Абетова Динара Зейнуллиновна
учитель начальных классов - дефектолог,
педагог- модератор
КГУ «Специальная школа-интернат № 3
г. Степногорск» управления образования
Акмолинской области
Республика Казахстан

В современном образовании акцент на включение всех детей в образовательный процесс становится все более существенным. Дети с отклонениями в развитии, такими как ограничения в обучении (ООП), требуют специальных подходов, чтобы максимально раскрыть их потенциал. В этом контексте, использование интерактивных досок в образовательном процессе, особенно при проведении коррекционно-развивающих упражнений, становится ключевым средством для эффективного обучения и развития детей с ООП.

С появлением интерактивных досок в классах возможности обучения значительно расширились. Эти технологические инструменты позволяют вводить элементы игры и интерактивности в учебный процесс. В случае детей с ООП, которые часто испытывают трудности в обучении и взаимодействии со стандартными образовательными материалами, интерактивные доски становятся настоящим помощником в достижении успеха. Ключевым аспектом использования интерактивных досок является внедрение элементов игры и интерактивности в учебный процесс. Дети с ООП могут часто испытывать трудности в освоении абстрактных понятий, и традиционные методы обучения часто оказываются недостаточно эффективными. Именно здесь интерактивные доски выступают в роли катализатора обучения, предоставляя возможность учащимся визуализировать сложные концепции, делая их более доступными и понятными [1].

Для детей с ООП, для которых взаимодействие со стандартными образовательными материалами представляет трудность, интерактивные доски становятся настоящими помощниками в достижении успеха. Учитель может создавать персонализированные упражнения, адаптированные к уровню способностей и потребностям каждого ребенка. Это позволяет создавать индивидуализированные образовательные программы, сфокусированные на уникальных потребностях каждого ученика.

Кроме того, интерактивные доски способствуют развитию моторики, координации движений и восприятия пространства у детей с ООП. Взаимодействие с динамическими образовательными приложениями на доске поддерживает развитие физических и когнитивных навыков, что особенно важно для детей, испытывающих трудности в этой области [2].

Интерактивные доски позволяют создавать специальные задачи и упражнения, направленные на развитие конкретных когнитивных навыков у детей с ООП. Например, использование таких упражнений может способствовать улучшению внимания, памяти, логического мышления и решения проблем. Интерактивные доски выступают как эффективный инструмент для целенаправленного развития когнитивных навыков у детей с ограничениями в обучении. Создание специальных задач и упражнений адаптированных к индивидуальным потребностям каждого ребенка может существенно улучшить его когнитивные способности.

Прежде всего, внимание - ключевой аспект успешного обучения. Интерактивные упражнения, ориентированные на развитие внимания, могут включать в себя игровые элементы, задачи с постепенным усложнением и визуальные стимулы. Дети с ООП могут легко увлечься подобными задачами, что способствует повышению их концентрации и внимательности в учебной деятельности.

Память также играет важную роль в обучении. Интерактивные доски предоставляют возможность создавать упражнения, направленные на развитие кратковременной и долговременной памяти. При этом использование мультимедийных элементов, звуковых эффектов и интересных задач способствует более эффективному усвоению информации детьми с ООП.

Логическое мышление и умение решать проблемы - важные компетенции, которые развиваются через специальные упражнения на интерактивной доске. Задачи, требующие анализа, сравнения, классификации и принятия решений, способствуют

формированию логического мышления и обучают детей с ООП структурированному и системному подходу к решению задач [3].

Дети с ООП могут испытывать трудности в поддержании интереса к учебному процессу. Интерактивные доски способствуют созданию увлекательной образовательной среды, в которой ученики могут взаимодействовать с материалом более активно и увлеченно. Это способствует повышению мотивации и вовлеченности детей в учебный процесс. Дети с отклонениями в развитии часто сталкиваются с трудностью поддержания интереса к учебному процессу из-за разнообразных факторов, таких как сложности в понимании материала или отсутствие индивидуализированного подхода. В этом контексте интерактивные доски представляют собой не только средство обучения, но и инструмент для создания стимулирующей и увлекательной образовательной среды.

Интерактивные упражнения, адаптированные к уровню способностей каждого ребенка, призваны сделать обучение более увлекательным и доступным. Такие упражнения часто включают в себя элементы игры, где дети могут взаимодействовать с обучающими материалами в форме головоломок, задач, и интересных сценариев. Этот подход к обучению не только делает процесс более увлекательным, но и создает позитивный опыт, который стимулирует интерес к знаниям.

Важным аспектом является также активное взаимодействие с материалом. Интерактивные доски позволяют детям участвовать в уроке, перемещать элементы, решать задачи своими руками. Этот тактильный опыт стимулирует чувственное восприятие и способствует более глубокому усвоению знаний.

Таким образом использование коррекционно-развивающих упражнений на интерактивной доске является важным инструментом в сфере образования детей с отклонениями в развитии. Эти технологии не только облегчают процесс обучения, но и создают условия для максимального развития потенциала каждого ребенка, помогая им успешно включиться в общество и достичь успеха в учебе и жизни.

Список использованных источников

1. Ковригина Л. В. Использование элементов ИКТ при подготовке учителей-логопедов к логопедической работе с детьми младшего школьного возраста // Фундаментальные исследования. - 2008. - № 3 - С. 57-59.

2. Одинокова Н. А. Включение компьютерных развивающих игр в работу с детьми с особыми образовательными потребностями в условиях общеобразовательных организаций // Наука и социум: материалы Всероссийской научно-практической конференции с международным участием (15 мая 2017 г.) / отв. ред. Е. Л. Сорокина. - Новосибирск: Изд-во ЧУДПО Сибирский институт практической психологии, педагогики и социальной работы, 2017. - С. 135-140.

3. Одинокова Н. А. Особенности включения компьютерных развивающих игр в занятия со школьниками с ограниченными возможностями. // Современные проблемы общей и коррекционной педагогики и психологии детства: материалы IX Всероссийской конференции.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

АВТОРСКАЯ ИНДИВИДУАЛЬНАЯ ПРОГРАММА ПО УЧЕБНОМУ ПРЕДМЕТУ «СЧЕТ» 6 КЛАСС (ДЛЯ УЧАЩЕГОСЯ С УМЕРЕННЫМ НАРУШЕНИЕМ ИНТЕЛЛЕКТА) (ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ)

Айтказина Маржан Оразгалиевна
Учитель-дефектолог.
КГУ «Специальная школа-интернат №6» УО ОА

Авторская индивидуальная программа по учебному предмету «Счет»: для детей с умеренным нарушением интеллекта разработана на основе типовой учебной программы по учебному предмету «Счет» для обучающихся с умеренной умственной отсталостью 5-9 классов по обновленному содержанию (для классов с русским языком обучения) Приложение 94к приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 20 сентября 2018 года № 469. Приложение 534к приказу Министра образования и науки Республики Казахстан от 3 апреля 2013 года №115

Актуальность программы

Актуальность авторской индивидуальной программы определена недостаточностью методических рекомендаций по обучению и воспитанию детей с умеренным нарушением интеллекта. Планирование и составление программ требует индивидуализации. Данная программа может быть использована как при индивидуальном обучении на дому, так и при обучении в классе.

Для достижения результатов при их обучении, с учетом педагогической целесообразности, необходимо учитывать разный уровень усвоения учебных предметов на основании психофизиологических возможностей с целью успешной социализации.

Общая характеристика учебного предмета.

Цель учебного предмета «Счет» - формирование у обучающихся элементарных математических представлений, умений и навыков, которые помогут им адаптироваться в быту, овладеть доступной хозяйственно-трудовой деятельностью.

Задачи учебного предмета «Счет»:

1) развивать интерес к занятиям, активность, умения взаимодействовать с другими обучающимися и взрослыми;

2) способствовать формированию и развитию предметно-практической деятельности, моторной ловкости, положительных эмоционально-волевых качеств, познавательной активности;

3) формировать у каждого обучающегося доступные количественные, пространственные, временные представления и счетно-вычислительные навыки;

4) учить использовать полученные умения и навыки в жизненных ситуациях;

5) воспитывать трудолюбие, терпеливость, работоспособность, умение доводить начатое дело до завершения.

Срок реализации данной программы 1 год.

Основные направления коррекционной работы:

- развитие зрительного восприятия и узнавания;
- развитие пространственных представлений и ориентации;
- развитие основных мыслительных операций;
- развитие наглядно-образного и словесно-логического мышления;
- коррекция нарушений эмоционально-личностной сферы;
- развитие речи и обогащение словаря;
- коррекция индивидуальных пробелов в знаниях, умениях, навыках.
- развитие тактильных ощущений кистей рук и расширение тактильного опыта;
- развитие зрительного и слухового внимания;
- развитие вербальных и невербальных коммуникативных навыков;
- развитие мелкой моторики, зрительно-моторной координации.

Технологии преподавания учебного предмета «Счет».

При обучении учащихся с умеренными нарушениями интеллекта используются следующие методы обучения:

- индивидуально – дифференцированный подход, проблемные ситуации, практические упражнения: занимательные задания.
- совместные действия ребёнка и взрослого,
- действия по подражанию,
- действия по образцу, по словесной инструкции,
- приём наложения и приложения, обводки трафаретов.
- элементарные счётные действия, с помощью

тактильного и зрительного восприятия,
- воспроизведения величины, формы предметов, цифр с помощью пантомимических средств (показ руками),
- предварительное рассматривание, самостоятельное называние,
- соотнесение натуральных предметов с объёмными и плоскостными изображениями,
- подготовительные наблюдения,
- обыгрывание предметов.

Применяются разнообразные типы уроков:
- урок объяснения нового материала (наглядный показ действий со счётным материалом, с мерами длины, объёма, с объяснением и практическими действиями учащегося);
- урок закрепления знаний, умений, навыков (практический урок применение усвоенных действий с материалом учащимся с помощью и самостоятельно);
- урок обобщения и систематизации знаний (повторительно-обобщающий урок – действия по инструкции);
- комбинированный урок.

Описание места учебного предмета.

Данный предмет входит в образовательную область «Математика». Изучение предмета ведётся по урочной системе индивидуально, 45 минут, 1 час в неделю (34 часа в год), геометрический материал изучается на уроках обучения счёту, как часть урока и отдельными уроками.

Результаты освоения учебного предмета.

Результативность обучения обучающихся оценивается с учетом особенностей его психофизического развития и особых образовательных потребностей. В связи с этим требования к результатам освоения образовательных программ представляют собой описание возможных(ожидаемых) результатов образования данной категории обучающихся. Основным ожидаемым результатом освоения обучающихся является развитие жизненной компетенции, позволяющей достичь максимальной самостоятельности в решении повседневных жизненных задач, включение в жизнь общества через индивидуальное поэтапное и планомерное расширение социальных контактов и жизненного опыта.

Планируемые результаты к концу шестого года обучения учащиеся должны ориентировочно овладеть следующими знаниями и умениями:
- сложение и вычитание в пределах 20
- счёт прямой и обратный в пределах 20,
- работа со счётами,
- решение задач с мерами стоимости «дороже – дешевле»,
- построение треугольника по точкам при помощи линейки,
- ориентировка в мерах стоимости,
- ориентировка в мерах времени,
- ориентировка в мерах ёмкости.

Контроль знаний.

Контроль знаний осуществляется на уроках в виде выполнения заданий по словесной инструкции. Проводятся самостоятельные работы, практические задания в конце прохождения разделов учебного предмета.

Методическая литература для учителя:

1.Перова М.Н. Методика преподавания математики в специальной (коррекционной) школе VIII вида, : Учеб, для студ. дефект, фак. педвузов. — 4-е изд., перераб. — М.: Гуманит. изд. ‘ центр ВЛАДОС, 2001. — 408 с.: ил. — (Коррекционная 1 педагогика).

2.Сулейменова Р. А. и др. Математика. Учебник для 5 класса специальных школ (классов) для детей с нарушением интеллекта / Р. А. Сулейменова, И. Г. Елисеева. – Алматы: ТОО «Центр САТР», 2020. – 88 с.

3..Елисеева И. Г. Математика. Методическое пособие для 5 класса специальных школ (классов) для детей с нарушением интеллекта / И. Г. Елисеева. – Алматы: ТОО «Центр САТР», 2020. – 68 с.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ОЙЫН АРҚЫЛЫ СӨЙЛЕСУ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСЫН ЖЕТІЛДІРУ

Акузакова Гулнур Сериккаликызы
Хромтау қаласы №7 «Еркетай» бөбекжай-балабақшасының тәрбиешісі

Ойын - бала өміріндегі тәрбиенің шешуші шарты. Бала өзін қоршаған ортаны, өмір сүріп отырған айналасындағы заттар мен құбылыстарды ойын арқылы түсініп, ұғынады. Әрине, тек көру, байқау арқылы емес, тікелей араласып, іс-әрекетке көшіп, нақты қарым-қатынас барысында біледі. Мұны ұғынуда ойын шешуші мәнге ие болады. Былайша айтқанда, түрлі заттар мен құбылыстарды, адамдар арасындағы қарым-қатынасты баланың білуі, сезінуі ойын негізінде жүзеге асады. Баланың таным түсінігі, іс-әрекеті ойыннан бастау алады да, оның ұшығы болашақ өмірінде жалғасын табады. Халқымыз ойындарды тек балаларды алдандыру, көңілін көтеру әдісі деп қарамай, жас ерекшеліктеріне сай олардың көзқарастарын, мінез-құлқын қалыптастыру құралы деп ерекше бағалаған. Ойын негізінен балаларға денешынықтыру және эстетикалық тәрбие берудің маңызды құралы.

Ойынның негізгі ерекшелігі - ол балалардың қоршаған ортаны - адамдардың қимылын іс-әрекеттерін, олардың бала қимылынан туған жағдайдағы қарым-қатынасын бейнелеуі болып табылады. Ойын процессінде сөйлесу қарым- қатынасы үлкен рөл атқарады. Сөйлесе жүріп, балалар пікірлесіп, әсер алысуы, ойынның түпкі ниетімен мазмұнын анықтайды. Ойынның негізгі құрлымдық элементтері мыналар: ойынның түпкі ниеті, сюжеті немесе мазмұны, ойын әрекеттері, рөлдер ойынның өзінен туатын және балалар жасайтын немесе ересектер ұсынатын ойын ережесі. Ойынның түпкі ниеті – бұл балалардың нені және қалай ойнайтынның жалпы анықтамасы. Мысалы: «Дүкен», «Аурухана», «Ұшақтар», «Отбасы», «Балабақшасы» және тағы сол сияқты болып ойнайды. Бала ойын ойнағанда өмірінде көрген-білгенін өзіне ұнаған адамның іс-әрекетіне еліктеп отырып бейнелейді. Бала үшін өзіне ұнаған адамнан артық ештеңе жоқ, оған барлық жағынан ұқсағысы келеді. Жалпы бала табиғаты өзін бірнеше есе үлкен ғып көрсетуге бейім. Тез есейгісі келіп, бәрін өзім істеймін деп талпынады. Баланың осы талпынысын мұқалтпай, сен үлкенсің, мен көмектесіп жіберсем, бәрінде өзің істей аласың деп, сенім білдіре тәрбиелеу ұтымды әдіс. Үлкен адам мен баланың айырмашылығы үлкендердің сана сезімі мен іс-тәжірибесінің молдығында ғана.

Балаларды оқытудағы ойынның ерекшелігі:

- Ойын барысында оқушының ой-өрісі дамиды, сөйлеу қабілеті жетіледі, қарым-қатынас жасауға үйренеді, көңіл-күйі көтеріледі, оқушы жалықпайды, сөздік қоры көбейеді.
- қызығушылығы артады, логикалық ойлай білуге ұмтылдырады, тәртіп сақтау қабілеті, есте сақтау қабілеті қалыптасады.

Адамзат тәжірибесінде ойын әрекеті мынандай қызметтерді атқарады:

- Ойын – сауық;
- Коммуникативтік немесе қарым-қатынастық;
- Диагностикалық (ойын барысында өзін -өзі тану);
- Коррекциялық (өзін-өзі түзету);
- Әлеуметтендіру.

Ойын – адамның өміртанымының алғашқы қадамы. Сондықтан ойын арқылы балалар өмірден көптеген мәліметтер алып, білімін жетілдіріп, өз қажетін қалай қанағаттандыра алатынын, қандай қабілеті бар екенін байқап көрсетеді. Ойынның ережелері ойнаушыладың қисынды ой қабілетінің бір - біріне деген сыйластық қажеттіліктерімен санасуы әр ойыншының жеке әрекетінен туындайды. Ойынның басты шарты жеңіске жету болса, әр ойыншы ол қарсы мүмкіндігімен санасып, бір-біріне деген сенімін арттырады. Ойынның негізгі мақсаты - баланы қызықтыра отырып білімді берік меңгерту болса, мұғалімнің міндеті – сол ойын түрлерін пайдалана отырып, балаларды өздігімен жұмыс істей білуге, ой белсенділігі мен тіл байлығын арттыра түсуге түрлі дағды мен шеберлікті меңгертуге қол жеткізу. Дұрыс ұйымдастырылған ойын әрекеті балалардың өзара қарым-қатынасын дамытумен бірге мұқтаждықтарын қанағаттандыратын істерді жүзеге асыруға дағдыландырып, пайдалы және өнімді әрекеттер жасауға баулиды. Ойынның сюжеті, мазмұны – бұл оның жанды тұлғасын құрайтын, ойын әрекеттерінің, балалардың

өзара қарым - қатынастарының дамуын, көп жақтылығын және өзара байланысын анықтайтын нәрсе. Ойының мазмұны оны қызықты етеді, ойнауға ықылас пен ынтаны қоздырады. Ойын процессінде балалардың өздері ойнаушылардың мінез-құлық мен өзара қарым-қатынасын анықтайды және реттейтін ереже белгілейді. Ойын бала үшін нағыз өмір. Ойынның мазмұны мен ережесін, өзінің ойындағы рөлін пайдаланып, ойнаушылардың ынтасын басып тастамай, әдеппен ойынның барысын, олардың өзара қарым - қатынасын бағыттап отырады. Өзі де сол рөлге қатыса алады. Ойын оқу үстіндегі оқытумен де тығыз байланысты. Ойын ешқашанда өзінің қызықшылығын жоғалтпайды, тек оның мазмұны, сипаты өзгереді. Ойындар мазмұнына қарай , өзіне тән ерекшеліктеріне қарай сюжетті-рөлдік, драмалық, дидактикалық, құрлыс ойындары, қимылды ойындар, ұлттық ойындар болып бөлінеді. Сюжетті-рөлдік ойындардың ерекшелігі сол, оны балалардың өздері жасайды. Ойынның дербес әрекеті айқын өнерпаздық және шығармашылық сипатта болады. Бұл ойындар ұзақ та, қысқа да болуы мүмкін. Сюжетті –рөлдік ойында бейнелеу құрлыс рөл мен ойын әрекеттері болып табылады. Өзінің сипаты жағынан бұлар көбінесе еліктеу, шындықты көрсету болып табылады. Мысалы, «Дүкен» ойынын ойнағанда сатушымен сатып алушының әрекеттерін, ал «Аурухана» болып ойнағанда дәрігер мен науқастың әрекеттерін еліктейді. Педагог өткізілген ойынға талдау жасап, оның балаларға тигізген тәрбиелік ықпалын бағалауға, өз тобындағы сюжетті-рөлдік ойындарына одан әрі басшылық ету тәсілдерін ойластыруға тиіс. Сюжеттік-рөлдік ойындарды балалар өз беттерімен үш-төртеуі бірігіп ойнай береді. Бірақ олардың сюжетті өрбіте алмай, қарапайым ғана ойнап, әрі қарай не істерлерін білмей дағдаратын кездерін жиі байқауға болады. Соған орай тәрбиешінің міндеті - бастапқы кездері басшылық жасай отырып, ойынды өз мәнінде ойнай білуге үйрету. Ол үшін сюжетті-рольдік ойындарды талдап, ойнау жолдарын қалай кеңейтуге болатынын жан-жақты ойластырған жөн.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ДАМЫТУ

Ақатаева Толқын Әлібекқызы
Ырғыз ауданы Шеңбертал ЖББО мектептің
бастауыш сынып мұғалімі

Білім берудегі сауаттылық мәселесі, біріншіден, нақты бір елдегі халықтың әлеуметтік жағдайына, екіншіден, мемлекеттің экономикалық дамуына, үшіншіден, елдегі мәдени ахуалға тәуелді болатындығы айқын. Бүгінгі өркениеттің даму деңгейі білімділік пен сауаттылық ұғымдарының мазмұны мен оны түсінудің сара жолдарын іздестіруді қажет етіп отыр. Ғылыми еңбектерде сауаттылық ұғымының белгілі бір деңгейде ана тілінің грамматикалық нормаларына сай оқу, дұрыс жаза алу дағдыларын игеруі екені байқалады. Әйтсе де адамның өмір сүруіне қажетті деп танылып, меңгеруге ұсынылған бастауыш мектеп деңгейіндегі белгілі бір білім, білік пен дағдылардың жиынтығы (оқу, жазу, санау, сурет салу және т.б.) ретіндегі тілдік сауаттылық қазіргі кездегі әлеуметтік сұраным талаптарымен сәйкес келе бермейді.

Сауаттылық мазмұнының нақты мазмұны дара тұлғаның дамуына қойылатын қоғамдық талаптарға байланысты құбылмалы сипатқа ие болады. Ол қарапайым оқу, жазу, санау біліктіліктерінен бастап адамның әлеуметтік үдерістерге саналы түрде қатысуына мүмкіндік беретін, қоғамдық қажеттігі айқын кешенді білімдер мен біліктерден құралатын функционалдық сауаттылықты меңгеруді де қамтиды. Яғни, «функционалдық сауаттылық» белгілі бір кезеңге сай субъектінің алған білімі мен білігі негізінде сауатты іс-әрекет ете алуы деген мағынаны білдіреді. Қоғамның дамуына байланысты сауаттылық ұғымының мәні тарихи тұрғыдан өзгергенін, тұлғаға қойылатын талаптарда оқу, жазу, санай білу қабілеттерінен гөрі белгілі бір қоғамда өмір сүруге қажетті білім мен біліктердің жиынтығын игеру, яғни функционалдық сауаттылыққа жету деген сипатта ұғынылады.

Қазіргі әлемдегі, еліміздегі өріс алып отырған түрлі бағыттағы дамулардың әсерінен қоғамның адамға қоятын талаптарының өзгеруі нәтижесінде функционалдық сауаттылық ұғымы кең тарала бастады. Сауаттылық ұғымы оны білім берудің әрекеттік аспектісімен бірлікте алғанда ғана кеңейе түседі.

Функционалдық сауаттылық –тілдік тұлғаның әлеуметтік –қоғамдық ортада сөйлесім әрекетінің түрлерін (тыңдалым, айтылым, оқылым, жазылым, тілдесім) өзінің мақсатына қарай еркін қолдана алу мүмкіндіктерінің қалыптасқан жүйесі.

Сұхбаттық тапсырмалар диалогтан тұрады. Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылығын қалыптастыруда диалогты таңдауымыздың себебі ол күнделікті өмірде қолданылатын ауызша сөйлеу тілінің ең көп тараған және тілдік қатынастың табиғи түрі. Диалогтың жағдаяттылығы, алдында және артындағы айтылған жалпы ойға байланыстылығы, алдын ала дайындықсыз іске асатын сөйлесім әрекетінің түрі екені ескерілді.

Диалогтік сөйлеуге үйретуде дайындық жаттығулары мен шартты сөйлеу жаттығулары ұсынылады. Мұнда күнделікті өмірде жиі кездесетін жағдаяттар алынады. Оқушыларға дайын үлгілерді кезекпен бірнеше мәрте оқытып, диалогтің сөздерін қайталатып, рөлге бөліп оқытылады.

Мысалы:

- Сен бүгін театрға барасың ба?
- Жоқ, бара алмаймын.
- Неге?
- Ауылдан апам келеді. Сол кісіні күтіп алуға автобекетке барамыз.
- Кіммен барасың?
- Мен, бауырым мен қарындасым, әкем –төртеуіміз.
- Анаң ше?
- Ол үйде апама дастархан жайып, ас мәзірін даярлайды.

-Жарайды, жақсы.

Оқушылларды тек жауап беруге, яғни мәліметті хабарлауға ғана үйретпей, қарсы сұрақ қоюға, қайталап сұрауға да үйрету аса маңызды. Диалогтің осындай түрлері де ұсынылды.

Диалогтік тапсырмаларды орындау барысында оқушылардың диалогтік сөйлеудегі қарапайым дағдылары қалыптасып, сұрақ беру, өтініш айту, таңдану, бұйыруды қолдану, бір-бірімен әңгімелесе білу, мәліметтерді нақтылап сұрау, тыңдап отырып қайта сұрақ беру, келіспеушілік, толықтыру, тілдік материал көлемінде өзара пікір алыса білу дағдылары дамып, диалогтік тілді үйретуде соңғы нәтиже болып табылатын әңгімелесе білу біліктіліктері жетіледі.

«Мұражайға саяхат» тақырыбында мынадай

тапсырма орындалды.

Тапсырманың мақсаты: оқушылардың көне дүниелермен танысу, білу, құштарлану құзыреттілігін қалыптастыру. Көрген-білгендерін тиянақты түрде мазмұндап жеткізу.

Оқыту әдісі: сұрақ-жауап, қатысым әдістері. Көрген экспонат, мұралардың ішінен қажеттісін екшеп бөліп алып, сол туралы ақпарат беру біліктерін қалыптастыру көзделді. Тапсырма: 1. Қазақстанның мұражайлары жайында ақпараттар іздеп табу. 2. Ақпаратты жазбаша түрде дайындау. 3. Сынып алдында ақпараттың мазмұнын баяндау. Нәтиже: өздеріне қажетті ақпаратты іздеп, табуға жаттығады. Әңгімелеу, жазу, жұмыста жұмыс істеу дағдылары дамиды. Жұмыс кезінде коммуникативтік, мәселелердің шешімін табу құзыреттіліктері тапсырмаларын орындау ұсынылды.

Бастауыш сынып оқушыларының функционалдық сауаттылықтарын қалыптастыруда қатысымдық әдіс функционалдық сөйлеудің грамматикалық жағы мен лексикалық бірліктерді меңгертудің негізі ретінде алынды. Қатысым әдісі бойынша оқушыларды бірінші сабақтан бастап сөйлесім әрекетіне баулу, тілді үйретуді күнделікті өмрде жүзеге асыру, сабақты практикалық жағынан жан-жақты қамтамасыз ету ескерілді.

Өйткені кез-келген тақырыптағы тілдесім үдерісі сөйлеу, жазу, оқу, тыңдау әрекеттері арқылы іске асады. Бұл қатысымдық бағытта дайындалған тапсырмалардың мәні оқушыларды ана тілінде қарым-қатынас үдерісіне дайындау, сыныпта қарым-қатынас жасауға жағдай тудыру болып табылады. Қатысымдық әдіс ұсынылған тапсырмалардың бәріне ортақ, әсіресе жағдаяттық, рөлдік ойын, сұхбаттық тапсырмаларда басым болады. Осы әдістің функционалдық сауаттылықпен байланысы жағдаяттық, сұхбаттық тапсырмалардағы тілдесімде ерекше басымдылыққа ие болады. Рөлдік ойын әдісінде 7-12 жастағы балалар қарым-қатынасқа тез түседі де, кез-келген рөлді ынтамен орындайды. Рөлдік ойындар оқушыға өзін танытуға, жолдастарының пікірімен санасуға, дұрыс сөйлеу қабілетін жетілдіруге, жан-жақты білімін көрсетуге мүмкіндік береді.

Әдебиеттер

1. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі
2012-2016 жылдарға арналған ұлт¬тық іс-қимыл жоспары (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 25 маусымдағы № 832 Қаулысы).
2. Оразахынова Н., Кенжебаева Г. М. - «Оқушылардың функциональдық сауаттылығын қалыптастыру жолдары» ғылыми мақаласы, 2012. - Б. 42-47.
3. Рауандина А.К. «Қазақ тілін оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру әдістемесі (орыс тілді мектептердің 5-6-сыныптары)» автореферат дисс. – Алматы, 2010. - 26 б.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ХИМИЯЛЫҚ БАЙЛАНЫС ТЕОРИЯСЫН ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ

Алшимбаева Индира Ерлановна
«Электротехника колледжі» КМҚК

Кіріспе

Бұл жұмыс орта мектептер мен жоғары оқу орындарында химиялық байланыс теориясын оқытудың әдістемелік негіздерін зерттеуге арналған. Зерттеу барысында химиялық байланыс түрлерінің (коваленттік, иондық, металдық, донорлы-акцепторлы және сутектік байланыстар) табиғаты, қасиеттері және сипаттамасы терең талданған. Сонымен қатар, валенттік байланыс теориясы, молекулярлық орбитальдар теориясы және атомдық орбитальдардың гибридтенуі арқылы молекулалардың геометриясын оқыту әдістері қарастырылды. Зерттеу тәжірибелік бөлімді қамтиды, онда химиялық есептерді шешу әдістері мен студенттердің өзіндік жұмысқа арналған тапсырмалары ұсынылған. Бұл әдістеме студенттердің аналитикалық және эксперименттік дағдыларын жетілдіруге бағытталған.

Ұсынылып отырған әдістемелік құрал «Химиялық байланыс теориясын оқыту әдістемесі» – химия пәнінің ең күрделі және маңызды бөлімдерінің бірі болып табылатын химиялық байланыс тақырыбын оқытудың заманауи және тиімді тәсілдерін ұсынады. Бұл құрал студенттердің тақырыпты терең түсініп, оны тәжірибелік және теориялық тұрғыда қолдана алуына ықпал етеді. Сонымен қатар, оқытудың инклюзивті әдістерін қамту арқылы білім беру үдерісінде барлық студенттердің қажеттіліктерін ескеруге мүмкіндік береді.

Әдістемелік құралдың өзектілігін негіздеу

Химиялық байланыс – заттардың құрылымын, олардың физикалық және химиялық қасиеттерін түсіндіретін негізгі ұғымдардың бірі. Бұл тақырыпты дұрыс игеру студенттердің химия ғылымын терең түсінуіне негіз болады. Алайда, химиялық байланыс теориясы абстрактілі ұғымдарға бай болғандықтан, оны түсіндіру студенттердің қызығушылығын арттыратын және күрделілігін жеңілдететін ерекше әдістерді талап етеді.

Сонымен қатар, қазіргі білім беру жүйесі барлық студенттерге, оның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға, сапалы білім алуға тең жағдай жасауды мақсат етеді. Осы әдістемелік құрал инклюзивті білім беру қағидаттарын ескере отырып жасалған, бұл оны заманауи білім беру талаптарына сай маңызды құрал етеді.

Әдістемелік құралдың мақсаты

Әдістемелік құралдың басты мақсаты – студенттердің химиялық байланыс теориясын түсінуі мен оны меңгеруіне тиімді жағдай жасау.

Бұл мақсатты жүзеге асыру үшін келесі міндеттер қойылған:

1.Химиялық байланыстың теориялық негіздерін түсінікті түрде ұсыну.

2.Әртүрлі деңгейдегі студенттердің қажеттіліктерін ескере отырып, оқыту материалдарын бейімдеу.

3.Теорияны тәжірибемен байланыстыратын тапсырмалар мен мысалдар ұсыну.

5.Интерактивті және көрнекілік құралдарын пайдалана отырып, студенттердің қызығушылығын арттыру.

Әдістемелік құралдың негізгі принциптері

Бұл әдістемелік құрал төмендегідей негізгі принциптерге сүйенеді:

1. Қолжетімділік: Теориялық материалдар барлығына түсінікті болуы үшін бейімделген, қарапайым тілде және көрнекі түрде беріледі.
2. Икемділік: Оқу материалдары студенттердің білім деңгейіне және танымдық ерекшеліктеріне бейімделген.
3. Көрнекілік: Теорияны визуализациялау үшін диаграммалар, модельдер, бейнематериалдар және симуляциялар қолданылады.
4. Проблемалық оқыту: Студенттердің өздігінен ойлауын дамыту үшін шешімін табуды талап ететін тапсырмалар ұсынылады.
5. Интеграция: Химияны басқа ғылымдармен (физика, биология) байланыстыру арқылы студенттердің пәнге деген қызығушылығын арттыру.
6. Жеке бағдар: Студенттердің жеке оқу траекторияларын ескеру арқылы білім беру үдерісін жекелендіру.

Әдістемелік құралдың жаңалығы

1. Инклюзивті әдістердің қолданылуы: Әртүрлі студенттердің қажеттіліктерін ескеретін, қолжетімді

материалдар мен әдістемелер ұсынылған.

2. Когнитивті дамуға бағытталған тапсырмалар: Логикалық ойлау, есте сақтау және зейін дамытуға арналған арнайы жаттығулар енгізілген.

3. Интерактивті технологияларды пайдалану: Электрондық симуляциялар, химиялық реакцияларды 3D форматта көрсету және студенттердің қызығушылығын арттыратын мобильді қосымшалар ұсынылады.

4. Деңгейлік тапсырмалар жүйесі: Әртүрлі танымдық деңгейлерге бейімделген, қарапайымнан күрделіге қарай бағытталған жаттығулар.

5. Студенттердің шығармашылық әлеуетін дамыту: Жобалық жұмыстар мен тәжірибелік тапсырмалар арқылы студенттердің өз бетінше ізденуіне және шығармашылық ойлауына жағдай жасау.

Қорытынды

Химиялық байланыс тақырыбы – химия ғылымының ең маңызды және күрделі бөлімдерінің бірі. Бұл тақырып заттардың құрылымдық қасиеттерін түсінуге және олардың табиғи құбылыстарын тереңірек зерттеуге мүмкіндік береді.

I бөлімде химиялық байланыстың теориялық негіздері қарастырылды:

- Химиялық байланыс ілімінің даму тарихы ғылымның үздіксіз эволюциясын көрсетті;
- Химиялық байланыстың табиғаты мен оның қасиеттері түсіндірілді, бұл байланыстарды сипаттауда негізгі қағидалар мен әдістер талданды.

II бөлімде химиялық байланыстың түрлері мен олардың сипаттамалары жан-жақты талқыланды:

- Коваленттік байланыстан бастап, иондық және металдық байланыстардың ерекшеліктері қаралды;
- Валенттік байланыс теориясы және молекулярлық орбитальдар теориясы сияқты заманауи әдістемелер молекулаларды тереңірек түсіндіруге жол ашты;
- Сутектік, донорлы-акцепторлы байланыстардың рөлі мен ерекшеліктері талданды.

III бөлім тәжірибелік жұмыстарға арналды:

- Есептер мен практикалық мысалдар химиялық байланысты терең меңгеруге мүмкіндік берді;
- Өзіндік жұмысқа арналған сұрақтар мен тапсырмалар білімді бекітуге бағытталған.

Жалпы, бұл зерттеулер химиялық байланыс теориясының маңыздылығын айқындап, оны тиімді оқыту әдістемесін әзірлеуге мүмкіндік берді. Қарастырылған тақырыптар теория мен тәжірибенің үйлесімін көрсетіп, студенттердің химияны меңгеру деңгейін жақсартуға бағытталды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Ахметов Н.С. Общая и неорганическая химия. 5-е изд., исправл. М.: Высшая школа, 2003. - 743 с.
2. Вольхин В.В. Общая химия. Основной курс: Учебное пособие. СПб.: Изд. «Лань», 2008. – 464 с.
3. Хаускрофт К., Констебл Э. Современный курс общей химии. В 2-х т. Т.1. М.: Мир, 2002. - 540 с.
4. Коржуков Н.Г. Общая и неорганическая химия. Учебное пособие. – М.: МИСИС. 2004. – 512 с.
5. Шретер В, Лаутеншлегер К.-Х. и др. Химия. – М.:Химия, 1989. – 648 с.
6. Павлов Н.Н. Общая и неорганическая химия. М.: Дрофа, 2002. - 448 с.
7. Глинка Н.Л. Общая химия. М.: Интеграл-Пресс, 2004. - 728 с.
8. Некрасов Б.В. Основы общей химии. Изд. 3-е. Т. 1. М.: Химия, 1965. – 519 с.
9. Угай Я.А. Общая химия. Учеб. пособие для студентов ун-тов. – М.: «Высш. шк.», 1977. – 408 с.
10. Николаев Л.А., Современная химия. Пособие для учителей. М.: «Просвещение» - 1970. – 543 с.
11. Морозов И.В. и др. Окислительно-восстановительные процессы. Учебное пособие – М.: Издательство Московского университета, 2003. – 79 с.
12. Глинка Н.Л. Задачи и упражнения по общей химии. Л.: Химия, 1988. - 272 с.
13. Романцева Л.М., Лещинская З.Л., Суханова В.А. Сборник задач и упражнений по общей химии. М.: Высш. шк., 1991. - 288 с.
14. Любимова Н.Б. Вопросы и задачи по общей и неорганической химии. М.: Высш. шк., 1990. - 351 с.
15. Богатиков А.Н., Красицкий В.А. и др. Сборник задач, вопросов и упражнений по общей, неорганической химии: Учеб. пособие. – Мн.: БГУ, 2002. – 149 с.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ХУДОЖЕСТВЕННОЕ ТВОРЧЕСТВО НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Анисимова Ирина Владимировна
учитель русского языка и литературы,
КГУ «Общеобразовательная школа села Арнасай отдела образования по Аршалынскому району управления образования Акмолинской области»

Художественное творчество на уроках русского языка и литературы. Краткое описание и ключевые вопросы: 1. Уточнение понятия «художественное творчество». 2. Преимущества использования технологии предметно-языкового интегративного обучения. 3. Практические методики, позволяющие в условиях быстрого темпа обучения воспитать творческую личность, желающую созидать красоту вокруг себя, личность с развитым воображением, яр- кими эмоциями, умеющую осмысливать процессы, происходящие в мире.

Цель: формирование компетентности в области использования художественного творчества на уроках русского языка.

Актуальность темы обусловлена несколькими важными аспектами: развитие креативного мышления, повышение мотивации к изучению предмета, художественные задания (сочинение рассказов, стихов, эссе, создание комиксов и иллюстраций) делают процесс обучения более интересным и увлекательным, вовлекая учеников в активную деятельность. Художественное творчество реализуется в такой особой форме общественного сознания, как искусство. Искусство является своеобразной формой духовной жизни людей и связано с созданием художественных образов. Его особенность в том, что оно не может быть напрямую отнесено ни к теоретической, ни к практической стороне познания мира, гармонично и своеобразно сочетая в себе обе эти составляющие. В современном мире человеку просто необходимо уметь творчески мыслить, принимать нестандартные решения. Задача учителя состоит не только в том, чтобы дать учащимся как можно более глубокие знания по предмету, но и развить творческие способности каждого ребенка. То есть раскрыть в детях качества, лежащие в основе творческого мышления, сформировать умение управлять процессами творчества: фантазированием, пониманием закономерностей, решением сложных проблемных ситуаций. На это направлены те приемы, которые мы будем предлагать учащимся на уроках (в том числе по развитию речи) и во время внеклассных мероприятий. Использование данной методики на практике позволило выделить ее преимущества, а также некоторые проблемы ее внедрения в учебный процесс. Одним из основных плюсов данной методики является повышение мотивации к изучению русского языка и литературы у обучающихся. Изучение языка становится более целенаправленным, так как язык используется для решения конкретных коммуникативных задач. Кроме того, обучающиеся имеют возможность лучше узнать и понять культуру изучаемого языка, что ведет к формированию социокультурной компетенции учащихся. Обучающийся пропускает через себя достаточно большой объем языкового материала, что представляет собой полноценное погружение в естественную языковую среду. Необходимо также отметить то, что работа над различными темами позволяет выучить специфические термины, определенные языковые конструкции, что способствует пополнению словарного запаса обучающегося предметной терминологией и подготавливает его к дальнейшему изучению и применению полученных знаний и умений. Методические приемы художественного творчества на уроках русского языка. Музыка обладает огромным воздействием на творческие способности человека. Композиторы и поэты — одаренные творческие личности, для которых процесс творчества составляет основу их жизни и деятельности. Обратимся к творчеству П. И. Чайковского, талантливейшего музыканта и гениального русского композитора, чье творческое наследие — великий образец русской культуры. Хотелось бы привести два примера использования приемов художественного творчества на уроках русского языка, обращаясь к двум балетам Чайковского — «Лебединое озеро»

и «Щелкунчик». В обоих балетах исполняется соло «Русский танец», уникальные по своей композиции музыкальные шедевры, которые являются частью нашего культурного наследия. Из опыта работы следует отметить, что именно балеты Чайковского исключительно востребованы в культурной программе. Этапы работы и методика, направленная на развитие художественного творчества на уроках русского языка:

• Демонстрация видео «Танец русской невесты» из балета «Лебединое озеро» с комментариями учителя: исполнение этого номера требует от танцовщицы не только таланта, но и культуры, вкуса, понимания художественной задачи.
• Учитель задает вопросы аудитории об образе «русской невесты»: ее одежде, украшениях. Учитель задает вопросы аудитории о движениях, танце и образе «невесты».
• Лексическая работа: составление предложений со словами и словосочетаниями: кокошник, сарафан, коса, вышивка, узоры.
• Работа с фразеологизмами «стройная как березка», «плывет как лебедушка», «выступает как пава», «русая коса — девичья краса».
• Диалоги на темы: «Передает ли музыка Чайковского особенности русской культуры, в чем они?»; «Слышатся ли в музыке народные интонации, отрывки из народных песен?»
• Домашняя работа: эссе на тему «Танец русской невесты: шедевр или неудача композитора». Продолжая тему живописи, можно предложить для сочинения по картинке несколько произведений В. М. Васнецова на сказочные сюжеты (15 работ В. М. Васнецова). Это чудесные произведения живописи, иллюстрирующие русские былины и сказки. Здесь собраны ключевые персонажи: царевичи и царевны, волшебные предметы, богатыри, сказочные животные и птицы, злодеи и чудовища, музыканты, простые смертные и герои. Методика использования художественных произведений для развития творческих и креативных художественных способностей сводится к обучению видеть и читать картины, образы. В качестве коммуникативных заданий используются следующие: обсуждение персонажей, фона, сюжета картин, организуются дискуссии на тему сюжета и эмоций, вызванных художественным произведением. Учитель предлагает задания на составление устных сочинений-рассуждений: «Какие сказки можно вспомнить, глядя на ту или иную картину?», «Хотел бы ты очутиться в сказке с героями В. М. Васнецова, с какими именно?» Работа с художественными произведениями на уроке русского языка — огромная ниша для творчества и креатива учителя. Цель — воспитание у ребят художественного творчества, эстетики, формирование чувства прекрасного и, конечно, обучение языку. Можно попросить учеников подобрать пословицы и поговорки к увиденному сюжету картины, употребить выписанные учителем слова и словосочетания, написать изложение, «додумав» сюжет картины, а можно проводить конкурсы: кто более эмоционально опишет картину, сюжет, героев.

Список литературы

1. Шорина Т. А. С чего начинается Россия… По следам международного фестиваля «Знатоки России и русского языка» // Этнодиалоги. 2017. № 2 (53). С. 120–126.
2. Шорина Т. А. Социально-культурная и языковая адаптация средствами образования: аудирование социокультурной направленности // Среднее профессиональное образование. 2015. № 3. С. 45–48.
3. Шорина Т. А. Использование текстов социокультурной сферы в обуче- нии русскому языку на начальном этапе (А1, А2, В2) // Методические мероприятия для преподавателей образовательных организаций с пре- подаванием русского языка и обучения на русском языке в странах Азии: 5–6 сентября 2018 г., Ханой, Вьетнам; 26–27 сентября 2018 г., Нью-Дели, Индия; 2–3 октября 2018 г., Анкара, Турция. М., 2018.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ФОРМИРОВАНИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Апендина Гульжазира Хамитовна
КГУ «Средняя школа №8» г. Актобе

В системе среднего образования Республики Казахстан настало время перемен. В послании народу «Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее» Президент РК Н.А. Назарбаев говорит о необходимости перехода общеобразовательных школ на уровень преподавания в Назарбаев Интеллектуальных школах, что задает вектор дальнейшего развития среднего общего образования. В Назарбаев Интеллектуальных школах обучение русскому языку, как второму, строится по принципу развития коммуникативных навыков, таких как: слушание, говорение, чтение и письмо. В данной работе мы рассмотрим некоторые аспекты функциональной грамотности посредством развития коммуникативных навыков. Функциональная грамотность (лат. - направление) степень подготовленности человека к выполнению возложенных на него или добровольно взятых на себя функций. Безрукова В.С. в состав функциональной грамотности включает элементы лексической грамотности; умение человека понимать государственные акты и следовать им; соблюдение человеком норм общественной жизни и правил безопасности, требования технологических процессов; информационную и компьютерную грамотность. «Существует и другой подход к пониманию функциональной грамотности, включающий: воспитанность человека в духе доброжелательности и дружелюбия, что обеспечивает культуру общения; личностно-профессиональную подготовленность; профессионально- технологическую подготовленность». Функциональная грамотность при обучении русскому языку как второму подразумевает соблюдение принципа коммуникативной направленности. В современной методике выделяют пять уровней владения языком, определение которыхпоможет учителям при работе с учащимися в школе. Начальный уровень – это уровень, когда говорящий владеет стандартными фразами для простого разговора, умеет пользоваться клише и выученными фразами, читает знакомые слова и фразы, может написать отдельные слова, фразы, заполнить анкеты. Средний уровень подразумевает возможность ограниченного общения. Учащийся может понимать простые тексты, прогнозировать содержание короткого текста, может создавать небольшие письменные тексты. Продвинутый уровень – это уровень, который позволяет учащемуся удовлетворительно справляться с языковыми ситуациями, связанными с учебой или работой.

Профессиональный уровень – это уровень, при котором говорящий полностью удовлетворяет языковые потребности. Здесь следует указать документ, в котором представлены уровни развития знаний, умений, навыков, необходимых для овладения иностранным языком: «Общеевропейские компетенции владения иностранным языком: изучение, преподавание, оценка». В монографии описываются компетенции изучающего иностранный язык в целях общения. Как правило, развитие коммуникативных навыков осуществляется в следующем порядке: слушание, говорение, чтение, письмо. Слушание способствует запоминанию устной речи, стимулирует развитие речевых навыков учащихся, является индикатором уровня понимания звучащей речи, способствует постепенному овладению речевыми навыками. Мы можем использовать в классе экранизации художественных произведений или радиосериалы, телесериалы. Они полезны по ряду причин: • диалог, как правило, на бытовые темы (разговорный язык гораздо легче воспринимать); • если одну часть диалога не понял, другие части могут помочь заполнить пробелы в понимании и завершить общую картину того, что происходит; • слова повторяются в различных формах; • учащиеся получают возможность слушать разные типы акцентов и произношения. Учителю русского языка и литературы следует учитывать возможные трудности при развитии навыков аудирования у учащихся. Следующий вид речевой деятельности – говорение. Уровни развития навыка «говорение» подразделяются на начальный, средний и самостоятельный. Начальный уровень предполагает активную работу и поддержку учителя, наличие опор, учащийся развивает навыки говорения посредством ответов на простые вопросы, диалоги, небольшие сообщения. Средний уровень также предполагает опору на текст или средства наглядности. Самостоятельный уровень – уверенное владение навыками говорения без поддержки учителя, опора на знания и компетенции учащегося. Для того чтобы

доказательство завершилось успехом, в процессе обоснования истинности тезиса надо соблюдать правила доказательства. Чтение – важнейший инструмент развития интеллектуальных способностей учащихся, пополнения словарного запаса, развития критического мышления. «Чтение – это один из истоков мышления и умственного развития» - это высказывание В.А. Сухомлинского, в котором отражена важность развития навыков чтения, работы с текстом. В развитии навыков чтения выделяют три этапа работы, зависимо от роли и степени участия учителя в процессе чтения: • совместное чтение; • управляемое чтение; • самостоятельное чтение. При обучении русскому языку как второму важно научить детей осмысленному чтению с помощью постепенного перехода от совместного чтения к управляемому, а затем – самостоятельному. В средних классах основным видом чтения становится самостоятельное чтение, редко – управляемое, в работе со сложными текстами, в которых встречается большое количество новых слов и выражений, терминов, фразеологических оборотов, заимствованных слов, эмоционально-выразительной и разговорной лексики. При работе с текстами целесообразны задания на составление различных планов: простой, сложный, вопросный, назывной, тезисный. Впоследствии планы могут использоваться для работы над свертыванием, развертыванием информации, пересказом, созданием графических органайзеров, письменных текстов. Развитие навыков письма является самым сложным процессом, который осуществляется по принципу уменьшения роли учителя в создании учащимися письменных текстов: совместное письмо, управляемое письмо, самостоятельное письмо. В зависимости от цели обучения на конкретном уроке учитель выбирает тот или иной вид работы над развитием навыков письма у учащихся. Совместное и управляемое виды письма эффективнее проводить в малых группах с дифференцированными заданиями. Дифференциация в этом случае возможна на основе диагностических срезов, данных формативного оценивания, по которым можно поделить учащихся на группы, например, группа учащихся, которые затрудняются в использовании изобразительновыразительных средств в письменных работах и т.д.

Самостоятельное письмо – это уровень уверенного владения навыками создания письменных текстов. Учитель, в зависимости от цели урока, может подбирать задания с опорой на картинки, постеры, аудиовизуальный материал, графические органайзеры, например, «Гора истории», «Линия времени» и т.д. Последовательная продуманная работа по развитию коммуникативных навыков в предварительно созданной коллаборативной среде – залог успешного изучения языка. В зависимости от целей урока, уровня владения языком, индивидуальных качеств учащихся учитель может формировать гомогенные или гетерогенные группы, организовать парную работу. Коллаборативная среда, в которой процесс обучения осуществляется посредством общения, способствует преодолению языкового барьера учащимися, взаимообучению и взаимоподдержке. Как сказал великий Конфуций: «Даже в обществе двух человек я непременно найду, чему у них поучиться»… Таким образом, развитие навыков слушания, говорения, чтения и письма способствует активному овладению языковым материалом, направлено на освоение учащимися речевых навыков и умений, необходимых для успешного обучения, общения. Следовательно, способствует формированию и развитию функциональной грамотности учащихся.

Список использованной литературы

1. Послание Президента РК Н.А. Назарбаева «Казахстанский путь– 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее», 2014 г. 2. Безрукова В.С. Основы духовной культуры (энциклопедический словарь педагога), 2000. - С.24-25. 3. Крючкова Л.С. Практическая методика обучения русскому языку как иностранному: учеб.пособие / Л.С. Крючкова, Н.В. Мощинская. – 2-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2011. – 480 с. 4. Щукин А.Н. Методика преподавания русского языка как иностранного: учебное пособие. – М.: Высшая школа, 2003. — 334 с

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ АНАЛИТИКАЛЫҚ ҚАБІЛЕТТІЛІКТЕРІН ОЙЫН ТҮРЛЕРІ АРҚЫЛЫ ЖЕТІЛДІРУ

Бақытжанова Мерей Жұматерекқызы
биология пәнінің мұғалімі

Кіріспе: жазушы А.М.Горький: «Ойын арқылы бала дүниені таниды» - деп өз тұжырымын айтты. Қоғам дамуының қазіргі кезеңінде оқушыларды оқыту мен тәрбиелеудің жаңа жүйесін енгізуді талап етеді. Осындай жаңа жүйенің бірі – педагогикалық технологияның қазіргі кезде кеңінен қолданылып жүрген түрі – ойын технологиялары – оқушылардың оқу кеңістігіндегі ой-өрісінің дамуына, өз бетімен немесе топтарда жұмыс істей алу қабілеттілігінің дамуына үлес қоса отырып, оның интеллектуалды және рухани жетілуіне зор әсерін тигізеді. Өте танымал әдістердің бірі сабақта онлайн платформалардағы ойындарды қолдану. Менің қорғағалы отырған тақырыбымның жүйесі білім алушылардың әр түрлі форматтағы ойындарды ойнап қана қоймай, білімді меңгеру. Меңгеру арқылы білім алушы тақырыпты, мазмұнды және алған жаңа ақпаратты жинақтау, талдау, жүйелеу, сұрыптау яғни, анализ жасай алуына қол жеткізу.

Бұл тақырыптың өзектілігі: ойын арқылы оқыту-сараптамалық қабілеттер мен дағдыларды дамытудың бір жолы. Жаңа материалды жеңіл, тиянақты, нақты түсіндіруге, меңгеруге жағдай жасалып, ол оқушының санасына берік сақталуға көмектеседі.

Баяндама мақсаты: тиімді тәсілдер арқылы нәтижеге бағытталған ойын түрлерін талдау.

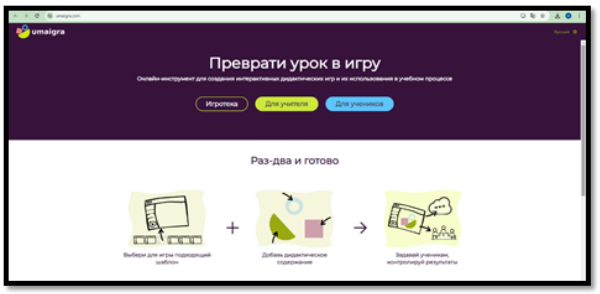
Баяндама міндеттері: тақырып аясында тиянақты ізденіс жұмысы, қосымша дереккөздерді ұсыну, ойын технологиясына байланысты нақты платформалар мен тақталарда жұмыс түрлерін сипаттау.

Негізгі бөлім:
Ойын технологиялары оқытушы мен оқушының белгілі бір сюжеттерді (ойын, ертегілер, спектакльдер, іскерлік қатынастар) өткізу арқылы, өзара іс-әрекетінің ойын формасы түрінде көрінеді. Бұл технологияларда оқыту міндеттері мен педагогикалық жағдаяттар ойын мазмұнына кірістірілген. Оқу процесінде қызықты іскерлік, рольдік және компьютерлік ойындар қолданылады. Солардың бірі – онлайн ойын жүйесін қолдану – қарқынды оқу әдісінің бірі болып табылады. Оқу процесінде ойын технологияларын пайдалану оқушылардың ойлау қабілеттіліктерін, аналитикалық дағдыларын жоғарылатуға көмектесетіні белгілі.

Ойын технологияларының бірнеше түрін қолдануға болады:
1. рольдерді ойнау;
2. іскерлік ойындар:
- оқу ойындары;
- өндірістік ойындар;
- зерттеушілік ойындар;
3. ұйымдастырушылық-қызметтік ойын:
- инновациялық ойын;
- ұйымдастырушылық-ойлау ойындары;
4. ойындық жобалау.

Жоғарыда аталған процестердің өзіндік мақсаты болады.

Сабақ барысында онлайн ойын түрлерін қолдану әр түрлі жас ерекшелегіндегі оқушыларға қызықты, әрі уақытты үнемдеу үшін тиімді болып келеді. Сондай платформалардың бірі https://www.umaig-ra.com/. Бұл платформаны оқытушы, оқушы немесе жәй интелектуалды ойын үшін қолдануға болады.

Интернет желісіне сілтеме арқылы осы платформаға кіріп, электронды поштаңызды жазып өз аккаунтыңызды тіркеуіңізге болады. Бұл платформадағы ойын шаблондыры суретте көрсетілген:
келесі ақпараттық суретте көрсетілгендей өткізілетін тақырыбыңызға байланысты мағлұматты теріп бірден ойын түрлерін таңдап алуыңызға болады немесе өзіңізге ыңғайлы форматты таңдау арқылы дайын шаблондардан ойын құрастыруыңызға болады.

Дайын ойын түрлерін қолдану үшін өте ыңғайлы фильтрлер арқылы іздестіруге болады. Мысалы: өз пәніңізді, ойын түрінде пайдаланғыңыз келетін шаблондарды, баланың жас аралығын және оқытылатын тілді фильтірлесеңіз қажетті ақпаратты ала аласыз. Ұнатқан ойынды сілтеме арқылы кез

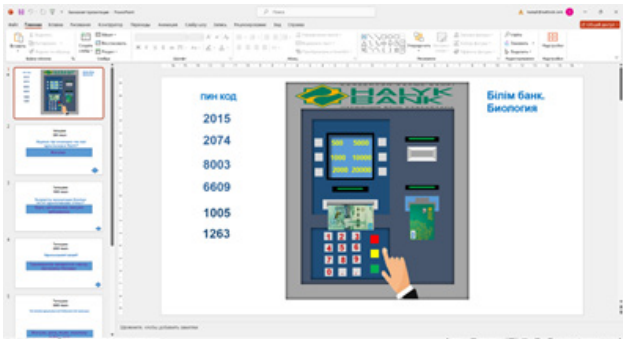

келген уақытта экраннан демонстрациялап, жүргізе аласыз. Шектеулі уақыт және тапсырмалар саны, бонустар (балл) беріледі.

Осы орайда өз тәжірбиеммен бөлісетін болсам ашық сабақты танымал болып жатқан «Кальмар» фильмінің форматында өткіздім. Сабақ құрылымы ойын түріндегі тапсырмалардан құралды. Ең алдымен бұл ойынның мақсатын оқушылар түсінуі қажет. Фильмде әр түрлі ойындардағы тапсырмаларды дұрыс орындау арқылы ойыншы жеңімпаз атанады және соған сәйкес сыйақы алып отырады. Ал менің сабағымда оқушылар баллдық жүйеге сәйкес бағаланып отырды.

Өткен білімді яғни, үй тапсырмасын еске түсіру үшін интернет желісінсіз тақтада орындауға болатын дайын PowerPoint шаблоны арқылы «Білім банк» ойынында сұрақ-жауаптар қойылды. Бұл ойында оқушы алдымен білім алу мақсатында карточканы банкоматқа орналастырады. Ойынды бастау үшін құпия кілт қажет, ал кілт мұғалімде ғана болады, себебі білім бұлағын ашушы әрқашан үйретуші. Әрі қарай ойынды жалғастыру үшін оқушы валюталарды таңдайды, таңдалған купюраның үстінен басқан сәтте жасырынған тапсырма шығады. Купюралардың құнына қарай тапсырмалар күрделірек ұйымдастырылады, сәйкесінше балл саны жоғарырақ болады.

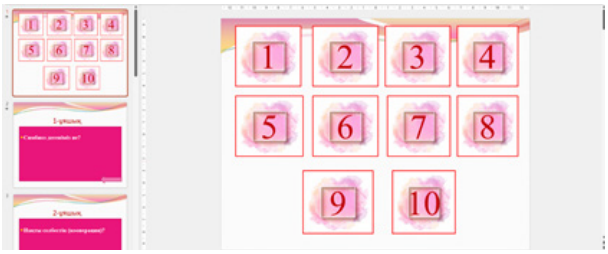
«Банкомат» ойыны

Бұл әдіс қызығушылықты арттыруға және белсенділікті көтеруге көмектесті.

Сабақты бекіту мақсатында «Ұяшық ойыны» ойнатылды. Ұяшық ойынында 10 ұяшық орналастырылады, бұл балаларды 10 балдық жүйе бойынша бағалауға ыңғайлы. Оқушы қалаған санды таңдап, ұяшық үстінен басады сол сәтте карточка айналып артында жасырынған сұрақтар шығады. Әр дұрыс жауабы арқылы оқушыны бағалау жүргізілді..

«Ұяшық» ойыны

Бұл дайын шаблондарды кез келген уақытта сабақ үстінде пайдалана аласыз. Редакциялау өте оңай және тез орындалады. Яғни, сұрақ орнына аудио, видео, png т.б. материалдарды орналастырып, тапсырманы түрлендіре аласыз.

Қорытындылай келе, ойын технологияларын кеңінен пайдалана отырып біз оқушылардың білімін бағалау үшін, олардың ой кеңістіктерін жетілдіруге бағыттау шараларын жүргіземіз. Сонымен қатар іскерлік ойындар болашақ экономист мамандарға аса қажетті өз бетінше шешім қабылдай білу, басқалардың еңбегін дұрыс бағалай алу, қоршаған орта адамдарымен дұрыс қарым-қатынас жасай білу сияқты қасиеттерді қалыптастыруға мүмкіндік береді.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ГЕОГРАФИЯ ЖӘНЕ АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Балгазина Раулия Жадигеровна
Мұғалжар ауданы Құмжарған негізгі орта мектебінің география пәнінің мұғалімі

География сабағын тиімді өткізу және оқушылардың географиялық білімдерін тереңдету үшін қолданылатын маңызды құралдар мен әдістер. АКТ көмегімен география пәні тек дәстүрлі тәсілдермен шектелмей, интерактивті, қызықты және заман талабына сай өтеді.

АКТ география сабағында қалай пайдаланылады?

Ақпараттық және коммуникациялық технологиялар география пәнін оқытуда көптеген мүмкіндіктер береді. АКТ-ны қолдану сабақты қызықты әрі тиімді етіп қана қоймай, оқушылардың географиялық білімдерін түрлі қырынан дамытуға мүмкіндік береді.

1. Интерактивті тақталар

Интерактивті тақта — география сабағын өткізуде өте тиімді құрал. Ол мұғалім мен оқушылар арасындағы өзара әрекеттесуді арттырады және оқу процесін қызықты етеді. Бұл құралды қолдану арқылы:

- Географиялық карталар мен диаграммалар көрсетіледі, оларды масштабтап, айналдырып, түсіндірмелер қосуға болады.
- Оқушылармен географиялық викториналар мен тапсырмалар орындауға болады.
- Географиялық мәліметтер мен сызбаларды анимировать және визуализациялау үшін қолдануға болады.

2. Онлайн карталар мен географиялық қосымшалар

Google Earth, ArcGIS Online, Mapbox сияқты қосымшалар мен онлайн карталарды қолдану арқылы оқушылар әлемнің әртүрлі аймақтарын зерттей алады.

- Google Earth арқылы ғаламшарды кез келген бұрыштан зерттеу, әртүрлі аймақтар мен табиғи құбылыстарды зерттеу.
- ArcGIS Online картасы арқылы нақты уақыттағы деректерді көріп, талдау жасау.
- Google Maps пайдаланып, нақты жерлердің географиялық координаттарын анықтау, бағытты көрсетуді үйрену.

3. Географиялық деректерді өңдеу

АКТ-ны қолдану арқылы оқушылар түрлі географиялық деректерді өңдеуге және талдауға мүмкіндік алады. Оқушылар:

- Географиялық ақпараттық жүйелерді (ГАЖ) пайдаланып, карталар, мәліметтер базасын және диаграммаларды өңдей алады.
- Әртүрлі географиялық деректерді визуализациялап, оларды зерттей отырып, талдау жасауға дағдыланады.
- Географиялық статистика мен деректерді анализдеу дағдыларын қалыптастырады.

4. Қашықтықтан оқыту және веб-ресурстар

Жаңа ақпаратты меңгеру және оны талдау үшін әртүрлі веб-сайттар мен ресурстарды пайдалануға болады. Интернет-ресурстар мен платформалар география сабағының қызықты әрі ақпаратты болуына ықпал етеді.

- YouTube сияқты видеохостинг платформаларында географиялық құбылыстар туралы бейнемазмұндар пайдалану.
- Вебинарлар мен онлайн дәрістерді өткізу. Мұғалімдер мен оқушылар әлемнің басқа аймақтарындағы географиялық зерттеулер туралы ақпарат ала алады.

5. Мультимедиялық презентациялар

PowerPoint, Prezi немесе Canva сияқты мультимедиялық құралдар арқылы географиялық тақырыптарға презентациялар жасау мүмкіндігі бар. Бұл құралдар көмегімен оқушылар:

- Географиялық ақпаратты тиімді әрі қызықты түрде ұсынуды үйренеді.
- Интерактивті тапсырмалар мен визуализацияларды қолданып, ақпаратты өздері жасаған презентацияларда көрсетуге мүмкіндік алады.
- Презентацияларды топпен бірге жасап, оларды сынып алдында қорғау арқылы шығармашылық дағдыларын дамытады.

6. Географиялық виртуалды турлар

Қазіргі таңда виртуалды экскурсиялар мен турлар әлемнің түрлі географиялық аймақтарын зерттеуге мүмкіндік береді. 360° бейнемазмұндар, виртуалды музейлер мен табиғат саябақтары арқылы оқушылар нақты табиғи аймақтарды зерттеп, олар туралы білімдерін арттырады.

- Виртуалды турлар арқылы оқушылар жер шарының әртүрлі бөліктерін «саяхаттап» көріп, таныс болып, өздерінің білімдерін тексере алады.
- Виртуалды экскурсиялар экология, геология,

географияның түрлі салаларын зерттеуге мүмкіндік береді.

7. Жобалар мен тапсырмалар

АКТ оқушыларға географиялық жобаларды жасауға және зерттеулер жүргізуге мүмкіндік береді. Олар деректерді жинап, әртүрлі тақырыптарға байланысты ғылыми жобалар мен жұмыстарды орындауға болады.

• Жобалық жұмыстар: Оқушылар әртүрлі географиялық тақырыптар бойынша зерттеу жүргізіп, алынған мәліметтермен түрлі қосымшалар арқылы жұмыс жасайды.

• Онлайн талқылаулар: Топтық жобаларда оқушылар географиялық мәселелерді зерттеп, нәтижелерін онлайн түрде қорғай алады.

8. Географиялық симуляциялар мен анимациялар

Географиялық процесстерді түсіндіру үшін түрлі симуляциялар мен анимациялар пайдалану тиімді. Бұл әдіс оқушыларға күрделі географиялық процестерді визуалды түрде көрсетіп, оларды түсінуді жеңілдетеді.

• Климаттың өзгеруі, циркуляция процесстері, тайфундар мен урагандардың қалыптасуы сияқты құбылыстарды анимациялар арқылы түсіндіру.

• Вулканизм, жер сілкінісі сияқты геологиялық процестердің модельдерін пайдалану.

9. Құралдар мен қосымшаларды қолдану

Оқушыларға география бойынша тапсырмаларды орындау үшін түрлі онлайн құралдарды қолдану ұсынылады:

• Geogebra, Desmos сияқты құралдар математикалық және географиялық есептерді шешуге көмек береді.

• Google Forms немесе SurveyMonkey сияқты платформалар арқылы викториналар мен сауалнамалар өткізу.

АКТ қолданудың артықшылықтары:

1.Таңдау еркіндігі: Оқушыларға түрлі көздерден ақпарат алуға және оны өңдеуге мүмкіндік береді.

2.Қызығушылықты арттырады: АКТ оқушылардың қызығушылығын оятып, сабаққа белсенді қатысуға ықпал етеді.

3.Шығармашылықты дамытады: Оқушылар өз идеяларын, жобаларын және зерттеулерін АКТ құралдары арқылы шығармашылық түрде ұсына алады.

География сабағында АКТ қолдану оқушылардың білімін тереңдетіп, оларды қазіргі заманғы технологияларды тиімді пайдалануға үйретеді. АКТ-ның көмегімен география пәні тек теориялық біліммен ғана шектелмей, тәжірибелік дағдылар мен қызықты зерттеулерге жол ашады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Климова, Л. «Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар және білім беру». - 2019

2. Оразбекова, Қ. «Географияны оқыту әдістемесі: инновациялық тәсілдер». -2021

3. Педагогикалық инновациялар. Сындарлы ойлау мен әдіснамалық тәсілдер -2019

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ФОРМИРОВАНИЕ HARD SKILLS УЧАЩИХСЯ 7-8 КЛАССОВ НА УРОКАХ ФИЗИКИ ЧЕРЕЗ РАБОТУ С ГРАФИКАМИ

Бейсенбаева Куралай Тулегенкызы
учитель физики и информатики КГУ «Средняя школа имени М.В.Ломоносова» г.Зайсан ВКО

Введение

Современные школьные учебники физики достаточно хорошо позволяют изучить предмет. В них дается подробное объяснение физических явлений, содержание позволяет вполне успешно изучить физические законы, а также научиться решать задачи. Тем не менее, в них мало внимания уделяется графическому представлению физических процессов.

В данной работе рассматривается метод альтернативного способа решения задач через графику. При этом главное внимание уделяется формированию hard skills учащихся по работе с графиком и графической информацией. Приведены примеры заданий на данную тематику и структура действий по формированию навыков работы с графиками.

Актуальность: Hard skills (жёсткие навыки) включают умение работать с данными, графиками и моделями, что является востребованным умением в современном мире науки и технологий. Работа с графиками развивает аналитическое мышление, функциональную грамотность и умение работать с визуальными данными. В современной образовательной системе умение интерпретировать графики имеет межпредметное значение. У учащихся среднего звена именно в 7–8 классах начинается систематическое изучение физики, где графики — важный инструмент для визуализации физических процессов (например, зависимость скорости от времени, силы от удлинения). Помимо этого предметные олимпиадные задания, задания ЕНТ содержат графики, которые показывают уровень освоенности материала и владения естественнонаучной грамотностью.

Почему именно это тема заинтересовала меня? На занятиях в 7 классе по физике, я столкнулась с проблемой того, что дети не до конца разобрались на уроках математики с построением графиков и считыванием с графика информации. Что бы разрешить эту проблему, мне пришлось искать пути восполнения пробелов и закрепление последующего материала.

Цель работы: сформировать у учащихся 7–8 классов навыки работы с графиками (чтение, построение, анализ) через выполнение практических, лабораторных и аналитических заданий на уроках физики. Эти hard skills являются ключевыми для успешного освоения не только физики, но и других наук, а также востребованы в современном мире, ориентированном на работу с данными и визуализацией.

Основные задачи

1. Обучить учащихся базовым приёмам построения графиков из экспериментальных данных.
2. Развить способность читать и интерпретировать графики, выявлять физические закономерности.
3. Связать графики с реальными физическими процессами, чтобы учащиеся могли лучше понять явления, такие как равномерное движение, ускорение, изменение температуры и др.
4. Научить применять графики для решения задач и анализа реальных физических явлений.
5. Внедрить графики как инструмент визуализации при решении задач.
6. Воспитать культуру работы с инструментами построения графиков, включая использование цифровых технологий.

Основная часть

1. Что такое hard skills?

Hard skills — это профессиональные знания, умения и навыки, необходимые для выполнения определённой задачи или роли. Эти навыки легко измеримы и часто связаны с техническими аспектами профессии. К ним могут относиться, например: основы программирования, математического анализа; способность к выполнению практических заданий по физике.

2. Что такое график?

Существует разное определение понятия график. График – это чертёж, на котором наглядно, при помощи линий и других графических элементов показаны какие-либо числовые данные. График – чертеж, изображающий при помощи кривых количественные показатели развития, состояния чего-либо. График в математике – это наглядное представление зависимости между числами и величинами. И как раз в математике, где вводятся основные понятия о графике и функциональной зависимости, не уделяется должное внимание качественному анализу графиков.

Графики широко используют при решении задач по физике. В физике на графиках принято по горизонтальной оси откладывать независимую переменную, т.е. величину, значение которой задается самим субъектом (экспериментатором, учащимся), а по вертикальной оси – ту величину, которую он при этом определяет. Короче говоря, по горизонтали откладывается «причина», а по вертикали – «следствие».

3. Процесс формирования hard skills учащихся

Процесс формирования жестких навыков можно разбить на несколько этапов. Каждый этап охватывает определенный уровень освоения материала.

Этап 1: Подготовительный этап

Шаг 1. Диагностика уровня подготовки. Проведение мини-теста или анкетирования, чтобы определить уровень знаний учащихся о графиках (например, знания, полученные на уроках математики). Вопросы: что такое ось координат? как строить прямую по двум точкам? как читать таблицу данных?

Шаг 2. Ознакомление с целью работы. Объяснить учащимся, почему работа с графиками важна: от применения в физике до использования в повседневной жизни (например, графики погоды, финансовые графики). Привести примеры графиков: линейные (закон Гука), квадратичные (равноускоренное движение), периодические (колебания).

Этап 2: Формирование навыков

Шаг 1: Знакомство с графиками. При проведении урока объяснить: что такое график, из чего он состоит (оси, шкала, точки, линии), какие бывают зависимости. Примеры: зависимость пути от времени при равномерном движении (прямая линия); зависимость удлинения пружины от силы (линейная зависимость); зависимость температуры от времени при нагревании воды (участки с разной скоростью нагрева).

Шаг 2: Построение графиков вручную. Дать учащимся готовые таблицы с экспериментальными данными. Пример: таблица зависимости пути от времени; таблица зависимости силы от удлинения пружины. Задание: построить график вручную. Подписать оси. Нанести точки. Провести линию.

Шаг 3: Экспериментальная работа. Проведение лабораторной работы или эксперимента. Пример лабораторной работы: “Изучение равномерного движения”. Оборудование: тележка, линейка, секундомер. Задание: провести измерения пути через равные интервалы времени, построить график. Пример лабораторной работы: “Закон Гука”. Оборудование: пружина, динамометр. Задание: измерить удлинение пружины при разных силах, построить график .

Этап 3: Анализ графиков

Проведение анализа Учащиеся отвечают на вопросы: - Какой характер имеет зависимость (линейный, нелинейный, периодический)? Что означает угол наклона графика? Какие выводы можно сделать? Пример анализа: “Чем круче наклон графика, тем больше скорость движения”. “График - прямая линия, что указывает на пропорциональную зависимость”.

Этап 4: Автоматизация и работа с цифровыми инструментами

Автоматизация и цифровизация работы. Ознакомить учащихся с программами для построения графиков. Задание: Ввести данные в таблицу Excel, построить график автоматически. Построение вольт-амперной характеристики в виртуальной лаборатории vascak.cz, Пример работы в GeoGebra: моделирование графиков в реальном времени (например, движение тела по наклонной плоскости).

Этап 5: Применение графиков для решения задач

Апробирование. Постепенно вводить задачи: - Определение площади под графиком скорости (); Решение. Например, “Какие интервалы движения ускорены, а какие равномерны?”, задачи на интерпретацию графиков

Ожидаемые результаты

1. Когнитивные навыки: учащиеся научатся анализировать данные, выявлять зависимости, строить логические выводы.
2. Практические навыки: работа с графиками станет неотъемлемой частью их обучения.
3. Мотивация: интеграция цифровых инструментов повысит интерес к физике.
4. Подготовка к реальной жизни: ученики освоят навыки, востребованные в современном мире.

4. Результаты апробирования метода

Карточки с заданием для учащихся 7-8 классов ранжированы по степени сложности и по условиям выполнения. Кроме того, анализ показал, что задания с графикой часто используются при проведении предметных олимпиад школьного и районного тура. Для достижения хорошего результата нужно уметь «читать графики»: понимать, что изображено на графике; понимать, что означает прямая или обратная пропорциональность одной физической величины от другой, какую дополнительную информацию можно почерпнуть из графической зависимости (Рисунок 1).

Во – вторых, используются задачи, в которых связь физических величин представлена в виде таблицы данных. В таких задачах для понимания и объяснения происходящего процесса учащемуся целесообразно самостоятельно выполнить построение графика функции зависимости этих величин.

В – третьих, есть задачи, решение которых аналитически является достаточно сложным и громоздким и, может быть, упрощено путем графического представления данных. В таких заданиях учащемуся необходимо проанализировать условие задачи, выбрать оптимальную систему отсчета, выполнить в ней построения графиков, которые позволят ему либо заметно упростить аналитическое решении, либо объяснить (доказать) ход решения (Рисунок 2).

Заключение

Работа с графиками на уроках физики — это

эффективный способ формирования hard skills учащихся, который способствует развитию их аналитического мышления и функциональной грамотности. В настоящее время олимпиадные задания задания ЕНТ, могут содержать график или таблицу в условии, что требует от учащихся «графической грамотности». Поэтому у учащихся необходимо формировать:

– умение работать с графическими зависимостями физических величин;

– умение строить графики зависимости физических величин по приведенным в таблице данным;

– умение получать необходимую информацию и по представленному в задаче графику для решения задачи.

Использование графиков при решении задач по физике позволяет объяснить процесс, заменить алгебраические преобразования геометрическими построениями и их интерпретаций.

Благодаря этому методу ученики научатся не только понимать физику, но и применять её принципы на практике, что является важным шагом к подготовке успешной личности.

Список литературы

1. Ладных М.С. Графические методы решения задач по физике. Методическое пособие для учителей физики и учащихся при подготовке к олимпиаде. Белгород, 2019. – с. 79

2. Мусина Н.М. использование графических способов представления информации на уроках различных дисциплин.Нижневартовск, 2013г. - 9с.

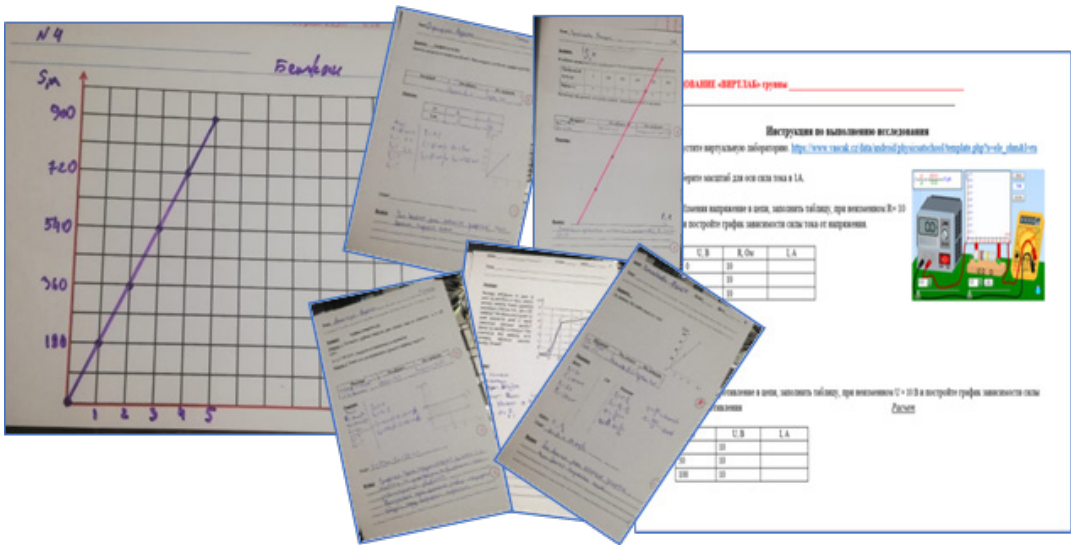

Рисунок 2. Выполнение заданий

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ОЙЫН АРҚЫЛЫ ДАМЫТУ

Бесайдарова Гульназ Бакбергеновна
№4 «Балбөбек» бөбекжай балабақшасының
тәрбиешісі

Кіріспе

Балалардың танымдық қызығушылығы мектепке дайындық процесінде қалыптасады. Оқыту процесінде тәрбиелеу, дамыту және білім беру бірлікте жүзеге асырылатыны белгілі. Әйтсе де, тәрбиелеу, дамыту және білім беру балалардың дербес орындайтын әр түрлі іс-әрекеттері арқылы да жүргізіледі.

Сондықтан ұйымдастырылған оқу қызметі тек білімдік мақсаттарды шешіп қоймай, балалардың жекелік қабілеттерін, қасиеттерін дамытудың жолдарын қарастырып, танымдық қызығушылығын арттыру қажет. Қызығушылық – бұл адамның өмір шындығында өзін-өзі тануға ұмтылуы, ізденуі. Өмірде дұрыс жол тауып кету үшін адам дұрыс ой түйіп, өздігінен сапалы, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйренуі қажет. Адам бойындағы қабілеттерін дамытып, олардың өшуіне жол бермеу оның рухани күшін нығайтып, өмірден өз орнын табуға көмектеседі.

Өзектілігі: Қазақстан Республикасының Президентінің елдегі жағдай мен ішкі және сыртқы саясатының негізгі бағыттары жөніндегі Қазақстан халқына жолдауында «Қазақстан бүгінгі таңда әлеуметтік-экономикалық жаңару мен саяси демократияландыру кезеңінде қадам басқалы тұр» - деп, атап өтті

Мақсаты: ойын арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қызығушылығын арттыру жолдарын теориялық жағынан негіздеп, тәжірибелік жұмыста анықтау.

Міндеттері:

1. Ғылыми-әдістемелік әдебиеттердегі мектеп жасына дейінгі балалардың ойын элементтерін қолдану мен танымдық қызығушылығын қалыптастырудың теориялық негізін анықтау;
2. Қазіргі кезеңде мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қызығушылығын қалыптастыруда танымдық іс-әрекет көрсеткіштері мен оны қалыптастырудың әдістері мен тәсілдерін нақтылау;
3. Қазіргі кезеңде мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық қызығушылығын қалыптастырудың мазмұнын, әдістемелік бағыттарын белгілеу;
4. Мектеп жасына дейінгі балаларының қызығушылығын арттыру мақсатында жұмыс түрлерін анықтау және тәжірибелік-эксперимент түрінде тексеру.

Ойын, оқу мен еңбек қатырындағы адам іс-әрекетінің ең негізгі түрі, біздің өмір суруіміздегі ғажайып көрініс.

Ойын әрекеті адамзат тәжірибесінде төмендегідей қызметтер атқарады:

- көңіл көтеру, қызуғушылығын арттыру;
- қарым-қатынастық, қатынас жасау диалектикасын меңгерту;
- өзін-өзі көрсету, өз мүмкіндігін жүзеге асыру;
- әртүрлі қиындықтарды жеңуге үйретеді;
- өзін-өзі тану мүмкіндігі;
- жеке тұлғаның өмірлік орнын, позициясын өзгертуіне, жеке тұлға құрылымының өзгеруіне көмектеседі;
- жалпы әлеуметтік-мәдени құндылықтарды игеруге мүмкіншілік береді;
- көптеген ойын түрлеріне негізінен төрт түрлі басты белгілер сипаттары тән;
- еркін дамымалы іс-әрекет, баланың өз қалауы бойынша ғана жүзеге асатын үрдіс;
- жоғары деңгейде дамыған белсенді іс-әрекет, нағыз «шығармашылық айдыны»;
- іс-әрекет эмоциялық көтеріңкі көңіл күйде жүреді, жарыс, бәсекелестік, эмоциялық күш-әсер жұмсалады;
- ойын мазмұның бейнелейтін тура және жанама ережелердің болуы;

«Ойындар - оқу мақсатын жүзеге асыруға арналған ойындар. Ойындар баланың байқампаздық, елестету, есте сақтау, сөйлеу, ойлау қабілеттерін, сенсорлық бағдарын дамытады»-делінген анықтама педагогикалық-психологиялық түсіндірме сөздігінде берілген. Ұйымдастырылған оқу қызметінде пайдаланылатын ойындар арнайы мақсатты көздейді және нақты міндеттерді шешеді.

Ойынның мақсаты бағдарламада анықталған білім, білік дағдылар жайында түсінік беру, оларды қалыптастыру, тиянақтау және пысықтау немесе тексеру сипатында болып келеді. Ойынның міндеті баланың қызғушылығын оятып, белсенділігін арттыру, мақсатында іріктеліп алынған нақты мазмұнмен анықталады.

Ойын оқыту процесінде ойын әдісі ретінде екі түрлі мақсатта қолданылады: оқу (танымдық) мақсатта,

екіншісі ойын ойнау мақсатында.

Ойындар балалардың ой-өрісін дамытып, ойлау қабілетін арттырумен қатар, үйретілген тақырыптарды меңгеруге үлкен әсер етеді.

Тақырыпқа сай жүргізілген ойын түрлері, әсіресе, тәрбиелік мәні бар ойын элементтері баланың ойлау белсенділігін арттырады. Сондықтан тәрбиеші әр сабақта дидактикалық ойын түрлерін орнымен, пәнге деген қызығушылығын, білім мен ынтасын, сол пәнге деген сүйіспеншілігін арттырады.

Тәрбиеші өтілетін тақырыпқа сай ойын түрлерін дұрыс таңдап алуы қажет. Бала ойынның тәртібін дұрсы меңгерген болса, олар ойынды бар ынтасымен ойлауға, орындауға тырысады.

Ойынның үрдіс ретіндегі құрылымына төмендегілер кіреді:

а) ойнаушылардың өздері орындауға алған рөлдері;

ә) бұл рөлдерді атқару құралы ретінде ойын амалдарын орындау;

б) нақты заттарды шартты ойындық нәрселермен алмастыру;

в) ойыншылар арасындағы шынайы, нақты, өмірлік қатынастар;

г) ойында шартты түрде қайталынатын нақты ақиқат.

Ежелден-ақ ойынды оқыту әдісі ретінде, аға ұрпақтың жас ұрпаққа іс-тәжірибесін беру көзі ретінде пайдаланған. Ойын халықтық педагогикада мектепке дейінгі мекемелерде кеңінен қолданылады.

Ойын балалардың тілді үйренуге деген сенімін оятады. Рөлдік ойындарда барлық балаларға бірдей рөл тиеді де, бір-бірімен міндетті түрде қарым-қатынасқа түседі, сөйлеседі. Балалар белсенді жұмыс жасап, бір-біріне жәрдем беріп, жұмыстарын мұқият тындап, өздерін және бір-бірін бағалайды, ал тәрбиеші тек бағыттаушы болады.

Рөлдік ойындардың негізгі талаптары. Ойын балалардың тілге деген қызығушылығын арттыруы қажет. Сонымен қоса, ең бастысы балалар өздеріне лайықты рөлді өзі тандап алған жөн. Сонда ғана олардың ойыны да, тілі де нанымды және сенімді шығады. Рөлдік ойындарға топ болып қатысқан дұрыс. Бала өзін рөлде неғұрлым еркін сезінетін болса, ол соғұрлым қызыға ойнайтын болады. Осындай шарттар бойынша дайындалған материалдар қолданылса ойын соғұрлым жоғары тиімділік береді. Бастапқы кезде тәрбиеші балалардың ынта-жігерін бақылағаны жөн. Біртіндеп ол бақылаушы бола бастайды. Кейде тәрбиешінің өзі де, басты рөлден басқа кез-келген рөлде ойнауына болады, тек ол рөл топтағы тіл қатынасын дұрыс бағыттап отыратындай болсын. Тәрбиеші көмек қажет ететін балаға жақындап, жұмысына жәрдем беруіне болады.

Драматизацияланған ойындар. Ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде драматизацияланған ойындар балаларға керекті сөздер мен ұғымдарды, заттардың атын меңгеруді, интонацияны дұрыс пайдалануды, мәнерлеп және көркемдеп оқытуды дамытуда көп әсерін тигізеді. Актерлер ретінде көбінесе басқа ұлттың балалары ойнаса, ал сарапшылар, кеңес берушілер ретінде қазақ балалары ойнайды. Драматизацияланған ойындардың түрі басқа ойындарға қарағанда күрделірек себебі, ол ертегілерден және әдеби шығармалардан құрылады. Рөлдік ойындарды меңгергеннен кейін балалар бұл ойынның түрін тез меңгереді. Мысалы: драматизациялық ойындарды екі түрлі дайындауға болады:

а) шығарманы өзгертпей дәл түрінде сахнаға қою;

б) мәтінге шығармашылық түрде өзгеріс жасап, сахнаға қою.

Драматизацияланған ойындардың белгілі, айқын мақсаты болады Негізгі мақсаты: қазақ тіліне тән дыбыстарды дұрыс айтуға жаттықгыру, тілдік қарым-қатынасқа түсу дағдыларын дамыту, балаларды сөйлеуге үйрету.

Дидактикалық ойын. Ойын барысында есту, көру, сезіну, қабылдау сияқты үрдістері дамып, балалар музыкалық ойыншықтар мен әр түрлі саздық аспаптардың дыбыс шығару ерекшелігін ажыратуға, заттарды пішініне, түсіне, көлеміне қарай іріктеуге, әр түрлі қимылдарды орындауға үйренеді. Ауызша ойналатын дидактикалық ойындарда сұрақ, өтініш, келісімді білдіретін дауыс ырғақтарына еліктеу қабілеттері жетіледі. Ертегі немесе әңгіменің мазмұны бойынша бөлек-бөлек суреттерді пайдаланғанда оларды белгілі бір тәртіппен жинау үшін байқағыштық пен тапқырлық көрсетеді. Қимыл-қозғалыс ойынында балалар санамақтар, өлеңдер, тақпақтар қолданады. Бұндай ойындарда балалардың ептілігі, қимылдың әдемілігі дамып қалыптасады, кеңістікті, уақытты бағдарлауға үйренеді, батылдық, тапқырлық, қайраттылық, достық, жолдастық көмек, тәртіптілік, ойын ережесіне бағына білу сияқты адамгершілік сапалар тәрбиеленеді. Бала өмір құбылыстарына, адамдарға, жануарларға деген ынтасын, қоғамдық мәні бар іс-әрекетке деген құштарлығын ойын арқылы қанағаттандыратындықтан, ойынның қай түрі болсын балалардың адамгершілік тәрбиесінің дамуында маңызды рөл атқарады.

Қорытынды

Қорыта келіп ойын туралы мынадай тұжырым жасауға болады:

а) ойын – тәрбие құралы, ақыл-ойды, тілді ұстартады, сөздік қорды байытады, өмірді танытып, сезімді кеңейтеді тәрбиелейді;

ә) ерік және мінез қасиеттерін бекітеді, адамгершілік сапаны жетілдіреді;

б) ұжымдық сезім әрекеттері өсе түседі;

в) эстетикалық тәрбие беру, өнерді, көркемдікті түсіндіру құралына айналады;

г) еңбек тәрбиесін беру мақсаттарын шешуге мүмкіндік береді;

д) дене күшінің жетілуіне көмектеседі, ойын баланы жан-жақты жарасымды тәрбиелеудің психологиялық және физиологиялық негіздері болып табылады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МАТЕМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА ИНТЕРБЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРДІ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

Буркиталина Балжан Касеновна
математика пәнінің мұғалімі
Талдысай негізгі мектебі

Кіріспе

Математика пәні — оқушылардың ойлау қабілетін дамытуда маңызды рөл атқаратын пәндердің бірі. Қазіргі білім беру жүйесінде математика пәнін оқытуда инновациялық әдістер мен тәсілдерді пайдалану өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Соның ішінде интербелсенді әдістер оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, оларды белсенді түрде оқу процесіне тартуға мүмкіндік береді. Интербелсенді әдістер арқылы білім алушылар тек тыңдаушы емес, белсенді қатысушы болып, өз ойларын еркін білдіруге, пікір алмасуға мүмкіндік алады.

Интербелсенді әдістер дегеніміз не?

Интербелсенді әдістер — оқушыларды оқу процесіне белсенді түрде тарту мақсатында қолданылатын тәсілдер. Бұл әдістер оқушылардың оқу барысында өзара қарым-қатынас жасауына, түрлі ақпаратты өңдеп, ойлауға бағытталған. Мұндай әдістер оқу ортасының әртүрлі түрлерін пайдалана отырып, білім алушылардың танымдық қабілеттерін арттырады.

Математика пәнін оқытуда интербелсенді әдістердің маңызы

Математика пәні абстрактілі және күрделі болғандықтан, оны қызықты әрі түсінікті ету үшін әртүрлі әдіс-тәсілдер қолдану қажет. Интербелсенді әдістердің қолданылуы математика пәнін оқу барысында келесі артықшылықтарды береді:

1. Қызығушылық пен ынтаны арттыру

Интербелсенді әдістер оқушыларды түрлі тапсырмаларды орындауға, мәселелерді шешуге тартатындықтан, олардың пәнге деген қызығушылығын арттырады. Бұл әдіс арқылы оқушылар өз білімін тереңдете отырып, білім алу процесіне белсенді түрде қатысады.

2. Проблемаларды шешу дағдыларын дамыту

Интербелсенді әдістердің бірі — мәселелерді шешуге бағытталған тапсырмалар. Бұл әдіс оқушылардың аналитикалық ойлау қабілетін дамытады, әртүрлі проблемаларды шешу тәсілдерін үйретеді.

3. Командалық жұмыс дағдыларын қалыптастыру

Математика сабағында топтық жұмыстар жүргізу, оқушылардың бірлесіп жұмыс жасау дағдыларын қалыптастырады. Олар бір-бірімен пікір алмасып, тапсырмаларды бірге шешуге үйренеді. Бұл жұмыс түрі оқушылардың коммуникативті дағдыларын дамытуға септігін тигізеді.

Интербелсенді әдістердің түрлері

Математика сабағында интербелсенді әдістерді қолданудың көптеген тәсілдері бар. Олардың ішінде:

1. Дебаттар мен пікірталастар

Бұл әдіс оқушылардың сыни ойлауын дамытуға көмектеседі. Математикалық мәселелерді талқылау барысында оқушылардың әртүрлі көзқарастарын естіп, өз пікірлерін дәлелдеуге мүмкіндік береді.

2. Кейс-стадиді (оқиғаларды талдау)

Бұл әдіс арқылы оқушылар нақты өмірден алынған математикалық проблемаларды шешуге үйренеді. Оларға түрлі мәселелер мен жағдайлар ұсынылып, оларды талдап, шешім қабылдауға міндеттейді.

3. Жаттығулар мен ойындар

Математика сабақтарында ойын түріндегі тапсырмалар оқушыларды қызықтырып, жеңіл әрі тиімді түрде жаңа білім алуға мүмкіндік береді. Бұл әдіс білімді сергітумен бірге оқушылардың қызығушылығын арттырады.

4. Мұғалім мен оқушы арасындағы сұхбат

Сұхбат әдісі арқылы мұғалім оқушының білімін тексеріп қана қоймай, сонымен бірге оның ойлау процесін ынталандырып, қажетті бағытта көмек көрсетуге мүмкіндік алады.

Интербелсенді әдістерді қолданудың нәтижелері

Интербелсенді әдістердің математика пәнінде қолданылуы оқушылардың бойында келесі дағдыларды қалыптастырады:

- Белсенділік пен ынта
- Ойлау және талдау қабілетін дамыту
- Пәнге деген қызығушылықты арттыру
- Командалық жұмыс дағдыларын жетілдіру
- Математикалық терминологияны меңгеру
- Жаңа ақпаратты қабылдау және өңдеу қабілетін дамыту

Қорытынды

Математика пәнін оқытуда интербелсенді әдістердің маңызы өте жоғары. Олар оқушыларды білім алу процесіне белсенді қатыстыруға мүмкіндік береді, сондай-ақ танымдық қабілеттерін арттырады. Интербелсенді әдістерді тиімді пайдалану арқылы математика сабағын қызықты әрі түсінікті етуге

болады. Бұл әдістер оқушыларды шығармашылықпен жұмыс істеуге, өз бетімен ізденуге және жеке пікірлерін білдіруге үйретеді.

Осылайша, интербелсенді әдістерді қолдану математика пәнін оқытудың сапасын арттырып, оқушылардың білім алуға деген қызығушылығын нығайтады.

ТРЕНАЖЁРЫ ПО БИОЛОГИИ (МЕТОДИЧЕСКОЕ ПОСОБИЕ ДЛЯ 7 КЛАССА)

Бурнашова Ольга Александровна
учитель биологии, педагог-модератор КГУ «Средняя школа №5» отдела образования по г. Усть-Каменогорску управления образования Восточно-Казахстанской области

Введение

В современном образовательном процессе перед учителями стоит задача не только передача знаний, но и формирования у учащихся умения активно осуществлять познавательную деятельность, развивать критическое мышление и навыки сотрудничества. В связи с этим, традиционные методы обучения часто становятся недостаточными, и возникает необходимость в использовании инновационных подходов, таких как интеграция тренажёров в учебный процесс. Использование тренажёров на уроках биологии 7 класс направлено на создание условий для эффективного обучения и мотивации учащихся через применение разнообразных методических средств.

Цели:

1. Формирование теоретической основы: Предоставить учителям биологии научно обоснованные концепции и принципы, касающиеся использования тренажёров в образовательном процессе, с акцентом на их педагогическую ценность и целесообразность.

2. Разработка практических инструментов: Составить набор практических инструментов и готовых решений, которые помогут учителям эффективно интегрировать тренажёры в уроки биологии, способствуя активному обучению и самостоятельной работе учащихся.

3. Обучение методам оценки: Обучить педагогов методам оценки эффективности применения тренажёров, чтобы они могли анализировать степень усвоения материала и вносить необходимые коррективы в учебный процесс.

4. Стимулирование инноваций: Способствовать внедрению инновационных методик и технологий в преподавание биологии, что позволит значительно обновить образовательный процесс и повысить его привлекательность для учащихся.

Задачи:

1. Определить понятие тренажёров и их виды, исследовать их роль в образовательном процессе.

2. Разработать рекомендации по интеграции тренажёров в различные этапы урока, от введения нового материала до его закрепления и самопроверки.

3. Предложить примеры упражнений и заданий, отражающих содержание программы 7 класса по биологии.

4. Раскрыть критерии оценки эффективности использования тренажёров и методы сбора обратной связи от учащихся.

5. Поделиться успешными практиками применения тренажёров в учебной деятельности.

Тренажёр в образовательном контексте можно определить, как специальный инструмент, предназначенный для практического закрепления знаний и умений учащихся. В отличие от традиционных методов обучения, акцентирующих внимание на пассивном восприятии информации, тренажёры обеспечивают возможность активного взаимодействия с учебным материалом. Ведущие исследователи в области педагогики, такие как Б. Ф.Skinner и Д. Г. Эльконин, подчеркивают, что применение тренажёров способствует повышению уровня учёбы, так как они позволяют учащимся обучаться через практику.

Тренажёры используются как на этапе усвоения нового материала, так и для повторения

и закрепления знаний. Их основная задача — создать условия для активного обучения, где ученики имеют возможность экспериментировать, ошибаться и получать немедленную обратную связь по результатам своих действий. Исследования показывают, что подобные динамичные и интерактивные формы обучения способствуют углублению понимания темы и формированию устойчивых знаний (например, публикации М. В. Дружковой и А. Н. Мойсеевой).

Тренажёры могут быть классифицированы на несколько категорий в зависимости от формата и способа взаимодействия с учащимися.

Традиционные тренажёры включают в себя различные форматы печатных материалов, такие как:

Рабочие тетради-тренажёры: Это специализированные тетради, содержащие упражнения, задания и тесты для закрепления знаний. Они могут включать как открытые, так и закрытые вопросы, что позволяет учащимся формировать свои ответы и систематизировать материал.

Тренажёры карточки: Наборы карточек с вопросами и заданиями, предназначенные для индивидуальной или групповой работы. Использование карточек способствует активному взаимодействию учащихся и может применяться как для проверки знаний, так и для подготовки к контрольным играм.

Электронные тренажёры

Современные технологии открывают новые возможности для использования тренажёров в образовании, среди которых наиболее распространены:

Онлайн-платформы: Веб-сервисы и приложения предоставляют доступ к урокам, заданиям и тестам в режиме реального времени. Это решение позволяет пользователям работать с тренажёрами из любой точки с интернет-доступом, а также взаимодействовать с другими учащимися и педагогами.

Эффективность тренажёров во многом зависит от того, насколько хорошо они соответствуют потребностям учащихся и образовательным целям. Основными принципами построения эффективных тренажёров являются:

Ключевым аспектом успешного использования тренажёров является создание мотивации у учащихся. Важно, чтобы предложения были интересными, актуальными и способствующими познавательной деятельности.

Доступность и понятность заданий Задания, предлагаемые в тренажёрах, должны быть доступными для понимания и выполнения. Это подразумевает четкую формулировку, а уровень сложности должен соответствовать возрастным и индивидуальным характеристикам учащихся. Упрощение языка, использование наглядных примеров и визуальных материалов помогают сделать задания более понятными и привлекательными, как указывает исследование И. В. Копытова.

Качественная обратная связь играет критически важную роль в обучении. Тренажёры должны обеспечивать своевременную информацию о правильности выполнения заданий и направлениях для улучшения. Обратная связь может быть, как автоматизированной (в случае электронных тренажёров), так и предоставляемой учителем, что позволяет учащимся осознать свои сильные и слабые стороны и вносить изменения в свои действия.

Таким образом, теоретические основы использования тренажёров в образовании открывают новые горизонты для преподавания биологии, создавая увлекательную и развивающую образовательную среду для учащихся 7 класса.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЕ: ВОЗМОЖНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Возниковцева Оксана Николаевна
Саздинская средняя школа
педагог эксперт
учитель начальных классов

В последние годы искусственный интеллект (ИИ) становится неотъемлемой частью различных сфер нашей жизни, включая образование. В начальной школе внедрение технологий ИИ открывает новые возможности для улучшения образовательного процесса, повышения качества обучения и создания более индивидуализированных условий для учащихся. Рассмотрим возможности и перспективы использования искусственного интеллекта в начальной школе.

1. Индивидуализация обучения

Одним из главных преимуществ использования ИИ в начальной школе является возможность создания индивидуализированных образовательных маршрутов для каждого ученика. Алгоритмы ИИ могут анализировать успехи и трудности каждого ребенка, адаптировать задания в соответствии с его уровнем знаний и темпом усвоения материала.

- Персонализированные учебные материалы: ИИ может предложить ученикам задания, соответствующие их индивидуальному уровню, выявить слабые места и предложить дополнительные ресурсы для их укрепления.
- Автоматическое отслеживание прогресса: ИИ может отслеживать динамику развития каждого ребенка, помогая учителям точно понять, какие аспекты учебного процесса требуют дополнительного внимания.

2. Развитие критического мышления и творческих способностей

ИИ может стимулировать развитие у детей навыков критического мышления и творчества. Применение интерактивных образовательных программ, виртуальных помощников и игр на основе ИИ позволяет детям решать проблемы, развивать алгоритмическое мышление и учиться работать с различной информацией.

- Интерактивные игры и задания: Например, роботизированные системы и приложения, использующие ИИ, могут помочь детям решать логические задачи и игры, развивать абстрактное мышление.
- Решение нестандартных задач: ИИ может предложить ученикам задачи, выходящие за рамки стандартных учебников, стимулируя их мыслить нестандартно и подходить к решению проблем с разных сторон.

3. Повышение доступности и инклюзивности образования

Искусственный интеллект может сделать образование более доступным для детей с особыми потребностями. ИИ-системы могут адаптироваться к потребностям учеников с различными типами нарушений, помогая им в обучении.

- Адаптивные системы для детей с нарушениями слуха и зрения: Использование ИИ для создания контента с субтитрами, звуковыми подсказками, а также специализированных обучающих приложений для детей с нарушениями зрения или слуха.
- Поддержка учащихся с дислексией и другими нарушениями: Программы, использующие ИИ, могут предлагать специальные шрифты, синтезатор речи, а также помощь в обучении чтению и письму.

4. Повышение мотивации и вовлеченности учеников

Интерактивные технологии на основе ИИ способны значительно повысить интерес учеников к обучению. Использование игровых элементов, виртуальных помощников и симуляций может сделать обучение более увлекательным и мотивирующим.

- Геймификация обучения: ИИ позволяет внедрять элементы игры в процесс обучения, что делает его более увлекательным. Учебные приложения с элементами геймификации, такие как достижение уровней, получение наград и виртуальных медалей, могут стимулировать детей к учебе.
- Виртуальные помощники: Искусственный интеллект может работать как виртуальный репетитор, который в любое время готов ответить на вопросы, помочь с домашними заданиями или объяснить непонятые моменты.

5. Развитие навыков взаимодействия с технологиями

Использование ИИ в начальной школе помогает детям не только усваивать учебный материал, но и развивать навыки взаимодействия с современными технологиями. Эти навыки важны для будущего, так

как в современном мире технологии и искусственный интеллект становятся неотъемлемой частью жизни.

- Робототехника и программирование: Дети могут познакомиться с основами робототехники и программирования, решая практические задачи с использованием роботов и ИИ-услуг. Это развивает логическое мышление, координацию и понимание того, как работают технологии.
- Цифровая грамотность: Знание того, как работают системы ИИ, и умение их эффективно использовать для решения задач в учебе и повседневной жизни.

6. Поддержка учителей и оптимизация образовательного процесса

ИИ также предоставляет возможности для оптимизации работы учителей. Системы ИИ могут помочь педагогам в управлении классом, а также в подготовке и анализе учебных материалов.

- Автоматизация административной работы: ИИ может помочь учителям в управлении классом, проверке домашних заданий, создании тестов и оценке работы учеников, что освобождает время для более творческого и индивидуализированного подхода к обучению.
- Помощь в обучении педагогов: Использование ИИ также может способствовать повышению квалификации учителей, предлагая им новые методы и стратегии для работы с детьми, а также анализируя эффективность их методов обучения.

7. Перспективы и вызовы

Перспективы:

- Развитие технологий и интеграция с образовательным процессом: В будущем ИИ будет продолжать развиваться, а его интеграция с образовательным процессом будет становиться все более совершенной. Это откроет новые горизонты для создания адаптивных учебных систем и индивидуальных образовательных траекторий для каждого ученика.
- Снижение цифрового неравенства: ИИ может помочь в преодолении цифрового неравенства, предоставляя доступ к качественному образованию даже в удаленных и сельских районах.

Вызовы:

- Проблемы безопасности и конфиденциальности: Важно обеспечить безопасность данных учеников и учителей при использовании ИИ-технологий, а также разработать строгие меры защиты персональных данных.
- Подготовка учителей: Для успешного внедрения ИИ в образовательный процесс необходимо подготовить педагогов, которые смогут эффективно использовать эти технологии в своей практике.

Заключение

Использование искусственного интеллекта в начальной школе открывает широкие перспективы для улучшения качества образования, индивидуализации обучения и развития новых навыков у детей. ИИ способствует созданию более эффективного и доступного образовательного процесса, а также помогает детям лучше подготовиться к жизни в цифровом мире. Однако для успешной интеграции ИИ в образовательную систему необходимо решать вопросы безопасности данных, подготовки педагогов и доступа к технологиям. Искусственный интеллект уже сегодня играет важную роль в нашей жизни, и его использование в начальной школе является одним из перспективных направлений развития образования. Применение ИИ в обучении может сделать процесс обучения более эффективным, интересным и мотивирующим для учеников. Однако, необходимо помнить, что использование ИИ не должно заменять живое общение учителя и ученика, а лишь дополнять его.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ЭЛЕМЕНТТЕРІНІҢ САНЫ БІРДЕЙ ЖИЫНДАРДЫҢ БІРІГУІ КӨБЕЙТУ

Ержанова Ляззат Тулеповна
Ақтөбе облысы, Алға ауданы
№4 Алға орта мектебі
Бастауыш сынып мұғалімі
педагог -сарапшы

«Тақия» әдісі бойынша топқа бөліну

Топ атауы құндылыққа байланысты қойылады,айтылады.

Заң,тәртіп,әділдік,тәрбие

Психологиялық ахуал қалыптастыру

Біздің сынып тамаша,
Біз оқимыз жарыса.
Күнде бестік аламыз,
Үлкен азамат боламыз!
Сәттілік тілейміз!

«Шаңырақ» әдісі бойынша өткен тақырыптарды пысықтау

1. Бұрыштар нешеге бөлінеді?
2. Шаршы дегеніміз не?
3. Тіктөртбұрыштың қарама-қарсы қабырғалары қандай болады?
4. Доғал және сүйір бұрыштарды көрсет
5. Тік бұрыш неше градус болады?
6. Бір нүкте арқылы неше түзу сызуға болады?
7. Үшбұрыштың бұрыштары қандай?
8. Шаршының неше төбесі, қабырғасы, бұрышы болады?

Құндылық мақсаты:Қарапайым өлшеулер жүргізу, практикалық есептерді шешуге арналған құралдармен жұмыс жасай алу

Жаңа тақырып

1-тапсырма

Практикалық жаттығу «Жиындардың бірігуі»

Көбейту амалының мән-мағынасын бірдей қосылғыштардың қосындысы ретінде ашу және сәйкес терминдерді енгізу.

2 элементтен тұратын төрт жиынды біріктіреді.

Берілген нұсқаулық негізінде жиындарды біріктіреді.

•2 дөңгелекті үстелдің ортасына қарай қояды;

•қалған фигураларды осылайша екі-екіден қоюды әрі қарай жалғастырады.

–Екі-екіден сен неше рет қойдың?

–Жоғарыда орындаған әрекеттеріңді санды өрнек түрінде жазып көреді:

2 + 2 + 2 + 2.

Төрт тең жиынның бірігуін білдіретін санды өрнек жазып, мәнін табады:

2 + 2 + 2 + 2 = 8.

Осы жиынның бірігуінде неше элемент бар екенін атайды. Бірдей қосылғыштардың: 2 + 2 + 2 + 2 қосындысын құрады және қосынды мәнін 2-ден үстемелеп қосу тәсілімен табады.

Қосындыны және оның мәнін зерттейді:

2 + 2 + 2 + 2 = 8.

Қосылғыш 2 саны мұнда 4 рет қайталанған және қосынды мәні 8-ге тең. Демек, 8 шығу үшін 2-ден 4 рет болуы керек. Бірдей қосылғыштарды қосуды басқа амалмен – көбейтумен алмастыруға болады:

2 · 4 = 8.

Мұндағы нүкте («·») – көбейту таңбасы;

2 · 4 жазуы – бұл көбейтінді деп аталатын өрнек; 2 және 4 сандары – көбейткіштер;

8 – көбейтіндінің мәні.

2 · 4 = 8 жазуын былайша оқиды: «2 және 4 сандарының көбейтіндісінің мәні 8-ге тең немесе 2-ден 4 рет алғанда 8 шығады немесе 2-ні 4-ке көбейткенде 8 болады».

2-тапсырма Зерттеу. Топтық жұмыс

Әр жиын элементтерін атайды, әр сызба бойынша санды өрнек құрады, 3 + 3 + 3 және 4 + 4 + 4 өрнектері тең жиындардың қайсысының бірігуіне сәйкес екенін анықтайды. Сонымен қатар әр өрнектегі сан мен қосындылардың мәні нені білдіретінін анықтайды.

Бірінші сурет бойынша қосу амалымен

(3 + 3 + 3 = 9), соңынан көбейту амалымен (3 • 3 = 9) теңдіктер құрады.

Екінші сурет бойынша қосу амалымен (4 + 4 + 4 = 12), соңынан көбейту амалымен (4 • 3 = 12) теңдіктер құрады.

Топтық жұмыс Теңге алу

3-тапсырма

Бос торкөздерге тиісті сандарды қой.

5+5+5+5+5=25тг

5*5=25тг

ЕҚБ

4-тапсырма

Есепті шығар.

Сөре-3

Әр сөреде-4доп

Барлығы-? Доп

4 + 4 + 4 = 12

3 • 4 = 12.

Жауабы. Барлығы 12 доп.

«Біз қандаймыз?»

«Жиын боламыз» ойыны

1. Қыздар жиыны
2. Ұлдар жиыны
3. Оқушылар жиыны

Жұптық жұмыс «Шолпы» әдісі

5-тапсырма

Өрнек құр және олардың мәнін тап.

80-35-18=45-18=27

49-35+41=14+41=55

35+25-46=60-46=14

74+25-14=99-14=85

Топтық жұмыс

6-тапсырма

Теңдеуді шеш

1-топ	2-топ	3-топ	4-топ
X+14=26	x-35=24	57-x=47	c+34=98
X=26-14	x=35+24	x=57-47	c=98-34
X=12	x= 79	x=10	c=64

8-тапсырма

«Ойлан, тап!» ойыны

Бірліктерін қосқанда 10, ал ондықтарын қосқанда әртүрлі бір таңбалы сан шығатындай екі таңбалы сандардың үш қосындысын жазады. Олардың мәндерін жазады, қосуды азайтумен тексереді.

Мысалы, 11 + 29, 32 + 48, 44 + 26, 75 + 15.

11 + 29 = 40 тексеру: 40 – 11 = 29; 40 – 29 = 11.

32 + 48 = 80 тексеру: 80 – 32 = 48; 80 – 48 = 32.

44 + 26 = 70 тексеру: 70 – 44 = 26; 70 – 26 = 44.

Үй тапсырмасы

7-тапсырма

Өрнек құр және оның мәнін тап.

4+4+4+4+4=20

4*5=20

Жиында 20 зат бар

Кері байланыс

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

РАЗВИТИЕ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ ЧЕРЕЗ ЧТЕНИЕ И ПИСЬМО

Жумина Баянгуль Дуймбаевна
русского языка и литературы
средней школы № 70 имени М.Габдуллина

Содержание

Введение
1Роль чтения в развитии критического мышления
1.1 Анализ текста
1.2 Чтение разных жанров
2Роль письма в развитии критического мышления
1.3 Письмо как инструмент рефлексии
1.4 Структурирование информации
3. Взаимосвязь чтения и письма
3.1 Чтение как подготовка к письму
3.2 Письмо как развитие критического подхода к прочитанному
4. Методы и подходы к развитию критического мышления через чтение и письмо
4.1 Метод вопросов и обсуждений
4.2 Анализ контекста и подтекста
4.3 Использование письменных заданий, развивающих аргументацию
Заключение

Введение

Критическое мышление — это способность анализировать, оценивать, интерпретировать и синтезировать информацию, чтобы делать обоснованные выводы и принимать рациональные решения. В современных условиях, когда информация становится всё более доступной, но порой противоречивой или недостоверной, способность к критическому восприятию становится необходимым навыком. Одним из важнейших инструментов развития критического мышления являются чтение и письмо. Эти два процесса не только развивают когнитивные способности, но и способствуют улучшению способности анализировать, аргументировать и формировать самостоятельное мнение. В этом докладе рассмотрены роли чтения и письма в развитии критического мышления и их взаимосвязь.

1. Роль чтения в развитии критического мышления

Чтение играет ключевую роль в формировании критического мышления. Этот процесс предполагает не только восприятие информации, но и её осмысление, анализ, вычленение главных идей, а также способность оценивать и интерпретировать прочитанное. Чтение развивает у человека способность распознавать логические ошибки, манипуляции и недочеты в аргументации, что способствует более глубокому и осмысленному восприятию мира.

1.1 Анализ текста

Чтение требует от читателя активного анализа текста. Это включает в себя идентификацию ключевых идей, проверку фактов, выяснение логической связи между элементами текста, а также анализ структуры аргументации. При чтении научных и популярных текстов человек учится различать факты и мнения, а также выявлять скрытые предпосылки. Например, при чтении научной статьи важно не только запомнить представленные данные, но и понять, как автор пришел к своим выводам, какие исследования были использованы, какие возможны альтернативные гипотезы.

Чтение художественной литературы также способствует развитию критического мышления. Через персонажей, конфликты и моральные дилеммы читатель учится воспринимать разные точки зрения, анализировать психологию людей и размышлять о сложных этических вопросах. Литературные произведения помогают развить эмпатию, понимание человеческой природы и способность ставить под сомнение привычные ценности.

1.2 Чтение разных жанров

Важным аспектом развития критического мышления через чтение является разнообразие жанров и стилей. Чтение произведений разных авторов, жанров и направлений помогает развивать способность воспринимать и анализировать различные точки зрения. Например, научная литература требует от читателя логического подхода, в то время как художественная литература стимулирует воображение, позволяет представлять себе альтернативные реальности и учит принимать сложные моральные решения. Журналистика, в свою очередь, учит воспринимать информацию с осторожностью, анализировать источники и оценивать объективность представленных данных.

Чтение также помогает развивать внимательность к деталям, способность видеть скрытые смыслы, а

также учит уметь различать правдивые и искаженные сведения. В эпоху информационных технологий эта способность становится особенно актуальной, так как существует множество источников, которые предоставляют информацию с разной степенью достоверности.

2. Роль письма в развитии критического мышления

Письмо, в свою очередь, является не только способом выражения мыслей, но и важным инструментом для их анализа и осмысления. В процессе написания человек вынужден структурировать свои идеи, выбирать наиболее логичные и обоснованные аргументы, что способствует развитию критического мышления.

2.1 Письмо как инструмент рефлексии

Письмо помогает не только четко выражать свои мысли, но и осознавать их. Этот процесс заставляет задуматься о том, какие аргументы и данные можно привести в поддержку своей точки зрения, как можно представить информацию таким образом, чтобы она была понятна и убедительна для других. Это способствует улучшению способности к саморефлексии и самоконтролю, а также учит критически относиться к собственным убеждениям.

Например, написание аналитической работы или эссе требует, чтобы человек не просто выражал свое мнение, но и обосновывал его, приводя логичные аргументы и примеры. Этот процесс помогает формировать навыки оценки своих мыслей, проверку логической последовательности и доказательности представленных идей. Письмо, таким образом, становится не только средством общения, но и способом самообразования.

2.2 Структурирование информации

Процесс написания текста требует от автора четкой организации информации. Важно, чтобы текст был логичным, понятным и последовательным. Это требует от писателя способности к анализу и систематизации информации. При написании необходимо задаваться вопросами: «Какие факты могут подтвердить мои утверждения?», «Какова логика в представленных данных?», «Что из сказанного можно подвергнуть сомнению?» Такие вопросы развивают навыки критического восприятия как собственного, так и чужого текста.

Кроме того, при написании текстов человек часто сталкивается с необходимостью аргументировать свою точку зрения, что способствует развитию навыков аргументации, вниманию к деталям и способности выявлять слабые стороны в других аргументах.

3. Взаимосвязь чтения и письма

Чтение и письмо имеют взаимодополняющий характер, что способствует гармоничному развитию критического мышления. Чтение служит источником информации и идей, которые затем подвергаются анализу и переработке в процессе письма. Письмо, в свою очередь, позволяет углубить осознание прочитанного, выработать собственную точку зрения, а также подвергнуть сомнению полученные знания.

3.1 Чтение как подготовка к письму

Чтение различных текстов помогает расширить кругозор, собрать необходимую информацию для написания работ. Письмо, в свою очередь, помогает систематизировать и проанализировать эти данные. При написании текстов человек не только выражает свои мысли, но и перерабатывает информацию, которую он получил во время чтения. Это позволяет осмыслить прочитанное, выявить ключевые идеи и идеи, которые стоит развивать в дальнейшем.

3.2 Письмо как развитие критического подхода к прочитанному

Когда человек пишет о прочитанном, он осмысляет его на более глубоком уровне, разрабатывает свои аргументы и выводы. Этот процесс помогает усвоить информацию и развивает навыки самокритики, анализа и логики. Написание эссе, рецензий, аналитических работ требует от человека не только знания фактов, но и умения использовать полученную информацию для построения логичных и аргументированных выводов.

4. Методы и подходы к развитию критического мышления через чтение и письмо

Для эффективного развития критического мышления через чтение и письмо можно использовать несколько методов.

Возможные приёмы и методы:

- заполнение кластеров, таблиц, установление причинно-следственных связей между блоками информации;
- возврат к ключевым словам, верным и неверным утверждениям;
- ответы на поставленные вопросы;
- организация устных и письменных круглых столов;
- организация различных видов дискуссий;
- написание творческих работ (пятистишия-синквейны, эссе).

Вывод: творческая переработка, анализ, интерпретация и т.д. изученной информации; работа ведётся индивидуально - в парах - группа

4.1 Метод вопросов и обсуждений

После прочтения текста полезно задать себе вопросы, направленные на его анализ. Какие идеи в нем представлены? Какой контекст стоит за этими идеями? Какова логика аргументации? Какие могут быть контраргументы?

4.2 Анализ контекста и подтекста

Необходимо научиться анализировать не только явный смысл текста, но и скрытые намерения и подтекст. Это развивает способность видеть более глубокие связи между идеями и их последствиями.

4.3 Использование письменных заданий, развивающих аргументацию

Задания, в которых требуется развить аргументированное мнение или провести анализ, помогают развить навыки логического мышления, аргументации и оценки противоположных точек зрения.

Заключение
Чтение и письмо являются мощными инструментами в развитии критического мышления. Они позволяют не только усваивать информацию, но и осмысленно воспринимать её, анализировать, строить логичные рассуждения и аргументы. В современном мире, где информация становится всё более доступной и разнообразной, умение критически оценивать данные и принимать обоснованные решения является необходимым навыком. Взаимодействие чтения и письма способствует созданию более осознанного, структурированного подхода к восприятию и переработке информации, что в свою очередь значительно повышает уровень критического мышления.

Список литературы

1. Бустром Р. Развитие творческого и критического мышления. М.: "Открытое общество", 2006.
2. Бутенко А.В., Ходос Е.А. Критическое мышление: метод, теория, практика: Учеб.-метод. пособие. М.: Мирос, 2009
3.Коржуев А.В., Попков В.А., Рязанова Е.Л. Как формировать критическое мышление? // Высшее образование в России. — 2001. — № 5. — С. 55—58.
4.Халперн Д. Психология критического мышления. — М., 2000. — 512 с.
5. Интернет-ресурсы

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА МАТЕМАТИКАДАН ЛОГИКАЛЫҚ ЕСЕПТЕРДІ ШЫҒАРУ ӘДІСТЕМЕСІ

Жұмағұлова Шынар Амангелдіқызы
педагог-модератор,
Ақтөбе қаласы №8 орта мектебі
бастауыш сынып мұғалімі

Бастауыш сыныпта математикадан логикалық есептерді шығару оқушылардың ойлау қабілетін дамытып, математикалық сауаттылықты арттырудың маңызды әдісі болып табылады. Логикалық есептер балаларға тек сандармен жұмыс істеуді ғана емес, сонымен қатар мәселені талдау, қорытынды жасау және шығармашылықпен шешу дағдыларын қалыптастырады. Мұндай есептерді шығару әдістемесі төмендегі негізгі кезеңдер мен тәсілдер арқылы жүзеге асырылуы мүмкін:

1. Есептің шартын мұқият оқу және талдау

Логикалық есепті шешудегі алғашқы қадам — оның шартын толық түсініп, барлық мәліметтерді талдау. Оқушыларға есептің негізгі талабын анықтау маңызды. Осы кезеңде келесі тәсілдер пайдалы:

• Мәтінді бөлік-бөлікке бөліп оқыту: Оқушылар есептің әрбір бөлігін мұқият оқып, қандай мәлімет берілгенін түсінуі қажет.

• Негізгі сұрақты анықтау: Есептің соңында не сұралып тұрғанын табу өте маңызды. Бұл оқушыға есептің шешімін дұрыс бағытта іздеуге көмектеседі.

2. Графикалық немесе кестелік әдістерді қолдану

Логикалық есептерді шешуде кейде есептің шартын графика арқылы көруге болады. Мысалы:

• Схемалар, суреттер, кестелер: Балалар есептерді шешкенде оларды сурет немесе схема түрінде көрсетіп, ақпаратты визуализациялай алады. Бұл әдіс есептің мазмұнын түсінуді жеңілдетеді.

• Таблицалар мен сызбалар: Мысалы,

сандық қатары немесе логикалық шешімдер үшін қолданылатын кестелер, оқушыларға жүйелі ойлауға мүмкіндік береді.

3. Математикалық өрнектерді қолдану

Логикалық есептерді шешуде математикалық өрнектерді құру маңызды. Оқушылар өз шешімдерін дәлелдеу үшін өрнектер мен теңдеулерді қолдана алады.

• Қарапайым теңдеулер: Мысалы, белгісіз санды табу үшін теңдеу құру (x + 5 = 10).

• Сандық сәйкестіктерді табу: Оқушылар белгілі бір мәндерді іздеу үшін арифметикалық амалдарды қолданады (қосу, алу, көбейту, бөлу).

4. Шешу стратегияларын қолдану

Логикалық есептерді шешудің әртүрлі стратегиялары бар. Оқушыларға әртүрлі әдістерді қолдануды үйрету керек:

• Қадамдық шешу: Қадамдармен есепті шешу барысында оқушылар біртіндеп нәтижеге жетеді. Бұл әдіс оқушының ойлау процесін түсінікті етеді.

• Алдымен белгілі мәліметтерді пайдалану: Есептің шартында берілген нақты мәліметтерді қолдану арқылы шешімге жету жолдарын көрсету. Мысалы, есептің жартысын шешкеннен кейін қалған мәліметтерді пайдалану.

• Қиын есептерді бөліп шешу: Қиын есептерді бірнеше қарапайым бөліктерге бөліп, әрқайсысын жеке шешу.

5. Алгоритмдер мен ережелерді қолдану

Логикалық есептерде белгілі бір алгоритмдер мен ережелерді қолдану өте тиімді. Оқушыларды қарапайым есептерден бастап, біртіндеп күрделендіріп, әртүрлі алгоритмдер мен тәсілдерді қолдануға үйрету қажет:

• Қосу және алу ережелері: Мысалы, қосу немесе алу кезінде айырымдарды табу.

• Көбейту мен бөлу: Санның бөлшектері мен көбейткіштерін бөліп шығару.

6. Жаттығулар арқылы дағдыларды дамыту

Оқушыларға түрлі жаттығулар мен логикалық есептерді шешу үшін тұрақты түрде тапсырмалар беру керек. Мұндай тапсырмалар олардың логикалық ойлауын дамытады және есептерді тез әрі тиімді шешуге мүмкіндік береді.

• Тақырып бойынша қайталау: Оқушыларға алдын ала өтілген тақырып бойынша есептер шығарту арқылы логикалық ойлау қабілеттерін дамыту.

• Динамикалық тапсырмалар: Оқушыларға түрлі деңгейдегі есептер мен логикалық тапсырмаларды беру, бұл олардың қызығушылығын арттырады.

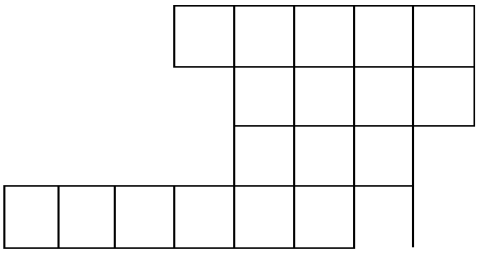
7. Топтық және жұптық жұмыстарды ұйымдастыру

Логикалық есептерді топта немесе жұпта шешу оқушылардың бірігіп жұмыс істеу дағдыларын дамытуға көмектеседі. Олар бір-біріне кеңес беріп, өздерінің шешімдерімен бөлісе алады.

• Топта жұмыс: Оқушылар бірге ойласа отырып, қиын есептердің шешімін табуға тырысады. Бұл әдіс балалардың пікір алмасуын және шығармашылық ойлауының дамуын қамтамасыз етеді.

Логикалық ойын - ребус, сөзжұмбақ, үндемес ойыны т.б. жатады. Мысалы: 1. Сөзжұмбақ «Бөлу»

I 3*5-?
II Бір таңбалы сан
III Бес ондық

IV Бөлуге кері амал

2. 100 добыңның 14-ін досың сұрап алады. Айтшы сонда нешеуі өз қолыңда қалады?

3. Үстелдің 4 бұрышы бар. Бір бұрышын кесіп тастасаң, неше бұрыш
қалады? (Бесбұрыш).

4. Екі стаканға бірдей су құйдың. Оның біреуін тарелкаға төңкердің.
Қайсы стаканда су көп? (бірдей).

5. Сонымен қатар, санамақ ойынның орны ерекше. Атау ұйқасы арқылы
бала сан үйренеді, екінші санға ұйқас заттарды танып біледі.

6. Үлттық ойындар оқушылардың өз салт – дәстүріне, әдет - ғұрпына
сүйіспеншілігі артады.

Бастауыш сынып оқушылары сабақта ойын элементтерін көп керек етеді, және бұл жастағы балалар өздерінің істеген жұмыстарының қорытындысын тез білгісі келіп тұрады. Міне, дәл осы кезеңді тиімді пайдаланған жөн. Сондықтан қай сабақты болмасын талапқа сай дайындалған көрнелікпен, жұмбақ, ребус т.б. араластыра отырып, ойын элементерін кеңінен пайдаланған дұрыс. Бұл оқушылардың сабаққа қызығушылығын арттырады. Орынды ұйымдастырылған ойын үстінде балалар сергіп, тапсырманы тез нақты орындайды. Егер біз оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттыра алсақ, олардың сапалы білім алуына, жан-жақты дамуына ықпал жасағандығымыз.

8. Қателерді талдау және түзету

Логикалық есепті шешкен кезде оқушылар қателіктер жіберуі мүмкін. Мұндай жағдайда мұғалім қателіктерді талдап, оларды түзетуге көмек көрсетуі керек. Бұл оқушылардың есеп шығарудағы ұқыптылығын арттырады және келесі жолы мұндай қателіктердің алдын алуға мүмкіндік береді.

9. Логикалық ойлауды дамыту жаттығулары

• Логикалық жұмбақтар мен ребустар: Оқушылардың логикалық ойлауын дамытатын тапсырмаларды енгізу, мысалы, сандық жұмбақтар, сөзжұмбақтар, ребустар.

• Кроссвордтар мен пазлдар: Логикалық кроссвордтар мен пазлдар балалардың ойлау қабілетін дамытудың жақсы тәсілі болып табылады.

Қорытынды:

Бастауыш сыныпта математикадан логикалық есептерді шығару — балалардың ойлау дағдыларын дамыту үшін маңызды әдіс. Оқушыларды жүйелі түрде есептерді талдап, шешудің әртүрлі әдістерін қолдануға үйрету олардың математикаға деген қызығушылығын арттырады және шығармашылық қабілеттерін шыңдайды. Логикалық есептерді шешуде дұрыс әдістемелік тәсілдерді пайдалану оқушылардың ойлау логикасын нығайтып, олардың математикалық білімдерін тереңдетеді.

Ойлауды эмпирикалық (тәжірибелік) ж:әне теориялық деп екіге бөлу қабылданған. Ойлаудың эмпирикалық гүрі заттардың сыртқы ұксастыгы мен айырмашылығына сүйенеді. Мұнда жекеден жалпыға көшу негізі бар. Мысалы, сабақты бслғілі бір ереже түсіндірілгеннем соң, осы ережені пайдаланып ессп шығару тапсырылады. Есептердің мазмұны өзгергенімен мәні бірдей болып қала береді. Осындай есепетің оншақтысын шығарғанда ғана балаларда «Осы есептерде ұқсастық бар-ау» деген ой тууы мүмкін. Бұдан баланың эмпирикалық түрде, сырқы және мазмұн ұқсастықтары бойынша жұмыс жасайтындықтарын байқаймыз. Теориялық ойлау барлық варианттар мен айырмашылықтар қандай байланыска саятынына, оның ішкі байланысы мен шығу тегін анықтауға негізделеді. Теориялық ойлау жекеден жалпыға ауыспайды. Құбылыстың жалпы принциптерін бөліп алған соң, осы біріңғай принциптен оның мүмкін вариантгарына ауысады. Яғни ой жалпыдан дарага қалай ауысады. Бірақ бұл жердегі жалпылық өзара ұқсастық емес. Оқушы есепті қалай шығарғанын түсімсе, ол - есепті теориялық әдіспен шығара алатыны. Егер есепті қалай шығарғанын түсінбесе, онда ол - есепті эмпирикалық әдіспен шығарғаны.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ТАРИХ САБАҒЫНДА ОҚЫТУДЫҢ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ӘДІСТЕРІН ТИІМДІ ҚОЛДАНУ ЖОЛДАРЫ

Иманбаева Дина Еркиновна
№3 Хромтау орта мектебі,
тарих пәнінің мұғалімі

Қазіргі кезде біздің қоғамымыз дамудың жаңа кезеңіне көшіп келеді. Бұл кезең ақпараттық кезең, яғни компьютерлік техника мен оған байланысты барлық ақпараттық коммуникациялық технологиялар педагогтар қауымының барлық салаларына кірігіп, оның табиғи ортасына айналып отыр. Қазіргі білім саласында оқу мен оқытуда педагогикалық технологияларды меңгермей, сауатты, жан-жақты білікті маман болу мүмкін емес.Жаңа ақпараттық технологияны меңгерту мұғалімнің зейін-зерделік, кәсіпиік, адамгершілік, рухани т.б көптеген ұстаздық қабілеттерінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып оқу-тәрбие үдерісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі.

Мұғалім алғаш жаңа ақпараттық технологияларды оқып үйренеді екіншіден меңгереді үшіншіден тәжірибеде қолданады төртіншісі оның дамытып нәтижелерін көрсетеді.

Соның ішінде, компьютерлік технологияны қолданудың жеке тұлғаны қалыптастырудағы оның шығармашылық мүмкіндіктерін атқарар рөлін қазіргі заман талаптары өзі анықталып отыр.

Ұрпақ үшін кітаптың маңызы қандай болса, компьютерде оқушы үшін қоршаған әлемді танудың табиғи құралы болып табылады. Олай болса, барлық сабақтарды компьютерлердің қуатымен жүргізуді үйрену — бүгінгі күннің кезек күттірмейтін өзекті мәселелерінің бірі. Сондықтан, ұстаздар қауымының алдында өте үлкен міндет тұр. Бүгінгі таңда жас ұрпаққа білім беру үшін қажетті құралдардың бірі — жаңа технологияның негіздері болып табылады. Ақпараттандыру жағдайында оқушылар меңгеруге тиіс білім, білік, дағдылардың көлемі күн сайын артты, мазмұны өзгеріп отыр. Мұғалім сабақ өткізген кезде оқушыларға сапалы білім беруде мына технологияларды пайдаланса олар:

1.Сандық теледидар
2.Интернет ресурстары
3.Теледидар бағдарламалары
4.Оқыту құралдары
5.Ұялы телефондар
6.Компьютер
7.Интерактивті тақта
8.Электронды оқулық

Оқушылардың қызығушылығы және білімге деген ынтасы, ізденімпаздық қабілеті арта түсері анық.

Қазіргі таңда жас ұрпаққа XXI ғасыр деңгейінде жан-жақты білім беру күн тәртібінде тұрған өзекті мәселелердің бірі болып отыр. Елбасының білім беру жүйесіне жасалып отырған нақты қамқорлық өз кезегінде маңызды міндеттерді жүктейді. Мұғалім тек өз пәнінің білгірі болып қана қоймай, оқытудың инновациялық әдістерін меңгеріп, ғаламдық интернет жүйесін пайдалана отырып, күнделікті сабақта ақпараттырды пайдалану дағдысына айналдыруы қажет.Мектепте оқушыларға патриоттық тәрбие беру мен дүниетанымын қалыптастыруда тарихи пән мұғалімдерінің орны ерекше. Тарих — мектептегі оқу пәні ретінде жалпы негізгі білім беретін барлық гуманитарлық және қоғамтанушылық негізін құрайды. Тарихи білім берудің басты мақсаты мен міндеттері мынадай:Адамзат қоғамының ежелгі заманнан бүгінгі күнге дейінгі даму тарихынан жүйелі білім негіздерін қалыптастыру;

Оқушылардың дүниеге ғылыми көзқарасын қалыптастыру, оларға адамзат жасаған құндылықтарды, әлеуметтік, мәдени, тарихи, адамгершілік тәжірибесін меңгерту;Оқушыларды өз халқы мен басқа халықтардың мәдениеті мен тарихын, бүкіл адамзаттың мәдени мұрасын сақтауға тәрбиелеу;Оқушылардың бойында қазақстандық патриотизм мен азаматтық сезімін қалыптастыру;Эстетикалық, экономикалық, құқықтық тәрбие беру,діннің тарихтағы қызметін дұрыс түсінуге тәрбиелеу.Осы мақсат-міндеттерді орындау үшін қазіргі педагогиканың жаңалықтарын, оқу-әдістемелік тәсілдерінің тиімді жолдарын тану, үздіксіз ізденіс пен білім сапасын жақсарту қажет. Білім беру жүйесіндегі өзгерістер «белсенділік», «инновация», «әдіс», «тәсіл», «Интерактивті оқыту тәсілі», «педагогикалық технология» ұғымдарын мәнің жете түсінуді талап етеді. Педагогикалық инновация, оның ерекшеліктері, жаңашыл мұғалімдер жұмысындағы жаңашылдықты, не жаңа идеялардың пайда болуы туралы мәселелерге арналған педагогикалық еңбектер көп. «Инновация» деген латын тілінен аударғанда (жаңа, жаңару, өзгерту, жаңа нәрсені енгізу, жаңашылдық деген ұғымдарды білдіреді). Педагогикалық әдебиетте: инновация – «жаңалық», «жаңа әдіс», «өзгеріс», «жаңаша әдістеме» деген мағынада пайдаланылады.А.М. Саранов «Инновациялық білім беру жүйесін дамытудың теориялық негіздері» атты еңбегінде инновациялық процесс, оның құрылымы мен жаңа

пайдалану идеяларынан туындайды деп қарастырады. (Қазақстан тарихы әдістемелік журналында). Инновациялық үрдіс – жаңа ұғымдарды құру, түзу, жасау, меңгеру және тарату, қолдану, жүзеге асырудың тұтас қызметі. Инновациялық үрдіс – «жаңа әдістеме құралы» деп те қарастырылады.

Мұғалім бұрын жаңалықтың жаршысы, білім нәрін өзі айтып қана жеткізуші болса, ал оқушы тыңдаушы, дайын білімді тыңдап қайталаушы болды. Қазір бұл өзгерді. Оқушы – өзіндік ізденіс жасайтын, шығармашылық әрекеттер жасайтын жеке тұлға. Мұғалім – нақты бағыттап, оқушы еңбегін ұйымдастырушы, бақылаушы. Оқу сапасын арттыруда, оқушылардың өзіндік жұмыстарын ұйымдастыруда әдіс-тәсілдерді мейлінше түрлендіріп отырған дұрыс.Ағартушы қайраткер А.Байтұрсынұлы «Қай әдіс жақсы?» деген мақаласында: «Жалғыз әліп -би үйренудің өзінде толық жеткен әдіс бар. Әдіс – өз орнында жақсы. Әдіс кернекіліктен шығады. Әдістің жаман – жақсы болмағы жұмсалатын орнына қарай», - дейді. Ал Л.Н. Толстой «Үйрету тәсілдері туралы» еңбегінде: «Олақтықтың белгісі – бір ғана әдісті білу, шеберліктің білесі – түрлі әдісті білу, керек кезінде жоқ әдісті де таба білу. Мұғалім көп әдісті білуі керек, оларды өзіне сүйеніш, қолғабыс есебінде қолдану керек» деген.

Олай болса, күнделікті ізденісіміз, жаңа технологияларды оқып-үйреніп, өз тәжірибемізде шеберлікті қолдануымыз - алдыңғы қатарлы шәкірттерге терең де тиянақты білім берудегі қажеттілігіміз. 5-6 сыныптарда ойын сабақтары, сын тұрғысынан ойлау және жазу стратегиялары, сурет-иллюстрациялар бойынша әңгіме құрастыру, 7-11 сыныптарда топтық, жұптық оқыту, «Сағат дос», «5, 5, 5…», постер құрау әдістері, сынақ, өзіндік жұмыс,тірек сызбалар, кестелер, хронологиялық кестелер құрастыру, тірек-конспектілер құрастыру, Венн диаграммасы, тарихи диктант, тест түрлері арқылы оқу, термин сөздермен жұмыс, тарихи тұлғаларды тану т.б. «Сын тұрғысынан ойлау және жазу» әдістерінің «Негізгіні тап», «Белгі қойып оқу» стратегияларын көп пайдаланамын.

Ол арқылы мәтін ішіндегі тестте кездесетін факторлар мен деректерді белгілеу, жазып алу, жаттау.

Мысал:

Ортағасырлық мемлекеттер (7, 11 сыныптар үшін) Мемлекеттің атауы Географиялық орны Этностық құрамы Қоғамдық құрылымы Шаруашылығы, кәсібі Мәдени ескерткіштері «Ұлт-азаттық көтерілістер »(8, 11 сыныптар)

1 Көтерілістің атауы
2 Көтерілістің анықтамасы, себептері
3 Сипаты
4 Көтерілістің жетекшілері
5 Қамтылған аймағы
6 Нәтижесі
7 Барысы
8 Жеңілу, жеңу себептері
9 Салдары, тарихи маңызы
10 Зерттелуі, әдебиеттерде көрініс табуы

Мектеп оқушыларын ҰБТ-ға дайындау қазіргі кездің өзекті мәселесі. Сондықтан, кез келген сабақта «ҰБТ-ге саяхат» деген айдармен тестік тапсырмалардың бірнеше түрлерін пайдаланған дұрыс.

Тестік тапсырма:

Мемлекеттерді негізін салушы қағандармен сәйкестендір.

1. Бумын қаған А) Қарлұқ мемлекеті
2. Елүй Даши Ә) Қарахан мемлекеті
3. Сақұ Боғра хан Б) Түрік қағанаты
4. Істеми қаған В) Қарақытай мемлекеті
5. Білге Күл Қадырхан Г) Батыс Түрік қағанаты
6. Али хан Жабғу Д) Оғыздар мемлекеті
7. Үшлік қаған Е) Түргеш қағанат

«Дұрыс жауабын тап», «Тарихи диктант», «Термин сөздермен жұмыс» тапсырмалары да ҰБТ-ге дайындалуда тиімді әдістер болып табылады. Сыныптарда тақырыптарды оқып үйрену барысында оқушылар мәтінмен өздігінше оқып танысады. Оқушыларға тапсырманы қалай орындау керектігі туралы нұсқаулықтар беріледі. Әр топтарға жеке тапсырмалар беріледі. Оқушылар әр түрлі деңгейде постерлер дайындап, оны қорғайды, тапсырмаларды орындайды. Мұндай топтық жұмыстарда барлық оқушылар жұмыс жасайды, танымдық қабілеттері артып сөйлеуді үйренеді. Сабақ барысында заман талабына сәйкес электронды оқулықтар арқылы оқуды да пайдаланған абзал.

Аталған әдістерді пайдалануда мен не ұттым? Қандай жетістіктерге қол жеткіздім? Оқытудың мұндай инновациялық, интерактивті әдістері оқушылардың бұрынғы дәстүрлі сабақтармен салыстырғанда нәтижелі білімді игеруіне жағдай туғызады екен. Яғни, бұл жағдайда оқушылардың сабақ үрдісіндегі белсенділігі, пәнге қызығушылығы артады. Бұл әдістер оқушыларды тапқырлыққа, тездікке, ойын жинақтай білуге, жүйелі білім алуға тәрбиелейді.

«Ұстаздың бақыты – шәкіртінде» деп бекер айтылмаған. Олай болса, педагог Амонашвилидің мына сөздерін еске түсіруге болады: «Оқушы дегеніміз – топыраққа арналған шыны емес, ол жарқыраған шырақ, тек соны жаға білу керек».

Әдебиеттер

1 Интерактивтік әдістеме.- Алматы, 2001
2 Қазақстан тарихы; әдістемелік журнал (2009-2014 жж)
3 Г. Тұрмағамбетова «Инновациялық педагогикалық технологияларды қолдану жолдары». Қазақстан тарихы. 2009, №12
4 Б. Бөлімбаева «Тарих сабағында оқытудың инновациялық әдістерін қолдану жолдары». Қазақстан тарихы. 2009, №6

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ДАРЫНДЫ БАЛАЛАРМЕН ЖҰМЫС ІСТЕУДІҢ ЖОЛДАРЫ

Ілияс Нұргүл Ұзақбайқызы
Бастауыш сынып мұғалімі
Талдысай негізгі мектебі

Кіріспе

Дарынды балалармен жұмыс істеу мәселесі бүгінгі күннің өзекті тақырыптарының бірі болып табылады. Мұндай балалар ерекше қабілеттері мен таланттары арқылы қоғамға үлкен үлес қосуға қабілетті. Олардың дамуына тиімді жағдайлар жасау, өзін-өзі танып білуі мен қабілеттерін толыққанды пайдалануына мүмкіндік беру – мектептің, педагогтардың басты міндеттерінің бірі. Баяндаманың мақсаты – дарынды балалармен жұмыс істеу барысында қолданылатын педагогикалық әдістер мен тәсілдерді талдау, олардың тиімділігін бағалау және осы саладағы тәжірибені бөлісу.

Міндеттері: дарынды балалармен жұмыс істеудің әдістемелерін қарастыру, практикалық мысалдар мен тәжірибелерді сипаттау.

Негізгі бөлім

Педагогикалық тәжірибе, әдістер мен тәсілдер

Дарынды балалармен жұмыс істеуде қолданылатын негізгі педагогикалық әдістер:

1. Дифференциалды оқыту – әр балаға жеке тапсырмалар мен оқу жоспары ұсынылады. Бұл әдіс олардың ерекше қажеттіліктеріне жауап береді.
2. Құзыреттілік негізінде оқыту – дарынды балалардың логикалық ойлау, шығармашылық қабілеттерін дамытуға бағытталған. Бұл әдіс балалардың белсенді ойлау және тапсырмаларды шешу дағдыларын дамытады.
3. Интерактивті әдістер – топтық жұмыстар, талқылаулар мен жобалар арқылы балалардың өзара әрекеттесуін қамтамасыз ету.

Қолданылған әдістерді талдау

Тәжірибе барысында дифференциалды оқыту әдісі дарынды балаларға оқу бағдарламасын индивидуализациялауға мүмкіндік берді. Сонымен қатар, құзыреттілік негізіндегі әдістер балалардың өзіндік шығармашылық қабілеттерін ашуға септігін тигізді. Интерактивті әдістер топтық жұмыс барысында балалардың бір-бірінен үйренуіне, түрлі көзқарастарды бағалауға мүмкіндік берді.

Әдістер мен технологияларды таңдаудың негіздемесі

Қолданылған әдістер мен технологиялар дарынды балалардың ерекше қабілеттерін ескеріп, олардың даму деңгейін максималды түрде қолдауға бағытталды. Әдістердің таңдалуы баланың зияткерлік және шығармашылық әлеуетін толық пайдалануға мүмкіндік берді, нәтижесінде олар күрделі тапсырмаларды өз бетінше орындауға дағдыланды.

Жұмыс нәтижелері

Жұмыс нәтижелері бойынша дарынды балалар өз қабілеттерін дамытуда үлкен жетістіктерге жетті. Олар шығармашылық тапсырмаларда жоғары көрсеткіштер көрсетті, ғылыми жобаларға қатысып, түрлі олимпиадаларда жүлделі орындарға ие болды. Дегенмен, жұмыс барысында қиындықтар да кездесіп тұрды, әсіресе кейбір балалардың зияткерлік деңгейі біркелкі болмады, бұл топтық жұмыстарда кедергілер туғызды.

Оқу процесінде қолданылған нақты жағдайлардың, тәсілдердің немесе жаттығулардың мысалдары

1. Жобалық жұмыс – балаларға ғылыми зерттеу жүргізу тапсырмасы берілді. Олар өздерінің тақырыптарына байланысты зерттеулер жүргізіп, нәтижелерін презентация түрінде ұсынды.
2. Шығармашылық тапсырмалар – балаларға әдебиет, математика немесе өнер саласындағы шығармашылық тапсырмалар берілді, нәтижесінде балалар өздерінің шығармашылық қабілеттерін толық көрсете алды.

Қорытынды

Таңдалған педагогикалық әдістер мен тәсілдер дарынды балалармен жұмыс барысында оң нәтижелер көрсетті. Әдістердің негізінде балалардың жеке ерекшеліктері мен даму қажеттіліктері ескерілді. Әріптестерге дарынды балалармен жұмыс істеу барысында олардың жеке тұлғалық ерекшеліктерін есепке алуды, әдістер мен тәсілдерді әр балаға бейімдеуді ұсынамын. Алдағы уақытта бұл бағыттағы жұмыстарды жалғастыру үшін оқу жоспарын әрі қарай индивидуализациялап, жаңа интерактивті әдістерді енгізу қажет.

Пайдаланылған көздер тізімі

1. Қалиев С. Т. «Педагогикадағы заманауи әдістемелер». – Алматы, 2020.
2. Әбдірасылова А. М. «Дарынды балалармен жұмыс істеудің тиімді жолдары». – Астана, 2019.
3. Мырзахметова Г. Н. «Білім берудегі инновациялық әдістер». – Шымкент, 2021.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ВВЕДЕНИЕ В ИНФОРМАТИКУ И ПРОГРАММИРОВАНИЕ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ PYTHON

Кенжебаева Балдырган Данибеккызы
учитель информатики,
КГУ ОШ №16, г.Караганды

Согласно обновленной учебной программе, язык программирования Python включен в содержание информатики в 7-10 классах. На основе анализа данных Stack Overflow, GitHub, JetBrains, TIOBE, Statista и PYPL мы можем точно сказать, насколько велик спрос на Python в 2024 году. Python часто сравнивают с другими широко используемыми и популярными языками, такими как Java, JavaScript и C++. Python становится все более популярным языком программирования и многие школы начали его внедрение в учебные программы. В 2024 году я написала авторскую программу, объемом на 34 урока. Цель: «Введение в информатику и программирование с использованием Python» заключается в том, чтобы ознакомить школьников с основами информатики и программирования на языке Python, обеспечивая им базовые знания и навыки для дальнейшего изучения компьютерных наук и применения программирования в различных областях. Задачи:
1. Представить школьникам основные концепции информатики и программирования.
2. Ознакомить школьников с основами языка программирования Python.
3. Обучить школьников использованию основных конструкций языка Python, таких как переменные, условные операторы, циклы и функции.
4. Познакомить школьников с основными структурами данных, такими как списки, кортежи, множества и словари, и научить их основным операциям над ними.
5. Обучить школьников применению алгоритмов сортировки, поиска и других базовых алгоритмов.
6. Представить школьникам основы объектно-ориентированного программирования (ООП) и научить их создавать классы и объекты в Python.
7. Познакомить школьников с основными алгоритмами машинного обучения и их применением в Python.
Введение в информатику и программирование с использованием Python — это авторская программа, направленная на знакомство учащихся с основами информатики и программирования. Программа ориентирована на школьников и студентов, а также на всех желающих освоить базовые концепции в этой области. Я, как учитель информатики КГУ ОШ №16, использую Google Trends, чтобы оценить популярность этих языков в поисковых запросах Google по всему миру с февраля 2023 года по март 2024 года. В этой сравнительной диаграмме на первом месте оказался Python, за ним следовали Java и JavaScript. Это означает, что популярность языка Python растет с каждым годом. Широкая популярность языка Python объясняется простотой его реализации во многих операционных системах, простотой синтаксиса, бесплатной загрузкой, высокоуровневой структурой данных (списки, множества, ассоциативные множества, длинная арифметика), инструментом объектно-ориентированного программирования, богатыми возможностями. библиотека для удобной разработки графических веб-приложений. Практическое применение:Применение языка программирования Python в школе может быть очень разнообразным, творческим, и полезным для обучения. Хочу привести несколько способов его использования на своих уроках, благодаря которым содержание урока становится интересным: Проекты по STEM-дисциплинам: Python можно применять в различных научных и технических проектах. Например, студенты могут использовать его для проведения математических вычислений, моделирования физических процессов или анализа данных в биологии. Создание игр: С помощью библиотек, таких как Pygame, ученики могут создавать простые игры. Это интересно и может мотивировать их к дальнейшему изучению программирования и разработки.

Веб-разработка: Ученики могут изучать основы веб-разработки с помощью фреймворков, таких как Flask или Django. Это даст им представление о том, как работать с веб-технологиями, базами данных и приложениями.

Анализ данных и машинное Learning: Python является одним из популярных языков для анализа данных и машинного обучения. Используя библиотеки, такие как Pandas, NumPy и Scikit-learn, ученики могут анализировать наборы данных и разрабатывать простые модели машинного обучения.

Автоматизация задач: Ученики могут изучить,

как Python может помочь автоматизировать повседневные задачи, такие как работа с файлами, парсинг веб-страниц и взаимодействие с API. Интерактивные уроки и демонстрации: Учителя могут использовать Python для создания интерактивных графиков и визуализаций данных, что может помочь сделать учебный процесс более наглядным и увлекательным. Для этого я использую Google Colab: Это облачная версия Jupyter Notebook, предоставляемая Google. Она позволяет вам делиться своими уроками и получать доступ к мощным вычислительным ресурсам, таким как GPU. Google Colab также удобен для совместной работы. Replit: Это онлайн-платформа, которая позволяет писать и выполнять код на Python (и других языках) прямо в браузере. Replit поддерживает совместную работу в реальном времени и может быть хорошей альтернативой для интерактивных уроков. Участие в конкурсах и олимпиадах: Организация соревнований по программированию, хакатонов или олимпиад может стимулировать интерес учеников к изучению Python и решению задач различной сложности.

Изучение технологий искусственного интеллекта: Ученикимогутпознакомитьсясосновамиискусственного интеллекта и машинного обучения, используя Python и популярные библиотеки, такие как TensorFlow и Keras. В ходе преподавания информатики я предложила использовать образовательный ресурс по языку программирования Python, созданный шестиклассниками на платформе Canvas. Я заметила, что ученики, которые использовали учебные материалы на платформе, улучшили свою успеваемость и стали больше интересоваться предметом. С целью количественного и качественного анализа я организовала дискуссии по теме и опубликовала свою авторскую программу «Введение в информатику и программирование с использованием Python». При этом я организовала специально согласованные консультативные занятия в рамках авторской программы, вовлекла активных учеников в создание веб-страниц, управление встроенными файлами, создание рекомендаций по содержанию предмета, контроль результатов обучения по предметам, разделение плана на главы, формируя тестовые вопросы и группируя их по модулям. Учебная успеваемость учащихся перед консультационными занятиями была следующей: отличная - 6 (13%), хорошая - 13 (36,4%), удовлетворительная - 7 (18,2%). После консультаций успеваемость учеников была следующей: отличная – 8 (31 %), хорошо – 14 (54 %), удовлетворительно – 4 (15 %).

При использовании Python на уроках информатики важно акцентировать внимание не только на технических навыках, но и на развитии критического мышления, логического анализа и креативности, что является важной частью образовательного процесса. В целом, Python предоставляет множество возможностей для творчества и обучения, и его использование в школе может значительно обогатить учебный процесс.

Заключение

В заключение, мой педагогический опыт выявил эффективные методы обучения языку программирования Python. Образовательный ресурс, созданный в результате авторской программы, прошел апробацию и дал положительные результаты. Я заметила, что знания учеников увеличиваются благодаря изучению языка программирования Python.

Мне бы хотелось призвать всех педагогов, которые уже преподают Python школьникам или только собираются это делать, обязательно делиться своим опытом.

Таким образом, изучение языка программирования Python в школе не только обогащает знания и навыки обучающихся, но и готовит их к успешному будущему, будь то в области IT или в любой другой профессии. Начните изучать Python сейчас, и вы откроете для себя мир бесконечных возможностей!

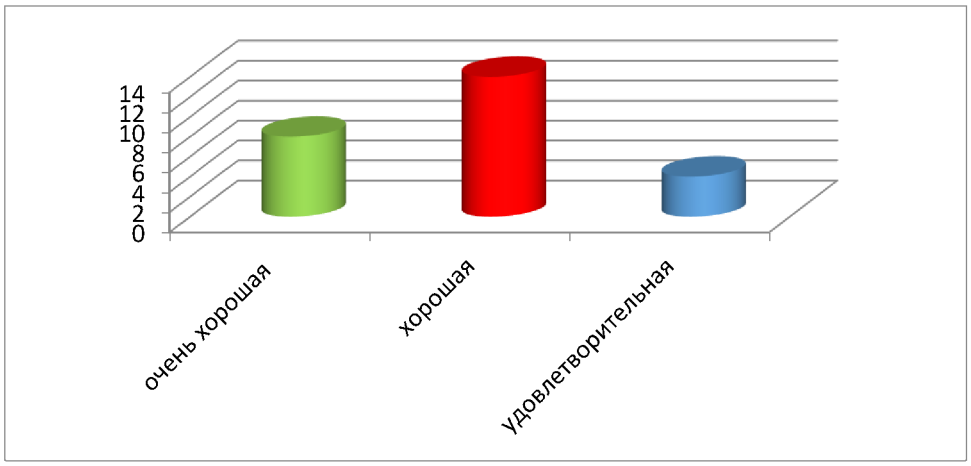
Список использованных источников:

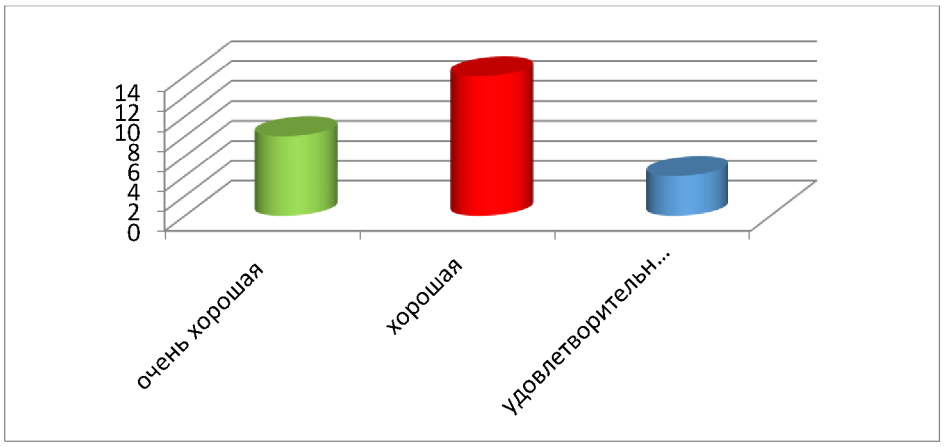
1. Мартынюк А.А. Интегрированный подход при обучении программированию в средней школе// Интерактивная наука.- 2018. - №2 (24). -С.21-24.

2. Босова Л.Л. Как учат программированию в XXI веке: отечественный и зарубежный опыт обучения программированию в школе// Информатика в школе. -2018. - №6 (139). – С.3-11

3. КочетковаО.А.,ПудовкинаЮ.Н. Обучение учащихся программированию на языке Python в рамках элективного курса по информатике// Современные проблемы науки и образования. -2019. -№2. –С.59

Учебная успеваемость учащихся перед консультациями

После консультаций успеваемость учеников

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИНКЛЮЗИВТІ ЖӘНЕ КІРІКТІРІЛГЕН БІЛІМ БЕРУ

Кәрім Аягүл
мұғалім

Кіріспе

Соңғы жылдары арнаулы білім жүйесінде мүмкіндігі шектеулі балаларды сапалы біліммен қамту өзекті мәселенің біріне айналды. Мәселелерді тұңғыш рет мемлекеттік деңгейде көтеріп, ҚР білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған бағдарламасында инклюзивті білім беру жүйесін дамыту жан-жақты қарастырылған.

Инклюзивті және кіріктірілген білім беру – ерекше мұқтаждықтары бар балаларды жалпы білім беретін мектептердегі оқыту үрдісін сипаттауда қолданылады. Инклюзивті оқыту-даму мүмкіндігі шектеулі балалардың қалыпты дамыған балалармен бірге әлеуметтендіру және интеграция үдерістерін жеңілдету мақсатындағы жеңілдетілген оқыту жүйесі.

Инклюзивті оқыту негізінде балалардың қандай да бір дискриминациясын жоққа шығару, барлық адамдарға деген теңдік қатынасын қамтамасыз ету, сонымен қатар оқытудың ерекше қажеттілігі бар балаларға арнайы жағдай қалыптастырудың идеологиясы жатыр. Тәжірибе көрсеткендей қатаң білім беру жүйесінен балалардың бір бөлігі шығып қалып жатады. Мұндай қалыптасқан жүйе баланың даралық қажеттілігін қанағаттандыра алмайды. Инклюзивті бағыт мұндай балаларды оқуда жетістікке жетуге ықпал етіп, жақсы өмір сүру мүмкншілігін қалыптастырады.

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеттеріне: білім бағдарламаларын меңгеру үшін жағдайлар жасау және жеке адамның шығармашылық рухани және дене мүмкіндіктерін дамыту, адамгершілікпен салауатты өмір салтының берік негіздерін қалыптастыру жеке басының дамуы үшін жағдай жасау арқылы парасатты байыту» деп атап көрсеткен. Осыған байланысты қоғам алдына оқушының жеке басын үйлесімді дамытуа бағыттайтын міндеттер қойылып отыр.

Білім беру жүйесінде даму мүмкіндігі шектеулі балаларға айрықша орын бөлінген. Бұл балаларға қатысты біздің алдымызда тұрған негізгі міндет – олардың әлеуметтік ақталуы мен бейімделуіне, қоғамдағы толыққанды өмірге дайындалуына жағдай жасау және көмек көрсету қажеттілігі айтылған.

Қазіргі таңда барлық әлем жұртшылығының назарын аударып отырған мәселе балалардың жеке сұраныстары мен ерекшеліктеріне ортаның, отбасының қатысуымен білім беру үрдісіне толық қосуды қарастыратын инклюзивті білім беру. Осы жаһандық мәселеге әлем ғалымдары мынадай анықтама береді: инклюзивтік білім беру дегеніміз — барлық балаларды, соның ішінде мүмкіндіктері шектеулі балаларды жалпы білім үрдісіне толық енгізу және әлеуметтік бейімдеуге, жынысына, шығу тегіне, дініне, жағдайына қарамай, балаларды айыратын кедергілерді жоюға, ата-аналарын белсенділікке шақыруға, баланың түзеу-педагогикалық және әлеуметтік мұқтаждықтарына арнайы қолдау, яғни, жалпы білім беру сапасы сақталған тиімді оқытуға бағытталған мемлекеттік саясат.

Инклюзивті оқыту – ерекше мұқтаждықтары бар балалардың жалпы білім беретін мектептердегі оқыту үрдісін сипаттауда қолданылады. Демек, инклюзивті оқыту негізінде балалардың қандай да бір дискриминациясын жоққа шығару, барлық адамдарға деген теңдік қатынасты қамтамасыз ету, сонымен бірге оқытудың ерекше қажеттілігі бар балаларға арнайы жағдай қалыптастыру идеологиясы жатыр. Осы бағыт балаларды оқуда жетістікке жетуге ықпал етіп, жақсы өмір сүру жағдайын қалыптастырады.

Инклюзивті және кіріктірілген білім беру немесе «Білім баршаға» бағдарламасы — барлық балаларға мектепке дейінгі оқу орындарында, мектепте және мектеп өміріне белсене қатысуға мүмкіндік береді. Бұл бағдарламаны Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясы мақұлдап, БҰҰ-ның Конвециясына 2006 жылдың 13 желтоқсанында енгізілді.

Инклюзивті және кіріктірілген білім беру оқыту процессінде балаға жеке көмек көрсету мен психологиялық-педогогикалық қолдауды қамтамасыз етеді, жалпы білім беретін мектепте мүмкіндігі шектеулі балаларға кедергісіз аймақ құру ғана емес, баланың психофизикалық мүмкіндігін ескере отырып құрылатын оқу-тәрбие пүдерісінің ерекшілігінде ескерген жөн.Ал бұл үдерісті жүзеге асыру үшін мектепте балаға психологиялық-педогогикалық қолдау қызметі ұйымдастырылуы қажет екенін түсініп, өзіміз соны істе асыруымыз қажет.

Мүмкіндігі шектеулі балалар қатарына атап айтсақ оның бірі психикалық дамуы тежелген (ПДТ) оқыту бағдарламасын меңгеруде қиындықтарға кездесетін үлгермеуші балалар.

Психикалық дамуы тежелген балалардың ерекшілігі шаршағыштығымен, жұмысқа қабілеттілігі төмендігі, қоршаған орта туралы дамуында бұзылыстар байқалады. Психикалық дамуы тежелген баланы психологиялық-педогогикалық қолдау (ППҚ) қызметінің тиісті мамандарымен жүзеге асырылады. Түсініктері фрагментарлық, зейіндері тұрақсыз, тұтас қабылдау мүмкіндігі бұзылған, жалпы психикалық үдерістің дамуында бұзылыстар байқалады, мұндайда әр маман өз бағыттары бойынша жұмыс істейді.

Баланы психологиялық-педагогикалық қолдау – инклюзивті білім беру жүйесінде баланың тәрбиесіне, оқу процесіне, жақтын дамуына, әлеуметтенуіне, бейімделуіне жағдай жасауға бағытталған кәсіби белсенді жүйе. Психологиялық-педагогикалық қолдау көрсету қызметіндегі мұғалім-дефектолог баланы психологиялық-педагогикалық қолдауда тек білім мазмұнына ғана өзгерістер енгізіп қоймай, баланың танымдық қабілеттерін дамыту мен жалпы баланың өмірін ұйымдастыруды көздейді. Психодиагностикалық тестілеу баланың танымдық мүмкіндіктерін қалыптастыруда басты маңызды шарт – мұғалім-дефектологтың психологиялық құзырлығы болып табылады. Мұның бәрі баланың танымдық қабілетінің дамуына мүмкіндік жасау мен баланың өзіне деген сенімінің артуына, жетістіктерге бір қадам жақындауға жағдай жасайды. Жүсіпбек Аймауытов «Мұғалім істеген ісі өнімді, берекелі болуын тілесе, әуелі өз қызметін шын көңілмен жақсы көрсін» деген екен. Олай болса, өз мамандығын шексіз сүйе білген маман иесі ғана үздіксіз ізденіс пен асқан шыдамдылық, қажырлы еңбектің арқасында баланың біліміне, оның болашағына үлкен сәулесін түсіріп, бала өмірін дұрыс бағытқа бағыттары сөзсіз.

Қорытынды

Қорыта айтқанда,бала-атаана-педагог,отбасыжәне білім бнонтін ұйымдар арасындағы сабақтастықтың ойдаыдайжүзегеасуытұлғаныңәлеуметтікбейімделуінің алғы шарттарының бірі болмақ.Біз,балалар үшін бала өз әрекетінің қатысы мен керектігін сезінетіндей жағдай жасауымыз керек .Мемлекетіміздің әрбір азаматы – ұлттық құндылықтарымыз,әр баласы еліміздің ертеңі екенін ескерсек әрбір мүмкіндігі шектеулі балалардың сапалы білім алып,азамат боп қалыптасуына жағдай жасау біздің міндетіміз.Инклюзивті щқыту-мүмкіндігі шектеулі балалардың тең құқығын анықтайдыжәне ұжым іс-әрекетіне қатысуға,адамдармен қарым-қатынасына қажетті қабілеттілікті дамытуға мүмкіндік береді.Осы бағытты білім беру жүйесіне енгізу арқылы балаларды адамгершідікке ,ізгілікке,қайырымдылыққа тәрбиелей аламыз.Сонымен қоса, инклюзивті щқыту үрдісі балаларды толеранттылыққатәрбиелеудің бамтауы болмақ.Мүмкіндігі шектеулі жандарға деген мемлекет тарапынан көрсетілген көмек етек жинап,ел болғалы толастамақ емес.Дегенмен,бұл әрине мұндай жағдайда аздық етелі,әлі де болса ойланарлық жағдай. Десек те,даму мүмкіндігі шектеулі жандар үшін ел тарапынан бөлінетін көмек пен қамқорлық шектелмесе екен деген ойдамын.Бұл жандар ондай өмірді таңдар алмаса керек.

Пайдаланылған әдебиеттер

1.«Білім туралы» ҚР-ның 27шілдесіндегі Заңы (15сәуір2016ж.өзгертулер мен толықтырулар енгізілген).

2.ҚР-нда білімді және ғылымды дамытудың 2026-2029ж.ға арналған мемлекеттік бағдарламасы – Астана .2016ж.

3.ҚР-нда инклюзивті білім беруді дамытудың тұжырымдамалық тәсілдері.

ҚР Білім және ғылым министрінің 2015ж. І№348бұйрығымен бекітілген

4. «ҚР бала құқықтары туралы» ҚР –ның 2002ж.8 тамыздағы №345 Заңы

5 «.Мүмкіндіктері шектеулі балаларды әлеуметтік және медициналық-педагогикалық түзетуді қолдау туралы» ҚР –ның2002ж. 11маусымдағы№343 Заңы

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Кобенова Жанар
Б. Момышұлы атындағы №1 мектеп-гимназия оқу ісі жөніндегі орынбасары, Жуалы ауданы, Жамбыл облысы

Аннотация Сегодня на первое место в мире выходит потребность быстро
реагировать на все изменения, происходящие в жизни, умение самостоятельно находить,
анализировать, применять информацию. Главным становится функциональная
грамотность, так как это «способность человека решать стандартные жизненные задачи в
различных сферах жизни и деятельности на основе прикладных знаний». Одним из ее
видов является математическая грамотность. Такое развитие личности обучающегося задает особые требования ко всем ступеням образования. В соответствии с требованиями к содержанию и планируемым результатам освоения учащимися образовательных программ в качестве результата рассматривается формирование у обучающихся универсальных учебных действий.
Ключевые слова: математика, грамотность, оценивать, технология.

«Математикалық сауаттылық» тіркесі 1991 жылы халықаралық тестілеу аясында
пайда болды, PISA зерттеуінде «математикалық сауаттылық - адамның өзі өмір сүретін
әлемдегі математиканың рөлін анықтау және түсіну, жақсы негізделген математикалық
пайымдаулар айту және математиканы қазіргі және болашақтағы шығармашылық,
қызығушылық пен ойлау азаматына тән қажеттіліктерді қанағаттандыру үшін пайдалану
мүмкіндігі» деп пайымдалған.
PISA бағдарламасындағы математикалық сауаттылықтың үш компоненті:
- Ақпаратты табу және таңдау мүмкіндігі.
- Арифметикалық амалдарды орындау және оларды шешу үшін қолдану
нақты міндеттер.
- Деректерді түсіндіру, бағалау және талдау.
Осылайша, математикалық сауаттылық ұғымы:
- қоршаған шындықта туындайтын проблемаларды тану және математика арқылы
шешуге болатын;
- бұл мәселелерді математика тілінде тұжырымдау;
- математикалық фактілер мен әдістерді қолдана отырып, осы мәселелерді шешу;
- шешімнің қолданылған әдістерін талдау;
- қойылған проблеманы ескере отырып, алынған нәтижелерді түсіндіру;
- шешімнің нәтижелерін тұжырымдау және жазу.
Қазіргі уақытта білім беру процесінде жаңа білімді өз бетінше алу, қажетті
ақпаратты жинау, гипотеза жасау, қорытынды жасау және қабілеттерін қалыптастыратын
әдістер мен әдістерді қолдану барған сайын өзекті болып отыр.
Оқушылар өздеріне жүктелген кез-келген міндеттерді шеше алуы керек.
Тапсырманың күрделілігіне байланысты математикалық құзіреттіліктің үш деңгейі
бөлінеді: көбею деңгейі, байланыс деңгейі, ойлау деңгейі.
Оқушылардың деңгейін қалыптастыру мақсатында төмендегі технологияларды
ұсынып отырмыз.
Сыни ойлау технологиясы
Мақсаты: оқушылардың ойлау дағдыларын дамыту, оқу кезінде, сонымен қатар
кейінгі өмірде (теңгерімді шешімдер қабылдау, ақпаратпен жұмыс істеу, құбылыстардың
әртүрлі аспектілерін талдау мүмкіндігі). Математика сабақтарында сыни ойлау
технологиясын қолдану өте тиімді. Ол ақпаратпен жұмыс істеу, логикалық ойлау,
мәселелерді шешу, өз пікірін дәлелдеу, өзін-өзі оқыту, топта жұмыс істеу және жұмыс
істеу қабілетін дамытады. Мұғалім мен оқушы рөлдерді өзгертеді,басты рөл оқушыға, ал
мұғалім — кеңесші, көмекшісі болып табылады.
Оқушыларға әртүрлі тақырыптар бойынша кластер құру, «белгілі ақпаратқа» оралу
тапсырмасы, «мозаика, нұсқаулықтар, жадынамалар» қабылдау, сұрақтар дұрыс немесе
дұрыс емес, проблемаларды шешу дағдыларын дамыту үшін «идеялар қоржыны»
қабылдау өте ұнайды.
Бұл технология сабақта үш кезеңді қолдануды қамтиды.
1 кезең – «шақыру».
2 кезең – «түсіну»: бірінші кезеңде өзі қойған

сұрақтарға жауаптар (мен білгім келеді).

3 кезең – «рефлексия», ол баланың сабақта осы мәселе бойынша «білгенін» ойлауды және жалпылауды қамтиды.

Проблемалық оқытудың сәттілігі мұғалім мен оқушылардың бірлескен күшімен қамтамасыз етіледі.

Негізгі дидактикалық әдіс-проблемалық жағдайды құру танымдық есеп формасы.

Танымдық тапсырмалар олардың қиындықтары бойынша қол жетімді болуы керек, оқушылардың танымдық мүмкіндіктерін ескеруі керек, зерттелетін пәнге сәйкес болуы керек және жаңа материалды игеру үшін маңызды болуы керек.

Оқушылардың функциялары тек ақпаратты қайта өңдеу ғана емес, сонымен бірге өзіне белгісіз білімді ашуға белсенді қатысу болып табылады.

Мұғалімнің негізгі міндеті-ақпаратты жеткізу емес, оқушыларды ғылыми білімді дамытудың объективті қайшылықтарымен және оларды шешу тәсілдерімен таныстырады.

Мұғаліммен ынтымақтастықта оқушылар өздері үшін жаңа білімдерді «ашады», жекелеген пәндердің теориялық ерекшеліктерін түсінеді. Тиімді проблемалық әдістер диалогтық әдістер болып табылады: ынталандырушы және жетекші диалогтар.

Жобалау технологиясы

Бұл ортақ мақсаты бар бірлескен білім беру, танымдық, шығармашылық немесе ойын әрекеті, нәтижеге жетуге бағытталған іс – әрекеттің келісілген әдістері мен жоба құру.

Бұл технология мектеп оқушыларында өз білімдерін өз бетінше құрастыра білуді және ақпараттық кеңістікте бағдарлай білуді, жоба тақырыбына байланысты мәселелерде құзыреттілікті танытуды, сыни ойлауды дамытуды дамытады. Жобалық іс-әрекеттің мақсаты бірқатар мәселелерді шешуге мүмкіндік беретін шығармашылық өнімді құру болып табылады: бейнелер мен көріністер жүйесін кеңейту, танымдық дағдыларды, іс-әрекеттің презентациясы мен рефлексия дағдыларын дамыту.

Ойын технологиясы

Сабақтарда ойын технологиясын қолдану оқытуда эмоционалды және ұтымды бірлікке қол жеткізуді қамтамасыз етеді. Мұнда ақпарат алу және алмасу жүреді, қарым-қатынас және өзара әрекеттесу дағдылары қалыптасады.

Сабаққа ойын сәттерін қосу оқытуды қызықтырады, оқушылардың жақсы көңіл-күйін қалыптастырады, оқудағы қиындықтарды жеңу процесін жеңілдетеді. Оларды әр түрлі қолдануға болады. Білімді жандандыру, танымдық қызығушылықты дамыту мақсатында және шығармашылық белсенділік сабақтың басында жұмбақтарды тиімді пайдалану, ребустар, кроссвордтар.

Зерттелген материалды бекіту кезінде өте тиімді болады.

Бәрімізге белгілі, ойын-бұл балалар өмірінің бір бөлігі. Ойын барысында бала мәжбүрлеумен емес, ішкі ниетпен әрекет етеді. Ақпараттық технологиялар әртүрлі "саяхаттарға" баруға көмектеседі, онда оқушылар білімді іздеушілерге айналады.

Компьютермен жұмыс оқушылардың қызығушылығын арттырады және оқу мотивациясын күшейтеді. Компьютерлік технологияларды пайдалану заманауи, жаңа ақпаратқа қол жеткізуге, білім көзімен "диалог" жүргізуге, білімді бағалаудың жаңа формасына мүмкіндік береді. Мультимедиа құралдары басқа техникалық оқыту құралдарымен салыстырғанда көрнекілік принципін ең жақсы орындауға мүмкіндік береді. Табыс, негізгі себептердің бірі ретінде, компьютерлік бағдарламалар оқытуды қызықты және әр түрлі етіп жасауға мүмкіндік беретіндігімен қамтамасыз етеді.

Ақпараттық-коммуникациялық технология

Математикалық сауаттылықты қалыптастыру бойынша жұмыс аясында бұл технология әсіресе өзекті. Технологияның маңызды артықшылығы көрнекілік болып табылады, өйткені мектеп жасындағы оқушылар үшін ақпараттың үлкен үлесі көру жадының көмегімен игеріледі және оған әсер ету оқуда аса маңызды емес болып табылады.

Мұнда ең танымал-мультимедиялық презентация мүмкіндіктерін пайдалану (Power Point бағдарламасы). Бірақ бұл жерде араласпау маңызды.

Тұлғаға бағытталған технология

Жеке тұлғаға бағытталған сабақта білім беру жағдайы қалыптасады, онда білім ғана емес, сонымен бірге оқушылардың жеке ерекшеліктері ашылады, қалыптасады және жүзеге асырылады. Оқушылардың жұмысқа деген эмоционалды оң көзқарасын қалыптастыру маңызды.

Бұл технологияның ерекшеліктері:

- Мұғалімнің оқушылардың өз бетінше ойлауы; оларға сұрақтар қоюға, түпнұсқа идеялар мен гипотезаларды айтуға мүмкіндік беру.
- Ой, пікір, баға алмасуды ұйымдастыру; оқушыларды сыныптастарының жауаптарын толықтыруға және талдауға ынталандыру.

- Әр оқушы үшін сәттілік жағдайын жасауға ұмтылу.
- Оқушыларды сабаққа дайындық кезінде балама ақпаратты іздеуге ынталандыру.

Жұмыс тәсілдерінің бірі – вариативті үй тапсырмалары, бұл әр оқушыға өзін, күшті жақтарын көрсетуге мүмкіндік береді, осылайша оқушылардың мектепте оқуға деген оң көзқарасын қалыптастырады.

Математикалық сауаттылықты біртіндеп дамыту керек. Сабақ барысына «өзгерістер мен тәуелділіктерге», «кеңістік пен пішінге», «белгісіздікке», «сандық пайымдауларға» және т.б. тапсырмаларды жүйелі түрде қосу керек.

Бұл тапсырмаларды мұғалімнің қалауы бойынша пайдалануға болады:

- Сабақта ойын сәті ретінде;
- Сабақтың басында проблемалық элемент ретінде;
- Тапсырма ретінде-зерттеу үшін гипотезаны құруға;
- Сабақта әрекетті өзгерту тапсырмасы ретінде;
- Сабақта қандай да бір тұжырымдаманы үйрену қажеттілігін көрсететін нақты өмірлік жағдайдың моделі ретінде;
- Оқу процесінде пәнаралық байланыс орнататын тапсырма ретінде;
- Кейбір тапсырмалар сіздің көзқарасыңызды қалыптастыруға және оны қорғауға дәлелдер табуға мәжбүр етеді;
- Бір типтегі тапсырмаларды жинап, қандай да бір білім беру технологиясына сәйкес сабақ өткізуге болады;
- Бәрін міндеттері топтарына біріктіруге және жасау өзінің элективті математикалық ойлауды дамыту курсы;

Осы типтегі тапсырмаларды мектеп олимпиадаларына, математикаға қосуға болатын викториналар. Тапсырмаларды орындау үшін салыстырмалы түрде математикалық сауатты білім алу үшін қажетті тапсырмалар.

Оларға:

– кеңістіктік көріністер;
– кеңістіктік қиял;
– кеңістіктік фигуралардың қасиеттері;
– сандық ақпаратты оқу және түсіндіру мүмкіндігі,
– бұқаралық ақпарат құралдарына тән әр түрлі нысанда ұсынылған (кестелер, диаграммалар, нақты тәуелділік графиктері түрінде);
– формулалармен жұмыс істей білу;
– таңбалы және сандық тізбектер;
– стандартты емес фигуралардың периметрін және ауданын табу;
– пайыздармен әрекеттер;
– масштабты пайдалану;
– нақты құбылыстар мен процестерді сипаттау үшін статистикалық көрсеткіштерді қолдану;
– әр түрлі өлшем бірліктерімен (ұзындық, масса, уақыт, жылдамдық) және т.б. әрекеттерді орындау мүмкіндігі.

Алынған білім мен дағдыларды сабақтарда күнделікті практикада туындайтын мәселелерді шешуге қолдануға болады, оқушылардың жиі қоятын сұрақтары: оларға математика не үшін керек, болашақта оларға қалай пайдалы болады, формулалар мен теоремаларды білу оларға күнделікті өмірде қалай көмектеседі? Осы сұрақтарға жауап беру, сонымен қатар оқушыларға математиканың болашақ мамандығымен байланысын көрсету, пәнге эмоционалды-сезімтал қатынасын өзгерту қолданбалы сипаттағы міндеттерге мүмкіндік береді.

PISA зерттеулерінде математикалық сауаттылықтың 6 деңгейі сипатталған. Бұл математикалық сауаттылықтың 1-6 деңгейіне жеткен оқушылар көрсете алады.

Сондай-ақ, жоба бойынша жұмыс барысында бірлескен зияткерлік іс-әрекеттерге табиғи оқыту жүреді. Оқу жүйесінің мектепте өзгере бастағаны өте маңызды, өйткені сыныптарда әр оқушыда жеке тұлға, дүниетаным, оқуға деген ықылас қалыптаса бастайды.

Қорыта келгенде, шығармашылық жобалар әдісі оқытудың басқа белсенді әдістерімен қатар бастауыш сыныптарда тиімді қолданыла алады. Сонымен қатар, жобалар әдісі бойынша оқу процесі дәстүрлі оқытудан айтарлықтай ерекшеленеді.Сонымен қатар, шетелдік және отандық мұғалімдер мен психологтардың пікірімен келіспеу мүмкін емес екенін атап өткім келеді, оған сәйкес жобалық оқыту сынып-сабақ жүйесін алмастырмауы керек, оны тікелей немесе жанама оқытудың басқа түрлеріне қосымша ретінде пайдалану керек.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Александрова Г.В. Бастауыш мектепте жобалық әдісті іске асырудағы негізгі қиындықтар// Бастауыш мектеп Плюс дейін және кейін. - 2014.- №2-Б. 34-35
2. Воронько Т.А. Зерттеу сипатындағы міндеттер // мектептегі Математика. – 2004. – № 8. – Б.10-11.
3. Громыко, Ю.В. Білім беруді дамыту теориясындағы Тұжырымдама мен жоба В. В. Давыдова / Ю. В. Громыко // Изв. Рос. акад. білім беру.- 2010. № 2 Б.36-43.
4. Замошникова Н. Н. Бастауыш сынып оқушыларын математиканы оқытудағы жобалар әдісі: оқу-әдістемелік құрал / Н.Н. Замошникова. - Омбы: ОГИС, 2012. 62 б.

5. Кравец Т. Н. Мектеп оқушылары зерттеу /Т. Н. Кравец, М. В. Телеганова, С. Спутай / / Бастауыш білім беру. – 2005. – № 2.
6. Матяш Н.В. Бастауыш сынып оқушыларының жобалық қызметі: бастауыш сынып мұғаліміне арналған Кітап / Н.В. Матяш, В. Д. Симоненко. – М.: Вентана-Граф. – 2002.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

РАЗВИТИЕ ЕСТЕСТВЕННОНАУЧНОЙ ГРАМОТНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ

Коломеец Василий Терентьевич
учитель биологии и химии КГУ «Сарбулакской средней школы»
Хобдинского района Актюбинской области

Аннотация. В статье рассматриваются понятие естественнонаучной грамотности, методы и подходы развития ее у учащихся на уроках биологии. Особое внимание уделено использованию исследовательской деятельности, проектной работы, современных технологий, проблемного обучения и интердисциплинарного подхода для формирования у школьников навыков научного поиска, критического мышления и применения знаний в реальной жизни. Представленные примеры иллюстрируют, как можно эффективно развивать биологическую грамотность через активное вовлечение учеников в различные формы работы, направленные на развитие их научных и практических компетенций.
Ключевые слова: естественнонаучная грамотность, биология, проектная деятельность, критическое мышление, научный метод.

Введение. Развитие естественнонаучной грамотности школьников в Казахстане стало одной из ключевых целей в рамках образовательной реформы. В условиях глобализации и интенсивного технологического прогресса задача формирования у учащихся навыков работы с научной информацией, критического мышления и способности применять знания в реальной жизни становится особенно актуальной. Естественнонаучная грамотность включает в себя не только знания в области науки, но и способность использовать эти знания для решения практических задач, а также понимание влияния научных и технологических достижений на общество и природу.

Понятие естественнонаучной грамотности. Естественнонаучная грамотность (или научная грамотность) представляет собой способность индивида осмысленно и компетентно воспринимать информацию о природных явлениях и использовать научные подходы для решения проблем. В контексте школьного образования она включает в себя несколько ключевых компонентов:

1. Знания в области естественных наук — основы физики, химии, биологии и экологии.
2. Научный метод — умение ставить гипотезы, проводить исследования, делать выводы.
3. Критическое мышление — способность анализировать информацию, выявлять закономерности и делать обоснованные выводы.
4. Применение знаний — умение использовать научные концепции и методы для решения практических задач.

Значение естественнонаучной грамотности для школьников. Важность развития естественнонаучной грамотности в школьной системе Казахстана обусловлена рядом факторов:

1. Развитие критического мышления. Естественнонаучные дисциплины развивают у школьников способность к самостоятельному анализу информации, что способствует развитию критического мышления.
2. Решение реальных проблем. Образование в области естественных наук помогает учащимся лучше ориентироваться в современных проблемах, таких как изменение климата, биотехнологии, экология, и применять знания для поиска решений.
3. Адаптация к технологическим изменениям. В условиях стремительного роста технологий, таких как искусственный интеллект, генетика и экология, школьники с хорошей естественнонаучной подготовкой будут лучше готовы к изменениям в обществе.

Методы и подходы к развитию естественнонаучной грамотности. Для эффективного формирования естественнонаучной грамотности в школьном образовании Казахстана применяются различные методы:

1. Интегрированные курсы. Для более глубокого восприятия взаимосвязи между естественными науками в некоторых школах внедряются курсы, объединяющие элементы физики, химии и биологии.
2. Проектная деятельность. Важным методом является организация проектной деятельности, в которой школьники могут разрабатывать собственные научные проекты, проводить эксперименты и работать в группах.
3. Использование ИКТ. Современные информационные и коммуникационные технологии активно используются в обучении, что позволяет

учащимся проводить эксперименты с помощью виртуальных лабораторий и симуляторов.

4. Активные методы обучения. Методы, такие как дискуссии, ролевые игры и групповая работа, помогают ученикам глубже понять научные концепции и развить умения работать в команде.

Проблемы и вызовы. Несмотря на активное внедрение инноваций в школьное образование Казахстана, существуют проблемы, которые затрудняют развитие естественнонаучной грамотности:

1. Отсутствие необходимых ресурсов. Множество школ сталкиваются с нехваткой современной лабораторной базы и технического оборудования.

2. Недостаточная подготовка учителей. Важно повышать квалификацию педагогов в области современных методов преподавания и работы с технологиями.

3. Перегрузка учебной программы. Некоторые школьные программы перегружены, что может приводить к недостаточному вниманию к развитию естественнонаучной грамотности.

4. Недооценка значимости естественнонаучного образования. В некоторых школах естественные науки уступают место гуманитарным дисциплинам.

Развитие естественнонаучной грамотности школьников в Казахстане является важным шагом к формированию граждан, которые могут принимать обоснованные решения в условиях современных научно-технических изменений. Несмотря на существующие вызовы, внедрение инновационных методов обучения и повышение уровня квалификации учителей может значительно улучшить ситуацию и помочь подготовить новое поколение, готовое к будущим вызовам.

Развитие естественнонаучной грамотности учащихся на уроках биологии является важным компонентом образовательного процесса, поскольку биология является одной из ключевых дисциплин, которая помогает школьникам не только осваивать теоретические знания, но и развивать умения применять эти знания для решения практических задач. Важным аспектом в преподавании биологии является использование различных методов и подходов, которые способствуют развитию навыков критического мышления, научного поиска и принятия обоснованных решений. Ниже приведены примеры развития естественнонаучной грамотности учащихся на уроках биологии.

1. Исследовательская деятельность: проведение экспериментов и наблюдений

Одним из эффективных способов развить естественнонаучную грамотность является активное вовлечение учащихся в исследовательскую деятельность. Например:

• Изучение строения клетки: учащиеся могут провести лабораторный эксперимент, в ходе которого будут изучать клеточные структуры на микроскопических срезах растений и животных. Задания могут включать сравнение разных типов клеток, их функций и особенностей.

• Эксперимент с прорастанием семян: учащиеся могут наблюдать, как различные условия (свет, температура, влажность) влияют на рост и развитие растений. Они могут гипотезировать, как каждый фактор влияет на скорость прорастания, проводить измерения и делать выводы на основе данных.

Такие эксперименты развивают умение работать с научными данными, планировать исследования, анализировать и интерпретировать результаты.

2. Проектная деятельность: создание научных проектов

Проектная деятельность помогает учащимся интегрировать знания и применять их в реальных условиях. Примеры:

• Проект «Экосистема в бутылке»: учащиеся могут создать миниатюрную экосистему, помещая растения, микроорганизмы и мелких животных в герметичную бутылку и наблюдая за их взаимодействием. Они могут изучить, как экосистема регулирует процессы дыхания, фотосинтеза, водного обмена и питания.

• Проект по охране окружающей среды: ученики могут провести исследование, связанное с проблемами экологии в их регионе (например, загрязнение воды или воздуха). Они могут собрать данные, провести опросы среди местных жителей, изучить влияние загрязнения на растения и животных и предложить практические решения для улучшения ситуации.

Проектная деятельность способствует развитию умения работать с научной информацией, анализировать ее и выдвигать собственные гипотезы и решения.

3. Использование технологий: виртуальные лаборатории и симуляции

Современные технологии позволяют проводить эксперименты и исследования, которые трудно или невозможно реализовать в школьной лаборатории. Пример:

• Использование виртуальных лабораторий: учащиеся могут проводить эксперименты, такие как анализ ДНК, моделирование генетических процессов или изучение клеточной активности с помощью виртуальных лабораторий. Это помогает им лучше понять сложные биологические процессы, не имея доступа к дорогостоящему оборудованию.

• Моделирование экосистем: с помощью программного обеспечения учащиеся могут моделировать различные экосистемы, наблюдать за влиянием изменений в среде (например, изменения климата или загрязнения) на баланс в экосистемах и делать выводы о том, как вмешательства могут

повлиять на природу.

Виртуальные инструменты развивают навыки работы с современными научными методами и инструментами, а также способствуют более глубокому пониманию биологических процессов.

4. Проблемное обучение: анализ реальных ситуаций

Применение проблемного обучения на уроках биологии помогает учащимся развивать навыки критического мышления и решения проблем.

Пример:

• Проблемы экологии: учитель может предложить учащимся решить реальные экологические проблемы, например, найти пути уменьшения загрязнения водоемов или снижение уровня выбросов углекислого газа. Ученики могут исследовать причины и последствия этих проблем, анализировать текущие решения и предложить свои собственные подходы.

• Генетические исследования: на основе реальных примеров из медицины (например, наследственные заболевания) учащиеся могут изучить наследование признаков, работу генов и влияние мутаций на организм. Они могут выдвигать гипотезы о том, как генетические технологии могут помочь в решении этих проблем.

Проблемное обучение развивает у учащихся способность рассуждать, анализировать информацию и принимать обоснованные решения на основе научных знаний.

5. Интердисциплинарный подход: связь биологии с другими науками

Развитие естественнонаучной грамотности также связано с использованием интегрированных подходов, где биология сочетается с другими науками. Примеры:

• Биология и химия: учащиеся могут изучать химические реакции в живых организмах, например, процессы дыхания и фотосинтеза. Это позволяет понять, как химические законы и принципы регулируют биологические процессы.

• Биология и физика: учащиеся могут изучить, как физические законы (например, законы термодинамики) влияют на биологические процессы, такие как обмен веществ или температурные колебания в живых организмах.

Интердисциплинарный подход помогает школьникам увидеть, как различные науки взаимодействуют и влияют друг на друга, а также развивает способность использовать знания из разных областей для решения комплексных задач.

6. Обсуждение актуальных научных исследований и новостей

Важно развивать у школьников интерес к последним достижениям науки и их практическому применению. Примеры:

• Обсуждение генетики и биотехнологий: учитель может провести урок, посвященный новым достижениям в области генетики, таких как редактирование генов с помощью CRISPR. Учащиеся могут обсудить, какие этические и экологические последствия могут быть у применения этих технологий.

• Климатические изменения и биология: учащиеся могут изучать влияние изменения климата на биологические процессы, такие как миграция животных или изменение сезона цветения растений. Это помогает понять, как биология взаимодействует с глобальными проблемами.

Обсуждение актуальных исследований помогает учащимся видеть реальное применение науки и повышает их интерес к дальнейшему изучению биологии.

Заключение. Эти методы и подходы помогают развивать естественнонаучную грамотность учащихся на уроках биологии, способствуют их вовлечению в научный процесс, развивают критическое мышление и дают возможность применять полученные знания в реальных жизненных ситуациях. Внедрение таких методов способствует формированию у школьников уверенности в своих силах и умения работать с научной информацией, что является важным навыком для будущей карьеры и повседневной жизни.

Использованная литература

1. Жанболатов А. Б. Естественнонаучное образование и его роль в формировании конкурентоспособных выпускников. Вестник образования Казахстана, 2020.

2. Кожахметова М. А. Формирование естественнонаучной грамотности учащихся в рамках инновационного образовательного процесса. Алматы: Раритет, 2019.

3. Мухамедова Ш. К., Нурпейісова А. М. Современные подходы к обучению естественным наукам в школах Казахстана. Алматы: НАН РК, 2018.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БИЛИНГВАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ ПРЕИМУЩЕСТВА И ВЫЗОВЫ

Кочкина Ольга Сергеевна
Учитель английского языка
КГУ «Общеобразовательная школа имени Юрия Гагарина»

Билингвальное образование, предлагающее учебную программу на двух языках, действительно становится все более популярным и востребованным в современных школах по всему миру. Этот подход не только обеспечивает освоение второго языка, но и открывает новые горизонты для учащихся, способствуя развитию их когнитивных, социокультурных и академических способностей. Суть билингвального обучения заключается в том, что школьники изучают иностранный язык на уровне своего родного. Для этого все учебные предметы преподаются на двух языках: на родном и на иностранном. Обычно на родном языке преподаются только русский язык и литература, в то время как все остальные предметы изучаются на иностранном языке.

Основная цель билингвальной системы состоит в том, чтобы преодолеть языковой барьер. В процессе обычных уроков на иностранном языке дети учат новые слова и правила, но этот язык остается для них чужим и не всегда полностью понятным.

Одним из главных преимуществ билингвального образования является его способность предоставлять учащимся возможность глубокого погружения в оба языка. Учебный материал преподается и осваивается на обоих языках, что способствует более глубокому пониманию языковых структур и развитию лингвистических навыков. Культурное обогащение является еще одним важным аспектом билингвального образования. Учащиеся не только изучают язык, но и погружаются в культуру и традиции стран, говорящих на этом языке. Это способствует их культурному развитию, глобальному мировоззрению и способности к адаптации в многонациональном обществе.

В настоящее время все методики билингвального образования можно классифицировать по трем типам:

1. Совместное пребывание, общение и обучение на разных языках с равным уровнем важности каждого языка. В этом подходе студенты учатся, общаются и находятся вместе на разных языках, с одинаковым уровнем важности для каждого языка. Оба языка используются взаимозаменяемо в различных предметах и активностях, способствуя сбалансированному развитию владения обоими языками.
2. Обучение на родном языке с использованием второго языка как дополнительного. В этом методе студенты получают обучение в основном на своем родном языке, дополняемое изучением второго языка. Второй язык интегрируется в учебный план как дополнительный предмет или через специальные занятия по изучению языка, поддерживая развитие двуязычия при сохранении крепких навыков на родном языке.
3. Постепенный переход к использованию второго языка. Этот подход предполагает постепенное увеличение присутствия второго языка в учебном процессе и общении. Сначала обучение в основном происходит на родном языке, а затем второй язык постепенно вводится и интегрируется в различные аспекты учебного плана. Такая постепенная иммерсия позволяет студентам развивать владение вторым языком, обеспечивая понимание и академический прогресс.

Давайте рассмотрим, как происходит обучение языку в дошкольном образовательном учреждении. Язык становится средством выражения эмоций и общения. Плюсы раннего освоения билингвального обучения очевидны. В детском саду с билингвальным обучением ребенок воспринимает общение в ходе повседневных занятий или игр с использованием иностранных слов как нечто естественное. Они слышат новые слова и фразы, используют их в общении. Педагоги проводят занятия, рисуют, гуляют с детьми. При этом все разговоры ведутся исключительно на иностранном языке. Даже такие обычные процедуры, как мытье рук или накрытие на стол, сопровождаются пояснениями на втором языке. Таким образом, язык становится естественным и понятным во время игр и повседневных занятий для ребенка.

Билингвальное обучение в старших классах школы представляет собой уникальную педагогическую практику, направленную на развитие языковых и культурных компетенций учеников. Этот подход к обучению предполагает проведение уроков на двух языках с целью полноценного овладения как родным, так и иностранным языками.

Основные принципы и методики билингвального

обучения в старших классах включают в себя:
1.Интенсивное изучение языка: Ученики активно занимаются изучением второго языка наряду с углубленным изучением предметов на обоих языках. Это позволяет им быстрее и эффективнее усваивать новый язык.
2. Интеграция предметов: В рамках билингвального обучения уроки проводятся на обоих языках, что способствует интеграции языкового и предметного обучения. Это помогает ученикам лучше понимать материал и углублять свои знания в различных областях.
3.Культурное взаимодействие:Билингвальное обучение способствует расширению культурного кругозора учеников, так как они изучают не только язык, но и культуру страны, говорящей на этом языке. Это позволяет им лучше понимать и уважать культурные различия.
4.Использование современных образовательных технологий: В билингвальном обучении часто используются современные образовательные технологии, такие как интерактивные уроки, онлайн-ресурсы и мультимедийные материалы, что делает процесс обучения более интересным и эффективным.
Основные преимущества билингвального обучения в старших классах включают:
- Углубленное изучение языка: Ученики получают возможность совершенствовать свои языковые навыки на более высоком уровне.
- Подготовка к международным возможностям: Владение двумя языками открывает двери для обучения и работы за рубежом, а также для участия в международных проектах и программ.
- Развитие когнитивных навыков: Билингвальное обучение способствует развитию когнитивных навыков, таких как аналитическое мышление, решение проблем и критическое мышление.
Однако, реализация билингвального обучения в старших классах также имеет свои вызовы, включая необходимость квалифицированных преподавателей, доступ к необходимым учебным материалам на обоих языках и организационные сложности. Тем не менее, при правильной организации и реализации, билингвальное обучение в старших классах может стать эффективным инструментом для развития языковых и культурных компетенций учеников. Наконец, билингвальное образование подготавливает учащихся к международным возможностям. Владение двумя языками открывает двери к международным обменам, учебе за границей, карьерным возможностям в многоязычных организациях и предоставляет преимущество на рынке труда. Из выше изложенного можно выделить:
Преимущества билингвального образования:
1. Полное погружение в языковую среду: Основной преимуществом билингвального образования является возможность полного погружения ученика в языковую среду. Учебный материал изучается и осваивается на обоих языках, что способствует более глубокому пониманию и усвоению языковых структур.
2. Развитие когнитивных навыков: Исследования показывают, что билингвальное образование стимулирует развитие когнитивных навыков у учащихся. Это включает лучшее внимание, лучшую память, развитие аналитического мышления и улучшение решения проблем.
3. Культурное обогащение: Ученики билингвальных программ получают не только знания о языке, но и более глубокое понимание культуры и традиций стран, говорящих на этом языке. Это способствует их культурному обогащению и глобальному мировоззрению.
4. Подготовка к международным возможностям: В мире, где глобализация становится все более значимой, владение двумя языками открывает двери к международным возможностям в образовании, карьере и международных обменах.
Вызовы билингвального образования:
1. Неоднородность уровней языковой подготовки: Один из главных вызовов билингвального образования - это различные уровни языковой подготовки учеников. Это может создавать сложности в адаптации программы к разным уровням подготовки и индивидуализации обучения.
2. Недостаток квалифицированных преподавателей: Внедрение билингвальных программ требует наличия достаточного числа квалифицированных преподавателей, способных эффективно преподавать на двух языках. Недостаток таких специалистов может затруднить реализацию программы.
3. Финансовые ограничения: Билингвальное образование требует дополнительных ресурсов на подготовку учебных материалов, обучение персонала и организацию программы. Финансовые ограничения могут стать препятствием для успешного внедрения программы.
4. Опасение снижения успеваемости по основным предметам: Некоторые родители и педагоги опасаются, что фокус на изучении второго языка может отвлечь учеников от основных предметов и негативно сказаться на их успеваемости.
В заключение хотелось бы сказать, что билингвальное образование представляет собой значимый шаг в современной образовательной среде, способствуя развитию учеников как личностей и открывая новые возможности для их лингвистического и культурного развития. Несмотря на вызовы, с которыми он может столкнуться, преимущества билингвального образования делают его ценным компонентом современной образовательной практики.
Факт положительного влияния двуязычного образования на когнитивные, социальные и

академические навыки является неоспоримым. Наблюдения показывают, что родители в большинстве случаев поддерживают многоязычное образование в связи с тем, что они видят, какие навыки приобретают их дети. Это помогает формировать у них сильную двуязычную и поликультурную личность независимо от их этнической принадлежности. Сами обучаемые также осознают преимущества многоязычного образования и получают пользу, выходящую за рамки простого усвоения языковых навыков. Билингвальное обучение также оказывает влияние на личностные качества учащихся, включая их самооценку и уверенность в себе.

Список литературы:

1. Бейкер, К. (2006). Основы билингвального образования и билингвизма. Издательство "Multilingual Matters".
2. Камминс, Дж. (2008). BICS и CALP: эмпирический и теоретический статус различия. В книге: B. Street и N. H. Hornberger (Ред.), Энциклопедия языка и образования (2-е изд., Том 2, с. 71-83). Издательство "Springer".
3.URL: https://fundamental-research.ru/ru/article/view?id=30716 (дата обращения: 02.02.2024).
4. Алиев Р., Каже Н. Билингвальное образование: Теория и практика. Рига: «RETORIKA A», 2005. 384 с. 2. Багироков Х.З. Билингвизм: теоретические и прикладные аспекты: Монография.
: АГУ, 2004. 316 с.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

РАЗВИТИЕ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ

Крылова Татьяна Константиновна
учитель-исследователь,
ГКП на ПХВ «гимназия №6» акимата г. Астана

Элективный курс «Развитие функциональной грамотности» предназначен для учителей математики и учащихся 5-х классов.

Данный курс имеет значительную актуальность и связь с приоритетными направлениями системы образования Республики Казахстан. В частности, в рамках стратегии развития образования часто подчеркивается необходимость интеграции новых образовательных подходов, направленных на развитие ключевых компетенций учащихся. Курс по функциональной грамотности помогает реализовать эти цели, обеспечивая учащихся навыками, которые востребованы в современном обществе.

Навыки функциональной грамотности способствуют формированию критического мышления и улучшению навыков решения проблем. Это позволяет сознательно анализировать данные, делать обоснованные выводы и принимать правильные решения. Функциональная грамотность помогает структурировать и внедрять знания в различных ситуациях.

Цель курса: Развитие и формирование функциональной грамотности учащихся через решение нестандартных и логических задач; решение задач, которые требуют анализа информации; контекстных задач, которые выступают необходимым условием успешной, продуктивной, исследовательской деятельности учащихся в современных условиях; решение практических задач с использованием современных инструментов.

Задачи курса:

- Помочь учителям эффективно использовать математические задачи для развития ключевых компетенций у учащихся.
- Содействовать развитию математического моделирования в учебном процессе.
- Повысить уровень функциональной грамотности через решение задач, требующих применения нестандартных подходов, практического применения:

1. Задания, показывающие практическое применение их в повседневной жизни.
2. Упражнения, связанные с интеграцией математики в другие предметы.
3. Задания и ситуации, связанные с умением ориентации на плоскости, местности и в пространстве, на основе знаний о геометрических фигурах и их размерах.
4. Упражнения для решения различных задач, связанных с повседневными жизненными ситуациями (покупки, измерение, взвешивание и т. д.).
5. Научно-исследовательская деятельность, проектная деятельность.
6. Задачи выявления, идентификации и моделирования проблем, возникающих в окружающей действительности и решаемых математическим путем.

Календарно-тематическое планирование составлено из расчета 1 час в неделю, 34 часа в год. Тематика проводимых занятий разнообразная.:

1. Задания с графиками функций, диаграммами, на заполнение таблиц, на установление «верных и неверных» утверждений.
2. Решение логических задач.
3. Решение задач на закономерности, «прикидки и оценки», округление и приближенные значения».
4. Решение геометрических задач (реальные ситуации).
5. Решение задач на проценты.
6. Математическое моделирование и комбинаторика.
7. Решение контекстных задач «Движение», «Дом», «Бассейн», «Вода», «Питание».
8. Практикум при решении задач.

Особое внимание уделяется решению контекстных задач ни как отдельной задачи, а как комплекса задач по данной теме, тогда прослеживается межпредметная связь, развиваются естественно-научные знания, финансовая грамотность. Например, при работе с контекстными заданиями по теме «Вода» сначала предлагается просмотр научно-популярного фильма по теме «Вода».

Затем по группам решают задачи:

Задача 1: Экономия воды

Контекст: В городе Алматы наблюдается дефицит воды в летний период. Городские власти решили провести акцию по экономии воды.

Задача :

В семье из четырех человек расходуется в среднем 200 литров воды в день. После проведения акции удалось сократить расход воды на 15%. Сколько литров воды

в день теперь расходует эта семья? Какой процент от прежнего расхода воды составила экономия?

Задача 2:

Полив растений

Контекст: В сельской местности Казахстана необходимо правильно организовать полив для фермерского участка площадью 1 гектар.

Задача: Если для полива 1 гектара земли требуется 50 кубометров воды, сколько воды потребуется для полива 3 гектаров? Фермер решает использовать дождевую систему, которая расходует 200 литров воды в час. Сколько часов потребуется, чтобы полить 3 гектара?

Задача 3:

Водные ресурсы

Контекст: В одном из рек Казахстана уровень воды снижается, и необходимо выяснить, сколько воды осталось в реке.

Задача: Река в начале года содержала 100 миллионов кубометров воды. За полгода уровень воды упал на 20%. Какой объем воды остался в реке? На сколько кубометров уменьшился объем воды?

Задача 4: Качество воды

Контекст: В одном из населенных пунктов Казахстана проверяют качество воды. Для этого проводят тестирование на содержание загрязняющих веществ.

Задача: В образце воды содержится 0,03% загрязняющих веществ. Если общий объем воды в резервуаре составляет 5000 литров, сколько литров загрязняющих веществ содержится в резервуаре?

Для проведения факультативного курса по развитию навыков функциональной грамотности в 5 классе используются различные современные педагогические технологии. Вот несколько из них:

1. Проектное обучение: Этот метод позволяет ученикам работать над конкретными проектами, что помогает развивать критическое мышление, исследовательские навыки и способность работать в команде. В рамках элективного курса предлагаются проектные задания, связанные с реальными жизненными ситуациями
2. Технология коллективного обучения: В этом подходе ученики работают в малых группах, что способствует развитию навыков общения, умению работать в команде и решать проблемы совместно. Каждому члену группы можно предложить разные аспекты задания, чтобы каждый участвовал в общем решении.
3. Использование цифровых образовательных ресурсов: Включение в процесс обучения различных онлайн-платформ и приложений для тренировки функциональной грамотности.
4. Мастер-классы и уроки с участием экспертов: Приглашение экспертов или старшеклассников, для проведения мастер-классов по применению навыков функциональной грамотности в разных областях жизни, например, в математике, литературе или обществознании.

Для исследования за ходом работы проводилось исследование урока в рамках проведения Lesson Study, анализ успеваемости учащихся, анализ участия в различных интеллектуальных конкурсах и олимпиадах, интервьюирование педагогов, родителей и учащихся. Данные анализировались с учетом эффективности применения. В исследовании участвовали учащиеся 5-х классов, а также педагоги. Использование заданий для развития функциональной грамотности показало, что качество знаний ежегодно растет на 2-3 процента, кроме этого, учащиеся, которые участвуют в различных олимпиадах занимают призовые места, так в 5-6 классах, учащиеся были победителями олимпиад «Алтын сака», «Республиканская олимпиада для 5-7 классов», «Кенгуру» и др. Кроме этого, улучшилась математическая речь учащихся, появилась положительная мотивация к обучению, развиваются навыки самостоятельной деятельности, умения анализировать и сравнивать, делать выводы. Данный элективный курс может быть использован как отдельный курс, так и в урочной деятельности.

Список литературы:

1. Годованюк Е.А. Математика в повседневной жизни: задачи с реальными данными. — СПб.: Питер, 2022.
2. Захарова Е.В., Коновалова Т.И. Развитие функциональной грамотности на уроках математики. Научно-методическое пособие. — М.: Просвещение, 2021.
3. Санина Е.И., Насикан И.В. Контекстные задачи по математике как средство развития функциональной грамотности обучающихся. — Ученые записки Орловского государственного университета. – №1(82), 2019
4. Фридман Л.М. Приемы решения задач на приближенные вычисления в школьной математике. — М.: Физматлит, 2021.
5. Шевкин А.В. Текстовые задачи по математике. 5-6 классы. – 3-е изд.,перераб. – М.:Илекса,2024. – 160 с.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

РАЗВИТИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОГО ИНТЕЛЛЕКТА КАК ОСНОВЫ УСПЕШНОГО РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ ШКОЛЬНИКОВ

Кудайбергенова Нургуль Кудайбергеновна
КГУ «Средняя школа №14 имени Хиуаз Доспановой» г.Актобе

У детей очень эмоциональная жизнь и развивающийся мозг не всегда справляется с нахлынувшими чувствами. Чтобы ребёнок развивался в верном направлении и был счастлив, его эмоциональный разум нужно постоянно направлять и развивать. Тогда дети будут не только хорошо учиться в школе, результативно осваивая функциональную грамотность, но и в будущем станут счастливыми и успешными людьми.[1]

Эмоциональный интеллект – способность управлять своими эмоциями, определять их, понимать происхождение, избавляться от негативных реакций и причин их появления. Ребёнку важно уметь описывать свои чувства, добиваться, чтобы его услышали, но при этом не обижать других.[2] Он должен понимать, как его поведение влияет на людей, чувствовать эмоции окружающих и реагировать на них справедливо и доброжелательно. Ему нужно перестать бояться своих страхов, не прятать их. Не сердиться на других только потому, что побоялся выразить своё мнение. Важно понимать: не стыдно плакать, когда тебе грустно, и прыгать от радости, когда весело. Нужно уметь успокаиваться и избегать чрезмерных проявлений эмоций. То есть понимать, что происходит с тобой и другими людьми и адаптировать своё поведение к обстоятельствам. А для этого родители и педагоги должны принять важность развития эмоционального интеллекта, и своего, в том числе тоже, как основы успешного развития детей, и осваивать теоретические и практические основы в данном направлении. Изучение данного направления современной детской психологии сегодня достаточно многообразно представлено в литературе по детской психологии и в различный интернет ресурсах, что позволяет успешно использовать развитие эмоционального интеллекта для развития функциональной грамотности школьников.

Ознакомление с теоретическими основами эмоционального интеллекта важно для современных учителей с целью успешной реализации ими функциональной грамотности учащихся на практике в дальнейшем. Основной задачей в этом процессе является изучение психологических методик определения уровня, развития, контроля и регуляции эмоционального интеллекта детей с последующей их апробацией в школе. В частности, оказание помощи ребёнку в стрессовой ситуации – актуальный аспект современной учебной - воспитательной работы учителя в школьном коллективе. Современные исследования показывают: в одиночку мозгу трудно справляться со стрессом, а изоляция только усиливают его. Учёные доказали: принятие эмоций ребенка, и спокойные ответы на все его вопросы помогают справляться со стрессом. [3] Это естественно. Присутствие взрослых рядом, их слова и поведение освобождают тело ребёнка от воздействия гормонов, приводят в движение нейроны, которые управляют импульсивностью, и смягчают эмоциональную реакцию. Не менее важной задачей исследовательского проекта является осознание педагогами необходимости научиться справляться с собственной негативной эмоциональной реакцией, правильно реагировать в трудной ситуации и разрешения конфликтов в коллективе по отношению с детьми, их родителями и коллегами в школе.

Важно помнить, что изучение эмоционального интеллекта сегодня является актуальным во всём мире, так как современные дети остро реагируют на стресс. Педагогам необходимо учиться помогать детям подбирать нужные слова и описывать то, что чувствуют они, выполняя функции психологического тренера. При этом, необходимо не забывать, что дети учатся на нашем примере: они видят, запоминают и воспроизводят поведение окружающих их взрослых. Это одна из причин, по которой крики, оскорбления и рукоприкладство приводят к плачевным результатам. [4] Когда ребёнок подвергается крикам и побоям, то он делает вывод: крики и побои – решение проблем. Но на самом деле у нас, взрослых, другая цель – вместо того чтобы безуспешно приказывать успокоиться, надо показать на собственном примере, как это сделать: как справляться с волнением, беспокойством и спокойно решать возникающие проблемы в жизни. Многие учителя обязаны менять формат своей педагогической деятельности: ведь раньше считалось, что эмоции противостоят разуму. Ещё четверть века назад, детей стыдили, когда они плакали; называли злыми, когда они сердились; высмеивали, когда ребёнку было страшно и говорили, что они слишком

шумят, если громко выражают радость. Сегодня мы знаем, что эти люди были не правы. Учёные доказали: эмоции необходимы разуму, поскольку благодаря им мы делаем верный выбор, ориентируемся в жизни и сопереживаем друг другу.

Эмоции – реакция адаптации, они нам необходимы. Но большинство людей привыкли скрывать их и накапливать в себе. Однако рано или поздно эмоции вырвутся наружу и обрушаются на окружающих. В таких случаях важно научиться их правильно определять, - это также является важной задачей в освоении теоретического материала по эмоциональному интеллекту.[5] Например, не осмеливаясь выразить недовольство начальнику, мы выплёскиваем его на своего коллегу или детей в классе. В таком случае речь идёт не о эмоции, а о эмоциональной реакции. Между ними есть существенная разница. Когда мы выражаем эмоцию, она высвобождается за несколько минут. А вредная эмоциональная реакция длится несколько часов, и чем больше её выражают, тем она сильнее становится. Поэтому современные психологи рекомендуют преднамеренно выслушать крики и плач ребёнка, чтобы он выплеснул эмоцию и успокоился. При этом важно помогать детям облечь свои эмоции в слова, чтобы избежать эмоциональных реакций, которые могут длиться длительное время и вызывать вспышки агрессии. Психологи уверяют, если ребёнка выслушать, то гнев (это эмоция) пройдёт, а агрессия (это эмоциональная реакции) будет только накапливаться, если вы не сделаете то, что хочет ребёнок. Оказывается, вопреки распространённому мнению, дети кричат не для того, чтобы привлечь к себе внимание. Они просто не могут по-другому, но при этом, как уверяю психологи, они жаждут научиться управлять своими эмоциями. В современной детской психологии выделяют семь базовых эмоций, которые помогают справиться с тем или иным состоянием (причиной психологического дискомфорта): любовь, радость, разочарование, стыд, грусть, гнев, страх. При этом каждая эмоция имеет определённую причину своего появления. Например, грусть возникает вследствие потери, разлуки, отъезда и таким образом помогает психике адаптироваться к новым обстоятельствам жизни. И очень важно в период осознания своей эмоции научиться (научить ребёнка) описывать её, таким образом начать управлять своим эмоциональным интеллектом. Это правило справедливо и для взрослых, и для детей. Важно выражать свои эмоции словами. Правильно произнесённое слово со стороны взрослых помогает ребёнку расслабиться и успокоиться, не выразив негативные эмоции в виде агрессивных выпадов и телесных ударов по отношению к окружающим.

Именно в этой позиции мы поможем детям в школе договариваться друг с другом, заводить друзей и научим их самостоятельности. Именно эмоциональный интеллект поможет сделать важный вклад в функциональную грамотность наших учеников – в будущем они будут успешными и востребованными гражданами нашего Государства. Но для начала, каждому учителю Казахстана важно быть успешным и востребованным сегодня, вызывая у себя в жизни, в том числе и в работе, эмоции созидания и управления, эмоции радости от своей педагогической деятельности с помощью само регуляции и позитивного настроя в работе.

ИСПОЛЬЗУЕМАЯ ЛИТЕРАТУРА:

1. Лекционный материал «Эмоциональный интеллект» по курсу «Образовательная технология развития модели «4К» для формирования функциональной грамотности обучающихся», НЦПК «Орлеу», Актобе -2022 год;

2. Гоулман Даниел, «Эмоциональный интеллект. Почему он может значить больше, чем IQ», издательство «МИиФ», Москва, 2021 г;

3. Мэттью Маккей, «Эмоциональный баланс», издательство «Манн, Иванов и Фербер», Москва, 2021 г;

4. Интернет ресурс: «Развитие эмоционального интеллекта средствами АРТ – терапии; Мынбаева Айгерим , доктор педагогических наук, профессор кафедры педагогики и образовательного менеджмента, Казахский Национальный Университет им. Аль – Фараби, г. Алматы;

5. Интернет ресурс: INSTAGRAM: asselmuratovatrainer «Эмоциональный интеллект, Тренинги», Астана, Казахстан.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

КАЗАХСТАН МЕЖДУ ПРОШЛЫМ И БУДУЩИМ. ПОДГОТОВКА К ЕНТ

Куделько Татьяна Сергеевна
Педагог-исследователь,
учитель истории СОШ №10
Павлодарская область, г. Экибастуз

Сегодня я хотела бы представить вам авторскую программу «Казахстан между прошлым и будущим», которая направлена на подготовку учеников 10-11 классов к Единому национальному тестированию по истории Казахстана. Это очень важный и ответственный процесс, так как он не только дает учащимся знания, необходимые для успешной сдачи экзамена, но и помогает сформировать их гражданскую идентичность, любовь к родной земле и уважение к истории.

Программа «Казахстан между прошлым и будущим» разработана с учетом современных требований к обучению истории и направлена на углубленное изучение исторических процессов, происходивших на территории Казахстана, начиная с древности и до сегодняшнего дня. Важной особенностью программы является ее интеграция: мы стремимся соединить прошлое страны с ее будущим, чтобы ученики не просто учили факты, но и понимали их значение для настоящего и будущего Казахстана.

Основными целями программы являются:

-Подготовка учащихся к ЕНТ по истории Казахстана: это включает в себя как теоретические знания, так и практические навыки, необходимые для успешного выполнения экзаменационных заданий.

-Развитие гражданской ответственности и исторической памяти: важно, чтобы ученики не только изучали факты, но и понимали их значение для формирования национальной идентичности и патриотизма.

-Формирование аналитических навыков: программа направлена на развитие у школьников способности анализировать исторические события, делать выводы и понимать их влияние на современное общество и государство.

Программа состоит из нескольких ключевых блоков, которые последовательно охватывают важнейшие исторические периоды Казахстана:

1.Древний Казахстан и его наследие.

2.Казахстан в эпоху средневековья.

3.Колонизация и национально-освободительное движение.

4.Казахстан в Советском Союзе.

5.Независимый Казахстан.

Программа предполагает использование различных методов обучения, которые помогают учащимся не только усваивать информацию, но и развивать аналитические и критические навыки. Среди них:

-Активные методы обучения: групповые дискуссии, проектная работа, анализ исторических источников и документов. Такие методы способствуют развитию критического мышления и формируют у учащихся способность самостоятельно работать с информацией.

-Использование мультимедийных технологий: современные технологии позволяют визуализировать исторические события, использовать видео и инфографику для лучшего восприятия материала.

-Применение инновационных форм контроля: тесты, задания на анализ карт, схем, исторических документов. Это не только помогает готовить учащихся к ЕНТ, но и развивает их навыки работы с разнообразными источниками информации.

Программа предоставляет учащимся не только знания, но и навыки, которые пригодятся им в дальнейшей жизни. Подготовка к успешной сдаче ЕНТ: программа направлена на достижение высоких результатов на экзаменах, обеспечивая учащимся необходимую теоретическую подготовку и практические навыки. Развитие навыков анализа и аргументации: ученики учат строить логические цепочки, аргументировать свои мысли и проводить сравнительный анализ исторических событий, что полезно не только для экзаменов, но и для общего образования.

Для подготовки к ЕНТ по истории Казахстана можно использовать различные современные методы и технологии, которые помогут учащимся глубже понять предмет, развить аналитическое мышление и успешно сдать экзамен. Вот несколько современных подходов и платформ:

1. Использование онлайн-курсов и платформ

Khan Academy: на платформе можно найти материалы по мировой истории, которые могут быть полезны для подготовки к ЕНТ. Также доступны интерактивные задания и тесты, которые развивают навыки анализа и критического мышления.

Edmodo: Онлайн-платформа для обмена материалами и общения с учителями и одноклассниками.

Учащиеся могут проходить тесты, получать задания и консультации.

Coursera: Курсы по истории, созданные ведущими университетами. Учащиеся могут использовать их для углубленного изучения истории Казахстана.

2. Мобильные приложения и игры:

Quizlet: Приложение для создания карточек с вопросами и ответами. Учащиеся могут составлять свои карточки по истории Казахстана, используя факты, даты и события, которые нужно запомнить для ЕНТ.

Anki: Программа для заучивания информации с помощью карточек, которая использует метод интервальных повторений. Отлично подходит для подготовки к тестам и экзаменам по истории.

History Quiz: Мобильные игры, которые включают в себя вопросы по истории разных стран, включая Казахстан. Это отличный способ учить даты, события и важные исторические факты в игровом формате.

3. Интерактивные ресурсы и виртуальные туры:

Google Earth: Использование этой платформы для исследования исторических объектов, таких как древние города, археологические памятники или исторические пути. Это помогает создать визуальный образ исторических событий и территорий, о которых идет речь на экзамене.

Virtual History: онлайн-ресурсы и музеи предлагают виртуальные экскурсии, где учащиеся могут посмотреть на важные исторические памятники, например, на археологические раскопки в Казахстане.

4. Онлайн-тестирование и практика:

ҰБТ Online (официальный сайт для подготовки к ЕНТ) — включает примерные тесты, задания и диагностические тесты по истории Казахстана.

KazTest — онлайн-платформа для создания и прохождения тестов по подготовке к ЕНТ. Здесь можно пройти пробные экзамены и проверить свои знания.

Testmoz: Платформа для создания собственных тестов и прохождения готовых тестов. Учителя могут создавать задания по истории Казахстана, а ученики — проходить их для тренировки.

Класс-KZ- Образовательный портал для всех

5. Использование видеоматериалов и онлайн-лекций:

YouTube каналы: Каналы, посвященные истории Казахстана, такие как “Қазақстан тарихы”, предоставляют видеоуроки и лекции по основным темам.

TED-Ed и другие образовательные каналы предлагают мультимедийные лекции по теме истории, что может быть полезно для общего понимания контекста исторических событий.

Vimeo: Платформа для размещения образовательных видео, где можно найти лекции и презентации по истории Казахстана.

6. Социальные сети и форумы: Telegram-каналы и группы. В Telegram есть много каналов и чатов для подготовки к ЕНТ, в которых учащиеся могут обсуждать вопросы по истории Казахстана, делиться материалами, проходить тесты. Например: https://t.me/intellectual_ikk

7. Виртуальные платформы для совместного обучения:

Google Classroom: для онлайн-обучения, где учителя могут делиться материалами, заданиями и тестами. Учащиеся могут выполнять задания по истории Казахстана и получать обратную связь.

Moodle: Используется для создания онлайн-курсов и тестов.

8. Интерактивные карты и базы данных:

HistoryMaps: Платформа, которая позволяет создавать и изучать интерактивные карты, посвященные важнейшим историческим событиям, включая историю Казахстана. GeoGebra: Онлайн-платформа, которая позволяет работать с картами, схемами и графиками, что помогает в визуализации исторических процессов и анализе географических изменений.

9. Программы для создания и анализа инфографики:

Canva и Piktochart: Учащиеся могут создавать инфографику по важным историческим событиям, показывая их последовательность, причины и последствия. Это помогает лучше понять связи между различными историческими фактами.

Использование этих современных методов и технологий позволяет сделать подготовку к ЕНТ более интерактивной, увлекательной и эффективной. Учащиеся смогут не только углубить свои знания, но и развить необходимые навыки для успешной сдачи экзамена.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НЕТРАДИЦИОННЫХ МЕТОДОВ РАБОТЫ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО ОБУЧЕНИЯ

Кужабаева Айгуль Елеусизовна
КГУ Специальная (коррекционная) школа № 7, г.Актобе
учитель трудового обучения, ученая степень и ученое звание: Бакалавр, категория :педагог-эксперт

Современные педагоги постоянно ищут новые формы “оживления” процесса
объяснения материала и обратной связи, которые помогут активизировать всех
учащихся, повысить их интерес к занятиям и вместе с тем обеспечат быстроту
запоминания, понимания и усвоения учебного материала.
Нетрадиционные уроки - это занятия, которые аккумулируют методы и приемы
различных форм обучения. Они строятся на совместной деятельности педагога и учащихся, на совместном поиске, на эксперименте по отработке новых приемов с целью повышения эффективности учебно-воспитательного процесса.
Признаки нетрадиционного занятия:
· присутствуют элементы нового, происходит изменение внешних рамок;
· кроме программного, используется и внепрограммный материал;
· организуется коллективная деятельность обучающихся в сочетании с
индивидуальной;
· занятие проводится в нетрадиционном месте или с использованием
оригинального оформления;
· в процессе занятия используется музыка, видео, информационные
компьютерные технологии, мультимедийное оборудование;
· дает возможность обучающимся раскрыться с новых сторон, помогает
ориентироваться в атмосфере творческого поиска;
· требует серьезной предварительной подготовки. Конечно, весь учебный процесс переводить на “нетрадиционные рельсы” не нужно. Именно традиционный урок должен быть основной формой обучения и воспитания, но разнообразить учебный процесс нестандартными занятиями необходимо, т. к. они помогут активизировать мыслительную деятельность учащихся, развить их творческие способности, повысить мотивированность к учению. А при проведении педагогами открытых уроков нетрадиционная форма занятий всегда будет являться выигрышной, т. к. в нее можно включить и игровые моменты, и оригинальную подачу материала, и различные виды коллективной и групповой работы учащихся. Форм нетрадиционных уроков много. Существующая в педагогической теории их классификация неоднозначна и неполна. Выделим следующие виды нетрадиционных уроков:
· Урок-экскурсия;
· Деловая игра.
· Урок-конференция.
· Урок-встреча.
· Урок-концерт, инсценировка.
· Интегрированный урок
· Урок-игра.
· Урок-исследование.
· Урок взаимообучения учащихся
· Уроки-соревнования (викторины, конкурсы);
Поговорим подробнее о некоторых видах нетрадиционных занятий: · Урок-экскурсия; - форма учебной работы, особенностью которой является реализация процесса обучения не в условиях учебной аудитории, а на природе, в музее, на улицах города, в парках, на производствах и т. д., при непосредственном восприятии обучающимися окружающего мира. · Деловая игра. На уроке воспроизводится жизненная ситуация или проблема, и в рамках урока происходит ее «обыгрывание» и решение. · Урок-конференция. Такой тип урока наиболее востребован в старших классах. Детям заранее сообщается тема конференции, класс делится на группы, каждая из которых получает тему для подготовки доклада. · Урок-встреча. На урок приглашается третье лицо (писатель, ученый, ветеран,путешественник, военный и т.д.). · Урок-концерт, инсценировка. Такие уроки наиболее подходят для уроков литературы, литературного чтения. · Интегрированный урок. Уроки, проводимые сразу по двум и более предметам, часто двумя педагогами (литература и биология, математика и технология – чем неожиданнее сочетание, тем интереснее). Задача интегрированного урока – показать связь между различными предметами, между предметом и реальной жизнью. · Урок-игра. Урок, на котором дети играют, например, в аналоги телевизионных игр «Своя игра», «Кто хочет стать

миллионером» (отличником), «Что? Где? Когда?» и другие. Такие уроки отлично подходят для закрепления и обобщения знаний по предмету, как начальные или заключительные уроки в начале или в конце четверти. · Урок-исследование. Отличие данного урока в том, что входе решения поставленной проблемы в классе выдвигается гипотеза, а дальнейшие действия сводятся к алгоритму. В результате работы дети должны сформулировать выводы и результат своей деятельности. · Урок взаимообучения учащихся - на уроке каждый учащийся должен изучить материал вместе с соседом по парте. Ребята будут читать учебник, сами отвечать на вопросы, разбирать представленные в параграфах решения задач, на их примерах решать другие, проверяя друг друга. Советы педагогу, готовящему урок в нетрадиционной форме 1. Используйте как можно больше мотивационных факторов как на подготовительном этапе, так и во время проведения урока. 2. Не допускайте никаких излишеств. Урок должен быть цельным, гармоничным. 3. Поощряйте учащихся соответственно их вкладу в урок. 4. Постарайтесь сохранять на протяжении всего урока взаимопонимание, общий язык с классом, группой, взаимное доверие и уважение. 5. Залог успеха вашего нетрадиционного урока – заблаговременная, тщательная, четко спланированная подготовка, глубокое продумывание и осмысливание форм и методов его проведения. 6. Оценивайте не только итоги обучения, воспитания и развития, но и картину общения – эмоциональный тон урока: общение педагога и учащихся, учащихся друг с другом, а также отдельных рабочих групп.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА КРЕАТИВТІ ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Максутова Асылгуль Ерлановна
БҚО Теректі ауданы Талпын негізгі орта мектебінің математика пәнінің мұғалімі

Кіріспе

Қазіргі білім беру жүйесі оқушылардың тек дайын білімді меңгеруін ғана емес, сонымен қатар олардың логикалық, шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға бағытталуы қажет. Бұл талап әсіресе математика пәнінде өзекті. Дәстүрлі әдістер кейбір оқушыларға түсінікті әрі тиімді болса, басқалары үшін математикалық ойлауды дамытуда қиындықтар туғызуы мүмкін. Осыған байланысты креативті тапсырмаларды қолдану – математикалық білім берудің жаңа мүмкіндіктерін ашатын тиімді әдіс.

Креативті тапсырмалар оқушыларды белсенді түрде ойландыруға, стандартты емес шешімдерді іздеуге және математиканың қызықты әлемін ашуға мүмкіндік береді. Мұндай тапсырмалар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, оларды өмірлік дағдыларды қалыптастыруға бейімдейді.

Тақырыптың өзектілігі

Математика – тек есептер шығару мен формулаларды жаттауға ғана емес, логикалық байланыстарды түсіну мен шығармашылық тұрғыдан ойлау қабілеттерін дамытуға арналған пән. Дегенмен, көптеген оқушылар математиканы қиын әрі құрғақ пән ретінде қабылдайды. Оның басты себебі – оқыту әдістерінің жеткілікті түрде қызықты болмауы және дәстүрлі тапсырмалардың стандартты шешімдерге бағытталуы.

Сондықтан креативті тапсырмаларды қолдану – оқушылардың математиканы оңай әрі қызықты түрде меңгеруіне мүмкіндік беретін заманауи тәсіл. Мұндай тапсырмалар:

- оқушылардың математикаға деген ынтасын арттырады
- логикалық және шығармашылық ойлауын дамытады
- математиканың күнделікті өмірде қолданылуын көрсетеді
- стандартты емес шешімдер іздеуге бағыттайды

Бүгінгі таңда көптеген халықаралық зерттеулер (мысалы, PISA, TIMSS) математикалық білімнің сапасын арттыруда шығармашылық және логикалық тапсырмалардың маңызын атап өтуде. Осы орайда, бұл зерттеу – білім беру жүйесін жетілдіруде өзекті тақырыптардың бірі.

Негізгі бөлім

Креативті ойлау – оқушылардың стандартты емес тәсілдермен мәселені шешу қабілеті, жаңа идеяларды ұсыну және шығармашылық тұрғыда ойлау процесі. Математикалық білім беру жүйесінде креативті ойлау оқушыларға күрделі есептерді әртүрлі әдістермен шешуге, жаңа математикалық модельдер құруға және шығармашылық тұрғыдан есептерді талдауға мүмкіндік береді.

Математикадағы креативті ойлау дағдылары оқушылардың аналитикалық қабілеттерін дамытып, олардың пәнге деген қызығушылығын арттырады. Дәстүрлі оқыту әдістері көбінесе формулалар мен ережелерді жаттауға негізделген болса, креативті тәсілдер оқушыларға математикалық заңдылықтарды өз бетінше ашуға мүмкіндік береді.

Креативті ойлау математикалық білімдегі бірнеше маңызды рөлдерді атқарады:

-Оқушылардың стандартты емес есептерді шешу қабілеттерін арттырады.

-Пәнді оқуға деген қызығушылықты күшейтеді, өйткені шығармашылық элементтер оқыту процесін жандандырады.

-Логикалық және шығармашылық ойлау дағдыларын біріктіре отырып, оқушыларға нақты өмірде математикалық білімді қолдану мүмкіндігін береді.

-Топтық және жекелей жұмыс істеу кезінде өзіндік пікір білдіру қабілетін дамытады.

Креативті ойлау дағдылары оқушыларға теориялық білімді тәжірибемен ұштастыруға, проблемаларды шешудің тиімді жолдарын табуға және математиканы күнделікті өмірмен байланыстыруға көмектеседі.

Креативті тапсырмалардың ерекшеліктері мен түрлері

Креативті тапсырмалар дәстүрлі математикалық есептерден ерекшеленеді, себебі олар тек формулаларды қолдануды ғана емес, сонымен қатар логикалық және шығармашылық шешімдерді талап етеді. Мұндай тапсырмалар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, математикалық ұғымдарды терең түсінуге мүмкіндік береді.

Креативті тапсырмалардың негізгі ерекшеліктері:

-Стандартты емес шешімдерді талап етеді.

-Оқушыларды өз бетінше ойлауға ынталандырады.

-Теория мен практиканы байланыстырады.

-Қызықты әрі интерактивті түрде ұсынылады.
-Ойын элементтері мен шығармашылық жұмыстарды қамтиды.
Креативті тапсырмалардың негізгі түрлері:
1. Логикалық есептер:
Оқушылар логикалық байланыстарды анықтайды және дәстүрлі емес ойлау қабілетін дамытады.
Мысалы: "Бір тоқтының басы оңтүстікке, ал құйрығы солтүстікке қарап тұр. Тоқты қай жаққа қарап тұр?"
2. Ребустар мен шифрланған есептер:
Математикалық заңдылықтарды табу үшін оқушылар шығармашылық тәсілді қолданады.
Мысалы: белгілі бір санды әріптермен алмастырып, дұрыс теңдеуді табу.
3. Ойын элементтері:
Математикалық викториналар, математикалық эстафеталар және топтық жарыстар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады.
Мысалы: "Кім жылдам?" ойыны – оқушылар берілген уақыт ішінде мүмкіндігінше көп есеп шығарады.
4. Өмірлік есептер:
Оқушылар математикалық білімдерін шынайы өмірдегі жағдайлармен байланыстырады.
Мысалы: "Егер бір пицца сегізге бөлінсе, ал төрт дос оны теңдей бөліп жесе, әрқайсысына қанша бөлік тиесілі болады?"
5. Графикалық тапсырмалар:
Геометриялық фигураларды пайдалана отырып, математикалық заңдылықтарды түсіндіру.
Мысалы: "Берілген үшбұрышты төрт тең бөлікке қалай бөлуге болады?"
6. STEM бағытындағы тапсырмалар:
Ғылым, технология, инженерия және математиканы біріктіретін креативті есептер.
Мысалы: "Берілген материалдардан тұрақты көпбұрыш құрастырып, оның ауданы мен көлемін есепте."
Математикадағы креативті тапсырмалардың оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырудағы негізгі рөлдері мыналармен сипатталады:
Ойын арқылы оқыту – математикалық ойындар мен викториналар оқушыларды белсенді қатысуға итермелейді, олардың сабаққа деген ынтасын арттырады.
Шығармашылық есептерді шешу – оқушылар стандартты емес тапсырмалар арқылы өз ойларын еркін жеткізіп, математиканың қызықты тұстарын ашады.
Шығармашылық есептердің мысалдары:
"Ертегі есеп" – белгілі бір математикалық заңдылықты ертегі кейіпкерлері арқылы түсіндіру.
"Математикалық комикстер" – оқушылар есепті сурет арқылы шешуі керек.
"Мәселені зерттеу" – оқушыларға нақты өмірден алынған математикалық проблема беріліп, олар оны шешудің бірнеше жолын ұсынады.
Математикалық ребустар мен шығармашылық есептер оқушылардың аналитикалық қабілеттерін дамытып, олардың математикаға деген қызығушылығын арттырады.
Өмірмен байланысты тапсырмалар – нақты өмірлік жағдайларды есепке ала отырып, математиканың қолданбалы маңызын көрсетеді.
Логикалық есептер мен математикалық ребустар – оқушыларды терең ойлануға және бірнеше шешім нұсқаларын қарастыруға үйретеді.
Топтық жұмыс пен пікірталас – креативті тапсырмалар оқушыларды бірігіп жұмыс істеуге, шешім қабылдауға және өз ойларын дәлелдеуге дағдыландырады.
Креативті тапсырмалардың арқасында оқушылардың пәнге деген қызығушылығы артып, олар математикадан жаңа білімдерді өз еркімен іздеуге бейімделеді.
Қорытынды
Креативті тапсырмаларды пайдалану әдістері мен технологиялары оқушылардың математикалық ойлау қабілетін дамытып, олардың шығармашылық мүмкіндіктерін кеңейтеді. Ойын әдістері, математикалық ребустар мен шығармашылық есептер, сондай-ақ өмірмен байланысты практикалық есептер оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыруда маңызды рөл атқарады. Мұндай тәсілдер оқытудың тиімділігін арттырып қана қоймай, оқушылардың өмірлік дағдыларын дамытуға да ықпал етеді.

Әдебиеттер:

1. Пиаже, Ж. Балалардың логикалық ойлауы және оның дамуы. – Алматы: Білім, 2005.
2. Выготский, Л.С. Ойлау және сөйлеу. – Мәскеу: Педагогика, 1982.
3. Полат, Е.С. Инновационные технологии в образовании. – Москва: Академия, 2010.
4. Күмісбаева, А.Т. Математика сабақтарында оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту. – Алматы: Рауан, 2018.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ПРИМЕНЕНИЕ ART-КОМПОНЕНТА НА STEAM УРОКАХ, КАК ЭФФЕКТИВНАЯ ПРАКТИКА РАЗВИТИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ У ОБУЧАЮЩИХСЯ

Малышкина Татьяна Юрьевна
учитель информатики, педагог исследователь
КГУ «Гимназия №6 города Семей»отдела
образования города Семей управления образования
области Абай

Идея создания элективного курса появилась когда я поняла, что на уроках информатики в начальной школе обучающимся нужно применять знания по всем предметам естественно-математического цикла, так как они взаимосвязаны. И основная стратегия заключалась в том, как планировать обучение, чтобы оно максимально удовлетворяло потребностям обучающихся. И в данной ситуации хорошо подходил STEAM подход. Именно ART-компонент позволял раскрыть природные качества и таланты обучающихся.

Данный элективный курс появился на основе моей авторской программы спец курса «Информатика вокруг нас». На котором учащиеся 2-х классов знакомились с устройствами и принципом работы компьютера, с основами работы в текстовом и графическом редакторах, развивали логику и критическое мышление через создание алгоритмов и написания текстов программ по игровым сюжетам.

Современные ученики - это особенные дети. Сегодня мы работаем с новым поколением учеников - детьми «Цифрового века»! И именно им придется жить в стремительно меняющемся мире с новыми технологиями и возможностями. Задача наставника и старшего поколения подготовить наших учеников к этим испытаниям. Научить учиться – одна из актуальных задач для учителя на сегодня.

Поэтому я отследила востребованность применения творческого ART компо-нента на STEAM уроках.

Словосочетание «ART-терапия» в научно-педагогической и психологической интерпретации понимается, как забота об эмоциональном самочувствии и психологическом здоровье личности средствами художественной деятельности [1].

Работа учителя в ART-компоненте заключается в том, чтобы подталкивая, побуждая к творчеству, не подавать готовых решений, раздвигать пространство творческой фантазии ребенка, учить его вслушиваться и верить в собственные ощущения. Считаю, что в дальнейшей жизни это будет содействовать ему в творческом осмыслении и преодолении проблемно-конфликтных обстоятельств, научит принимать иные смыслы и значения, приспособиться к необычным для себя межличностным системам отношений, ставить и решать оригинальные познавательные задачи.

Конечно при всей палитре педагогических приёмов и методов необходимо помнить о предъявляемых требованиях современного общества к нашим выпускникам. Навыки современного общества: развитие Hard skills – профессиональные знания и Soft skills – умение коммуницировать, работать в команде применяя креативность и творчество. Необходимость современного общества в специалистах с навыками Soft skills очевидна [2]. В ходе исследований, психологи проанализировали принципы, по которым ведущие компании нанимают сотрудников. На удивление, технические знания кандидатов оказались важны менее всего. А в приоритете – умение уравновешивать негатив и позитив в команде, способность слушать коллег и быть для них хорошим собеседником – то есть, востребован эмоциональный интеллект [3].

Чтобы преуспевать в освоении Hard skills необходим интеллект (за формирование Hard skills отвечает левое полушарие мозга, IQ, логика). Hard skills - профессиональные навыки, которым можно научить и которые можно измерить. Для развития Soft skills требуется «эмоциональность» (за формирование Soft skills отвечает правое полушарие мозга, EQ, эмпатия). Soft skills универсальные компетенции, которые гораздо труднее измерить количественными показателями. Иногда их называют личными качествами, потому что они зависят от характера человека и приобретаются с личным опытом.

В дальнейшем наши ученики оканчивая школу поступают в ВУЗы и сталкиваются с системой оценивания знаний GPA (Grade Point Average) — средний балл аттестата или диплома. Он показывает общую успеваемость школьника или студента. На данный момент система оценивания знаний GPA выпускников ВУЗов учитывается при поступлении на работу и в дальнейшем профессиональном развитии. Были проведены исследования между академической

успеваемостью студентов и их общим эмоциональным интеллектом. Исследования показали, что чем выше уровень академической успеваемости студентов, тем выше уровень эмоционального интеллекта [3].

Цель работы: через включение в структурные составляющие учебных занятий по информатике в начальной школе элементов ART-технологии показать её значение и важность, а также достоинства и преимущества в формировании межпредметных компетенций через STEAM подход.

Задачи методической разработки: повысить мотивацию к изучению предмета; развить эстетическое восприятия мира; развивать коммуникативные навыки учащихся; способствовать созданию комфортных, экологичных условий на уроках; совершенствовать универсальные учебные действия у учащихся; закрепить ранее пройденный материал или познакомить с материалом на опережение; изучить влияние ART-компонента на степень усвоения знаний учащимися через STEAM подход на уроках информатики в начальной школе; улучшить когнитивные навыки, социальные компетенции и эмоциональный интеллект учащихся.

Актуальность работы вызвана требования современного общества. В современном мире, чтобы стать успешным, недостаточно одних лишь глубоких знаний и опыта.

ART-технология, применяемая мною на уроках информатики выстроена через формирование мыслительных действий средствами художественного творчества. В процессе учёбы, дети, через различные виды искусства - живопись, рисование, театральное творчество, музыка, литературное и художественное слово, графика, фотографию, 3D-моделирование и конструирование, мультипликационное представление персонажей в среде программирования, видео коллаж, видеомонтаж, цифровые мультимедийные и визуальные образовательные – формируют творческое мировоззрение.

Данный курс носит практический характер, поэтому центральное место в программе занимают практические умения и навыки работы на компьютере. Понятия и термины вводятся постольку, поскольку они необходимы для формирования умений и навыков. Изучение тем предполагает выполнение небольших проектных заданий. В результате изучения темы создается итоговый проект социального направления, который с успехом может использоваться в жизни класса, школы, города, для участия в различных выставках, мероприятиях, конкурсах, проектах.

При проведении мониторинга знаний обучающихся 3-их классов, выяснилось, что в тех классах где учитель применял элементы и задания элективного курсы база универсальных учебных действий у обучающихся была значительно выше, чем в тех классах где проходил стандартный, обычный урок «Цифровая грамотность». Что позволило сделать вывод, что элективный курс «Применение ART-компонента на STEAM уроках, как эффективная практика развития функциональной грамотности у обучающихся» востребован и своевременен, позволяет отслеживать полную информацию по изучаемым разделам школьного курса «Цифровая грамотность».

Учащиеся любят уроки по предмету «Цифровая грамотность», на протяжении всего урока активно вовлечены в учебную деятельность. На уроках часто используются групповые виды работы, что способствует повышению мотивации учащихся и как следствие успешному обучению. На каждом уроке при решении теоретических и практических задач используются игровые формы работы, которые помогают обучающимся представить ее структурные компоненты и верно найти способ решения.

Систематический мониторинг образовательного процесса показывает стабильно высокие результаты. Это стало возможным благодаря новым подходам в обучении, направленным на развитие творческих способностей учащихся, на формирование ключевых компетентностей.

Если сравнивать различные формы образовательной и воспитательной деятельности, то преимущества применения в учительской практике приёмов ART-технологий очевидны: принимать участие может любой ученик, без какой бы то ни было специальной подготовки или применения уникальных способностей; здесь каждый ребёнок будет по-своему успешен. Цель применения ART-технологии на занятиях не научить детей рисовать или писать стихи, а «разбудить эмоции» в них. В ходе работы мы стали замечать, как меняются наши ученики: их внутренний мир становится более наполненным, улучшаются взаимоотношения со взрослыми и сверстниками, в процессе общения проявляются сочувствие и сопереживание, желание помочь, поддержать.

Список использованных источников:

1. А.Б. Айтбаева, Г.А. Қасен АРТ-МЕТОДЫ В ОБРАЗОВАНИИ Учебное пособие /Алматы, Қазақ университеті, 2016 с.5

2. Листик Е.М., Курганова Е.А., Кудрявцева Е.Л., Пашкова О.А. Взаимосвязь эмоционального интеллекта с академической успеваемостью студентов ВУЗа , ACTA BIOMEDICA SCIENTIFICA, 2022, Vol. 4, №1, с. 106

3. Интернет ресурс – Эмоциональный интеллект/ https://www.dstu.education/news.php?id=3314

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БИОЛОГИЯ САБАҚТАРЫН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕРІН ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ

Матчанова Улмекен Аманжуловна
Сазды орта мектебі,
Биология пәнінің мұғалімі

Қазіргі уақытта заман талабына сай ғылым мен техниканың жетістіктерін білім беру саласында жүзеге асыру бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің біріне айналып отыр. Жаңа заманғы білім беру жүйесі жаңа міндеттерді жүктейді. Сондықтан қазіргі білім берудің жаңа ақпараттық технологияларын игермейінше, сауатты, жан-жақты, білімді маман болу мүмкін емес.

Жаңа технологияны меңгеру мұғалімнің оқу-тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі. Сонымен қатар мұғалімнің интеллектуалдық, кәсіптік, адамгершілік, рухани, азаматтық және басқа да көптеген адами келбеттерінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді, өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін тиімді ұйымдастыруына көмектеседі. Бүгінгі таңда білім ұйымдарындағы пәндерді дербес компьютер көмегімен оқыту нәтижелігін зерттеудегі ғылыми мәселелерді шешу ең басты орын алады.

Мектептегі пәндерді оқыту процесінде компьютерді қолданып сабақ өткізу мұғалім мен оқушы қарым-қатынасы жүйесін, олардың іс-әрекетінің мазмұнын, құрылымын, өзгерте отырып, олардың мотивациялық эмоциональдық ортасына, сезімінің өсуіне әсер етеді.

Ғалымдар биологияны — XXI ғасыр ғылымы деп танығандықта, ол жаңа ақпараттық технологияларымен тығыз байланысты. Қазіргі кездегі білім беру жүйесінде негізгі мақсат оқушыға жеке тұлға ретінде қарап оның дамуына көп көңіл бөлуде. Бұл пәнді оқыту мұғалімге зор міндеттерді талап етеді, өйткені ол бүкіл сыныптың қажеттіліктеріне жауап беруі тиіс. Міне, осы жағдайда жаңа технологиялардың көмегі зор. Оқыту үрдісін компьютерлендіру мақсатында интерактивті тақтамен жұмыс жасау тиімді. Қазіргі уақытта Қазақстанның жалпы орта білім беретін мектептерінің барлығы дерлік интерактивті тақтамен қамтамасыз етілген. Интерактивті әдіс – диалогтік әдіс, нәтижесінде сабаққа қатысушылар бір-бірімен байланыса отырып, мәселелерді шешеді. Интерактивті тақта мектеп сыныптарында әр пән бойынша, соның ішінде биологиядан зертханалық сабақтарды өткізген кезде оның құрылғылары (датчиктері) қолданылады. Қарапайым тақта және компьютер проекторына қарағанда, интерактивтік тақта сабақ мазмұнын кеңінен ашуына мүмкіншілігі өте зор. Интерактивтік тақтаны пайдалану кезінде үлкен жетістікке қол жеткізу үшін, тек қана сауатты сабақ жоспарлап, керекті материалдарды дайындау керек.

Биология сабақтарын оқытудың әдістерін тиімді пайдалану білім беру процесінің маңызды бөлігі болып табылады. Оқушылардың биология пәнін тереңірек түсініп, қызығушылықпен оқуы үшін әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдану қажет. Міне, бірнеше тиімді әдіс:

1. Дидактикалық ойындар мен жобалық әдіс: Оқушыларды қызықтыру үшін дидактикалық ойындар мен жобалық жұмыстарды енгізу өте тиімді. Оқушылар белгілі бір тақырыпты зерттеп, өздері жобаларды әзірлей алады, бұл оларға ғылымға деген қызығушылықты арттырады.
2. Практикалық жұмыстар мен тәжірибелер: Биологияның нақты мысалдарымен жұмыс жасау оқушыларға теориялық білімді практикада қолдануға мүмкіндік береді. Мысалы, өсімдіктер мен жануарларды зерттеу, түрлі тәжірибелер өткізу.
3. Интерактивті әдістер: Қазіргі замандағы оқу технологияларын пайдалану оқушылардың белсенділігін арттырады. Электронды оқулықтар, мультимедиялық құралдар, бейнемазмұн мен анимациялар биология пәнінің теориялық бөлімдерін түсінуді жеңілдетеді.
4. Талқылау және пікірталастар: Оқушыларды топта немесе сыныпта талқылау өткізу арқылы белсенді қатысуға ынталандыру. Бұл әдіс ойлау дағдыларын дамытуға, өз пікірін қорғауға көмектеседі.
5. Мазмұнды мәтіндер мен шығармашылық тапсырмалар: Оқушыларға биология тақырыбына қатысты шығармашылық жұмыстар, эссе немесе реферат жазу тапсырмаларын беру арқылы олардың сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін дамытамыз.
6. Қалыптастырушы бағалау: Оқушылардың білім деңгейін тексеру үшін әртүрлі бағалау әдістерін (тесттер, сұрақ-жауап, топтық жұмыс) қолдану маңызды. Бұл әдіс оқушыларға өз нәтижелерін талдауға және жетілдіруге мүмкіндік береді.
7. Кросс-дисциплинарлы әдіс: Биология сабағында басқа пәндермен байланыс орнату, мысалы, география, химия, математика сияқты пәндермен біріктіру, оқушылардың тақырыпты кеңірек түсінуіне ықпал етеді.

Биология пәнін оқытуды қызықты әрі тиімді ету үшін осы әдістерді қолдану оқушылардың білімге деген қызығушылығын арттырып, олардың ғылыми ойлау қабілеттерін дамытуға ықпал етеді.

КӨРКЕМ ЕҢБЕК ПӘНІ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЭСТЕТИКАЛЫҚ ДАҒДЫСЫН ДАМЫТУ

Моменова Мирагуль Боранбаевна
Ж.Ташенов атындағы №68 ЖББОМ
көркем еңбек пәнінің мұғалімі

Көркем еңбек пәні арқылы оқушылардың эстетикалық дағдыларын дамыту — оқушының шығармашылық қабілеттерін ашып, оның қоршаған ортаға эстетикалық көзқарасын қалыптастыруда маңызды рөл атқарады. Осы пән арқылы эстетикалық сезімдерді дамыту үшін бірнеше тиімді әдістерді қарастыруға болады:

1. Шығармашылық жұмыстар мен жобалар

Көркем еңбек сабағында оқушыларға әртүрлі шығармашылық тапсырмалар беріп, олардың эстетикалық көзқарастарын дамытуға болады. Мысалы:

- Өнер туындыларын жасау: Сурет салу, мүсін жасау, керамика, түрлі қолөнер бұйымдарын дайындау сияқты шығармашылық тапсырмалар.
- Жоба жұмысын ұйымдастыру: Оқушылар белгілі бір тақырып бойынша өздерінің жобаларын жасап, өз көзқарастары мен шығармашылық идеяларын көрсетуге мүмкіндік алады.

2. Табиғатқа және өнерге көзқарас қалыптастыру

Табиғат пен өнер туындыларының әсемдігін түсіну оқушылардың эстетикалық сезімін дамытады. Оқушыларды табиғатқа шығып, оның әсемдігін бақылап, суретке түсіруге немесе шығармашылық жұмыстарда қолдануға шақыру маңызды.

- Табиғаттың элементтерін шығармашылыққа енгізу: Оқушылар табиғаттағы түстер мен формаларды, материалдарды шығармашылық жұмыстарына енгізіп, эстетикалық тұрғыдан дұрыс пайдалану дағдыларын үйренеді.

Жаһандық бәсекеге қабілеттілікке жету мақсатында белгіленген стратегиялық міндеттер, білім беру іс-әрекетінің приоритеттерін түбегейлі өзгерту мен дағдыларды дамыту ағымына бағыттауды ұйғарады[1].

Халықаралық білім беру кеңістігінде болып жатқан үдерістер педагогикалық процестің түбегейлі өзгеруіне ықпал етті. Бұл өзгерістер білім беру мазмұны, оқытудың әдістері мен оқушылардың ішкі әлеуетін дамытудың жаңа мүмкіндіктерін ашуда. Білім парадигмасының инновациялық тенденциялары әртүрлі факторлардың әсерінен толығуда. Соның бірі эстетика, мәдениет, аксиология сияқты күрделі ғылымдар құрайды. Біз өзіміздің тақырыбымызда көркем еңбек пәні негізінде эстетика дағдысын қалыптастырудың қағидаларына тоқталмақпыз. Ол үшін эстетка ұғымына талдау жасасақ.

Ғалымдардың тұжырымы бойынша, эстетика – қоршаған дүниенің, өнердің сұлулығын баланың көру және сұлулыққа талпыну қабілетін дамыту мақсатымен оның жеке басына ықпал етуге бағытталған, жүйелі үрдіс.

Эстетикалық тәрбиенің мақсаты – баланың бойына эстетикалық құндылықтарды сіңіруді қажетсіну, оған деген қызығушылығын, эстетикалық талғамын дамыту, эстетикалық іскерлік пен дағдысын қалыптастыру. Баланың сезіміне әсер ету – шексіз жұмыс және тәрбие жұмысының күрделі саласы болып табылады. Эстетика деген ұғым күрделі, себебі оның мазмұны ішкі табиғаттың шексіздік гармониясын бейнелейді. Ол эстетикалық дағды, эстетикалық мәдениет, эстетикалық сезім, эстетикалық талғам деген терминдармен ұласады. Айналадағы әсемдікті түсіну арқылы адамдардың бойында рухани құндылық қалыптасады.

Х.Арғынбаев, С.Қалиев, С.Ұзақбаева, К.Оразбекова, А.Бейсенбаева, М.Мырзахметов, А.Тұрбекова, Қ.Сыздықов, т.б. ғалымдар эстетиканың теориялық, әдіснамалық мәселелерін әртүрлі аспектіде қарастырды.

Осы күрделі процесс мектептің тұтас педагогикалық жүйесінде жүзеге асырылады. Мектеп пәндерінің мазмұны оқушылардың эстетикалық талғамын қалыптастыруға бағытталады.

Мектеп бағдарламасындағы негізгі пәндердің бірі — көркем еңбек пәні. Жаңа білім беру мазмұны бойынша бұл кіріктірілген пән. Бейнелеу өнері мен технологияның мазмұндық кешенін құрайды.

Жаңа интегративті білім саласын меңгеру оқушылардың жалпы білім мен дағдыны игеруіне мүмкіндік береді, интеллектуалдық, тұлғалық, этикалық дамуын, өзіндік, кәсіптік айқындалуын, қазіргі әлеуметтік — экономикалық жағдайларға бейімделуін қамтамасыз етеді.

Сәндік қолданбалы қолөнер оқушылардың көркемдік талғамының қалыптасуына ерекше әсер етеді, жас ұрпаққа эстетикалық тәрбие беруге қызмет етіп, оларды халқымыздың материалдық рухани мұраларын терең түсініп, оны бағалай білуге тәрбиелейді[2].

Бағдарламаның мазмұнын талдайтын болсақ, оқушылардың эстетикалық дағдысын дамыту мына тақырыптарды меңгеру арқылы жүзеге асады: сәндік-қолданбалы өнер, дизайн және технология, үй мәдениеті тағам дайындау т.б. Мысалы, сәндік – қолданбалы өнер саласын алатын болсақ, оқушыларға әртүрлі өнер бұйымдарын жасау арқылы, олардың өнерге деген сүйіспеншілігі мен эстетикалық дағдысын қалыптастыруға болады.

Мысалы, Ою — өрнек түрлері мен қысқаша тарихы деген тақырыпты талдайтын болсақ, оқушыларға қазақ халқының ұлттық ою-өрнектерін үйрету арқылы ұлттық өнерге деген сүйіспеншілікті қалыптастырады. Топтық жұмыстарды орындау барысында оқушылар қазақ халқының ою-өрнектерін қағазға түсіреді.

Қазақ халқының ұлттық қолөнерінің тарихы ою-өрнектермен тығыз байланысты болып келеді. Ою-өрнек әсемдік пен сәндіктің белгісі ғана емес, халықтың арман-тілегінің нышаны. Тарихқа назар аударатын болсақ, ерте кезде адамдар өздерінің ойларын тасақа, ағашқа қашап түсіріп отырған. Бұл көне өнердің түрі.

Сондықтан да оқушылар ою-өрнекті көркемдеп салудың тәсілдерін үйреніп қана қоймайды, сонымен қатар олардың шығу тарихымен танысады.

Шығармашылық жұмыстарды орындау негізінде қазақтың ұлттық мәдениет элементтерін пайдаланады. Қазақтың ұлттық мәдениеті қолөнері арқылы бізге жеткен.

Қолөнер халық өмірімен, тұрмысымен бірге жетіліп, біте қайнасқан өміршең өнер. Адамзат дамуының қайсысында болмасын, қоғаммен бірге дамыған қолөнер әр дәуірге өзінің өшпес ізін қалдырып, әлеуметтік көркем жағынан дәуір тынысын қалт жібермей әсерін тигізіп отырған. Қолөнер дүниежүзінің барлық халқына тән. Бұл – халық қазынасы, ғасырлар мұрасы. Соған орай әр елдің, әр халықтың тарихи дамуына байланысты қолөнері өзіндік ерекшелігі мен эстетикалық талғамына байланысты қолөнері өзіндік ерекшелігімен халық өміріне өшпес із қалдырып отырған[3]. Қолөнер бұйымдарын оқушыларға жасату әсемдікке, сұлулыққа тәрбиелеуге мүмкіндік береді.

Бұл тақырыптар оқушының өнер, дизайн және технология саласындағы білімдерін кеңейтіп қана қоймайды, дизайн саласындағы эстетикалық талғамдарын шыңдай түседі. Дизайн оқушылардың эстетикалық қиялдарын, кеңістікті болжау табиғатын, жаңа технологияларды визуализациялау мәдениетін, заманауи үлгілерді іздестіру тәжірибесін, интеграциялық ғылымдардың байланысын, заманауи технологиялар мен әдістердің даму тенденциясын зерттеуді алға тартады. Дизайн бөлімінде оқушы әлемдегі жаңалықтармен танысады, Әртүрлі елдердің дизайн саласындағы еңбектерін зерделейді. Мәселен, үй дизайнын алатын болсақ, классика, неоклассика, ардеко, скандинавиялық модельдерді негізге ала отырып, оқушы өзінің эстетикалық қиялын гармониялық үйлесімділікпен байланыстырады.

Қазақстан және әлем халықтарының мәдениетімен танысу арқылы тарихи, ұлттық көзқарастары қалыптасады. Қазақстан және әлем халықтарының суретшілерінің өнер туындылары оқушының эстетикалық мәдениетін, талғамын, сұлулық пен көркемдікке деген сүйіспеншілігін оятады. Ә.Кастеевтің өнер туындыларымен танысу негізінде тарихи мәліметтерден ақпарат алатын болса, ал суретші қолданған бояу түрлері мен құралдарынан суретшінің ішкі эмоциясы, көңіл-күйі сияқты психологиялық процестермен танысады. Себебі, суретшінің салған әрбір бейнесінде оның эмоционалды көңіл-күйі мен шынайы портреті көрініс береді. Табиғат пен адам арасындағы гармониялық сабақтастық, шынайы өмірдің бейнесі, табиғатқа тіл бітіру пейзаждары нағыз эстетикалық талғам болып табылады. Қоршаған ортадағы құбылыстарды суретші көзімен көру маңызды. Сурет салу арқылы оқушының шығармашылық дағдысы қалыптасады. Мысалы, құстың суретін салатын болса, оның бейнесін қиялда елестету керек.

Көркем еңбек пәні оқушының бойында мынандай қасиеттерді қалыптастырады:

- еңбекқорлық;
- ұлтжандылық;
- рухани-адамгершілік;
- іскерлік;
- шыдамдылық;
- ізденімпаздылық т.б.

Жоғарыда аталған еңбек әрекеті арқылы қоғамға қажетті қолөнер бұйымдарының сан алуан түрлерін өз қолдарымен дайындап, оны өмір қажеттілігіне қолдануға мүмкіндік береді, ол біріншіден жеке тұлғаның шығармашылық идеясын, эстетикалық дағдысын дамытады, екіншіден жеке кәсіпкерлікті дамытуға ықпал жасайды.

Көркем еңбек пәні қолдың моторикасын жақсартады. Сонымен қатар психологиялық процестері, атап айтсақ, түйсік, қиял, елестету т.б. дамыйды. Оқушы белгілі бір заттың бейнесін салу үшін, ойша өзі образ жасайды, соны қағаз бетіне түсіреді.

Жаңартылған білім беру негізінде көркем еңбек пәнін оқытудың ерекшеліктері, біріншіден, екі пәннің кіріктіріліп оқытылуымен сипатталады,

Интеграциялық пәнді оқушыларға оқыту екі ғылыми ұғымның түсініктерін қалыптастырады. Екіншіден, бұл пәннің жаңа бағытқа, жаңа парадигмаға, жаңа әдістерге құрылуымен байланысты болмақ.

Қорыта айтқанда Елбасы Н.Ә.Назарбаев «Қазақстан жолы-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» атты Жолдауында: «Біздің болашаққа барар жолымыз қазақстандықтардың әлеуетін ашатын жаңа мүмкіндіктер жасауға байланысты. XXI ғасырдағы дамыған ел дегеніміз – белсенді, білімді және денсаулығы мықты азаматтар. Бұл үшін біз не істеуіміз керек? Біріншіден, Ұлттық білім берудің барлық буынының сапасын жақсартуда бізді ауқымды жұмыс күтіп тұр.

Оларға заманауи бағдарламалар мен оқыту әдістемелерін, білікті мамандар ұсыну маңызды»- деп әр жыл сайын сауаттылығы жоғары бәсекеге қабілетті, белсенді, яғни лидерлер қалыптастыру міндетін қойып отырғандығын айтқан болатын [4]. Сондықтан да бұл міндеттер қазіргі мектептің алдына үлкен талаптар жүктейді

Пайдаланған әдебиеттер

1. Мұғалімге арналған әдістемелік нұсқау. Әдістемелік құрал. –Астана: 2015. -41 б.
2. Көркем еңбек. Білім беру мазмұнын жаңарту аясында бастауыш сыныптарға арналған оқу бағдарламасы. –Астана, Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2016. – 58 б.
3. Адамқұлов Н.М. Қолөнер бұйымдарын жобалау негіздері. — А., 2007
4. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. — Астана, 2012 // http:akorda.kz

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ЖАҢА ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ

Муханбетова Назыкен Темиржановна
БҚО Теректі ауданы
Талпын негізігі мектебі
Ағылшын тілі пәнінің мұғалімі

Бүгінгі таңда білім жүйесін инновациялық технологиялармен жабдықтап, білімнің халықаралық талаптарын меңгерудің маңызы үлкен. Өйткені бұл жас ұрпаққа сапалы білім берудің негізі болып табылады. Ғылым мен техниканың жедел дамығаң,ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып,адамның қабілетін, талантын дамыту-заманның басты талабы.

Президенттің жолдауында: «Ұлттың бәсекеге қабілеттілігі бірінші кезекте білім деңгейімен айқындалады» - деген байламы жеке адамның құндылығын арттыру, оны дайындайтын ұстаз жауапкершілігінің өсуі, тынымсыз еңбек, сапалы нәтиже деген ұғыммен егіз.Бүгінгі таңда білім беру саласында әртүрлі сипаттағы және бағыттағы инновациялар енгізілуде. Оқу үрдісіне жаппай жаңа педагогикалық технологияның түрлері енгізілуде. Жаңа педагогикалық технологияны меңгерту мұғалімнің зейін-зерделік , кәсіптік,адамгершілік, рухани,азаматтық және басқа да көптеген ұстаздық қабілетінің қалыптасуына игі әсерін тигізеді,өзін-өзі дамытып, оқу-тәрбие үрдісін жүйелі ұйымдастыруына көмектеседі. Оқу-тәбие үрдісіне жаңа педагогикалық технологияларды ендірудің алғашқы шарты: мұғалімнің инновациялық іс-әрекетін қалыптастыру болып табылады. Қазақстан Республикасының «білім туралы» Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттың және жалпы адамзаттың құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру,халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттерін көздейді. Шет тілді оқытудағы негізгі мақсат – шет тілді коммуникативті қалыптастыру және дамыту, оны еркін игеру. Шет тілі – қазіргі заманның талабына сай, қоғамның әлеуметтік-экономикалық, ғылыми-техникалық және мәдениет дамуының қайнар көзі. Қазір шет тілін оқыту әдістемесінің деңгейі жоғары. XXIғасыр–озықтехнологияларғасыры.Сондықтан, білім беру жүйесінде жаңа технологияларды тиімді пайдалану заман талабы. Осы мақсатта еліміздің болашағы үшін осы мүмкіндікті қалай пайдалану, қоғамды ақпараттандыруды қолға алуда.Мақсатқа жетуде ғылым мен техниканың қазіргі замандағы озық үлгілерін пайдаланып, әлемдік ақпараттық кеңістікте әр түрлі деңгейдегі ақпараттарды қажетіне жарата білу керек. Білім берудің жүйесінің негізі – мектеп болғандақтан, мектепте жаңа технологияларды кеңінен пайдаланудың маңызы ерекше. Сол себепті еліміздің барлық білім беру ошақтары қазіргі озық технологиялармен жабдықталып, мультимедиялық кабинеттер ашылды. Оқытудың ақпараттық технологиялары дегенімізді тұтас кешенді компьютерлік және басқа да құралдарды қолданумен болатын дидактикалық үдеріс деп танығанымыз жөн.Поляк педагогы В. Оконь оқыту құралдарын мұғалімнің іс-әрекетін ауыстыру мен білім алушылардың әрекетін автоматтандыру мүмкіндігінің өсуіне байланысты жіктейді. Осыған сәйкес, оқыту құралдары екі топқа бөлінеді: жәй және күрделі. Жәй құралдар: сөздіктер, оқулықтар және басқа да мәтіндер; қарапайым визуалды құралдар: нақтылы заттар, модельдер, суреттер. Педагогикалық-әдістемелік оқыту барысында оқу міндеттерін шешуге бағытталған оқу бағдарламалық құралдары (электронды оқулықтар, электронды курстар, дәрістер, слайд-дәрістер, мультимедиялық презентациялар және т.б.) кеңінен қолданылады.
Бұл технологияларды әсіресе шетел тілін үйренуде пайдасы өте зор.

Себебі, тіл үйрену арқылы адам бүкіл бір ұлттың мәдениеті мен әлеуметтік қатар үйренеді. Ал оны толықтай меңгеру үшін оқулықтың аздық етері анық. Адам көру, есту арқылы тіл қолданушылардың мәдениетін тезірек сезінеді. Тіл үйрену барысында жаңа технологияларды қолдана отырып, педагогикалық қалыптасқан жазу, тыңдау, түсіну, сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға әбден болады. Осы жаңа инновациялық технологиялардың ішіндегі ACTIVboard интерактивті тақта революциялық жабдық екендігі даусыз. Тақтаны қолдану үшін бар болғаны компьютерлік білімің болып, инновациялық құрал-жабдықтарды қолдана білу шеберлігіңіз жетіп жатыр. Ең алдымен интерактивті тақтамен танысып алайық. Компьютер және интерактивті құралдар арқылы жасалып жатқан оқыту процесі оқушының жаңаша ойлау қабілетін қалыптастырып,

оларды жүйелік байланыстармен заңдылықтарды табуға итеріп, нәтижесінде – өздерінің кәсіби шеберлігінің қалыптасуына жол ашу керек. Бүгінгі таңдағы ақпараттық қоғам аймағында, оқушылардың ойлау қабілетін қалыптастыратын және компьютерлік оқыту ісін дамытатын жалпы заңдылықтардан тарайтын педагогикалық технологияларды ғана тиімді деп санауға болады.Интерактивті тақтаның керемет мүмкіндіктері оқушыларды таң қалдырады, шабыттандырады. Көптеген мектептерде интерактивті тақтаның мүмкіндіктерін білмегендіктен, тек слайд көрнекіліктер көрсетумен ғана шектеліп жүрген мұғалімдер бар. Алайда интерактивті тақтаның қолдану мүмкіншіліктері өте көп. Мысалы, ActiveBoard электрондық тақтасы: материалды қызу талқылауға ерекше бөліп көрсетуге, нақтылауға, қосымша ақпарат қосуға, электрондық маркер арқылы түсін және сызықтың қалыңдығын өзгертуге; сөздер мен сөйлемдердің бір-бірімен байланысын көрсете отырып, тақырыпты немесе сөйлемді толықтай аударуға; flash–анимацияларды пайдаланып, өлеңдер мәтінін жаттауға, суреттермен слайдтар жасауға; ағылшын тілінде сөйлеушілердің дауысымен жазылған видео-роликтер көруге, сол тілде жазылған мәтінді тыңдауға; тест сұрақтарымен таныстырып, бір топ оқушыны тесттен өткізуге; суреттерді бір фонға қойып, суреттерді қимылдатып сөйлесу ситуациясын ұйымдастыруға; сөз-жұмбақтар шешуге, әртүрлі ойындар ойнатуға мүмкіндік береді; электрондық оқулықтарды экран бетіне шығарып көрсетуге болады. ActiveBoard тақтасының дайын бағдарламасын қолдану маңызды.

Ұстаздардың алдына қойған міндеті оқытудың әдіс тәсілдерін үнемі жетілдіру. Әрбір педагогикалық технология жеке тұлғаның өзін - өзі дамытуға, оның өзіндік шығармашылық қабілеттерін арттыруға қажетті іскерліктер мен дағдыларды қалыптастыруға қолайлы жағдай жасауға қажетті обьективтік әдістемелік мүмкіндіктерді қамтиды.Жаңа технологияны қолдану мына кезеңдер арқылы іске асады:

I кезең: оқып - үйрену;

II Кезең: меңгеру;

III Кезең: өмірге ендіру:

IV Кезең: дамыту;

Оқыту үйрету арқылы іске асады. Бұл оқытудың маңызы.Оқыту мен тәрбие - егіз үрдіс.Сондықтан да мұғалім инновациялық технологияны пайдалануға ықпал ететін көптеген шартты жағдайлрды танып білуі талап етіледі. Жаңа жағдайларда оқытушы дәстүрлі оқу құралдарын ғана емес, сонымен қатар ақпараттық – коммуникациялық технологияларды пайдалануға тиіс. Бүкіләлемдік желі, электрондық білім беру ресурстары өз оқушыларының, сондай-ақ өзінің білімін кеңейткісі келетін оқытушы- пән мұғалімі үшін жақсы көмекші бола алады . Оқытушы компьютер үйренушілердің өз бетімен жұмысын ұйымдастыратын және әсіресе тілдік және сөйлеу материалымен жаттықтыру жұмысы процесінде оны басқаратын құрал болып табылады. Бұл қолданылатын жаттығулар мен әдістемелік тәсілдер сипатын анықтайды. Келесілер көбірек жиі қолданылады:

1. Мәтчмастер (сәйкестіктерді таңдауға бағдарлама)
Бұл әмбебап бағдарлама үнемі сұранысқа ие. Үйренуші оң және сол бағандардың (сөзден жаңа жолған дейін үш жол) лексикалық бірліктерін дұрыс қосуға тиіс. Таңдау тіл- индикаторды пайдаланумен екі бағанды қарау арқылы жүргізіледі. Басушы құрылғы жеке және сынып жұмысы үшін жаттығуларды қағазда көбейтуге мүмкіндік береді.

2. Чойсмастер (нұсқаларды таңдауға бағдарлама)
Бұл көптік таңдауға жаттығулар құруға арналған жұмыста қарапайым бағдарлама. Бағдарламашы әрбір мысал үшін таңдаудың 3-5 нұсқасын және әр түрлі санын анықтап, қажет болғанда әрбір дұрыс емес әрекетті тіркейтін қателер индикаторын кіргізе алады. Сұрақтар қатар- қатар немесе шашыраңқы көрсетілуі мүмкін

3. Гэпмастер (бос орындарды толтыруға бағдарлама)
Бағдарлама оқытушыға үлкен мәтіндер енгізіп, қалдырылып кетуге тиіс элементті – жұрнақ, қосымша, сөздер немесе ұғымдарды анықтауға мүмкіндік береді. Қажет болғанда ол басқа, дұрыс жауапұа рұқсатты беките алады. Мәтін арнайы процессор арқылы енгізіледі. Үйренуші бос орындарды кез келген реттілікпен толтырып, тексеруші немесе үйретуші режимдерді таңдай алады. Әрбір жауап дұрыс жауап кезінде пайда болатын кілтпен болуы мүмкін. Бұл бағдарламаны тілдік бірліктерді пайдаланудың қалыптасатын дағдыларын қатаң бақылау үшін оқытушылар жиі таңдайды.

4. Сториборд (мәтінмен жұмысқа бағдарлама)
Оқытушы экранда басады және мәтінді жазады. Жадыны, логиканы және тілдік дағдыларды пайдаланып, үйренушілер экранда бұл мәтінді қалпына келтіруге тиіс (мәтіннің әрбір сөзіндегі әріптер клякстармен ауыстырылған). Бұл жаттығу оқу белсенділігін ынталандырады. Жұмыс кезінде оқытушы шыдамдылық жоғалтып, жекелеген әріптер қарап қоюы мүмкін, бірақ үйренушілер, тәжірибе көрсеткендей, ешқашан бұлай істемейді және бүкіл мәтінді өз бетімен қалпына келтіруге тырысады. Сондай-ақ журнақтар мен жалғауларды ойлап табуға қосымша жаттығулар бар.

Ағылшын тілі сабағында компьютерді қолдану мәтіндер мен ақпаратты білуге жол ашады. Тіпті нашар оқитын оқушылардың өзі компьютермен жұмыс істеуге қызығады, өйткені кейбір жағдайларда компьютер білмеген жерін көрсетіп, көмекке келеді.

Қазақстан Республикасының мемлекетаралық тілі – ағылшын тілін жаңа технологиялар арқылы оқыту ісі күннен - күнге өзекті болып келеді. Тілді ақпараттық - коммуникативтік технология арқылы оқыту – тіл үйренушінің өз бетімен тіл үйрену қабілеттерін жетілдіруіне игі ықпал ететін тиімді жүйе

болып табылады. Компьютерлік және ақпараттық технологиялар заман талабы.

Бұл жұмыстың басты мақсаты компьютер желісін және мультимедиялық - электрондық құралдарды шет тілі сабағында тиімді қолдану, нақтылап айтқанда ағылшын тілі сабағында презентацияларды және мультимедиялық - электрондық құралдарды мектеп қабырғасында және білім беру процесінде терең қолдану.Ағылшын тілі - ұлы әдебиет тілі

Ағылшын тілі сабағында компьютерді, мультимедиялық және электрондық оқулықтарды және интерактивті тақтаны пайдаланғанда:

* лексиканы оқып үйретеді;
* сөйлеу ырғағын;
* диалог, монолог және рөлдік ойындарды;
* хат жазуға үйретеді;
* грамматикалық құрылымдарды түсіндіріп, оқушылардың есінде сақтауға көмектеседі.

Қазіргі кезде ағылшын тілімен компьютер, телекоммуникациялық құралдарды меңгеруді уақыттың өзі талап етеді, тіпті кейінгі жылдары олардың рөлі зорая түсуде.

Оқушылардың ағылшын тілі пәніне деген қызығушылығын арттыруда көп ізденіп, жаңа ақпараттық технологияларды меңгеруді, әр - түрлі әдіс-тәсілдерді білуді қажет деп санаймын және мен өз сабақтарымда қолданамын. Және мен өз сабағымда электронды оқулықтарын жиі қолданамын.

Жаңа ақпараттық құралдарды ағылшын тілі сабағында қолданғанда күтілетін нәтижелер:

* үлгерімі төмен оқушыларға көмектеседі;
* оқушыларың сабаққа деген қызығушылығын арттырады;
* сабақта пайдаланылатын көрнекіліктердің санын арттырады;
* оқушылардың шығармашылығын арттырады;
* оқушыларды жеке жұмыс істеуге үйретеді;
* грамматикалық құрылымдарды оңай түсінуге көмектеседі;
* оқушылардың есте сақтау, есту, көру, сөйлеу, ойлау қабілеттерін дамытады;
* пікірталас, талдау, анализ жасау мүмкіндіктерін арттырады;

Шетел тілін оқыту сабақтарында барлық ойын түрлері презентация көмегімен қолдануға болады.Себебі бұл ойындар сабақты сапалы, әрі қызықты етуіне септігін тигізеді.

Лексикалық ойындар сөздерді оқыту барысында қолданады.Компьютер көмегімен ағылшын сабағын ойын арқылы қызықты қылып өткізуге болады. Мысалы: Сөзжұмбақтар, сөзтізбектер, берілген видео бейнені дыбыстау т.б. Шетел тілі сабағында көру, естумен жүргізілетін жұмыс, оқушыны қызықтыра түседі.Жұмыс оқушыны бір жағынан ойлануға жетелесе, екінші жағынан қызығушылығын оятып, шығармашылық қабілеттерін арттыруға, белсенділікке ынталандырады.

Мысалы:

1.Әр оқушы отырған компьютер экранына сөз беріледі. Берілген сөздердің ішінен солдан онға қарай оқығанда жаңа сөз шығатын сөздерді теріп жаз:raw, read, saw, mug, e.c.t.

2. Берілген сөздерге сөз қосып мағынасы өзгерген сөз жаз:tea +pot, bus+stop, e.t.c

3.Төмендегі әріптерден сөз құрап жаз,бір әріп бір сөзде екі рет қайталанбауы тиіс:

Мысалы, be,eat, dear, read, saw, beat, team, e.t.c.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы, Алматы,
2007ж.
2. Г. Исаева, Шет тілі сабағында инновациялық технологияларды қолданудың кейбір ерекшеліктері. «Жаңа
тұрпатты мұғалім дайындаудың өзекті мәселелері» атты
3. Сақтаганова М.С., Алиева Н.Қ., Айтбаева Н.Қ. « Ағылшын тілін оқытудың әдістері», Білім, №3, 2006ж. 43-бет.
4 Тубышева Қ., «Модульдік оқыту техналогиясын ағылшын тілі сабақтарында қолдану», Оқыту – тәрбиелеу технологиясы, №4, 2007ж..35-36 беттер.
5. Эналеев, С. Триединство общей цели, Языковая политика, Казахстанская правда. – 2007.-16августа.-стр-6.
6. Зимняя И. А. //Психология обучения иностранному языку в школе//. М., Просвещение, 1991,С 97-102.

ҚАЗАҚ ПЕН КҮРЕС ЕГІЗ ҰҒЫМ!

Мұхтар Атлас Әбдіхайдарұлы
Ақтөбе облысы, Ырғыз ауданы, Жаныс би ауылы,
Темірастау жалпы білім беретін орта мектебінің
дене шынықтыру пәнінің мұғалімі

Өмірдің өзегі – күрес. Яғни «күрес» деген бір ауыз сөздің мән-мағынасы тереңде жатыр. Жұмыр жердегі барлық тіршілік иесі өмір үшін күреседі. Адамзаттың ұлы тарихы күреспен жасалады. Айды, күнді айтпағанда , әр сағат, әр секунд күреске толы.

Яғни, қазір пәлен күрес деп ен тағып, дүбірлетіп бәсеке ұйымдастырып жүрген күрес атаулының түп негізі – жұмыр басты пенденің жалған дүниеде тіршілік кешуі үшін ұмтылысынан, жанталаса әрекет етуінен бастау алғаны анық.

Тарихқа тереңдеп бойламай – ақ жүгірте көз тастағанның өзінде батыр бабаларымыздың асқақ бейнелері көз алдымыздан қылаң бергендей болады. Ес білген кезімізден басымызға жастанып оқыған Батырлар жырындағы Қобыланды, Алпамыс, Қамбар, Ер Тарғындар – қалың қолға қарсы қайыспай шабатын батыр әрі белдескеннің тізесін дірілдетіп, құтын қашырған алып күш иелері. Сілекейіміз шұбырып сан мәрте қайталап оқыған аңызға бергісіз жырлар тегіннен – тегін туған жоқ. Қарақыпшақ Қобыландының тікелей ұрпағы Қажымұқан атамыздың тау шайқаған құдіреті бұған айқын дәлел бола алады. Салмағы бел қайыстыратын, ұзындығы есік пен төрдей рельсті иығына салып, екі басына жиырма – жиырмадан қырық адамды мінгізіп, көтеруі – бүгінгі таңда өніміз түгілі түсімізге де кірмейтін керемет. Жуандығы таяқтай жұмыр темірді беліне белбеу қылып байлайды, төрт доңғалақты арбаға 25 адамды отырғызып, тісімен сүйрейді, ауырлығы – 2,5-3 центнердей кесек тасты шалқасынан жатып, кеудесіне қойғызады да 20 килограмдық балғамен ұрғызады, жуандығы сырғауылдай темірді доғаша иеді. Қажымұқан еркін күрестен, классикалық күрестен дүние жүзінің бірнеше дүркін чемпионы болған біртуар балуан.

Сол секілді қазақ күресі туралы келелі әңгіме көтерілген жерде Балуан Шолақ міндетті түрде айтылады. Жазушы Сәбит Мұқановтың «Балуан Шолақ» кітабын иісі қазақ түгел оқыды деп айта аламыз. Мұрты жаңа тебіндеп келе жатқан бозбала Нұрмағанбеттің Сағынайдың асында бұған дейін тірі пендені бет қаратпаған түйе балуанды жығып, Балуан Шолақ атануының өзі бір қызық оқиға екені рас. Өзінің «Ғалия» атты өлеңінде -көтердім елу бір пұт кірдің тасын дейтін өлең жолдарын алғаш естіген сәттен бастап көкейден кетпейтіні шындық! Елу бір пұт дегеніміз – 816 килограмм екен! Таңданбай көріңіз! Балуанның бойына құдіретті күшті жаратушы иеміз дарытқан күшке тәнті болмай көріңіз!

Жалпы, қазақтың күрес тарихы әлі де толық зерттелген жоқ. Әсіресе өткен замандардағы елге тұлға болған белді балуандарымыз жайында қағазға түскен деректер аз. Қолда барының өзі әр газеттің, әр журналдың бауырында шашырап жатыр. Қазақтың күрес спортының тарихын жинақтау, әр саланы топтастырып, кітап етіп шығару қолға алынуы керек. Күресті сала-салаға бөліп, кәсіби деңгейде бүкіл дүние жүзі болып көтеріп жатқан қазіргі заманның өзінде талай мықты қазақ балуандарының көзден таса қалып жатқаны шындық! Қазақтың әрбір ауылынан демей ақ қояйық, әр ауданынан дүниежүзілік деңгейде белдесуге жарайтын бір-бір балуан тәрбиелеуге болады. Мысалға бір ғана Жаңаарқадан атақты жаттықтырушы Диханбай Биткөзовтың қазақ күресі мен самбо мектебінен сегіз бірдей халықаралық дәрежедегі спорт шеберінің шығуы осы сөзімізге айқын дәлел бола алады. Ағайынды Байшолақовтар әулетінен: Қанат – әлем чемпионы! Талғат – Еуропа чемпионы! Жанат – Әлем жүлдегері! Азия чемпиондары. Ағайынды Байшолақовтардың мұндай толағай табыстарға жетулеріне бірден-бір себепкер қазақтың күрес мамандарының арасынан КСРО ның еңбек сіңірген жаттықтырушысы атағын алғашқы болып алған жамбылдық Марат Жақытовты атап өту парызымыз.

Менің пайымым, Олимпиада ойындары мен әлем және құрлық чемпионаттарында жеке-дара шыққан, жүлде алған саңлақтарымызды тарихта қалдыру жағына жоғары жақтағы министрліктер жете мән беруі тиіс. Саңлақтарымыз туралы көркем, деректі дүниелер неғұрлым мол болған сайын өскелең жас ұрпақтың спортқа деген, оның ішінде біз тілге тиек етіп отырған ұлтымыздың қанына сіңген төл өнері күреске деген қызығушылықтары, құмартулары күшейе түсері анық.

Мысалы, Мұхтар Мағауиннің «Шақан-Шері» романындағы адам мен жолбарыстың айқасқан тұстарын оқыған жан өзгеше көңіл күйде болады. Жазушы бұл еңбекті құрғақ қиялмен жазбаған. Ата – бабаларымыздың жолбарыс аулауды кәсіп еткені

тарихтан белгілі. Бұл жағдайға байланысты әңгімелер ел ішінде аз емес. Кітаптағы «қайраты мен ебі, айласы мен ерлігі аңызға айналған аң патшасына қарсы жалғыз шығуға жүрегі дауалаған, жүз мәрте жанкешті айқасқа түсіп, бәрінде де мерейі үстем болған Шақан-Шері тек жолбарыс өлімімен ғана өлсе керек» деген жолдар ата-бабаларымыздың өр тұлғасына, көзсіз батырлығына еріксіз бас игізеді.Сол аталарымыз өз заманының кез-келген балуанымен немесе батырымен белдесе кетсе алдырмайтыны анық.

Осындай ата-бабаларымыздың өнегесі – біздер үшін ерлік мектебі! Қазақ халқы ілкіден батыр халық, әлімсақтан балуан халық. Ұрпақ сабақтастығы және жеңістер жалғасы КСРО дәуірі мен еліміз тәуелсіздік алғаннан бермен қарай да көрініс берді. Тізбелейтін болсақ, 1980 жылы Мәскеу төрінде өткен жазғы олимпиада ойындарында грек-рим күресінен қазақтың біртуар ұлы Жақсылық Үшкемпіров олимпиада чемпионы атанып, қазақтан шыққан тұңғыш олимпиада чемпионы ретінде тарихқа есімі алтын әріппенен жазылды. Осы додада қазақ балуаны Шәміл Серіковте олимпиада алтынын жеңіп алған болатын. Қазақтан шыққан қос бірдей олимпиада чемпионы! Мойындамай көр қазақты!

Біртуар балуанымыз – Дәулет Тұрлыхановтың күрестегі жеткен биіктері өз алдына бір төбе! Олимпиада ойындарының екі мәрте жүлдегері, әлем чемпионы, еуропа және азия чемпионы, КСРО ның жеті дүркін жеңімпазы!

Сондай ақ, кеңес дәуірі тұсында Әбілсейіт Айханов, Амангелді Ғабсаттаров, Аманжол Бұғыбаев, Есенгелді Батырғарин, Дәулет Жұмабеков, Қуат Байғожаев тағы да басқа көптеген балуандарымыз боз кілемде атой салып, құрлықтық додаларда жүлдені сан мәрте қанжығаларына байлады.

1996 жылы Атланта олимпиадасында Мәулен Мамыров (52) кг қола медальге қол созып, еркін күрестен қазақтан шыққан тұңғыш Олимпиада жүлдегері болып тарихқа енді. Әлем біріншілігінде 1997 жылы Бақтияр Байсейітов тұңғыш әлем чемпионы атанды.

Еліміздің көк байрағын олимпиада мен құрлықтық додаларда көкте сан мәрте желбіреткен қазақ балуандары жетерлік. Айта кетсек, Асқар Шайхиев, Оралбек Қожагелдин, Асхат Шахаров, Асхат Житкеев, Гүлнара Көшербаева, Ерболат Байбатыров, Елдос Сметов, Ғұсман Қырғызбаев, Әбиба Әбужақынова, Рүстем Ыбыраев, Ақжүрек Таңатаров, Дәулет Шабанбай, Дәулет Ниязбеков, Дәурен Жұмағазиев, Әсет Иманбеков, Әсет Қалиев, Нұрбақыт Теңізбаев, Ермек Көкетов, Марғұлан Әсембеков, Эльмира Сыздықова, Жәмила Бақбергенова, Нұрқожа Қайпанов, Демеу Жадыраев, Бейбіт Ыстыбаев, Айбек Нұғымаров, Шалқар Жоламанов, Ұлан Рысқұл, Руслан Әбдіразақов, Еламан Ерғалиев, Ержан Шынкеев, Бақтыбай Қисықов секілді халқымыздың бағына біткен балуандарды атап өтер едім.

Қазіргі таңда жас балуан, өзінің 20 жасына дейін Әлем бірінішілігінде үш мәрте чемпион болып үлгерген талантты балуанымыз Ризабек Айтмұханның жеткен жетістігіне қарап ақ, еліміздің барлық аймағынан мыңдаған жас балуандар шоғыры өсіп келе жатқандығы айтпасада белгілі жағдай. Міне үлгі! Міне нағыз мотивация! Ризабектің алдағы уақытта болатын олимпиада ойындары мен әлемдік және құрлықтық додаларда топ жаруына қалың қазақ елі куә болатын күн жақын!

Мендегі ұсыныс мектеп қабырғасында өтілетін пәндерден бөлек, ұлттық ойынды, оның ішінде осы табиғатымызға сәйкес келетін, қанымызға сіңген төл өнеріміз – қазақ күресін жеке пән ретінде қарастырып, балаларға сабақ есебінде өтілсе деген ниет!

Күрес өнерін ешбір халық жатырқамайды. Жұмыр жердегі бірде-бір халықтың аузынан «күрес – біздің табиғатымызбен үйлеспейді» деген сөздің шықпайтыны анық. Ал қазақ халқы үшін қанға сіңген қасиет, яғни қазақ пен күрес егіз ұғым!

Қазақ халқында күрес өнерінің, балуандар тарихының өскелең жас ұрпаққа ұлағаты мол екені даусыз. Күрестің, қазақ балуандарының жеткен жетістіктерімен ерліктерін, олардың әрбірінің тарихын оқыған, білген әрбір баланың көкейінде « - менде әлемге әйгілі балуан боламын» деген арман оты ұшқын атса, қазақтың ержүрек, білекті, белді, қайратты ұлдарының қатары көбейе түсері анық. Алла тағала қазақтың жүректі әрі білекті ұлдарын көп қылуға нәсіп еткей!

ДЕНЕ ТӘРБИЕСІ САБАҒЫН ЖҮРГІЗУ ӘДІСТЕРІ

Ниязбеков Кундык Утегенович
Сазды орта мектебі,
Дене тәрбиесі пәнінің мұғалімі

«Қазақстан–2030» бағдарламасында салауатты өмір салтын ұстану мемлекеттік маңызы бар мәселелермен тең дәрежеде екендігі баса көрсетілген. Өмір салты мен денсаулық арасындағы өзара байланыс салауатты өмір салты ұғымын құрастырады. Салауатты өмір салтын насихаттауда, салауатты өмір сүру мәдениетін қалыптастыру мәселелерін жетілдіретін, осы саладағы басымдылықтарды анықтайтын ғылым да, өскелең ұрпақты оқыту, тәрбиелеу формалары мен жаңа әдістерді ұстанатын білім де қажет. Мектеп оқушыларының салауатты өмір салтын қалыптастыру туралы алған білімдері болашақ азаматтардың денсаулығын сақтап қалуға берік тірек болады.

Мектеп оқушыларының салауатты өмір сүру мәдениетін қалыптастыру дегеніміз:

I. Жеке тұлғаның өзін қоршаған жансыз және жанды табиғи ортамен жан – жақты үйлесім тауып, өз ұғымырын Отаны, елі, отбасы және өзі үшін барынша пайдалы өткізу дағдысын қалыптастыру;

II. Салауатты өмір салты – ол денсаулықтың үйлесімді дамып, сақталуы мен орныгуын қамтамасыз ету мақсатында денсаулықты нығайтуға бағытталған іс – шараларды жүргізу.

Сондықтан балаларды жасынан салауатты өмір салтына қалыптастыруға күш салып, зиянды әдеттерден сақтандыруымыз керек.

Дене тәрбиесі сабағында жаңа инновациялық технологиялардың тиімділігі жоғары. Білім – қоғамды тұрақтандыратын, рухани мұраны сақтайтын, ұрпақты ұрпаққа сабақтастыратын құрал. Қолда бар мүмкіндікті пайдаланып оқытудың жаңа әдіс-тәсілдерін тиімді қолдану, жаңа технологияны әркімнің өз сабағында пайдалану арқылы оқушы жастарды халықтың дәстүр үрдісінде адамгершілікке, салауатты өмір сүруге баулу дені сау ұрпақ тәрбиелеу - дене тәрбиесі пәні мұғалімдерінің басты міндеті. Олай болса, оқыту мен тәрбиелеудің ой елегінен өтетін әдіс-тәсілдерін, жаңашыл педагогтардың тапқан әдістемелерін біліп қана қою жеткіліксіз, оны әркім өз мүмкіндігінше күнделікті сабақта пайдалану қажет.

Дене шынықтыру пәнінің басқа пәндерге қарағанда көптеген ерекшеліктері бар. Мұнда негізінен оқушының қабілеті, бейімділігі баса назарда болуы керек. Дегенмен де оқушыларды бейімдеу, қабілетін дамыту, спортқа деген қызығушылығын арттыру жақсы ұйымдастырылған сабаққа байланысты. Сондықтан оқушылардың пәнге қызығушылықтарын арттыру, сабақта тақырыпқа байланысты спорт түрлерінің шығу тарихын, спорт түрлері дамыған елдерді спорттың әр саласындағы белгілі спортшылар өмірін алуға болады.

Сол себептен мұғалім сабақты тартымды етіп теория мен практиканы ұштастыруында жаңа инновациялық технологиялардың тиімділігі баса назарда болуы қажет. Бұл мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынас, сабақты жақсы оқитын, спортқа бейім оқушылармен белсенді жұмыс істеп қана қоймай, барлық баланың дамуы үшін қолайлы жақсы ойлар туғызып, қабілеті жеткен жерге дейін еңбек етуін ойластыру тиіс. Барлық оқушылар өз қабілетін ең төменгі жеңіл тапсырмаларды орындаудан бастайды, оларды міндетті түрде толық орындап болғаннан кейін ғана, келесі күрделі деңгейдегі жаттығуларды орындауға көшіп отырады. Бұл оқушылар арасындағы бәсекелестікті және әр оқушының өз қабілетіне, қызметіне сәйкес жоғары деңгейге көтерілуіне толық жағдай жасалады.

Жаңаша әдістерді сабақтарда үнемі қолданысқа енгізуде теория мен практиканың ұштасуына мән бергенде ғана жұмыстың мазмұндылығы көріне алады. Осы бағыттарда сын тұрғысынан ойлау және деңгейлеп оқыту технологияларының тиімді әдістерін дене шынықтыру пәнінде қолдануды ұсынамын. Алдымен «Дене шынықтыру пәні не береді?» –деген сұраққа: Қимыл қозғалысты береді. Машықтандыру. Дене мәдениетін қалыптастыру. Денені шынықтыру, тәрбиелеу. Жалпы дамыту жаттығуларын меңгертеді. Мемлекеттік стандарттық бағдарламаны жоспарлай білуді, нормативтік тест жаттығуларды игертуді береді.

Дене тәрбиесі сабағында сын тұрғысынан ойлау технологиясын тиімді пайдалануға да болады. Осы технологияның шығармашылық бөлігін басшылыққа ала отырып, ойтолғау жасауға болады (мысалы, дене шынықтыру сабағын ойын түрінде ұйымдастыру), сол арқылы, оқушылардың бейімділігін арттыруға болады.

Күтілетін нәтиже - дене тәрбиесі пәніне деген қызығушылықтарының артуы. Оқушы шығармашылығы, өзін-өзі басқаруы, құрметі, эстетикалық талғамы да артып келеді. Мысалы, дене шынықтыру сабағында 8-9 сыныптарына өткізген волейбол ойынында, алдымен оқушыларға қимыл-қозғалыс жаттығуларын көбірек жасау керек.

Жаттығу кезінде оқушылар бір-бірінің кемшіліктерін байқап соны айтып, қайталамауға тырысады. Әр топ өздеріне берілген жаттығуды көрсетеді.
Жаттығуларды орындауда топ мүшелері келесі топты сырттай қарап отыра, кемшіліктерін түзеп отырады. Кемшілігі болса қарсы топ мүшелері сол жаттығу түрін көрсетеді.

Ұлттық педагогиканы дене шынықтыру сабағымен ұштастыру
мақсатында, қазақтың ұлттық ойын түрлеріне тоқталғанды жөн көрдім.
Оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып, білім сапасын көтеруге сыныптан тыс спорттық шаралардың да маңызы зор. Соның ішінде қазақтың ұлттық ойындары мен қозғалмалы ойындарын, әр түрлі жарыстарын, тоғызқұмалақ, арқан тартыс, асық ату, аударыспақ сынды ойын түрлерін өткізіп отыру керек. Осындай жұмыстарды жүргізу нәтижесінде оқушылардың белсенділігі артып, спортқа деген бейімділігі қалыптасады. Оқушылардың танымдық қабілеттерін арттырып, салауатты өмір сүру, адам денсаулығы осы спортқа байланысты екендігін түсінеді. Қорыта айтқанда, әрбір оқушыға өз қалауы мен хоббиін табуына, тіпті сапалы білім алуына осы спорт ғана көмектесе алады. Қажырлы еңбек ету, үнемі өз-өзін жетілдіруге ұмтылу, білім алу, ата-ананың, ұстаздарының айтқанын бұлжытпай орындау - өмірлік табысқа жетудің кілті.

БИОФИЗИКА ЭЛЕМЕНТТЕРІ

Оразбаева Жансауле Мирамбайқызы
Баяндама
Ақтөбе облысы
Шал қар ауданы
«І.Үргенішбаев атындағы ЖОББМ» КММ
Биология пәнінің мұғалімі

Жаратылыстану пәндерін оқытудың басты мақсаты – оқушыларды осы заманғы ғылымның даму қағидаларымен пәндерден алған білімдерін жүйелеу арқылы таныстыру болып табылады.
Екінші басты мақсат – оқушы санасына тірі және өлі табиғаттың бірлік және әртүрлілік қасиеттері туралы жалпы түсінік қалыптастыру. Әлем туралы жалпы түсініктің тұтастығы түрлі әдістер мен пәнаралық байланыс арқылы жүзеге асады.

Оқушыларды мына өзгермелі өмірге бейімдеуде оларды ақпаратты өз бетінше іздеп тауып, талдап, қолдана білуі және ерте кәсіби айқындалуын қалыптастыру бағдарлы оқытудың негізгі мақсаты. Орта мектеп жағдайында бағдарлы оқытудың таңдалған үлгісімен пәндердің тереңдетіліп оқытылуы таңдау, қолданбалы курстары арқылы жүзеге асады.

Білім алушылардың құбылыстар,теориялар,ғылыми әлемдер арасындағы пәнаралық байланыстарды байланыстыру қабілетін қалыптастыру.
Осы мақсаттарды шешуде «Биофизика элементтері» курс бағдарламасы жалпы білім беретін мектептің бейіналды сыныптары: 9 сынып жаратылыстану-математикалық бағыты үшін құрастырылды.
«Биофизика элементтері» курсын оқу барысында оқушылар биология және физика пәнінінің өзге пәндермен байланысын практика жүзінде жүзеге асуына көздерін жеткізе біледі. Бұл пәнге деген қызығушылықтарын арттырумен қатар, алған білімдерін өмірде қай мамандық саласында пайдалануға болатынына көздерін жеткізеді. Курс оқушылардың өздігінен зерттеу жұмыстарын жасауға

түрліше тапсырмаларды шешу арқылы бағыттайды. «Биофизика элементтері» курсы жалпы білім беретін мектептің жаратылыстану-математикалық бағытының, сыныпқа 34 сағаттық апталық оқытуға жоспарланды. Аптасына-1сағат ұйымдастырылады.

Негізгі бөлім

« Биофизика элементтері» курсы нені оқытады?

Қазіргі уақытқа тән белгі жеке ілімдердің бір-бірімен әсерлесіп, кешенді түрде дамуы болып табылады. Әсіресе, физика әр түрлі сабақтас ілімдер мен өнеркәсіптің дамуына жоғары дәрежеде әсер етуде. Ғылыми- техникалық революция болып өтті. Жаратылыстану ғылымының барлық циклында физикалық әсер ету (өріс, ультрадыбыс, элементар бөлшектер) кеңінен қолданылуы нәтижесінде биофизика ілімі пайда болды. Биофизика — тірі ағзаларға физикалық факторлардың әсерін зерттейді. Одан медициналық биофизика бөлініп шықты. Оның негізгі мақсаты — қолданбалы медицинаның негізін қалау, медицинаның дәл ғылымдармен берік байланысын орнату болып табылады. Қоршаған ортаның физикалық және химиялық факторлардың бүлінушілік және терапевтік әсерлерінің биофизикалық негіздерін зерттеу, медициналық диагностиканың әдістерін жетілдіру және дәрілік препараттар іздеп табу - медициналық биофизиканың міндеті болып табылады.

Қазіргі кездегі медицина адамды емдейді және зерттейді, ол машиналар мен приборлардың сапасының, атқаратын қызметінің түрлерінің артуына әкелді. Кейбір инженерлік шешімдер организмдердің құрылысы мен әрекеттерін зерттеп, анализдеу арқылы дүниеге келді.

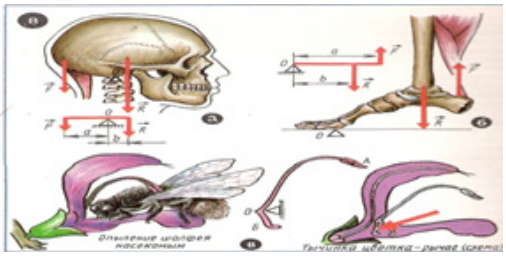
Космостың биология жасанды жер серіктерін, космос корабльдерін ұшыру арқылы пайда болып, дамиды.

Физика— техника негізі, сонымен қатар физика биологиялық зерттеулерде кеңінен қолданылады және биологиялық объектілердің құрылысын, өмірін түсінуге көмектеседі. Барлық жаратылыстану ғылымдары физика заңдарын пайдаланады. Өсімдіктер, жануарлар, құстар, балықтар, адамдардың іс-әрекеттерін зерттеу көптеген физика заңдарының қолдану аясын ашты. Мысалы, көртышқанның дене құрылысын зерттеу инженерлерге жер қазатын машинаны құруға көмектесті, дельфиндер мен балықтарды зерттеу су асты кемелерін жетілдіруге әкелді. Леонардо да Винчи құстардың ұшуын және олардың қанаттарының құрылысын зерттеп, осы идеяларды инженерлер ұшақтар, ракеталардың конструкциясында қолданды. Сөйтіп, тірі табиғат арасындағы байланыс жүзеге асты. Биофизика дегеніміз әр түрлі сатыдағы биологиялық жүйелерде болып жатқан физикалық және химиялық процестерді зерттейтін ғылым. Олай болса, биофизиканың зерттейтін обьектісі биологиялық материалдар, яғни тірі организмдер. Сондықтан физиканың өлі табиғат үшін ашылған заңдарын өзгеріссіз тірі организмге қолдануға болмайды . Оның себебі тірі организм – биологиялық жүйе, үнемі динамикалық қозғалыста болады және гетерогендік әртекті жүйе болып саналады. Атап айтқанда, биологиялық жүйе өзін-өзі басқаратын болғандықтан, бұған тән қасиеттер өлі табиғатта кездеспейді. Биофизиканың қалыптасуына атсалысушы ғалымдардың бірі профессор Б.Н Тарусовтың айтуы бойынша, биофизика дегеніміз - биологиялық жүйелердің физикалық химиясы және химиялық физикасы екен.

Мысалдар келтіретін болсақ

1.Леонардо да Винчи ұшу аппараттарын жасау жолдарын қарастырғанда құстардың ұшуын зерттеген. Аэродинамиканың негізін қалаған Н.Е.Жуковскийді де құстардың ұшуы қызықтырған.

2.Адам мен жануарлардың еркін қозғалатын барлық сүйектері рычагтар болып табылады. Мысалы, адамда аяқ, қол сүйектері, төменгі жақ, бас сүйегі, саусақ сүйектері.

3.Медицинадағы оптикалық құралдар

4.Ультрадыбыстарды адам құлағынан қарап, жан-жақты пайдалану.

5. Жануарлар әлеміндегі дауыстар, балықтың биоакустикасы.

6. «Тірі ағзалардағы биотоктар, биофизика элементтері»

7. Энергияның айналу және сақталу заңы

Келтіре берсек осындай физиканың биологияға кіріктірілен мысалдары көп-ақ.

Қорытынды бөлім

Қорытындылай келе курстан күтілетін нәтиже:

Оқушылардың өмірлік ұстанымдары нақтыланады, білім сапасы артады. Курс бағдарламасы бойынша алған білімдері оқушылардың өзіндік ізденушіліктерін оята отырып, жоба қорғауға бағыттайды. Кіші ғылыми жоба қорғай отыра жеке жекеленген оқушыларды ғылымды меңгеруге бағыттайды. Тұлғаны өмірге толық даярлай отырып, даралай оқытудың маңыздылығын арттыруға қол жеткізіледі, мамандықты таңдау мүмкіншілігін арттырады; білімді жетілдірудің жеке траекториясы бойынша мақсатты оқытуға баулу жүйеленеді; жоғары оқу орындарына сапалы даярлау мүмкіндігі туындайды.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЗЕРДЕ БҰЗЫЛЫСТАРЫ БАР БАЛАЛАРҒА АРНАЛҒАН АРНАЙЫ МЕКТЕПТЕРДЕ ОҚУ ЖӘНЕ ТІЛ ДАМЫТУ САБАҒЫН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Оспанова Әдемі Еркінқызы
Алматы қаласы, Білім басқармасы
Мамандандырылған «Жаңұя» кешені
Мұғалім-дефектолог, педагог-сарапшы

Арнайы мектептердің бастауыш сыныптарында «Оқу және тіл дамыту» пәні түсіндірмелі сабақ ретінде ұйымдастырылады және балалардың саналы, дұрыс, мәнерлеп, жүгірте оқу дағдыларын дамыту, табиғат пен қоғам туралы алғашқы мәліметтерді беру, сонымен қатар адамгершілік, эстетикалық тәрбиелеу міндеттерін алға қояды. «Оқу және тіл дамыту» пәнінің мақсаты-балалардың түсінуіне қолжетімді мәтіндерді дауыстап және іштей оқуы, оқығанын түсіне қабылдау, байланыстыра сөйлеуді дамыту. Сонымен бірге оқушылардың бір-бірімен сөйлеу арқылы қарым-қатынас жасап, өз ой-пікірлерін толық жеткізе алуы.

Жеңіл ақыл-ой кемістігі бар бастауыш сынып оқушыларындағы оқыту оларды әрі қарай оқытып, дамытуға арналған. 1 сыныпта сауат ашу кезіңінен алған білімдерін, одан әрі толықтырып, буыннан толық сөздерді оқуға көшеді. Дұрыс оқуды қалыптастырудың ең қолайлы кезеңі 1-3 сыныптар, себебі осы кезеңде оқушылар әріптеп оқудан буындап оқуға, содан кейін толық сөздермен оқуға көшеді. 3-сыныптан бастап оқушылар шағын мәтіннен бастап, күрделіге қарай ауысады. Бұл кезеңдерде мұғалімнің оқушылардың сөздердегі әріптерді дұрыс дыбысталуына, сөйлемдерді толық айтуларын қадағалауға, мәтінді дұрыс оқуға мән беруі керек. Арнайы мектеп оқушыларында қиындық тудыратын жағдай дұрыс оқу дағдысын қалыптастыру. Сол үшін де буындар мен сөздерге байланысты күнделікті жаттығу жұмыстары мен тиімді әдіс-тәсілдерді жүргізу керек.

Арнайы мектеп оқушыларының өздігінен оқып, түсінік айтуы қаншалықты қиын болса да, оны қалыптастыруға жағдай жасау керек. 1-2 сыныпта әріптерді толық тануға, қосып, буындап оқуға арналаса, 3-сыныптан бастап суретке қарап оқушылар өздігінен сөйлем құрауға тырысады Бұған дейін оқушыларда дауыстап оқу техникасы және тұтас оқу дағдысы қалыптастырылады. 3-сыныпта өздігінен оқу түрін қалыптастыру үшін жұмыс жүргізіледі. Оқушылардың мұғалім назарын сюжетті суретке аудара отырып әңгіменің бірнеше абзацын оқиды. Соңғы абзацын оқушылардың өзіне оқытады. Сөйтіп оқығандары бойынша сұрақтар қояды. Сюжеттік суреттер арқылы балалардың есінде мәтін мазмұны сақталынады. Келесі қайталау сабағында немесе үй тапсырмасын сұрауда сюжетті суреттерді көрсету арқылы өтілген мәтінді еске түсіруге болады. «Күз» мезгіліне байланысты мәтіндердің мазмұнын айтуда табиғат құбылыстарының сюжеттік суреттерін көрсету арқылы мұғалім оқушылардан қысқаша мазмұнын сұрауға болады. Балалар толық айта алмаса да, жеткізуге тырысады. Сол арқылы сатылы түрде нәтижеге жетуге болады.

Арнайы мектептерде «Оқу және тіл дамыту» сабағында әдістерді тиімді пайдалану үшін мұғалім алдымен оқушыларда кездесетін қиындықтар мен оқыту барысында жіберетін қателіктерді анықтап алуы қажет. Мысалы өз тәжірибемнен алатын болсам, ең алдымен оқушылар әріпті, сөзді тастап кетеді, буындап қосып оқи алмайды. Кейбір буындарды немесе сөздерді екі-үш реттен қайталап оқиды. Бір әріпті ұқсас әріппен алмастырып оқиды. Мәтіндегі сөйлемдерді оқығанда оқып отырған сөзінің мағынасын түсінбейді. Осындай қателіктерді болдырмас үшін мұғалім оқушыларды оқыту кезінде есепке алып, әр балаға арналған түзету жолдарын,жұмыстарын қарастыруы керек. Мысалы:сөздерді, әріптерді тастап кететін балаларға сөздерді буынға бөліп оқытады немесе тақтаға буындап жазып көрсетіп, дұрыс оқуын қадағалайды. Сөздерге талдау жасап, кеспе әріптерден сөзді өздеріне құрастырғызады. Мұғалім әрбір оқушы үшін арналған тиімді әдістерді үздіксіз қайталау арқылы нәтижеге жетеді.

3-сыныпқа арналған «Оқу және тіл дамыту» оқулығының авторларының бірі ретінде осы кезең оқушыларына тоқталып кетсем болады.

3-сыныпта оқу тәртібін мынандай деңгейде өткізуге болады:

-Балаларды оқығанды тыңдауға дайындау, үйрету. Бұған жататындар балаларды алдын ала психологиялық тұрғыдан дайындау, естігенін түсінетіндей жағдай жасау,оларды ұйымдастыру.

-мәтінді, өлеңдерді оқығанда сюжетті суреттерді кезең бойынша тиімді пайдалану.

-Оқыған тақырып бойынша балалардың ойын, пікірін білу, әңгімелесу.

-Оқыған мәтіндерін өмірмен байланыстыра отырып түсіндіру.
-Ертегіні оқығанда, оқушылардың өздерін ертегі кейпкері ретінде көрсету.

Жаңа сөз мағыналарын меңгерту, балалардың тілін дамыту барысында ұқсату, салыстыру-топтау тәрізді ойлау дағдыларының көмегі көп болатыны белгілі. Мысалға: «сызғыш» сөзін оқушы өзі дәптерге сызғыш көмегімен сызу сызып, қолданғанда ғана ұзаққа сақтауы мүмкін. Немесе «ақ» түсін өздері күнделікті тұрмыста қолданып жүрген «сүт» өнімімен ұқсата айтқанда ғана сақтауы қалыпты жағдай. Сонымен қатар, ұстаздарымыздың жиі қолдануы тиіс әдістері мәтіндегі негізгі сөздерді есте сақтауы үшін жұмбақтарды тиімді пайдалану. Ойын жасындағы бастауыш сынып оқушылары заттарды сипаттап жасырғанды ұнатады. Жұмбақ жасыру арқылы оқушыларымыздың есте сақтау қабілетін дамытамыз.

Арнайы мектеп оқушыларының өздері оқыған материалдарын түсіне білуін қалыптастыру қаншалықты қиын болса да, арнайы жұмыстардың көмегімен қалыптастыруға болады деп ойлаймын. Кез келген оқулықта берілген мәтін немесе өлең жолдарын түрлі тапсырмалар арқылы игертуге болады.
-Сурет бойынша әңгімелету.
-Мәтіннен сұрақтың жауабын тауып, оқып бер. Көрсет.
-Өлеңге сүйеніп жыл мезгілдері туралы әңгімелеп бер.
-Тірек сөздердің көмегі арқылы сөйлем құра.
-Мәтіндегі кейіпкерлердің сөзін рөлге бөліп оқы.
-Мәтіндегі кейіпкердің орнында болсаң, сен не істер едің?
-Өленді мәнерлеп оқы.
-Жұмбақтарды шеш.
-Мәтін мазмұны бойынша салынған суретті тап. Яғни оқу мен қатар сөйлеу тілін, ойлау қабілетін дамыту. Тапсырмаларды мұғалімнің көмегімен немесе нұсқауы бойынша орындайды. Арнайы мектептерге арналған «Оқу және тіл дамыту» оқулығында тапсырмалардың өзі деңгейлік түрде берілген. Мұның өзі ұстаз бен оқушы үшін тиімді деп ойлаймын. Күрделілігі бойынша деңгейлік түрінде беріліп, оқушылардың қабылдауының жеке-дара ерекшеліктерін, жасын, әртүрлі деңгейдегі білімді меңгеру ерекшелігін ескере отырып құрылған. Әдістемелік ерекшелігі де сол, мұнда күрделілік деңгейі бойынша берілген тапсырмалардың барлығын оқушы орындауы керек емес. Оқушы өзінің мүмкіншілігіне қарай тек біреуін орындайды. Деңгейлік тапсырмаларды табысты орындап, материалды толық игергенде ғана оқушы келесі тапсырманы орындай алады. Мысалы: Мәтінді мұғалім оқып береді, түсіндіреді. Игерген жаңа білім негізінде мынандай тапсырма беріледі. Мәтін ішінде кездесетін оқу-құралдарының атын ата. Сенде ол оқу-құралдары бар ма? Келесі деңгейге оқылған мәтін мазмұнын түсіну,тірек сөздердің көмегі арқылы сөйлем құрау, мұғалімнің көмегі арқылы сұрақтарға жауап беруге дағдыланады. Мысалы: Оқулықта белгілі бір тақырыпта сюжеттік сурет берілген. Сурет бойынша тірек сөздерді қолданып әңгіме құра. Тірек сөздер: күз, суық, сары жапырақтар. Осындай тапсырмалар арқылы оқушыға толық өтілген тақырыпты түсіндіріп қана қоймай, қайталау арқылы нәтижеге жетуге болады.

Ұстаз үшін оқушысының жеткен жетістігі маңызды болады. Әрбір оқушысының қосып оқи алуы, сөз мағынасын түсінуі, сөздерді буындап оқи алуы үлкен жетістік. Сол үшін де оқушысының жетістік картасын толтырып отыруына болады. Үлгі ретінде оқушы жетістік картасын ұсынғым келеді.

«Оқу және тіл дамыту» пәні бойынша оқу жетістігінің картасы (мұғалім өз оқушыларының ерекшеліктерін ескере отырып, түрлендіріп отыруына болады)

_____сынып оқушысы

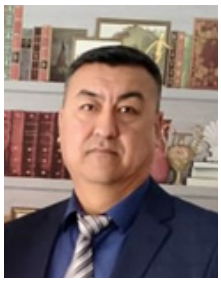
Оқушының аты,тегі _____

	Әріптерді таниды, дыбыстауы бойынша атайды.	Сөзді әріптеп оқиды.	Сөздерді буындап оқиды.	Сөзді тұтас оқиды.	Оқығанын түсінеді	Сюжетті сурет бойынша әңгімелейді.	Өтілген тақырып бойынша қойылған сұраққа жауап береді.	Өз бетінше оқығанын әңгімелейді.
1 тоқсан «Өзім туралы», «Менің мектебім»								
2 тоқсан «Менің отбасым және достарым», «Бізді қоршаған әлем»								
3 тоқсан «Саяхат», «Салт-дәстүр. Мерекелер»								
4 тоқсан «Тағам және сусын», «Дені саудың – жаны сау»								
Жылдық қорытынды								

Пайдаланылған әдебиеттер:
1.Бектаева К.Б. «Арнайы мектептердегі оқу мен тіл дамытуға арналған әдістемелік құрал» -Алматы, 2014
2.Бозжанова К. «Кіші жастағы оқушылардың оқу дағдысын қалыптастыру»-Алматы,1999
3. Сүлейменова Р.А, А.С. Калиева, Ә.Е.Ос

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ҚАЗАҚТЫҢ ӘСКЕРИ ӨНЕРІ

Пурханов Сабит Кенгесбаевич
Алға ауданы
Алға мектеп-гимназиясының тарих пәнінің мұғалімі

Ата-бабам көк түрік

Мен қазақпын, ата-бабам көк түрік
Содан қалған батырлық та, тектілік.
Содан қалған көк байрағым бүгінде,
Ұраны да ынтымақпен тек бірік!

Көк бөрі ғой алғаш менің ұраным,
Көкте менің қалықтайды қыраным.
Көктасыңда қалдырғаны сөз-өсиет,
Иесі мен көк түріктік мұраның.

Көкте менің шуақ себер күнім де,
Көк түріктік дуалы сөз тілімде,
Кең даламды, қазағымды тербеген,
Көк бөрінің рухы бар үнімде.

Мәртебемді шарықтатты текті рух,
Сол рухпен ғарышқа ұштым көк тіліп .
Жүрегімді кернеп шабыт рухым,
Тасқынынан жібердім жыр төктіріп.

Біздің халқымыз үш мың жылға аса тарихы мен мәдениеті бар халық, Х ғасырда сақтар (скиф), (б.з.д.) IV ғасырда ғұндар (хундар). Біздің заманымыздағы V–VI ғасырда түріктер деген атпен енген бүгінгі қазақтар – сақтардың, ғұндардың, түріктердің, қыашақтардың даңқты әскери-тарихының төл мұрагерлері.

Бірінші кезеңі – сақтардың (б.з.д.) 529 жылы парсы патшасы Кирді жеңуі (б.з.д) 512 жылы Дарийдің талқандауы (б.з.д.) 330–328 жылы А. Македонскийдің әскеріне мықтап тойтарыс беруі.

Екінші кезеңі – ғұндар империясы Н.А.Аристовтың айтуы бойынша, ғұндар тайпасына қыпшақ, қанлы, үйсіндер және Жетісудан ығысқан сақтар жатады екен. Қытай қорғаны ғұндардан қорғану үшін бірнеше жеңілістерден соң (б.з.д.) 207 жылы салына бастағаны тарихтан мәлім. Еуропаға жеткен ғұндар патшасы Аттиланың 451 жылы Римге шабуылынан кейін көп ұзамай Рим империясының құлдырауы ғұндардың әскери өнерінің қуаттылығын көрсетеді.

Үшінші кезеңі – Түріктер империясы VI–VIII ғасыр Күлтегіннің ескерткіштері арқылы өздерінің ата-бабасы Бұмын Қаған, Істеми Қаған туралы мағлұматтар береді.

Төртінші кезеңі – Шыңғыс хан империясының құрамындағы қазақ тайпа руларының соғыс өнерлері туралы қытай тарихшысы Юань-Шидің айтуы бойынша: Қолбасшы Сүбедей 1224 жылы Руське жасаған жорықтан қайтқан соң меркіттер, наймандар, керейлер, қаңлылар, қыпшақтардан ерекше корпус құруды ұсынған. Шыңғыс хан мақұлдаған.

Бесінші кезеңі – Қазақ хандары XV ғасырда құрылуы Керей, Жәнібектің қазақ мемлекетін қалыптастыруы, XVI–XVII ғасырдағы қазақ-жоңғар соғысы, жоңғарлармен соғыстағы жеңістерге жеткізген әскери өнердің жетістіктері.

Қазақтың әскери құрылымы, түрлері

Көшпенділердің әскери-ұйымдастыру құрылымдары. Ол аңшылық ұжымдық негізінде, тәжірибе жинақтау арқылы құрылған. Мұны тарихшылар мен зерттеушілер әскери құрылымдар қаумалап, аң аулаудан бастау алып, мәдени-шаруашылық топтасу арқылы басшы, аңшы, жинаушы негізінде құрылғанын жазады.Өйткені көшпенділердің аішылық (орманшы көшпелілір), малшылық(далалық көшпелілір) негізгі асы ет болды. Сондықтан аңшылық ұжымдық қоғамға әлеуметтік – экономикалық қажеттілік арқылы, соның әсерінен көшпелілердің әскери өнерінің қалыптасуына әсер етті. Яғыный қаумалап аң аулау көшпеліліер қоғамында әскери-әлеуметтік шаруашылық аңшылық институты болып отырып, әскери жүйелер қалыптасты. Сөзіміз дәлел болуы үшін төмендегідей мысалдар келтірейін:

1. Аішылыққа көп адамдар қатысты.
2. Аңшылықтың қағидасы аймақты қоршап, аңды жібермеу.

Осы екі элемент аңшылық негізден әскери негізге ауысқан. Аңшының мақсаты басып алу, тірі жібермеу, көзін жою. Осы аңшылық ұжымдық –

ұйымдастыру формасы XX ғасырдың 20-жылдарына дейін сақталған. Топтасып ұйымдасу арқылы қаумалап аң аулау арқылы алдын ала басшылық ұйымдастыру шараларымен нәтижеге жетіп отырған. Осы негізде әскери қоғамы мен өнері, әскери құрылымдарының түрлері қалыптасқан:

10000 – Түменбасы
1000 – Мыңбасы
100 – Жүзбасы
10 – Онбасы

Мұндай әскери құрылымдар көктүріктер заманынан бастау алды. Бұл құрылымды көшпелілердің барлығы қолданды десе де болады. Оған көптеген мысал келтіруге болады. Шыңғыс ханның, Әмір-Темірдің әскерінде, Алтын-Орда, Абылай хан әскерінде құрылымдары осындай болып келеді. Соғыс ісінің нағыз мамандары қазақ батырлары болған. Батырлық әскери институттың негізгі бағыттаушысы болып табылады. Сондықтан батыр, билердің көзқарастарымен хан санасып отырған. Тәуке ханның оң қолы найманның Садыр руынан шыққан Алдияр батыр болған. Батырлар ханның әскери және саяси кеңесшілерінің міндетін атқарды.

Қазақтың әскери тактикасы

Көшпелілердің әскери тактикасының негізгі қағидасының бірі тұтқиылдан шешімді шабуылға шығу. Бұл шабуылды негізінде түнде немесе таң ата қарсыластың күтпеген уақтында жасаған. «Казахи старались нападать противника ночью или на рассвете т.е в такое время когда они не ждали атаки» (Н.Рязнов, 1924 жыл). Бұл шабуыл сақтар заманында «тұлғама» (айналдыра қоршау, қарату) жоңғарлар мен соғыс кезінде «Ай қорған» және «Қоян қашты» деп аталады.Мұндай ұсақ шабуылдар жау әскерлерін үнемі үрейлендіріп отырған және өздері ұстатпай тез арада ұрыс даласына кетіп қалатын. Г. Семенюк: «Возможно по этому казахи кочевники наиболее эффективно действовали хорошо организованными отрядами. Особенностью казахски военный тактики были быстрота и внезапность атаки, страшительный, каротки бой». Қазақтар ұрысқа шыққанда күндіз, түні өздері арнайы паролдар қолданған, аңның, құстың, дыбыстарын салған. Түнде арнайы төбелерге от жағу арқылы жау туралы хабар таратқан. Отты көрген адам ауылға хабарлап, ауыл тез қауіпсіз жерге көшкен, оны қазақтар «ұран от»
деп атаған.

Сонымен қатар тактика-психикалық әдістерге айқай, шудан басқа жаудың місін басатын және рухтандыру мақсатында әр батырдың айқайлап қолданатын, күш алатын краны болған. Мысалы, қыпшақтар «Ойбос» (Қобыланды ұрпағы) наймандар «Қаптағаш», Абылай хан (Әбілмансұр) Абылай бабасын ұран еткен. Қазақта жау басқанда, қауіп төнген кезде әскерін көтеретін дабылдары болған. Соның ішінде көп қолданатыны «Аттан» дабылы.

«Крик «Ат-тан» - пишет Фон Герн действует на казаха магический. Всяки казах считает себя обязанным немедленно схватит оружие какое попадается под руку сесть на коня всегда находящегосия около юрты и скакать по направлению крика...».

Түркі – Моңғолдық сенім – нанымдар бойынша «ту» әскери рухты көтеретін әскердің сақтаушы саналған. Сондықтан қазақтарда рухты көтеру мақсатында «Тудың» (байрақтың) рөлі күшті, күш беруші болған. Жоңғар – қазақ соғысы кезінде Абылай ханның туын Олжабай батыр ұстаған. Бұл жөнінде

Түріктер асарлап аулаған
Жауды қоршап, иіріп жаулаған.
Ту етіп бөрілі байрақ көтерген

« Бөрі басы ұраным – бөрілі менің байрағым »- деп Сүйінбай жырлаған. Жоғарыда көрсетілген иіріп, қамаулап, қоршау тәсілін қолданған қазақтар көптеген жеңіске жеткен. Мысалы, 1643 жылы қыста Жәңгір хан 600 сарбазын Жоңғар қонтайшысы Батураның 50 000 әскеріне қарсы бағыттаған. Қашып келіп тау ішіне кіргізіп алып, қоршауға түскен жоңғар әскері шығынға ұшырап, қашып құтылған. Бұл тарихи оқиға «Орбұлақ шайқасы» деген атпен белгілі. Осы шайқастан кейін Жәңгір ханды ел Салқам Жәңгір, яғыный өткір деген мағынада атап кеткен. Осындай әскери тактикалық соғыст Ұлы Отан соғысы кезінде Б.Момышұлы батальоны қолданған. Ол матренино станциясы үшін шайқаста неміс- фашисттерінің 400 әскерінен өзінің 120 солдатымен қашып, орманға жасырынып, қайта шабуыл жасап жеңіске жеткен. (Б.Момышұлы. II том. 159-164 беттер)

Қазақтың қару - жарағы

Эпостық жырларда « бес қаруын асынып » деген жолдар жиі кездеседі. Сол бес қаруға садақ-жебе, қылыш, найза-айбалта, күрзі (шоқпар) жатады. Бұл қарулар эпостық жырлардан басқа тарихи қазбалардан табылған заттардан белгілі, зертеушілер мен шетел саяхатшылардың еңбектерімен дәлелденген. Соның ішінде ағылшын Дж. Кэтли қазақтың садағының өлшемі 120-130 см. деп суретін салып қалдырған. Мұны сақтардың қазбаларынан табылған садақтың өлшемі нақтылай түседі. Осындай садақтар ғұндарда -4, ежелгі түріктерде -7, енесей қырғыздарында, қимақтарда -4 түрі болғанын ғалым Ю.С.Хуляков айтады.

Жебе – қазақтың жебелері 4 түрлі болған. Ш. Уәлиханов қазақ жебелерінің ұшы екі, үш, төрт қырлы болатынын айтып, өз еңбектерінде оның суретін салған, екі қырлы аңшылық, төрт қырлы сауыт бұзар деп аталған екен. Осындай 33 жебе Санкт-Петербургте сақтаулы. Эпос жырларда кездесетін сұр жебе, көк жебе, сары жебелерді ұрыста қорғаныс киіміне байланысты қолданған. Жебе көбіне қайың, адырна, қамыстан жасалған.

Найза – эпостық жырлардағы қазақтың найзалары толғамалы ақ найза, емен сапты найза болып кете

береді, қазақтың найзасының 13 түрі бар екен. XIX ғасырдағы найзаның өлшемі 190-195 см. болыпты. Найзамен қазақтың ұрыс жүргізу тәсілдерін саяхатшы Т.Аткинсон Хан Кенесарының көтерілісіне қатысқан бір жауынгердің көрсеткен әдіс- тәсілдерін көріп былай дейді: « Имея хороших офицеров (кзахи) киргизи могли бы составит лучшую кавалерию в мире. Им присущи все качества прославившегосия в истори знаменитого плочища Чингис хана ».

Балта – эпос жырларында ақ балта, айбалта, ала балта, қарабалта, айыр шот, келте шот, балта шот кездеседі.

Күрзі – алмас күрзі, ағаш күрзі, тас шоқпар, қол шоқпарлар болған. Шынжырлы шар байланған шоқпар 135 см. Санкт – Петербургте сақтаулы. Мұнан басқа қазақтар қамшы, құрық сойылды да қару ретінде қолданған.

Қылыш семсер – ақ семсер, көк семсер, алдаспан деген түрлері болады. Семсер екі қырлы, тік болып келеді. Ал қылыштар имек болады. Ерекше сұранысқа ие болған түрі парсылықтар «исфахан» деп атайтын, ал қазақтарда «наркескен» деп атайтын түрі қылыш.

Қалқан – дөңгелектеп ағаштан жасалып, іші киіз, сырты терімен көмкерілген.

Мылтық – қазақта ату қаруы болмаған, ол тек сырттан алып келінген. Тек қазақ шеберлері өңдеп, жаңаша ыңғайлап өзгертіп отырған. Осындай қазақтың екі мылтығы Санкт – Петербургте сақтаулы.

Ш.Уәлиханов естеліктерінде қазақтың мылтықтарының түрлерін көзкес, құлдыр, мамай деп жазып кеткен. Қазақтың мылтығы 700 қадамнан атуға арналған.

Сонымен қазақтың жақын ұрыстарға қолданатын қаруларын төмендегідей топқа бөлуге болады.

1. Орташа қашықтыққа : найза
2.Соққы қаруы – шоқпар, күрзі
3.Ұрып-шабу қаруы – балта, шот
4.Шабу-сұғу қаруы – семсер, қылыш
5.Сұғу-тілу қаруы – пышақ, қанжар
6. Ішкі-ұрыс қаруы – сойыл, құрық, қамшы.

Қазақтың қару – жарақтарының бір бөлігі болып саналатын саут – саймандар біздің дәуірімізге дейінгі XIV – XI ғасырдан бастау алатын археологиялық қазбалардан белгілі. Негізінен қазақтың сауыт – саймандары басқа көшпелілерімен ұқсас келеді. Олардың үш түрі белгілі:

1. Металл сынақтарынан жасалғандар: көбе жалаңқат (көбе металл сынақтарынан елтірі белбеулері арқылы біріктіріп жасайтын сауыт).

2. Дөңгелек темір сынықтарынан жасалғандар: кіреуке, зере сауыт, бадана.

3.Теріден жасалғандар: берен тон, қаттама.

Батырлар жырында көп кездесетін түрлері: көбе, торғауыт, жалаңқат, шарайна т.б.

Берен – (берен сауыт, жеңбіз берен, берен тон) қалың терінің үстінен металл сынықтары тігіліп жасалған. Сауыттың бұл түрін моңғолдар «құяқ» деп атаған. Жалаңқат қыпшақтардың заманынан белгілі.

Кіреуке, зере сауыт, бадана дөңгелек темірдің сынықтарынын тоқылған темір кеудеше десе болады. Қазақтың ең көп пайдаланған сауыты – бадана (бадана көзді ақ сауыт, берік сауыт, бадана көзді кіреуке). П.Винклер: « С начала XIII столетия с появлением и завоеванием татар последние передали нам и свои доспехи. Таким образом явились бадана бабахтерцы, калантари и кусяки ».

Кең тараған енді бір сауыт – теріден жасалған қаттама, торғауыт тон (оқ өтпес тон, шолақ тон). Бас киімнің де үлкен мәні болған, мысалы – дұлыға (алтын қалпақ дұлыға, ақ дұлыға, құрама болат дұлыға). Батыс Қазақстан облысында «Сейсем-Ата» зираттарындағы құлпы тастардағы суреттерден дулығаның түркі – монғол соғысында болғанын байқаймыз.

Белдіктер де қару-қару жарақты алып жүруге пайдаланылған, оны «кісе» деп атаған.

Қазақтың негізгі әскери көлігі жылқы болған. « Ер қанаты-тұлпар » -деп, қазақ жылқысыз жүруді намыс көрген, қор санаған.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ҰРПАҚ ТӘРБИЕСІ –ҰЛТ БОЛАШАҒА

Расмұхамбетова Орынгүл Қуандыққызы
Ырғыз ауданы Ө.Қанахин атындағыЖББО
мектептің биология және
химия пәнінің мұғалімі

Бүгінгі күн жастарын жетілген азамат етіп тәрбиелеу отбасылардың жауапкершілігін тағы да арттыра түсуде. Себебі, балаға саналылықтың сипаты ол өмірге келген күннен бастап сол отбасында бойына сіңеді. Кейіннен мектеп, қоршаған орта және қоғамдағы болып жатқан әртүрлі жағдайлардың әсерімен қалыптасады. Мұны, әрине барша біледі. Бірақ біздің айтайын дегеніміз, балалардың жақсы немесе жаман болып қалыптасуына ең бірінші отбасыдағы ата-ананың немесе сол отбасыдағы үлкендердің әсері аса маңызды екенін баса айтып, соған көңілді көбірек бөлмекшіміз.

Өмірге келген жас нәресте өзін қоршаған ортамен ең алдымен өз отбасында танысады. Перезент үшін дүниеде ең жетілген, білімді де мәртебелі адам-оның ата-анасы. Ал, ең әдемі де жарық үй-оның туылған үйі. Сондықтан да жас баланың дамуына ата-ананың орны ерекше. Балалардың қоғамда қабілетті, өнегелі, саналы, денсаулығы мықты, іскер, елін сүйетін, отанына адал болып өсуінің қоғам үшін маңызы үлкен.

Балалар өз бойынан ата-анасының бар болмысын көрсетсе, керісінше ата-аналар да өмірінің жалғасын балаларынан көреді. Сондықтан да өзбек отбасында балалрды жастайынан өз ата-анасына ұқсап өсуіне жақсы көңіл аударылып, ол дәстүрге айналған. Әсіресе, балаларды жас кезінен бастап, тазалыққа, жинақы-ұқыптылыққа, еңбекті сүюге және оның қадір-қасиетін түсінуге, үлкендерді, соның ішінде жасы үлкен қарттарды құрметтеуге және оларға мейіріммен қарауға, ал өзінен кішілерге қамқор болуға үйрету ежелден келе жатқан тәрбие құндылықтары болып саналады.

Ата-аналар өсіріп отырған ұл-қыздарын жағымсыз қылықтардан сақтардырып отырған. Сондықтан да баланың бойынан көрінген кейбір арзымайтын кемшіліктерді дер кезінде түзеп, ескерту жасап тұрудың маңызы үлкен болған. Себебі бүгін арзымайтындай

Кемшіліктерді дер кезінде түзетіп, ескерту жасап тұрудың маңызы үлкен болған. Себебі бүгінкішкентай қателік,ертең үлкен бір даулы мәселеге жол ашып беруі мүмкін.

Ал мұның соңы жақсы нәтиже алып келмейтіні рас.

Отбасыында жасы кіші оқушыларды ұқыптылық негізінде тәртіпке салу мәдениетті етіп тәрбиелеу, оларды өздерінен үлкендерді құрметтеуге,оларға «сіз» деп сөйлеуге сәлемдесу ережелеріне мән беруге,жағымсыз қылықтардан өздерін аулақ ұстауға үйретіп бару да өте қажетті маңызды мәселе.

Кейбір ата-аналар өз перзенттерін шектен тыс еркелетіп,баланың бетінен қақпай,көңіліне қарап тәрбиелейді немесе отбасынадағы өнегелі тәрбие мөлшеріне немқұрайдылықпен құрайды. Ал мұндай көріністер баланың бойында кері қасиет пайда болуына тікелей жағдай тууына себеп болады. Бұндай қолайсыз жағдайларға тап болуына баланың өз ата-анасы кінәлі емес деп қалай айта аласыз. Бірақ осындай ата-аналар өз кемшілігін сезініп,өздері мойындайда бермейді.Бұндай жаудайлар кем болса да өмірде кездесіп тұратыны шындық.

Отбасындағы жалпы қарым –қатынас, үйдегілердің бір- біріне деген сый-құрметі немесе басқалармен болған байлнысы,сөз шеберліктері,яки болмаса,жағымсыз әылықтары жас баланың қалыптасуына үлкен әсер етеді.

Әсіресеғ отбасындағы ата-аналарының ажырасып кету,ортада қалған балаларға қатты әсер етеді. Соның салдарынан салдарынан әкесіз немесе анасыз тәрбиеленген бала жасық немесе кекшіл, көңілі жарым болып өседі.

Жасы үлкендерді,әарияларды құрмет ету,олардың келелі кеңестерін ежелден келе жатқан халқымыздың дәстүріне сай берген жол-жорамалдарын тыңдай отырып, солар көрсеткен жолмен жүру дәстүрі халқымызда ежелден бар. Бұл дәстүріміз күні бүгінге дейін өз күшін жойған емес.

Осы жерде тағы бір айта кетерлік жайт,ата-ананың бір- бірімен болған қарым –қатынасы туралы еді. Мәселен,біздің халықта ер адамды ұлық тұтқан.Ол- үйдің отағасы,балалардың әкесі.Ата – ананың бала өсірудегі басты мақсаты- қоғамдық өмірге көпшілікпен қатар «түзу кірпіш» қалау. Сондықтан,осы бала тәрбиесіне олардың қарым-қатынасы қатты әсер етеді.

Дана халқымыз: «Адамның бақыты- еңбекте»,- деп бекер айтпаған.

Шынында да, адам өз қадірін , құрметін сол адал еңбегі арқылы алады.Адамды ұлы көрсететін,оныелге танытатын да-сол адам еңбегі.Ата-аналар балаларын жастайынан-ақ еңбек етуге,қандай қиыншылықтар болса да төзіп,оны жеңуге үйретететіп келген.Олар бір

жұмыс істегенде перзенттерін жанына алып, оларығыр болып кетпейтіндей дәрежеде жайлап түсіндіріп, үйретіп отырса, балалар жұмысты тындырымды істеуге қалыптасады

Мұндайда «Әкенің- кәсібі, ананың- рәсімі» деген қағиданы халқымыз өте жақсы жолға қояды. Яғни, балаларды жастайынан әке кәсібіне, ал қыз балаларды анасының рәсіміне баулу бұрынан келе жатқан дәстүріміз.Әсіресе, қыз баланы ибалы,тәртәптә етіп тәрбиелеу-отбасындағы басты тәрбиелік жұмыс. Сондай-ақ, балаларды сәлем беруге үйрету де маңызы бар мәселе.

Мәселен:

-отбасының нығаюына отбасы мүшелерінің, сондай-ақ, ата-аналармен перзеттерінің ортасындағы өзара қарым-қатынастың жақсы жолға қойылғандығы;

-отбасында ата-аналардың барлық перзенттеріне бірдей көзқараста болуы, мейіріді және қамқор бола тұрып, қатал да талапшыл болуы;

-отбасында балалардың еңбексүйгіштікке,іскерлікке, төзімділікке үйретудің рухани және әдептілік жақтарының құрылуы;

-отбасында перзенттердің ата-ана алдындағы борышы мен міндетін сезінуі;

-отбасында балаларды ұлттық құндылықтар негізінде әдепті тәрбиелеу, сондай-ақ сол ұлттық құндылықтарға, әдет-ғұрыптарға баланың көзқарасын қалыптастыру және осыларды баланың қолданылуы,т.с.с.

Міне осыларды есепке алмай отбасында бала тәрбиесін жақсы жолға қою мүмкін емес.Өнегелі отбасында тәрбиелі бала өсіру ,жаңаша өмір салтын ежелгі құндылықтармен байланыстыра отырып ,келешектің саналы ұрпағын қалыптастыру.Бүгінгі күннің талабы.

Қорыта айтқанда, бүгінгі күнде жастарды әдептті де саналы етіп тәрбиелеу үшін ең алдымен тәрбие ережелеріне сүйене отырып, ұлттық дәстүрімізді, әдет-ғұрыптарымызды, дінімізді, ата-бабаларымыздан қалған насихат мұраларын балалардың санасына сіңіруе білу ата- ананың басты міндеті.

Сондықтан да бала тәрбиесінде ата-ананың алатын орны ерекше. «Балапан ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі» деген мақалды халқымыз текке айтпаған.

Тәрбиенің көзі- ата-бабамыздан қалған дана сөздер десек, ата-ана- сол насихаттыарды жүргізуші. Бұл ата-аналардың қоғам алдындағы үлкен міндеті десек те болады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ДЕНЕ ТӘРБИЕСІ САБАҒЫНДА ОҚЫТУДЫҢ ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫН ЕНГІЗУДІҢ ТИІМДІ ЖАҚТАРЫ

Садиров Аян Сейлханович
Ш.Құдайбердіұлы атындағы №66 ЖББОМ
сарапшы педагог
дене шынықтыру мұғалімі

Дене тәрбиесі сабағында оқытудың жаңа технологияларын енгізудің тиімді жақтары қазіргі заманда білім беру жүйесінде өте маңызды болып табылады. Бұл технологиялар оқушылардың денсаулығын сақтау мен нығайтуға, олардың физикалық дамуында жаңа мүмкіндіктер ашуға, сондай-ақ мотивация мен қызығушылықты арттыруға септігін тигізеді. Дене тәрбиесін оқытудың жаңа технологияларын енгізудің тиімді жақтарын төмендегі аспектілер арқылы көрсетуге болады:

1. Интерактивті әдістер мен құралдарды қолдану

• Интерактивті тақталар мен мультимедиялық құралдар: Дене тәрбиесі сабағында бұл құралдар дене жаттығулары мен техникасын көрсету үшін өте пайдалы. Оқушылар бейнемазмұн, анимациялар немесе жаттығулардың әдіс-тәсілдері туралы ақпаратты интерактивті түрде алады, бұл оқу процесін қызықты әрі тиімді етеді.

• Виртуалды спорт алаңдары: Оқушылар виртуалды алаңдарда түрлі спорттық ойындарды тәжірибеде қолдана алады. Бұл оларды нақты спорт түрлерімен таныстыруға мүмкіндік береді және кеңістікте қозғалу дағдыларын дамытады.

2. Қашықтан оқыту және онлайн платформалар

• Қашықтан оқу мүмкіндіктері: Қазіргі кезде физикалық дайындықты тек мектепте ғана емес, үйде де дамытуға мүмкіндік беретін онлайн жаттығу бағдарламалары бар. Бұл әсіресе пандемия кезеңінде немесе денсаулық жағдайына байланысты оқушыларға тиімді болды.

• Онлайн спорттық тренажерлер мен бейнемазмұн: Оқушылар үйде отырып-ақ онлайн спорттық жаттығулар мен дене шынықтыру жаттығуларын орындап, оларды арнайы қосымшалар мен платформалар арқылы бақылап отыра алады.

3. Жеке оқыту және индивидуализация

• Жеке оқу траекториясы: Жаңа технологиялар оқушылардың жеке қажеттіліктеріне қарай білім беру процесін дараландыруға мүмкіндік береді. Мысалы, әр оқушының физикалық мүмкіндіктеріне қарай арнайы тапсырмалар мен жаттығулар ұсынылады.

• Дербес оқу бағдарламалары: Оқушылардың даму деңгейін ескере отырып, олардың физикалық қабілеттеріне сай оқу материалдары мен жаттығулар беріледі.

4. Деректерді жинақтау және талдау

• Физикалық көрсеткіштерді бақылау: Жаңа технологиялар денсаулық жағдайын және физикалық даму деңгейін бақылауға мүмкіндік береді. Оқушылардың жүрек соғысын, шыдамдылығын, бұлшықет күшін және басқа да физикалық көрсеткіштерін нақты уақыт режимінде бақылауға болады.

• Бақылау және бағалау жүйелері: Оқушылардың физикалық жағдайын бағалау үшін жаңа бағдарламалар мен құралдар қолданылса, мұғалімдер әр оқушының дене шынықтыруға деген қызығушылығы мен дайындығын тиімді бағалауға мүмкіндік алады.

5. Ойын технологиялары мен геймификация

• Геймификация: Дене тәрбиесі сабағында ойын элементтерін қосу оқушылардың мотивациясын арттырады. Ойындар мен жарыстар арқылы оқушылар физикалық белсенділікті қызықты әрі көңілді етеді, олар тапсырмаларды орындауға ынталанады.

• Спорттық ойындар мен квесттер: Оқушыларды топтарға бөліп, спорттық квесттер немесе жарыстар ұйымдастыру олардың командалық рухын, жауапкершілігін арттырады және дене тәрбиесі сабағына деген қызығушылығын күшейтеді.

6. Мобильді қосымшалар мен фитнес құралдарын қолдану

• Мобильді қосымшалар: Дене шынықтыру сабақтары үшін арнайы мобильді қосымшалар арқылы оқушылар өздерінің жаттығуларын жазып, нәтижелерін бақылап, жаңа жаттығуларды үйрене алады. Бұл қосымшалар оларды үйде де физикалық белсенділікті арттыруға ынталандырады.

• Спорттық трекерлер: Фитнес-трекерлер арқылы оқушылардың қимыл-қозғалысын бақылап, денсаулықтарын жақсартуға мүмкіндік беретін мәліметтер жинақталады. Бұл олардың физикалық дамуына көмектеседі.

7. Шығармашылық және инновациялық тәсілдер

• Шығармашылық тапсырмалар: Жаңа технологиялар оқушыларға шығармашылықпен айналысуға мүмкіндік береді. Олар түрлі жаттығуларды шығармашылық тұрғыдан орындап, жаңа жаттығулар мен қозғалыс түрлерін ойлап

табады.

• Симуляциялар мен жаттығулар: Оқушылар үшін түрлі жаттығулар мен қозғалыстарды симуляциялау арқылы олардың техникасын жақсарту мүмкіндігі беріледі. Бұл тәсіл физикалық тәртіпті шыңдайды.

8. Денсаулыққа арналған қосымша білім беру ресурстары

• Онлайн ресурстар мен курстар: Оқушылар денсаулыққа қатысты онлайн курстар мен бейнемазмұндарды пайдалана алады. Бұл оқу процесінде денсаулықты сақтау мен салауатты өмір салтын қалыптастыруға ықпал етеді.

• Дене тәрбиесі туралы ақпаратты кеңейту: Оқушылар денсаулық пен фитнес туралы кеңірек ақпарат алып, дұрыс тамақтану, демалу, стрессті жеңу сияқты салауатты өмір салтын қалыптастыруға бағытталған білімдерді үйренеді.

9. Қатысу мен ынталандыруды арттыру

• Әлеуметтік желілер мен онлайн топтар: Оқушылар әлеуметтік желілер мен арнайы топтар арқылы өздерінің жетістіктерімен бөлісіп, бір-біріне кеңес береді. Бұл олардың дене шынықтыру сабағына деген қызығушылығын арттырады.

• Жеке жетістіктерді бөлісу: Онлайн платформаларда оқушылар өз жетістіктерін көрсетіп, марапаттар ала отырып, мотивациясын арттырады.

Қорытынды

Дене тәрбиесі сабағында жаңа технологияларды қолдану оқушылардың дене шынықтыруға деген қызығушылығын арттырып, физикалық даму деңгейін жақсартуға ықпал етеді. Сонымен қатар, бұл технологиялар оқыту процесін тиімді етіп, әр оқушының жеке қажеттіліктеріне сәйкес білім алуына мүмкіндік береді. Қазіргі заманғы құралдар мен әдістердің енгізілуі денсаулық сақтау мен салауатты өмір салтын қалыптастыруға оң әсерін тигізеді, оқушылардың белсенділігін, мотивациясын және шығармашылық қабілеттерін арттырады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Е.Уақбаев "Дене тәрбиесінің негіздері" 1996ж.
2. Т.Ш.Қуанышов "Дене тәрбиесінің теориясы мен әдістемесі" Алматы 2002ж.
3. П. Сабыров "Оқыту теориясының негіздері" Алматы 1993ж.
4. «Қазақстан мектебі» Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал. 2013ж
5.Ныгметжанова Қ.М. Нұрғазиева Н.М Бастауыш білім берудегі жаңа технологиялар. – Өскемен: Медиа-Альянс, 2005.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

БИОЛОГИЯНЫ ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНУИ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Суюндикова Алия Тныштыкбаевна
Сазды орта мектебі
зерттеуші педагог
Химия және биология пәнінің мұғалімі

Биология пәнін оқытудағы заманауи тәсілдер білім беру процесін жетілдіруге бағытталған. Олар оқушыларды ғылымның теориялық негіздерімен ғана емес, практикалық дағдылармен де қаруландырады. Заманауи оқыту тәсілдері оқушылардың білім алуға деген қызығушылығын арттырып, олардың шығармашылық және сыни ойлау қабілеттерін дамытуға көмектеседі.

1. Интерактивті оқыту тәсілдері

Интерактивті әдістер оқушылардың белсенді қатысуын талап етеді. Бұл тәсілдер мыналарды қамтиды:

- Дискуссиялар мен пікірталастар – оқушылардың биологияға қатысты сұрақтарға жауап беру арқылы өз пікірлерін білдіруі.
- Топтық жұмыстар – оқушылар проблеманы шешу үшін бірлесіп жұмыс істейді, бұл олардың коммуникациялық дағдыларын арттырады.
- Ойындар мен рөлдік ойындар – тақырыпқа байланысты ойындар немесе симуляциялар арқылы оқушылар нақты өмірлік жағдайлармен танысады.

2. Ғылыми зерттеулер мен тәжірибелер

Биология пәні табиғаттағы құбылыстарды зерттейтін пән болғандықтан, практикалық жұмыстар өте маңызды. Оқушылар зертханалық жұмыстарды жүргізу, тәжірибелер жасау арқылы алған білімдерін нақты өмірде қолдануды үйренеді. Бұл тәсілдердің ішінде:

- Зертханалық тәжірибелер – өсімдіктер мен жануарлар әлемінің қасиеттерін зерттеу.
- Полевые зерттеулер – табиғатта немесе экологиялық ортада биологиялық объектілерді зерттеу.

3. Технологияларды пайдалану

Қазіргі таңда технологиялардың дамуы оқу процесінде маңызды рөл атқарады. Биологияны оқытуда келесі технологиялар қолданылады:

- Құралдар мен бағдарламалар – түрлі интерактивті платформалар мен бағдарламалар арқылы оқушылар биологиялық процестерді визуализациялап көре алады (мысалы, 3D моделдер, виртуалды зертханалар).
- Білім беру қосымшалары – ұялы телефондар мен планшеттерде биология пәні бойынша оқу материалдарын ұсынатын қосымшалар.
- Аудиовизуалды материалдар – биология пәніне қатысты фильмдер, бейнемазмұндар және анимациялар.

Биология – вирустардан бастап адамға дейін барлық тіршілік иелерін, олардың қоршаған ортамен қарым – қатынасын оқытып – үйретеді. Биология басқа ғылымдармен тығыз байланыста және кейде олардың арасындағы айырманы бөліп көрсету қиынға соғады. Биология құрылымды – бағдарлы пән ретінде оқушының кеңістіктегі әрекеті негізіндегі тұлғалық бағдарын жүзеге асыратын дағдылар қалыптастыруға мүмкіндік береді. Биология сабағында оқытылатын объектілер мен үрдістердің әр түрлілігі жалпыбілімдік ақпараттық және оқушының ойлау дағдыларының дамуы үшін орасан зор мүмкіндіктерді қамтамасыз етеді. Бұл даму қазіргі уақытта кез келген бейінді мектепте жүзеге асырылуда. Гуманитарлық бағыттағы сыныптар үшін биология табиғатқа, өмірге жақындығымен құнды. Математикалық бағыттағы сыныптар үшін бұл пән популяция генетикасы формулалары бойынша есептеу, нәруыздардың әр түрлілік формулаларын, т.б. қорыту сияқты әрекеттердің үлкен аумағын көрсетеді.

Орта мектептерде биологияны оқытуды талдау, ҰБТ нәтижелері оқушылардың биологиялық білім сапасын жылдан – жылға төмендеп келе жатқандығын, олардың таяз және формальды сипат алатындығын көрсетеді. Пединститут, университеттердің биология факультетіне түсетін жалпы орта білім беретін мектеп түлектерінің белгілі бір материалды жеткілікті жоғары деңгейде білгенімен, жалпыбиологиялық сұрақтарды, жалпы теориялық мәселені нақты материалмен байланыстыруды білмеуі оларға үлкен қиындықтар әкеледі. Абитуриенттердің басым бөлігінде теориялық ойлау әлсіз дамыған, бұны қазіргі уақытта мектептегі биология сипаттау материалын көп береді, фактілік ақпараттың көптігінен, теориялардың бекітілмеуінен деп түсіндіруге болады. Мектеп оқушыларының естеріне жүк түсіретін және қажет деңгейде дәлелдеуді қамтамасыз етуге мүрша бермейтін түрлі ағзалар құрылысының анатомды – морфологиялық бөліктерін есте сақтауы қажет деп қабылданған.

Биологияны оқытуда әлі де 11 – 13 жастағы оқушылардың ойлау ерекшеліктері жеткіліксіз ескерілген. Олардың бойында фактілерге деген

қызығушылықпен қатар білгенін жалпылау және абстрактілеу, өз пікрін нақтылау, қорытынды жасау, білімді синтездеу сипаты да жоғары болып келеді.

Сондықтан биологияны алғаш оқыта бастағанда негізгі биологиялық ұғымдарды (эволюциялық, экологиялық, цитологиялық, морфофункциялық және т.б.) енгізген дұрыс. Және олар оқушылардың танымдық мүмкіндіктеріне қолжетімді есептеліп, сыныптан сыныпқа өткен сайын біртіндеп жаңа мәліметтермен кеңейтіліп, тереңдетіліп және толықтырылып отырса, жөн болар еді.

Биология материалдарын тізбектей беру мәселесінде оқушылардың білімді меңгеруі мен теориялық материалды логикалық тұрғыда қабылдауын жақсарту үшін келесі бөлімдер мен тақырыптардың орындарын алмастыру қажет:

1) «Сезім мүшелері» бөлімі барлық мүшелер жүйесін оқып болғаннан кейін өтілуі керек, «Ішкі секреция бездері» бөлімі «Зат алмасу» тақырыбының алдында өтілгені дұрыс;

2) «Жер бетінде тіршіліктің пайда болуы» бөлімі «Жер бетіндегі тіршіліктің дамуы» бөлімінен бұрын оқытылуы қажет;

3) «Тірі ағзалардың химиялық ұйымдастырылуы» бөліміндегі «Нәруыздар биосинтезі» тақырыбын «Жасушадағы зат алмасу және энергияның пайда болуы» бөліміне ауыстыру керек;

4) «Жасушадағы зат алмасу және энергияның пайда болуы» бөліміне «Фотосинтезді» қосу қажет;

5) «Ч.Дарвиннің түрлердің пайда болу теориясы» бөліміндегі «Биологиялық прогресс пен регресс», «Биологиялық прогрестің өрлеу жолдары» тақырыптарын «Макроэволюция» бөліміне ауыстыру керек;

6) «Экологияға кіріспе» бөліміндегі «Әлемде және Қазақстанда экологияның мәселелері» тақырыбын «Биосфера және адам» бөліміне ауыстыру қажет.

Сонымен, бүгінгі күнде кездесетін түйінді мәселелер мектептегі биологиялық білім берудің, биологияны оқыту бағдарламалары тұжырымдамасын қайта қарау қажеттігі бар екендігін көрсетеді.

Биология пәні арқылы ғылыми – жаратылыстану сауаттылығын қалыптастырудың бір тәсілі практикалық бөлікті жүзеге асыру болып табылады. Бұл негізінен жоғары сыныптарда зертханалық жұмысты оқушылардың тәжірибелік әрекетін ұйымдастыру арқылы жүзеге асырылады. Бірақ көнерген материалды – техникалық база мен зертхана құрал – жабдығы сабақ үстінде сапалы зерттеулер жүргізуге мүмкіндік бермейді.

«Жаратылыстану» курсы оқытуды жүйелі жүргізуге, оның мазмұны білім берудің гумандылық идеясын іске асыруға мүмкіндік береді. Табиғат туралы толық білуге құштарлық, жаратылыс ғылымдарына деген танымдық қызығушылық қалыптасады.

Материал жаратылыстану пәндерін кіріктіру принциптері негізінде құрылған: физика, химия, география, биология пәндерінен бір мезетте дайындалған кадрларды талап етеді, сондықтан жаратылыстану факультеті мамандарын дайындау тәжірибесіне қайта оралуға тура келеді. Қарағанды қаласының көптеген мектептері үшін оқытудың орта басқышында кіріктілген курстар өткізу және жоғары сыныптарға барғанда білімді дифференциациялау тән.

Түлектердің биологиялық дайындығы сапасын көтеру курсты кеңейту және тереңдетуді негізгі мектеп түлектерінің білім алуды аяқтаумен, ал бейінді мектепте болашақ мамандығын таңдау және ЖОО – да білім алуды жалғастырумен сәйкестікте жүргізуді қамтамасыз етеді.

Оқулықтар мазмұнының жүтемесі ауыр және аяқтауды, оның ішінде дидактикалық материалды аяқтауды талап етеді. Оқулықтарда дамыту сипаттындағы жаттығулар жоқ. Құзыретті – бағдарлы тапсырмалар да жоқ. Тақырыптарға берілген сұрақтар түзетуді қажет етеді және негізінен формулаларды, түсініктерді ғана жаттауға бағытталған.

ҚР БҒМ бекіткен кейбір авторлардың биология оқулықтарында, биологияға бөлінген оқу уақытының қысқаруы мазмұнның бұрынғы көлемі сақталғандықтан оқушылардың оқу жүктемесінің ұлғаюына алып келді.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ПРАВИЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ УТРЕННЕЙЗАРЯДКИ В ШКОЛЕ ДЛЯ МАКСИМАЛЬНОЙ ПОЛЬЗЫ

Тадженова Сагым
учитель физической культуры
средней общеобразовательной школы – гимназии
№ 17 города Актобе

Аннотация. Статья посвящена правильной организации утренней зарядки в школах с целью максимальной пользы для здоровья школьников. Рассматриваются ключевые аспекты эффективного проведения утренней гимнастики, такие как цели, структура, продолжительность занятий, а также важность режима, музыкального сопровождения и вовлечения педагогов. Подчеркивается влияние регулярных утренних упражнений на физическое развитие, психоэмоциональное состояние учащихся и их учебную деятельность. В статье также представлены рекомендации по организации зарядки с учетом возрастных особенностей детей и разнообразия методик.

Правильная организация утренней зарядки в школе для максимальной пользы

Утренняя зарядка — важнейшая часть школьного распорядка, направленная на подготовку учащихся к учебному дню. Это не просто набор упражнений, а эффективный инструмент для активизации организма, улучшения физической формы и психоэмоционального состояния детей. Однако, чтобы зарядка принесла максимальную пользу, необходимо правильно организовать ее проведение с учетом возраста школьников и особенностей их физической активности.

Основная цель утренней зарядки — это подготовка организма к активному началу дня. Упражнения активируют кровообращение, разогревают мышцы и суставы, улучшая гибкость и координацию. Но помимо физической пользы, зарядка оказывает значительное влияние на психологическое состояние школьников: она способствует снижению уровня стресса, улучшению настроения и концентрации внимания.

Зарядка помогает развить физическую выносливость, укрепить иммунную систему и предотвратить заболевания, такие как ожирение, заболевания опорно-двигательного аппарата и другие расстройства, связанные с малоподвижным образом жизни.

Структура и продолжительность зарядки

Для того чтобы утренняя зарядка была максимально полезной, она должна быть структурированной и соответствовать возрастным особенностям детей. Обычно зарядка занимает от 5 до 15 минут в зависимости от возраста учащихся.

- Для младших классов (1-4 классы) зарядка должна быть легкой и динамичной. Основные упражнения включают наклоны, повороты, махи руками и ногами, легкие прыжки. Такой комплекс упражнений помогает детям «проснуться», активно начать день без перегрузки.
- Для старших классов (5-11 классы) можно включить более сложные и разнообразные упражнения: растяжку, приседания, отжимания, бег на месте, а также упражнения на развитие координации. Важно постепенно увеличивать интенсивность, чтобы улучшить физическую подготовленность.

Структура зарядки включает несколько этапов:

1. Разминка. Легкие упражнения для разогрева мышц и подготовки организма к более интенсивной активности.
2. Основная часть. Упражнения, направленные на развитие силы, гибкости и выносливости.
3. Заключительная часть. Растяжка и расслабляющие упражнения для восстановления после нагрузки.

Для того чтобы утренняя зарядка действительно приносила пользу, она должна проводиться ежедневно в одно и то же время, сразу после подъема, когда организм еще не успел устать от других дел. Регулярность и соблюдение режима важны для выработки у детей привычки к физической активности, что в дальнейшем способствует поддержанию здоровья и активного образа жизни.

Музыкальное сопровождение и игровые элементы

Музыка играет важную роль в создании правильной атмосферы для зарядки. Ритмичная и энергичная музыка помогает мотивировать детей и сделать упражнения более увлекательными. Музыка задает темп, а также помогает создать позитивный настрой, что особенно важно в начале учебного дня.

Игровые элементы могут разнообразить утреннюю зарядку, сделав ее более интересной. Эстафеты, конкурсы и использование спортивных снарядов (мячей, скакалок, обручей) могут превращать зарядку в увлекательное соревнование, что стимулирует детей к более активному участию.

Преимущества утренней зарядки для здоровья школьников

Регулярная утренняя зарядка оказывает многогранное влияние на здоровье школьников:

- Физическое развитие: укрепляются мышцы, суставы, сердечно-сосудистая система, развиваются гибкость и координация.
- Улучшение психоэмоционального состояния: зарядка снижает уровень стресса и тревожности, способствует улучшению настроения и концентрации.
- Предотвращение заболеваний: регулярная физическая активность способствует профилактике ожирения, проблем с осанкой, нарушений работы сердца и других заболеваний, связанных с малоподвижным образом жизни.

Кроме того, зарядка помогает детям настроиться на учебный процесс, повышает их работоспособность и внимательность в течение дня.

Роль педагогов в организации зарядки

Для успешной реализации утренней зарядки важно, чтобы учителя физкультуры и другие педагоги принимали активное участие в процессе. Педагоги должны контролировать выполнение упражнений, следить за техникой и безопасностью, а также мотивировать детей к регулярным занятиям. Преподаватель следует создать атмосферу поддержки и мотивации, что будет способствовать активному вовлечению детей в зарядку.

Организация утренней зарядки в школе — это важный элемент образовательного процесса, который не только способствует физическому развитию детей, но и помогает им быть более сосредоточенными и готовыми к учебному дню. Правильная организация зарядки, включающая разнообразие упражнений, музыкальное сопровождение и игровые элементы, поможет школьникам не только укрепить здоровье, но и сформировать привычку к регулярной физической активности. Вовлеченность педагогов и соблюдение режима зарядки сделает этот процесс не только полезным, но и увлекательным для учащихся.

Использованная литература

1. Абдухаев, С.Т. (2017). Физическое воспитание в образовательных учреждениях Казахстана. — Алматы: Қазақ университеті.

2. Смагулова, Н.А. (2019). Здоровье школьников и физическая культура: Методы и подходы. — Алматы: «Жибек Жолы».

3. Кошанова, М.К. (2016). Методика физкультурных занятий в школе: Актуальные проблемы и пути решения. — Алматы: ҚазАқпарат.

4. Мейрамов, А.Р. (2015). Физическая культура в школьном образовании Казахстана: Путь к здоровью. — Алматы: «Білім».

5. Абдрахманова, Ж.Ж. (2018). Здоровый образ жизни школьников: Организация утренней зарядки и физической активности. — Шымкент: Шымкентский университет.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЕҢБЕК САБАҒЫНДА ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ ҚОЛ ӨНЕРІН ҚОЛДАНУ

Тайманова Зура Борангалиевна
Ж.Ташенов атындағы №68 ЖББОМ,
көркем еңбек пәнінің мұғалімі

Технология пәнін оқытуда –еңбек етудің алғы шарттарын үйрену арқылы оқушыны жеке тұлға ретінде тәрбиелеу мақсаты көзделеді. Осы мақсатты жүзеге асыру барысында, оқушыларға берілетін тәлім-тәрбие үрдісін жетілдіру, жұмыс мәдениетін, адамдар арасындағы адамгершілік қарым –қатынастарды жаңарту, еңбек біліктілігін қалыптастыру арқылы еңбекке өнімділігін арттыруға ынталандыру міндеттерін мұғалімге жіктейді. Жас ұрпақты қоғамдық өмірге, отбасындағы қызметке, кәсіпке даярлау, үнемі өзгеріп отыратын әлемде өмір сүретіні туралы түсінікті қалыптастыруды міндеттейді.

Еңбек тәрбиесі – барлық тәрбиенің қайнар көзі.

Еңбек тәрбиесі арқылы киімді пішу, тігу қолөнер шеберлігін меңгерту арқылы ұрпақты адамгершілік рухында тәрбиелей аламыз. Өйткені, оқушы алған теориялық білімін іс жүзінде қолдана отырып, оны өмірімен, өзінің іс-әрекетімен байланыстыра білгенде ғана, өзіне де пайдасын тигізе алады. Технология сабағы арқылы оқушыны іскерлікке, ұқыптылыққа, әдемілікті сезініп, қабылдауға үйретеміз. Біздің негізгі ұстанымыз: «Сөзден – іске көшу».

Еңбек сабағында оқушылардың іске икемділігі мен іскерлігіне, өнерге, шеберлікке деген бейімділігін дамыта отырып қалыптастырамыз. Оқушылар отбасында да тұрмыстың әр түрлі өнімді еңбегіне қатысады. Баланың бойындағы сапалық қасиеттері, еңбекке қызығушылығы, табиғатты қорғауы, ұқыптылығы арқылы еңбек адамын көру. Қазіргі кезде білім беру кеңістігінде инновациялық үрдістердің бағыттарының бірі – мектепке бағдарлау болып табылады. Оқушылардың қызығушылықтары, қабілеттері толық ескеріліп, сол қажеттілікке сай тиімді жағдайлар жасалып, білім беріледі.

Қолөнер – ежелден келе жатқан кәсіп. Ол халықтың өмірімен, тұрмысымен бірге дамып, ұрпақтан ұрпаққа беріліп отырады. Өнер туындыларының иесін шебер деп атаған. Қолөнер шеберлері табиғаттың әсем көріністерін қолөнер бұйымдарында жиі қолданған. Қолөнер дүние жүзінің әр халқында бар. Сонымен қатар әр елдің, әр халықтың тарихи дамуына, тұрмысына, тарихи ерекшелігіне және эстетикалық талғамына байланысты өзіндік ерекшелігімен өшпес із қалдырып келеді. Қазіргі кезде қолөнер элементтерін үй интерьерінде, киім сәндеу кезінде, бас киімді әшекейлегенде көп қолданып жүр. Оның орындалу технологиясына да ерекшеліктер еңгізіп отыр. Мысалы, ою-өрнекпен әшекейленген бұйымда қатырма жапсыру, моншақтармен, түрлі түсті тастармен безендіру жиі кездеседі. Неше түрлі жібек, жылтыр люрекс жіптері қолданылады. Дегенмен, көне заманнан келе жатқан қазақ қолөнері өз халқының дәстүрлі көркемдік мұрасын сақтап қалған. Сол қолөнердің бір түрі – кесте тігу. Бірақ ерекшелігі – кестені ұсақ моншақпен, кішкене түйме тәріздес долмалақ жылтыр материалмен орындау. Қолөнерде жүнді пайдалану. Қазақ қолөнерінде пайдаланылған негізгі шикізат түрі – жүн. Оның табиғаттық қасиетіне зер салып, тиімділігі мен күнделікті тұрмыста қолайлы жақтарын қарастыра отырып, әдемілік жағына да көңіл бөлінді. Бүгінге дейін дәстүрлі қолөнер түрі – киіз басу. Бұл көне заманнан бері әйгілі. Бұрын киізді қара немесе ақ түсті етіп басқан, соңғы кезде оюлап басу кеңінен тарап кетті. Жүннің пайдалы да, сонымен қатар зиянды жақтары да бар. Жүннен жасалған бұйым, әрине, жылы, төзімді келеді. Ал гигиена тұрғысынан қарағанда – шаң, ауа өткізгіштігі төмен. Бірақ қазақтың киіз басу өнері жойылған жоқ.

Ши тоқу (орау)— бұрын және қазіргі кезде қазақ халқы мен Орта Азия халықтары арасында кеңінен тараған өнер. Күнделікті тұрмыс пен шаруашылық қажеті үшін тоқылған ши қазірге дейін кеңінен пайдаланып келеді. Оны киіз үйдің құрамдас бір бөлігі ретінде кереге сыртына тұтуға, сондай-ақ үй ішіндегі ыдыс-аяқ, ошақ басын қоршай қоюға, киіз үйдің есігіне ұстауға, әр түрлі үй шаруашылық мүддесіне (мәселен, киіз басу жұмыстарына, жаюлы киіз-сырмақтың асты ылғал тартып, бүлінбеуі үшін солардың астына төсеуге, сонымен бірге құрт жаю, тары сүзу т. б.) кеңінен пайдаланылады. Қазақ халқының қолөнері саласында ши тоқу, оған боялған түрлі-түсті жүн орап, өрнектеп безендіру ісі ғасырлар бойы қалыптасып келе жатқан ұлттық өнері болып табылады. Ши сырт көрінісіне қарай: ақ ши, ораулы ши, шым ши болып үш топқа бөлінеді. Олардың әрқайсысы өз орнымен әр түрлі мақсатқа пайдаланылады. Атап айтқанда, қабығынан тазартылған аң ши ді көбінесе құрт, ірімшік т. б. жаю үшін қолданылатын болса, ұзына бойы әр түсті жүнмен немесе жібекпен оралған шым ши киіз үйдің сәнді жиһаздарының бірі болып табылады. Ал өн бойы тұтас емес әр жерінен аралатып оралған шиді орама ши немесе ораулыши деп атайды. Бұл да ши сияқты сәндік жиһаздарының бірі.

Қазақтың ұлттық қолөнерінің ерекше бір түрі — шым ши тоқу. Шым ши тоқуда, негізінен, оюдың композициялық құрылыстың маңызы ерекше. Бұл саладағы қазақ шеберлерінің қолданып жүрген қазіргі барлық ою түрлері композициялық жағынан: жекелеген және тұтас ою, бір беткей ұзындық ою, екі жақты ұзындық ою болып бөлінеді. Шым ши тоқу өнерінде кездесетін қазақ оюларының ішіндегі жоғарыдағы аталған жекелеген және тұтас ою формасын «шаршы ою» деп те атайды. Шым ши тоқуда геометриялық ою элементтері ромбы, төрт бұрыш, шаршыдағы жұлдыз, үш бұрыш, көп бұрышты немесе сүйірлі бұрыштанып келген крест тәрізді болып келеді. Өрнектеп ши тоқу өнерін де қазақ шеберлері қолданған. Олардың ши бетіне салған түрлері «жүзіктеу» деп аталады. Алты шаршылан кейін, оның екі жағынан шыбық ши, одан кейін алақан ши жалғасады. Алақан шиге түр салынбайды. Көшіп-қойғанда түр салынған жағы түтіліп, тез тозып қалмау үшін алақан ши шым шидің екі жағынан салынады. Кереге сыртынан бір босағадан екінші босағаға дейін иінді айналдыра тұтулы — ши ұстау деп атайды. Ши тарту, оны артып орау, жүн орап тоқу — ауыл азаматтарының бәріне ортақ жұмыстар. Жалпы ши тоқу өнерімен кең түрде әйелдер айналысқан, осы өнерді білетін шеберлер шиден өздеріне керекті күнделікті тұрмысқа пайдаланатын заттарды тоқып алған. Ал шиді тарту, оны көлікке тиеп, түсіру ауыр жұмыстарын ер азаматтар атқарған. Тоқылатын шилі мал баспаған жерден ши өсіп жетілген кезінде тартып (суырып) алады. Шиді таңертең немесе жаңбырдан кейін тартады, мұндай кезде шидің түбі жібіп суырылғыш болады. Тартып әкелген шидің бәрі түгелдей тоқуға жарамайды, сондықтан олардың жарамдысын іріктеп алады, қабығын аршиды, содан кейін көлеңке жерге қойып келтіреді.

Ши ораудың екі түрі бар. Біріншісі — тоқулы тұрған даяр шидің өрнегіне сала отырып орау; Екіншісі — жаңа өрнек сүретінің үлгісімен тоқу.Шиді бірінші түрмен тоқу үшін оларды бір-бірлеп тоқылған даяр шидің өрнегінің үстіне салып, дәл келтіріп, әр түсті оралған шидің буындарын, санап отырып орайды. Осылай ораған шилерді араласып кетпеу үшін өрнегіне сәйкес келтіріп, өз алдына бөлектеп шуда жіппен тізіп отыру керек.

Шиді жаңа өрнек суретімен тоқудың айтарлықтай өзгешелігі болады; алдымен шиді орайтын үлгі жасалуы тиіс. Орайтын жіптердің түсі осы үлгідегі өрнектер суретте сәйкес болуы керек. Шидің бір шеті жұқа. екінші жағы қалың болып кетпеуі үшін, орайтын шидің түп жағымен шашақ жағын үнемі кезектестіріп, алмастырыл салып отыру керек. Ши тоқитын жіпті екі қабаттал ширатып, бірнеше домалақ етіп дайындайды, бұл домалақтарды салмақты ету үшін темірге немесе тасқа орайды. Ши тоқу үшін атасы бар екі ағашты белгілі қашықтықта тік қадап, екі ашаға көлденең ағаш қойып, арнайы жасалған қарапайым станок пайдаланылады. Ши тоқу өнері бұрын көшпелі және жартылай отырықшылдықта тіршілік еткен . Күнделікті тұрмыс пен шаруашылық қажетіне тоқылған ши қазірге дейін кең түрде пайдаланылып келеді. Оны киіз үйдің құрамы бір бөлігі ретінде кереге сыртына тұтуға, сондай-ақ қазақтар мен қырғыздарда оларды үйдің ішіндегі аяқ-табақ, ошақ басын қоршап қою үшін де қолданады. Тоқылған шиді киіз үйдің есігінде ұстау үшін де пайдаланады. Сондай-ақ киіз үйге төселген киіздің ылғал тартып бүлінбеуі, тез тозып қалмауы үшін төсеніші ретінде киіз астына төсейді.

Тоқылған шиді қазақтар сияқты қырғыздар да, жартылай көшпелі басқа да шығыс халықтары да пайдаланып келді. Мәселен, оны құрт жайып, тары сүзу үшін шыпта жасау сияқты күнделікті тұрмыс қажетіне де ерте заманнан-ақ пайдаланған.

Тығыз тоқылған шиді күннің суық кезінде киіз үйдің керегесіне тұтқанда үйдің жылы болуына әсері тисе, күннің жылы кезінде туырлығын жоғары түріп қойып, үй ішін салқындатуға жақсы.

Ши өңдеу, тоқу өнерімен қазақтар, қырғыздар, сондай-ақ Орта Азиядағы басқа да халықтарда көбіне әйелдер айналысқан. Жай ғана ақ шиден өзіне керекті күнделікті тұрмыста пайдаланылатын затты әрбір әйел өздері тоқып алады.

Ерте кезде тұрғын үйдің негізгі түрі тек киіз үй болған уақытта ши дайындауға топталып, әйелдермен бірге ер кісілер де баратын болған. Ерлер жағы ши өсімдігін түбімен қопарып оны түйеге, езгіге немесе атқа арту сияқты ауыр жұмыстарды атқарған. Шиді күзге қарай дайындаған.

Ши тоқу үшін ашасы бар екі ағашты белгілі қашықтықта тіке қадап, екі ашаға көлденең ағаш қойып, арнайы жасалған қарапайым станок пайдаланылады. Оны үйдің ішіне, жабық қораға немесе бастырманың астына орнатады. Киіз үйдің ішінде станоктың екі жағындағы ашалы ағашы керегеге байланып (екеуінің арасы қандай нәрсеге арналып тоқылатын шидің еніне байланысты) төменгі жағы жай ғана жерге бекітіледі. Ашаның үстінен көлденең қойылған сырықтың биіктігі түрегеліп тұрып істеуге ыңғайлы болуы тиіс. Өйткені, қой жүнінен көбінесе қоңыр жүннен иіріп, тас немесе басқадай салмақты зат байлаған және бір біріне қарама-қарсы орналасқан екі жіптің екеуін екі қолмен ұстап тұрып, кезекпе-кезек қарсы бағытта сырықтың үстінен асырып отырады. Ондай жіптің арасы 10-15 см болады да, саны жиырма-отыз шамасындай болуы мүмкін. Сөйтіп, көлденең сырықтың үстіне қойылған бір ши бастан-аяқ байланып болған соң екіншісі қойылады, осы тәртіп ши тоқылып біткенше қайталанып отырады. Алғаш тоқи бастағанда төрт шиден ғана қабаттап бекіту шарт емес, оны үш шиден де крест салып байластыруға болады. Мұны ши тоқушылар «шыбын қанат» деп атайды. Тоқылған шидің алғашқы бастамасы мен соңғы аяқталу кезеңінде шамамен алғанда 20-40 см болуы керек. Бұл шидің екі шеті қалың болып, тез тозып

қалмауына себебі тиеді. Ши тоқушылар тоқылған шидің бұл бөлігін қарақұс деп атайды. Шиді байлау үшін қарақұсқа бекітілген бауды шибау деп атайды.

Қазақ халқының саласында ши өңдеу, оған жүн орап, өрнектеп безендіру, түр салып тоқу ісі де ғасырлар бойы атадан балаға мирас қалып жатқан ұлттық өнері болып табылады. Ши бұйымының жалпы сырт көрінісіне қарай: ақ ши, ораулы ши, шым ши деп үш топқа бөлінеді. Мұндай ши түрлері қазақ арасында әрқайсысы өз орнымен әр түрлі мақсатқа пайдаланылады. Мысалы, қабығынан тазартылған ақ шиді көбінесе, ірімшік, т.б. жаю үшін, сондай-ақ сүзгіш шыпта жасау, үйдің төбесін біртегіс сылауға ыңғайлы болу үшін қолданылатын болса, ұзына бойы түсті жүнмен немесе жібекпен оралған шым ши киіз үйдің сәнді жиһазының бірі болып есептеледі. Ал өн бойы тұтас оралмай әр жерінен аралатып оралатын шиді орама ши немесе ораулы ши деп атайды.

Демек, киіз үйдің керегесін орай тұтуға көбінесе жоғарыдағы айтылған шидің соңғы екі түрі: шым ши мен орама ши пайдаланылады. Шым шиді кейде «жез ши» деп те атайды (бұл ерте уақыттағы жез оралған кезден қалған атау болса керек).

Шым ши тоқу – қазақтың қолөнер саласындағы ұлттық өнерінің ерекше бір түрі. Өрнектеп шым ши тоқуда болсын, халықтың қолөнерінің қайсыбір саласында болмасын, қазақ әйелдерінің шеберлік, көркемдік талғамы өзінің табиғи шынайылығымен көз тартады.

Шым ши тоқуда, негізінен, оюдың композициялық құрылысының маңызы ерекше. Бұл саладағы қазақ шеберлерінің қолданып жүрген қазіргі барлық ою түрлерін композициялық жағынан: толық жекелеген және тұтас ою, бір беткей ұзындық ою (компоненттері бойлай да, көлденең де тепе-теңдіктегі ұзындық ою) болып бөлінеді. Шым ши тоқу өнерінде кездесетін қазақ оюларының ішіндегі жоғарыдағы аталған жекелеген және тұтас ою формасын «Шаршы ою» деп те атайды. Оған белгілі геометриялық фигурадағы төрт бұрышты, дөңгелек, үшбұрышты, тағы басқа көп бұрышты оюларды жатқызуға болады. Олар шым шидің бетін тұтас сәндеуге қолданылады. Мұндай оюлардың қайталанып келіп отыратын күрделі композициялы қиын түрлері сәуле, шахмат, ұзындық оюларды ашық жерге түсіргенде сол мотивтегі бөлшектермен оюланып, жиектеледі. Бұл сияқты шым ши бетін әшекейлейтін қазақ, қырғыз оюларының негізі – кейбір геометриялық мотивтегі элементтер мен өсімдік және зооморфтық, тағы басқа оюлардан құралған ба, деген ой келеді.

Шым ши тоқуда геометриялық ою элементтері ромбы, төрт бұрыш, шаршыдағы жұлдыз, үш бұрыш, көп бұрышты немесе сүйірлі бұрыштанып келген крест тәрізді болып келеді. Бұдан геометриялық ою элементтері шым ши тоқу өнеріне ғана сақталған екен деген ой тумау керек. Мұндай оюлар ерте заманнан керамика, үй құрылысында және күнделікті үй мүліктерінде алаша, кілем, киіз өрнектеу салаларында жақсы сақталған. Алайда геометриялық оюдың шыққан тегі анықталады деп үзілді-кесілді айту қиын. Дегенмен, мұндай оюлардың түрі алғаш рет еңбек құралдарын бейнелеу, кейінгі бақташылық дәуірде үй жануарлары мен жабайы аңдарды белгілі жерге дағдыландыру орындарын суреттейтін бізге келіп ромбы, көп бұрышқа ұқсас қолдан тоқылған кескін үйлесімімен шықты деп шамалауға болады.

Осыдан біз халық қолөнер шеберлерінің ұзақ жылдар бойы көшпелі тұрмыс жағдайына сәйкес жасаған заттары негізгі кәсібіне орайлас өрістегенін байқаймыз. Өрнектеп ши тоқу өнерін де қазақ шеберлері қолданған. Олардың ши бетіне салған түрлері жүзтеру деп аталады. Әр қайсысы шаршыға тең алты шаршыдан кейін, оның екі жағынан шыбық ши, одан кейін, алақан ши жалғасады. Алақан шиге түр салынбайды. Көшіп-қонағанда түр салынған жағы түтіліп, тез тозып қалмау үшін, алақан ши шым шидің екі жағынан салынады. Кереге сыртынан бір босағадан екінші босағаға дейін, шиді айналдыра тұтуды – ши ұстау деп атайды. Ұсталған шидің екі шетіндегі керегеге байланатын жіпті шибау дейді. Халық шеберлері табиғаттың байлығын өздерінің күнделікті тұрмысында қажетке жаратуға өте ұста болғанын ертеден-ақ білеміз. Оған керегеге тұтылар киізді шимен ауыстырғаны қарапайым ғана мысал бола алады. Даланың шиін өңдеп, тоқып, кәдеге жарату қиын да жұмыс болмағанымен оны көркемдеп, мәнерлеп, әдемі кілем іспетті дүние ету оңай да іс емес. Әйтеуір халқымыздың қалаулы шеберлері жасаған шым ши киіз үйдің керегесін сыртынан жауып, киіз есіктің ішкі жағынан тұтылады. Шидің әрбір сабағына түрлі-түсті жүннен, кейде жібектен оралған белгілі ою-өрнектермен түгелдей безендіріліп өрнекті де әсем заттар мен бұйымдар жасау ертеден мәлім, ши өңдеу мен тоқуға қатысты қалыптасқан терминдер де бар. Мысалы, аршу деп тоқудың алдында ши сабағының қабығын аршуды айтады. Шиді аршумен бірге оның ішінде жүн орауға жарамдысы да, жарамсызы да болады. Сондықтан жарамдысын таңдап, бөлектеп аршып алуды сұрыптау деп атайды.

Сұрыпталған шиді әрбір иненің тұрқы жеткенше өткізіп қоюды тізу дейді, ал шиге өрнек саларда оны алдын ала өлшеп алып, жіп оралатын жерін белгілеуді сызу деп атайды. Оны көбінесе пышақпен, қарындашпен, сондай-ақ отпен де күйдіріп белгілейді. Сызылған белгі бойынша инеге өткізілген шиге түрлі түсті жүннен орап үлгі салып шығуды түр салу деп атайды. Оралған шиді, салынған белгісіне қарай, өрнек бойынша ши сабақтарын дұрыс орналастырудың да шеберлер тізу деп атаған.

Қолөнер саласының басқа да түрлері сияқты шым ши тоқытып, үйретілетін арнаулы орын бұрыңғы кезде болмаған. Тек ұрпақтан-ұрпаққа дәстүр бойынша қалып отырған.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ҚАЗАҚ ТІЛІ МЕН ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА СЫН ТҰРҒЫСЫНАН ОЙЛАУДЫ ДАМЫТУ

Тәуекелова Айнұр Сәкенқызы
Ақтөбе қаласы,
Қарғалы ауданы, Ш.Қалдаяқов ауылы
В.И.Пацаев атындағы орта мектебінің
қазақ тілі мен әдебиет пәнінің мұғалімі

Аннотация. Бұл мақалада қазақ тілі мен қазақ әдебиеті сабақтарында сын тұрғысынан ойлауды дамыту мәселесі кеңінен талқыланады. Сын тұрғысынан ойлау дағдысы оқушылардың шығармашылық және аналитикалық қабілеттерін жетілдіріп, өз пікірлерін негіздеп, дәлелді түрде қорғауға мүмкіндік береді. Мақалада сын тұрғысынан ойлауды дамыту үшін қолданылатын түрлі әдіс - тәсілдер қарастырылған. Әрбір әдіс оқушылардың ойлау процесін тереңдетуге, сөйлеу мәдениетін қалыптастыруға және білім алудағы белсенділігін арттыруға ықпал ететіні айқын көрсетілген. Сондай-ақ, сын тұрғысынан ойлау дағдыларының білім беру процесіндегі рөлі мен маңызы, оның оқушылардың жеке тұлғалық дамуына қосатын үлесі де баяндалған. Мақала жалпы алғанда сын тұрғысынан ойлау әдістерін қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында тиімді пайдалану жолдарын түсіндіреді.
Кілтті сөздер: сын тұрғысынан ойлау, ойлау дағдысы, шығармашылық қабілеттер, аналитикалық қабілеттер, пікір қорғау

Қазақ тілі мен қазақ әдебиеті пәндері – оқушылардың тұлғалық және интеллектуалдық дамуына айтарлықтай әсер ететін пәндер. Бұл пәндер оқушыларға тіл үйретумен қатар, әдеби шығармаларды терең талдап, ойлау қабілеттерін жетілдіруге, сыни тұрғыдан бағалауға, жеке көзқарасын айқын жеткізуге мүмкіндік береді. Сын тұрғысынан ойлау – бұл ақпаратты жүйелі түрде өңдеу, талдау және оны сыни тұрғыдан бағалауға негізделген ойлау әдісі. Сын тұрғысынан ойлау дағдысын қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында дамыту оқушылардың интеллектуалдық әлеуетін арттырып, оларды өмірде тиімді шешім қабылдай алатын, өз пікірін дәлелдей білуге қабілетті тұлға ретінде тәрбиелеуге көмектеседі.

Сын тұрғысынан ойлаудың маңызы.

Сын тұрғысынан ойлау – бұл ақпаратты терең талдай отырып, оны өз түсінігіңіз бойынша бағалауға, жаңа көзқарас қалыптастыруға және сол пікірді дәйекті түрде қорғауға мүмкіндік беретін әдіс. Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында сын тұрғысынан ойлау дағдысын дамыту оқушылардың:

1. Талдау және синтез дағдыларын жетілдіруі: Оқушылар әдеби шығармаларды оқу барысында олардың мазмұнын тереңірек зерттеп, әрбір элементін сын тұрғысынан бағалай алады. Шығарманың басты идеясы мен кейіпкерлердің іс-әрекеттерін, қоғам мен мәдениетке қатысты маңызын түсіну арқылы олардың ойлау қабілеттері дамиды.
2. Пікір алмасу және дәлелдемелерді пайдалану қабілеттерін арттыруы: Сын тұрғысынан ойлау оқушыларға өз пікірлерін еркін білдіріп, оларды нақты дәлелдермен негіздеуді үйретеді. Бұл оларға өз ойларын логикалық түрде құрастырып, оларды айқын жеткізу дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.
3. Креативті ойлауды дамытуы: Сын тұрғысынан ойлау әдістері шығармашылықты ынталандырады. Оқушылар шығармалардың мән-мағынасын іздестіріп, әдеби мәтіндерді түрлі қырынан түсінуге, әртүрлі көзқарастарды салыстыруға үйренеді. Бұл олардың шығармашылық ойлау қабілеттерін дамытуға септігін тигізеді.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында сын тұрғысынан ойлауды дамыту әдістері

1. «Болжау» әдісі: Бұл әдіс шығарманың дамуын алдын ала болжап, оның соңғы нәтижесін болжауды қамтиды. Мысалы, оқушылар шығарманың басы мен ортасын оқып, оқиғаның қалай аяқталатыны туралы өз болжамдарын айтып, дәлелдер келтіреді. Бұл әдіс ойлау қабілетін дамытады және шығарманың логикасын терең түсінуге көмектеседі.
2. «Мозайка» әдісі: Бұл әдіс оқушыларға мәтіннің жеке бөліктерін оқып, оларды топ ішінде талқылауды ұсынады. Әр оқушы өз бөлігін түсіндіріп, топ ішінде мәтіннің толық мағынасын құрастырады. Мұндай тәсіл ақпаратты жүйелі түрде өңдеуге және өз пікірін дәлелдеп жеткізуге дағдыландырады.
3. Талдау және салыстыру: Әдеби шығармаларды оқыған кезде, оқушылар кейіпкерлердің мінез-құлықтарын, әрекеттерін, өмір жолдарын салыстыра отырып, оларды сын тұрғысынан талдайды. Мысалы, Абайдың шығармаларындағы кейіпкерлерді салыстыру

арқылы олардың адамгершілік, мәдениеттілік ұғымдарына қатысты автордың көзқарасын түсінеді.

4. Дебат немесе пікірталас: Оқушылар арасында белгілі бір мәселе немесе шығарма туралы пікірталас ұйымдастыру сыни тұрғыдан ойлау дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Оқушылар әртүрлі көзқарастарды тыңдап, өз пікірлерін дәлелдемелермен қорғауға тырысады. Бұл әдіс оқушылардың көпшілік алдында сөйлеу дағдыларын жетілдіреді.

5. Жоба жұмыстары: Әдеби шығармалар немесе тілдік тақырыптар бойынша жоба жасап, оны қорғау оқушыларға өз пікірлерін жүйелі түрде айқындап, шығармашылық тұрғыдан ойлауға мүмкіндік береді. Бұл әдіс зерттеу дағдыларын дамытып, білімнің тереңдетілуіне ықпал етеді.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында сын тұрғысынан ойлау әдістерінің тиімділігі

Сын тұрғысынан ойлау әдістерінің тиімділігі көпжақты әрі маңызды. Олар:

- Оқушылардың шығармашылық және сыни ойлау дағдыларын қалыптастырады.
- Әдеби шығармаларды терең түсінуге және олардың мәнін, астарлы мағынасын ашуға көмектеседі.
- Оқушылардың өз пікірлерін дәлелдермен негіздеуге, түрлі мәселелер бойынша ой бөлісуге дағдыландырады.
- Оқушылардың тілдік мәдениетін арттырып, сөйлеу шеберлігін дамытады.

Бұл әдістер оқушылардың өмірде шешім қабылдай білу қабілетін жетілдіріп, өз пікірін қорғай алатын саналы азамат болып қалыптасуына ықпал етеді.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында сын тұрғысынан ойлауды дамыту – білім беру процесінің маңызды құрамдас бөлігі. Бұл әдіс оқушыларды сыни ойлауға, шығармашылықпен жұмыс істеуге, өз пікірлерін дәлелді түрде жеткізуге үйретеді. Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқушылар тек әдебиет пен тіл туралы білімін тереңдетіп қана қоймай, жалпы білім алу процесінде өмірлік дағдыларын қалыптастырады. Мұндай дағдылар оларды болашақта табысты, сенімді және шығармашылықпен ойлайтын тұлғаларға айналдыруға көмектеседі.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Ахметова, З. (2018). Қазақ тілін оқыту әдістемесі. Алматы: «Мектеп» баспасы.
2. Жаманбаева, С. Ә. (2019). Сын тұрғысынан ойлау және оның қазақ тілі мен әдебиетін оқытудағы рөлі. Алматы: «Қазақ университеті» баспасы.
3. Рахметова, Ж. М. (2019). Қазақ әдебиеті сабағында сын тұрғысынан ойлауды дамыту әдістемесі. Қарағанды: ҚарМУ баспасы.
4. Сағымбаева, Г. Б. (2018). Сын тұрғысынан ойлау: теориясы мен практикасы. Астана: «Елорда» баспасы.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕГІ САБАҚТАРДА ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ

Тлегенова Бактыгуль Бахытжановна
Бастауыш сынып мұғалімі
Талдысай негізгі мектебі

Кіріспе

Бастауыш мектепте шығармашылық қабілеттерін дамыту — оқушының тұлғалық және интеллектуалдық дамуына зор ықпал ететін маңызды мәселе. Шығармашылық ойлау дағдыларының қалыптасуы оқушылардың болашақта өздігінен шешім қабылдау, жаңалық ашу және өз ойларын еркін жеткізу қабілетін арттырады. Қазіргі білім беру жүйесінде шығармашылықты дамытуға арналған әр түрлі педагогикалық әдістер мен тәсілдер кеңінен қолданылуда. Баяндамада шығармашылық қабілеттерді дамытуға бағытталған әдістер мен тәсілдер қарастырылып, олардың тиімділігі мен қиындықтары талданады. Баяндама мақсаты — бастауыш мектепте шығармашылық қабілеттерін дамытуда қолданылатын педагогикалық тәжірибелерді талдап, әріптестерге ұсыныстар жасау.

Мақсаттары мен міндеттері:

1. Бастауыш мектептегі шығармашылық қабілеттерді дамыту мәселесін зерттеу.
2. Шығармашылық дағдыларды дамыту үшін қолданылатын әдістер мен тәсілдерді сипаттау.
3. Осы әдістер мен тәсілдердің тиімділігін талдау.
4. Педагогикалық тәжірибені бағалау және жұмыс нәтижелерін көрсету.

Негізгі бөлім

Педагогикалық тәжірибе, әдістер мен тәсілдер:

Бастауыш мектепте шығармашылық қабілеттерді дамытуға бағытталған бірнеше әдістер қолданылады. Бұл әдістер оқушылардың ойлауын кеңейтіп, өз пікірлерін ашық айтуға, шығармашылық тұрғыда шешім қабылдауға үйретеді. Олардың ішінде:

- Проблемалық оқыту: Оқушыларға нақты бір мәселені шешу үшін түрлі шешімдер ұсынуға мүмкіндік береді.
- Дебаттар мен пікірталастар: Бұл әдіс оқушылардың жеке көзқарастарын білдіру, логикалық ойлау дағдыларын дамытуға көмектеседі.
- Интерактивті әдістер: Қолданбалы ойындар мен шығармашылық жобалар арқылы балаларды белсенді түрде қатыстыру.
- Мозайка әдісі: Түрлі элементтерді біріктіре отырып, жаңа нәрсе құруға бағытталған шығармашылық тапсырмалар.

Қолданылған әдістерді талдау:

Әдістер мен тәсілдердің тиімділігі зерттеу барысында белгілі болды. Мысалы, проблемалық оқыту әдісі оқушылардың өздігінен шешім қабылдау дағдыларын дамытуда өте пайдалы. Дебаттар мен пікірталастар арқылы балалар өзін еркін ұстап, көзқарастарын айқын білдіре алады. Интерактивті әдістер балалардың топтық жұмыс дағдыларын дамытып, шығармашылық жұмыс жасауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, оқу процесінде әртүрлі жаттығулар мен ойындар қолдану шығармашылық қабілеттерді дамытуда оң әсер етеді.

Әдістер мен технологияларды таңдаудың негіздемесі:

Әдістер мен технологиялар таңдау барысында оқу материалдарының қызығушылық пен қабілет деңгейіне сәйкестігі назарға алынды. Әрбір әдіс балалардың шығармашылық қабілеттерін барынша дамытуға бағытталған, сондықтан олар тиімді болып табылады. Сонымен қатар, әртүрлі әдістердің бірігуі балалардың білімге деген қызығушылығын арттырады.

Жұмыс нәтижелері:

Оқу процесінде қолданылған әдістер мен тәсілдер нәтижесінде оқушылардың шығармашылық қабілеттері айтарлықтай дамыды. Оқушылар өз ойларын толық және еркін түрде жеткізе бастады. Олардың шығармашылық тапсырмаларға қатысуы белсенділіктерін арттырып, нәтижесінде оқу үдерісінің сапасы жақсарды. Алайда, кейбір оқушылар үшін шығармашылық тапсырмаларға бас initially кедергі келтірген қиындықтар пайда болды.

Қиындықтар:

- Оқушылардың барлығы бірдей шығармашылық тапсырмаларды қабылдай алмады.
- Кейбір балалардың өз идеяларын еркін жеткізуі қиын болды.
- Құрал-жабдықтар мен материалдардың шектеулі болуы

Қорытынды

Бастауыш мектептегі шығармашылық қабілеттерді дамыту әдістері мен тәсілдері оқушылардың ойлау, шығармашылық тапсырмаларға қатысу және өз идеяларын жүзеге асыру қабілетін айтарлықтай арттыра алады. Қолданылған әдістердің тиімділігі айқын көрініс тапты, алайда олардың әрбір оқушының деңгейіне сәйкестендірілуі қажет. Болашақта осы әдістерді әрі қарай жетілдіріп, оқу үдерісін дамытуға бағытталған шараларды жүзеге асыру қажет. Әріптестерге шығармашылық тапсырмаларды жиі қолданып, әр оқушының қажеттілігіне қарай әдістерді бейімдеуді ұсынамын.

Пайдаланылған көздер

[1] Педагогика және психология негіздері, Алматы, 2023.
[2] Бастауыш мектепте шығармашылықты дамыту, Астана, 2022.
[3] Жаңартылған білім беру бағдарламасы, 2024.

МАТЕМАТИКА САБАҚТАРЫНДА БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ЛОГИКАЛЫҚ ОЙЛАУЫН ДАМЫТУ

Тлеубаева Салтанат Схаховна
Алға ауданы «Тоқмансай негізгі мектебі»КММ-нің
бастауыш сынып мұғалімі

Кіріспе:

Бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлау қабілетін дамыту – білім беру жүйесінің ең маңызды мәселелерінің бірі болып табылады. Бұл мәселе математика пәнінде ерекше маңызды, өйткені математикалық есептер мен тапсырмалар оқушылардың логикалық және аналитикалық ойлауын дамытуға бағытталған. Математика сабағы – оқушыларға дұрыс ойлау дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік беретін пәндердің бірі. Сондықтан, математика сабақтарында оқушылардың логикалық ойлауын дамыту – кез келген мұғалім үшін басты мақсат болуы тиіс.

1. Логикалық ойлаудың мәні мен маңызы:

Логикалық ойлау – адамның қоршаған әлемді түсіну мен оған дұрыс баға беру қабілеті. Математика пәні оқушылардың ойлау логикасын дамытуда үлкен рөл атқарады. Математика сабақтарында есептерді шешу, мысалдар мен жаттығулар арқылы оқушылар өз ойларын жүйелі түрде құрып, әртүрлі логикалық тапсырмаларды шешуге дағдыланады.

2. Логикалық ойлауды дамыту әдістері:

Бастауыш сыныптарда логикалық ойлауды дамыту үшін келесі әдістерді қолдануға болады:

- Қызықты есептер мен логикалық тапсырмалар: Оқушыларға қызықты есептер мен логикалық жаттығулар беру, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Мұндай тапсырмалар балалардың тек математикадағы дағдыларын ғана емес, сонымен қатар ойлау процесін тереңдетеді.
- Мәселе қою арқылы ойлау: Балаларға түрлі жағдайларды талдау үшін мәселе қою әдісін қолдану тиімді. Бұл әдіс балалардың сыни тұрғыдан ойлауын және шешім қабылдау қабілеттерін жақсартады.
- Сұрақ-жауап әдісі: Математика сабақтарында оқушыларға әртүрлі сұрақтар қою арқылы олардың логикалық ойлауын дамытуға болады. Мысалы, “Неге осылай болды?”, “Қалай ойлайсың, басқа қандай жолмен шешуге болады?” деген сұрақтар оқушыларды ойланып, мәселені шешудің әртүрлі тәсілдерін іздеуге итермелейді.
- Сурет салу және диаграммалар қолдану: Көрнекі құралдар – оқушылардың логикалық

ойлауын дамытуда маңызды рөл атқарады. Суреттер, диаграммалар, графиктер сияқты құралдар баланың ойлауын көрнекі түрде ұйымдастыруға көмектеседі.

3. Логикалық ойлауды дамытуда математика сабақтарының рөлі:

Математика пәні балаларға тек белгілі бір есептерді шешуді ғана үйретпейді, сонымен қатар олардың логикалық ойлауын дамытады. Оқушылар математикалық есептерді шешкенде:

- Қарапайым есептер мен тапсырмалардан бастап, оларды қиындатып, әртүрлі шешу жолдарын іздейді.
- Сандық операциялар мен теңдеулер арқылы логикалық байланыстарды түсінеді.
- Есептерді шешу барысында өз ойларын дұрыс жүйелеу дағдыларын қалыптастырады.

4. Логикалық ойлау дағдыларын қалыптастырудағы негізгі қиындықтар:

Бастауыш сынып оқушылары үшін логикалық ойлау дағдыларын дамытуда кейбір қиындықтар болуы мүмкін. Мысалы:

- Оқушылардың әртүрлі ойлау деңгейлері және абстрактылы ойлауды түсіну қабілеттері әртүрлі болуы мүмкін.
- Кейбір оқушылар үшін күрделі есептер мен логикалық тапсырмалар қиындық туғызуы мүмкін.

Бұл қиындықтарды жеңу үшін мұғалімдер әр оқушының жеке ерекшеліктеріне көңіл бөліп, тапсырмаларды жеңілдетіп, қызықты етіп ұсынуы қажет.

Қорытынды:

Математика сабағында бастауыш сынып оқушыларының логикалық ойлауын дамыту – бұл ұзақ әрі нәтижелі процесс. Логикалық ойлауды дамыту арқылы балалар тек математикадан ғана емес, жалпы өмірде шешім қабылдау қабілетін де жақсартады. Оқушылардың шығармашылық ойлауын, сыни тұрғыдан шешім қабылдау дағдыларын қалыптастыруда математикалық тапсырмалардың рөлі ерекше.

Мұғалімдер математикалық пәндерді оқытудың жаңа әдістерін енгізе отырып, оқушылардың логикалық ойлауын дамыта алады, осылайша олардың болашақта күрделі мәселелерді шешуге дайындығын арттырады.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

РАЗВИТИЕ ЦИФРОВОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Тлеулиева Гульайм Шингизовна
учитель начальных классов,
школа- лицей BINOM SCHOOL
им. Кадыр Мырза Али, г.Астана

Аннотация. В статье рассматривается важность развития цифровой компетентности у учащихся начальных классов в условиях современной образовательной реальности. Особое внимание уделено эффективному применению цифровых технологий на уроках начальной школы, что способствует формированию у детей навыков работы с информационными и коммуникационными технологиями. Подчеркивается необходимость внедрения инновационных подходов в обучение для подготовки учащихся к успешной адаптации в цифровом обществе. Описаны примеры использования различных цифровых платформ и ресурсов, которые активно используются в начальной школе Казахстана. Приводится анализ существующих методов и инструментов, способствующих развитию критического мышления, творческих способностей и коммуникативных навыков у детей через взаимодействие с цифровыми технологиями. Статья включает рекомендации по эффективному использованию цифровых ресурсов и платформ для улучшения образовательного процесса в начальной школе.
Ключевые слова: цифровая компетентность, начальная школа, цифровые технологии, информационно-коммуникационные технологии, образовательные платформы.

В последние десятилетия информационные и коммуникационные технологии (ИКТ) оказывают значительное влияние на все сферы жизни, включая образование. В условиях стремительного развития цифровых технологий, задача формирования цифровой компетентности у детей младшего школьного возраста становится актуальной и необходимой. Важно понимать, что цифровая компетентность — это не просто умение пользоваться компьютером или мобильным устройством, но и способность критически анализировать информацию, применять полученные знания в реальной жизни и использовать цифровые технологии для создания новых идей и решений.

Роль цифровых технологий в образовательном процессе

Цифровые технологии оказывают значительное влияние на развитие образовательного процесса в начальной школе. Внедрение интерактивных досок, планшетов, образовательных программ и онлайн-ресурсов помогает сделать обучение более динамичным и интересным. Эти инструменты открывают возможности для активного участия учащихся в процессе обучения, расширяют границы традиционных методов и форм преподавания.

Применение цифровых технологий на уроках позволяет реализовать такие задачи, как:

1. Повышение мотивации учащихся. Интерактивные задания и игры делают процесс обучения более увлекательным.
2. Развитие критического мышления. Работа с информационными ресурсами и анализ данных помогает учащимся развивать умение оценивать информацию.
3. Улучшение коммуникативных навыков. Цифровые технологии способствуют обмену информацией и совместной работе через различные платформы.
4. Персонализация обучения. Электронные образовательные ресурсы позволяют учителю адаптировать содержание уроков под потребности каждого ученика.

Примеры использования цифровых технологий в начальной школе

1. Интерактивные доски — позволяют создавать динамичные уроки, включающие мультимедийные материалы, видео и анимацию. Например, на уроках математики ученики могут выполнять задания, связанные с интерактивным решением примеров и задач.
2. Онлайн-платформы и приложения — такие как Khan Academy, LearningApps или Google Classroom, которые предоставляют учащимся доступ к образовательным ресурсам, задачам для тренировки и системам для проверки знаний.

3. Образовательные видеоматериалы и подкасты — использование видеоматериалов и подкастов на уроках позволяет расширить кругозор детей, познакомить их с новыми идеями и концепциями в различных областях знаний.

4. Игровые технологии — образовательные игры, такие как Minecraft Education Edition или Scratch, помогают учащимся развивать творческое мышление и учат программированию.

Проблемы и перспективы развития

Вместе с многочисленными возможностями, использование цифровых технологий в начальной школе сталкивается с определенными трудностями. Одной из проблем является недостаток квалифицированных педагогов, которые умеют эффективно интегрировать цифровые ресурсы в учебный процесс. Также существует проблема обеспечения равного доступа к цифровым устройствам и интернет-ресурсам в разных регионах.

Однако с развитием образовательных стандартов и программы повышения квалификации для педагогов ситуация постепенно улучшается. В Казахстане внедряются программы, направленные на повышение цифровой грамотности учащихся, а также повышение квалификации учителей по использованию ИКТ в образовательном процессе.

Развитие цифровой компетентности учащихся начальных классов — это важный элемент подготовки подрастающего поколения к жизни в цифровом обществе. Применение современных технологий на уроках способствует формированию у детей навыков критического мышления, улучшению коммуникативных способностей и созданию условий для индивидуального и творческого развития. Важно продолжать совершенствовать образовательные программы и методики, обеспечивая учителей необходимыми знаниями и инструментами для эффективного применения ИКТ в обучении.

Применение цифровых технологий в образовательном процессе способствует активизации учебной деятельности и улучшению усвоения материала. Рассмотрим примеры использования цифровых технологий на уроках различных предметов начальной школы:

1. Уроки математики

• Интерактивные доски: На уроках математики учителя могут использовать интерактивные доски для визуализации различных математических задач, например, геометрических фигур, построений, графиков. Это позволяет ученикам лучше понять структуру математических понятий.

• Образовательные приложения: Платформы и приложения, такие как GeoGebra или Khan Academy, позволяют детям на практике решать задачи по математике, интерактивно изучать геометрические фигуры и их свойства.

• Математические игры: Программы типа Math Playground или Prodigy помогают учащимся тренировать свои навыки в решении задач через игровые элементы. Дети выполняют задания в игровой форме, что способствует развитию логического мышления.

• Онлайн-тесты и викторины: Платформы, такие как Quizlet или Kahoot, дают возможность учителю создавать тесты, викторины или соревнования по математике, что способствует активной проверке знаний.

2. Уроки казахского языка

• Цифровые словари и переводчики: Онлайн-ресурсы, такие как “QazLex”, “Kazakh-English Dictionary”, помогают учащимся находить значения слов, синонимы и антонимы, улучшать знания грамматики и лексики казахского языка.

• Образовательные платформы: Использование приложений типа Duolingo или Kahoot для создания игровых тестов на знание казахской грамматики, лексики, синтаксиса помогает детям учить новые слова и выражения через практику.

• Онлайн-курсы и видеоуроки: Видеоуроки и онлайн-курсы на казахском языке на платформах, таких как YouTube или специализированных образовательных сайтах, помогают улучшить восприятие языка, учат правильному произношению и интонации.

• Виртуальные экскурсии и исторические карты: Виртуальные экскурсии по памятным местам Казахстана с объяснениями на казахском языке помогают ученикам изучать культуру и историю родного языка в контексте.

3. Уроки русского языка

• Онлайн-ресурсы для грамматики: Платформы вроде “Грамота.ру” или “Русский язык онлайн” предлагают интерактивные задания, упражнения и тесты для закрепления орфографии, пунктуации, синтаксиса и морфологии.

• Игровые платформы: Игры и викторины на платформах Quizlet и Kahoot могут быть использованы для закрепления знаний о частях речи, правописании и т.д. Учащиеся могут работать над ошибками в формате игры, что способствует лучшему усвоению материала.

• Тематические презентации: Программы для создания презентаций, такие как PowerPoint или Google Slides, позволяют ученикам создавать проекты на темы, связанные с русским языком, что способствует развитию творческих способностей.

• Чтение и анализ текста: Электронные книги и интерактивные пособия с вопросами на понимание прочитанного могут быть использованы для работы с текстами на русском языке. Программы, такие как “Мультимедиа учебники”, позволяют ученикам читать тексты и отвечать на вопросы по содержанию, улучшая навыки анализа.

4. Уроки естествознания

• Виртуальные лаборатории: Использование

виртуальных лабораторий и симуляторов, таких как PhET Interactive Simulations, позволяет детям проводить эксперименты, которые сложно или невозможно организовать в обычной школьной лаборатории. Например, изучение свойств веществ или физических явлений.

• Образовательные платформы и ресурсы: Платформы, такие как Khan Academy или Edpuzzle, предоставляют видеоуроки и тесты по естествознанию, которые можно использовать для закрепления знаний о природе, экосистемах и биологических процессах.

• Виртуальные экскурсии: Виртуальные экскурсии по музеям или природным заповедникам, такие как экскурсии по Национальному природному музею, могут помочь учащимся узнать больше о природе и ее элементах, а также увидеть редкие виды животных и растений.

• Интерактивные карты и модели: Программы и приложения, такие как Google Earth, позволяют ученикам исследовать географию Земли, изучать климатические зоны, биомы и изменения в окружающей среде.

Использованная литература

1. Назарова, Г. В., Мухаметова, Г. К. (2020). Цифровизация образования в Казахстане: вызовы и перспективы. Алматы: Издательство «Жібек Жолы».

2. Сидорова, Т. С. (2019). Инновационные технологии в обучении младших школьников. Нур-Султан: Издательство «Нур-пресс».

3. Сайранова, Ж. М. (2021). Развитие цифровых компетенций у детей младшего школьного возраста в условиях цифровизации образования. Алматы: Казакиниверситет.

4. Мұхамбетжанова, Г. А. (2022). Интеграция цифровых технологий в учебный процесс начальной школы Казахстана. Журнал «Образование и наука», 3(12), 58–65.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UZDIK KALAM

ИНФОРМАТИКА ПӘНІН ОҚЫТУДА БЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРДІ ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ САПАҒА ЖЕТУ

Төлеков Әуелбай Жұмағалиұлы
Шалқар ауданы ««Қаратоғай» ЖОББ мектептің информатика пәнінің мұғалімі

Кіріспе

Қазіргі уақытта Қазақстанда білім берудің өзіндік ұлт¬тық үлгісі қалыптасуда. Бұл үрдіс білім парадигмасының өзгеруі мен қатар жүреді. Білім берудегі ескі мазмұнның орнына жаңасы келуде. Ол адамға оқу қызметінің субьек¬тісі ретінде, өзін-өзі өзектілендірілген, өзін танытуға және өзін-өзі жүзеге асыруға ұмтылатын дамушы тұлға ретін¬де қалыптастыруға бағытталған. Педагогикалық үрдістің маңызды құрамы–оқу үстіндегі субьектілер. Оқытушы мен оқушының тұлғалық бағытталған өзара әрекет болып табылады. Жаңа білім прадигмасы бірінші орынға адам¬ның білім, білік, дағдысын емес, оның тұлғасын, білім алу арқылы дамуын қойып жатыр.

Әлеуметтік тұрғыда адамның белсенділігі мен дербе¬стігі оның еңбегінің жемістілігін айқындайды және та¬пқырлығының мәнін құрайды. Ендеше оқушыларда осы қасиеттің пайда болуын тудыру әрбір ұстаздың негізгі міндеттерінің бірі болып саналады. Жеке тұлғаның бел¬сенділігін және өзіндік дамуын оятуға бағытталған жүйе бұл белсенді оқыту әдістері. Бұл өзіне жартылай - зерттеу әдіс, проблемалық түсіндіру, зерттеу әдістерін кіріктіруге ұмтылдырады, оқушыларды белсенділігін арттыру негізін негізге алады. Қазіргі педагогика ғылымы, барлық педаго¬гикалық тұжырымдамаларының құндылығы оқыту үрдісі мен тәрбиелеу барысында оқушылардың белсенділігін арттыру мәселелерін қарастыруға байланысты болуда.

Оқытудың белсенді әдістері - оқу материалын игеру үдерісінде оқушыларды белсенді ойлау және практикалық әрекетке итермелейтін әдістер. Белсенді оқыту мұғалімнің дайын білімдерді баяндауына, оларды есте сақтауы мен қайта жаңғыртуына емес, оқушылардың белсенді ойлау және практикалық әрекет үдерісінде өз бетінше білім¬дер мен біліктерді меңгеруіне бағытталған әдістер жүй¬есін пайдалануды білдіреді. Белсенді оқыту әдістерінің ерекшеліктері - олардың негізінде практикалық және ой¬лау әрекетіне ояту жатыр. Онсыз білімдерді игеруде алға жылжушылық болмайды.

Белсенді оқы¬ту тұжырымдамалары анықталған қағидаларға жүгінеді:

- проблемалық қағидасы;
- контексті оқыту қағидасы;
- іс - әрекеттің оқу - танымдық мотивация қағидасы;
- тікелей қатысу қағидасы.

Оқыту барысында жеке тұлғаны белсенділігін артты¬рудың басты құралы белсенді оқыту әдістері болып сана¬лады. Әдебиеттерде бұл терминдер «Белсенді оқыту әдісі» болып кездеседі. Осы жөнінде толық жіктелу мәліметті М.Новик жасады. Ол белсенділікті имитациялық және имитациялық емес топтар арқылы бөліп қарастырады. Соған байланысты сабақтың формасын да имитациялық және имитациялық емес деп анықтайды.

Белсенді оқыту әдістерін оқу процессіне қолдану білім алушылардың танымдық белсенділігін іске қосады, олар¬дың қызығушылығын және жігерін арттырып, өздігінен оқу үшін қабілеттілігін дамытады; ол білім алушылар мен оқытушылар арасындағы кері байланысты қамтамасыз етеді. Қазіргі уақытта белсенді оқыту әдісінің көп тараған түрлері:

- практикалық эксперименттер
- әдістің жобасы – оқу үрдісін ұйымдастыру процессі, білім алушының бағдарланған шығармашылық тұлғасын қалыптастыру, оның зияткерлік және жеке мүмкіндік¬терінің дамуы, ерік-жігер қасиеттері және шығармашылық қабілеттерінің процесінде жаңа өнімдер жасау, объективті немесе субъективті практикалық маңызы бар жаңалыққа ие;
- топтық талқылау — нақты мәселе бойынша топтық пікірталастар мен салыстырмалы түрдегі шағын топтар¬дағы білім алушылар (6-дан 15 адам);
- миға шабуыл — әрбір қатысушысының ынталанды¬ратын жаңа идеялары, шығармашылық ойлау үшін маман¬дандырылған топтық жұмыс әдісі;
- іскерлік ойындар –белгілі бір тиімді оқу рецепті мен кәсіби әрекетті өндіруге бағытталған білімалушылардың белсенді жұмыс ұйымының әдісі.
- рөлдік ойындар – коммуникация ортасында жаңа білімдерді меңгеру мен белгілі бір дағдыларды еңбекпен өтеу үшін қолданылатын әдіс. Рөлдік ойынға берілген рөл¬ге сәйкес әрқайсысына бір-бірімен арнайы қарым-қатынас жүргізу, екі «ойыншыдан» кем емес қатысуды болжайды.

- баскет әдісі – жағдаятқа ұқсату негізіндегі оқыту әдісі. Мысалы, білім алушыға компьютерлік техника му¬зейінде экскурсия жетекшісі рөлінде шығу ұсынылады. Дайындыққа арналған мәліметтерден ол залда көрсетілген жәдігерлер туралы барлық қажетті ақпартты алады.
- тренингтер — оқу барысындағы немесе арнайы қой¬ылған жағдайда білім алушылардың дамуына мүмкіндік алуы және қажетті білімі мен дағдыларын бекітуі және жеке бас тәжірибесін өзгертіп, дұрыс шешім қабылдауы;
- компьютерлік үйретуші программаларды білім беруде қолдану;

Жаңа міндеттердің пайда болуы ақпараттың қарқынды дамуына тәуелді. Егер бұрын мектепте, оқу орындарында алынған білімдер адамға ұзақ уақыт қызмет ете алса, қазіргі ақпа¬раттық заманда оларды үнемі жаңартып отыру қажет. Бұл өз бетінше білім алу жолымен жүзеге асуы мүмкін, ал бұл адамнан танымдық белсенділікті және өзіндікті талап етеді.

Қорыта келгенде, осы тәрізді сабақта оқушыларға жаңа сабақ туралы сұрақ қойып, оқушылардың жауаптарын талқылап, оқытушы қорытындылайды, оқушы осы сабақ бойынша ойларын толықтырып білім алады және білім сапасының өсуіне әкеледі.

Белсенді әдісті пайдалануда оқушыларға өз білімін өз бетімен тереңдету мен өзін-өзі жетілдіру үшін, сонымен қатар, информатика бойынша біліктілігі мен дағдыларын қалыптастыруға зор ықпалын тигізеді.

Оқытудың белсенді әдісі оқушылардың танымдық бел¬сенділігін арттырады, сонымен бірге оқушылардың жоға¬ры деңгейлі белсенділігін көрсетеді. Оқытудың белсенді әдісі негізінде қандай да бір мәселені шешу жолында еркін түрде пікір алмасуды білдіретін сұхбат түрінде құрылады. Бұл әдістеменің негізгі ерекшеліктері белсенді оқыту және оқушылардың жоғары білім көрсеткіштері, мәліметтер қо¬рын оқыту, оқытудың желілік емес моделімен жүзеге асы¬рылады.

Әдебиеттер

1. Шекербекова Ш.Т. Болашақ информатика мұғалім¬деріне мәліметтер қорын оқытудың белсенді әдістері //«Кредиттік оқыту технология шартына сәйкес болашақ мамандардың кәсіптік құзырлығын қалыптастыру: тәжіри¬бе, пробдемалар және перспективалар» атты халықаралық ғылыми-практикалық конф. матер.- Көкшетау, 2019.- 422- 426 б.

2. Шекербекова Ш.Т., Нурсапанова М.М., Калиева С.С. Оқушыларды мәліметтер қорымен жұмыс істеуге үйретуде оқытудың белсенді әдісін пайдалану / Оңтүстік Қазақстан ғылымы мен білімі. Республикалық ғылыми журнал №3(89) 2017. - Б.41-45.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ПОНЯТИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА И ЕГО ОСНОВНЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ

Туреалиева Куралай Утеулиевна
Учитель русского языка
ЗКО, Теректинский район
Талпынская основная общеобразовательная школа

Искусственный интеллект (ИИ) — это комплекс компьютерных технологий, направленных на имитацию человеческого мышления, анализ больших данных, распознавание шаблонов, понимание естественного языка и автоматизированное принятие решений. В основе ИИ лежат алгоритмы машинного обучения, нейронные сети и обработка естественного языка, которые позволяют системам обучаться, адаптироваться и самостоятельно совершенствоваться.

Сегодня ИИ активно используется в различных сферах, включая образование. Благодаря своим возможностям он помогает автоматизировать рутинные процессы, анализировать данные об успеваемости учащихся, создавать персонализированные учебные программы и повышать эффективность образовательного процесса.

Преимущества использования ИИ в сфере образования

Применение ИИ в образовательной среде предоставляет множество преимуществ.

Во-первых, технологии искусственного интеллекта позволяют адаптировать учебные материалы под индивидуальные потребности каждого учащегося. Персонализированное обучение с помощью ИИ особенно полезно для учеников с особыми образовательными потребностями, поскольку алгоритмы могут предлагать задания разной сложности, анализировать ошибки и давать персональные рекомендации.

Во-вторых, ИИ помогает учителям оптимизировать их рабочий процесс, значительно сокращая время на подготовку к занятиям и проверку заданий. Автоматизированные системы оценки, например, могут проверять тесты, эссе и другие работы учащихся, анализируя их ответы и предоставляя обратную связь. Это позволяет педагогам больше времени уделять непосредственно взаимодействию с учениками и развитию их навыков.

В-третьих, искусственный интеллект делает образовательный процесс более интерактивным и увлекательным. Современные платформы на основе ИИ, такие как ChatGPT, Jasper AI, Eduaide.ai, Canva, LessonUp, могут генерировать дидактические материалы, создавать тесты, помогать в подготовке презентаций и интерактивных заданий. Это не только облегчает процесс преподавания, но и повышает мотивацию учащихся за счет использования современных технологий.

Кроме того, системы искусственного интеллекта способны анализировать данные об успеваемости учеников, выявлять их слабые и сильные стороны, предлагать дополнительные материалы и корректировать образовательный маршрут. Такой подход способствует более эффективному освоению учебных программ и повышению академической успеваемости.

Значение ИИ для педагогов

Для педагогов искусственный интеллект представляет собой не просто инструмент, а важного помощника в организации учебного процесса. Современные технологии позволяют учителям:

- быстро разрабатывать планы уроков, адаптированные под уровень учащихся,
- находить актуальные и разнообразные учебные материалы,
- автоматизировать проверку знаний,
- анализировать образовательные достижения учеников,
- получать аналитические отчеты о прогрессе класса.

ИИ также играет важную роль в повышении квалификации педагогов. С помощью интеллектуальных платформ учителя могут изучать новые методики преподавания, проходить онлайн-курсы, обмениваться опытом с коллегами по всему миру и применять передовые технологии в своей работе.

Кроме того, ИИ способствует внедрению дифференцированного обучения, позволяя педагогам разрабатывать учебные стратегии, которые подходят как для одаренных учеников, так и для тех, кто испытывает трудности с освоением материала.

Таким образом, искусственный интеллект становится неотъемлемой частью современного образовательного

процесса. Он облегчает работу учителей, делает обучение более доступным, персонализированным и интерактивным. Внедрение ИИ в образование открывает новые перспективы для развития учебных методик, повышая качество образования и адаптируя его к вызовам XXI века.

Использование платформ на основе искусственного интеллекта в планировании уроков

Платформы на основе ИИ: общий обзор (ChatGPT, Canva, Jasper AI, Eduaide.ai и др.)

Современные технологии искусственного интеллекта (ИИ) предлагают широкий спектр инструментов, которые помогают педагогам в планировании уроков, разработке учебных материалов и организации образовательного процесса. Эти платформы позволяют автоматизировать рутинные задачи, адаптировать материалы под уровень учащихся и улучшить интерактивность уроков.

Одним из ключевых преимуществ искусственного интеллекта является его способность адаптировать учебные материалы под индивидуальные потребности каждого ученика. В рамках дифференцированного обучения ИИ может быть полезен следующим образом:

- Персонализированные задания: алгоритмы ИИ анализируют уровень знаний ученика и предлагают ему задания соответствующей сложности. Например, Jasper AI может формировать текстовые материалы разного уровня сложности, а ChatGPT – адаптировать объяснения к индивидуальным потребностям учащегося.
- Адаптивные тесты: некоторые образовательные платформы, такие как Quizizz или Kahoot!, используют ИИ для динамического изменения сложности вопросов в зависимости от ответов ученика.
- Поддержка инклюзивного образования: ИИ помогает создавать материалы для учеников с особыми образовательными потребностями, включая адаптированные тексты, аудио- и видеоматериалы, а также задания с различными методами подачи информации.
- Мониторинг прогресса: ИИ-аналитика позволяет отслеживать достижения учащихся, выявлять слабые места и формировать персонализированные рекомендации по улучшению результатов.

Таким образом, искусственный интеллект становится незаменимым помощником для педагогов, позволяя реализовать индивидуальный подход в обучении и повысить его эффективность. Внедрение ИИ-платформ в образовательный процесс открывает новые перспективы для создания гибкой и инновационной системы обучения.

Влияние инструментов ИИ на профессиональную деятельность учителя

Экономия времени и повышение эффективности работы учителя

Современные учителя сталкиваются с высокой нагрузкой, которая включает в себя подготовку учебных материалов, разработку планов уроков, проверку заданий и организацию учебного процесса. Инструменты на основе искусственного интеллекта помогают автоматизировать многие рутинные задачи, значительно сокращая время на их выполнение.

- Автоматизация составления планов уроков: платформы, такие как Eduaide.ai и ChatGPT, помогают учителям быстро разрабатывать подробные конспекты занятий, определять учебные цели и подбирать подходящие материалы.
- Создание учебных материалов: с помощью Jasper AI можно автоматически генерировать пояснительные тексты, тесты, дидактические материалы и упражнения для учеников.
- Автоматизированная проверка знаний: ИИ-системы могут проверять тесты, анализировать ответы учеников и предоставлять мгновенную обратную связь. Это особенно полезно при работе с большими группами учащихся.

Таким образом, использование искусственного интеллекта в образовательном процессе позволяет учителям уделять больше внимания взаимодействию с учениками, творческому подходу к обучению и профессиональному развитию.

Повышение интереса учащихся и интерактивное обучение

Одной из ключевых задач современного образования является поддержание мотивации учащихся и создание условий для активного вовлечения в учебный процесс. Искусственный интеллект помогает сделать обучение более интерактивным и интересным.

- Использование ИИ для создания интерактивных заданий: платформы, такие как Canva и LessonUp, позволяют учителям разрабатывать яркие презентации, инфографику, анимации и видеоуроки. Это делает процесс обучения более наглядным и привлекательным для учащихся.
- Игровые образовательные технологии: ИИ может интегрироваться с платформами типа Kahoot! и Quizizz, которые позволяют организовывать игровые викторины и соревнования между учащимися, что повышает их вовлеченность в процесс обучения.
- Виртуальные помощники и чат-боты: ChatGPT и другие подобные инструменты могут выступать в роли интерактивных наставников, помогая ученикам разбираться со сложными темами в удобном для них темпе.

Благодаря этим технологиям обучение становится более динамичным, доступным и увлекательным, что способствует повышению интереса учащихся к учебному процессу.

Создание персонализированных образовательных траекторий в планировании уроков

Персонализированное обучение – одна из главных тенденций в современном образовании, и ИИ играет

важную роль в его реализации.

• Анализ уровня знаний учащихся: искусственный интеллект способен анализировать учебные успехи каждого ученика и формировать персональные рекомендации. Например, если ученик испытывает трудности с определенной темой, система может предложить ему дополнительные материалы или более простые объяснения.

• Адаптация учебных материалов: ChatGPT и Jasper AI могут изменять уровень сложности текста, упрощать объяснения или, наоборот, углублять информацию в зависимости от потребностей конкретного ученика.

• Гибкие тестовые задания: системы на основе ИИ позволяют изменять сложность вопросов в режиме реального времени, подстраиваясь под уровень подготовки ученика. Это делает процесс оценки знаний более справедливым и эффективным.

Таким образом, искусственный интеллект помогает учителям разрабатывать персонализированные учебные маршруты, учитывая индивидуальные способности и потребности каждого ученика. Это способствует более глубокому освоению материала и созданию комфортной образовательной среды.

Инструменты искусственного интеллекта значительно упрощают работу учителя, помогая ему экономить время, делать обучение более интерактивным и учитывать индивидуальные особенности учащихся. Внедрение ИИ в образовательный процесс способствует не только повышению качества преподавания, но и созданию современной, технологически развитой системы обучения, соответствующей требованиям XXI века.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЖЕТ ЕТЕТІН БАЛАЛАРДЫ ӘЛЕУМЕТТІК ТҰРМЫСТЫҚ БАҒДАРЛАУ

Тынымбаева Турсынкул Танатаровна
7 арнайы (түзету) мектебі
Дефектолог-мұғалім

Кіріспе

Ерекше білім беруді қажет ететін балалар — бұл әртүрлі физикалық, психологиялық немесе әлеуметтік қиындықтарға тап болатын балалар. Бұл категорияға мүгедектігі бар, психикалық дамуы кешеуілдеген, сөйлеу немесе сенсорлық қабілеттері шектеулі балалар кіреді. Мұндай балаларды оқыту мен тәрбиелеу үшін арнайы тәсілдер мен бағдарламалар қажет. Әлеуметтік тұрмыстық бағдарлау — бұл ерекше білім беруді қажет ететін балаларға күнделікті өмірде өз бетінше әрекет ету дағдыларын қалыптастыру, қоғамда толыққанды өмір сүру үшін қажетті әлеуметтік және тұрмыстық дағдыларды дамыту үдерісі.

Әлеуметтік тұрмыстық бағдарлаудың маңызы

Әлеуметтік тұрмыстық бағдарлау ерекше білім беруді қажет ететін балалардың өмірінің сапасын арттыру, олардың өзін-өзі қамтамасыз ету қабілетін дамытуға бағытталған. Бұл процесс балалардың қоғамда өзін-өзі ұстау, күнделікті тұрмыстық қажеттіліктерін өз бетінше орындай алу, әлеуметтік қарым-қатынастарды дұрыс құра білу сияқты дағдыларды меңгеруге көмектеседі. Сонымен қатар, әлеуметтік тұрмыстық бағдарлау баланың өзіне сенімділігін арттыруға және оның қоғамда табысты өмір сүруіне мүмкіндік береді.

Әлеуметтік тұрмыстық бағдарлау үдерісінің мақсаттары

1. Тұрмыстық дағдыларды дамыту: Ерекше білім беруді қажет ететін балаларға киімдерін кию, тамақ дайындау, бөлмені жинау, жеке гигиенаны сақтау сияқты қарапайым тұрмыстық дағдыларды үйрету маңызды. Бұл дағдылар балалардың өзін-өзі күтуіне және күнделікті өмірде қиындықтарды жеңуіне көмектеседі.
2. Әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын қалыптастыру: Мұндай балаларды әлеуметтік тұрғыда дұрыс қарым-қатынас жасауға үйрету өте маңызды. Олар өз сезімдерін, пікірлерін және сұрақтарын дұрыс білдіруге, басқа адамдармен тиімді жұмыс істеуге үйренеді.
3. Қоғамға бейімделу: Ерекше білім беруді қажет ететін балаларды қоғамда өз орнын табуға үйрету, олардың қоғамның толыққанды мүшелері болуына жағдай жасау маңызды. Бұл үшін оларды әлеуметтік нормалар мен ережелерге сай әрекет етуге, қарым-қатынас жасаудың дұрыс үлгілерін меңгеруге бағыттау қажет.
4. Тәуелсіздікке қол жеткізу: Балаларды өз бетінше әрекет етуге, өз шешімдерін қабылдауға үйрету. Олар өз күшіне сенімді бола отырып, болашақта тәуелсіз өмір сүруге дайын болады.

Әлеуметтік тұрмыстық бағдарлаудың негізгі әдістері

1. Практикалық жаттығулар: Әлеуметтік тұрмыстық дағдыларды меңгеру үшін балаларға нақты өмір жағдайларында жаттығулар жүргізу өте маңызды. Бұл оларды нақты жағдайларда қалай әрекет ету керектігін үйретеді.
2. Топтық жұмыс: Әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын дамыту үшін балаларға топтық жұмыс ұйымдастыру қажет. Олар бір-бірімен араласып, өзара әрекет ету арқылы өздерінің әлеуметтік дағдыларын жетілдіреді.
3. Психологиялық қолдау: Психологтардың көмегімен балалардың сенімділігін арттыру, эмоционалды күйзелістер мен қиындықтарды жеңу, өз-өзін бағалауды нығайту мақсатында қолдау көрсету қажет.
4. Күнделікті өмірге жаттығу: Әлеуметтік тұрмыстық дағдыларды үйретуде балаларға күнделікті өмірде кездесетін жағдайлар арқылы тәжірибе жинақтау қажет. Мұндай тәжірибе балаларға өзін-өзі басқаруды және күнделікті өмірді тиімді ұйымдастыруды үйретеді.

Қорытынды

Ерекше білім беруді қажет ететін балаларды әлеуметтік тұрмыстық бағдарлау — бұл олардың толыққанды өмір сүруіне қажетті маңызды үдеріс. Бұл балалардың күнделікті тұрмысқа бейімделуіне, қоғамда өз орнын табуына және тәуелсіздікке қол жеткізуіне мүмкіндік береді. Әлеуметтік тұрмыстық дағдыларды меңгерген балалар қоғамда тиімді қарым-қатынас жасап, өздерін сенімді сезінеді, олардың өмір сапасы жақсарады. Сондықтан, ерекше қажеттіліктері бар балаларды оқыту мен тәрбиелеуде әлеуметтік тұрмыстық бағдарлаудың маңызы зор.

Әдебиеттер
[16:44, 07.02.2025] ChatCPT: 1. Дүйсенбаев, Б. (2020). Ерекше білім беруді қажет ететін балаларды оқыту және тәрбиелеу. Алматы: ЖШС “Білім”.
2. Кенжебаева, Н. (2019). Инклюзивті білім беру мен балаларды әлеуметтік бейімдеу. Астана: Елтано.
3. Сейітова, Г. (2021). Қоғамдық өмірге бейімделу: Ерекше қажеттіліктері бар балаларға арналған әлеуметтік бағдарлама. Алматы: “Нұрлы әлем” баспасы.
4. Шарипова, А. (2018). Ерекше білім беру және балалардың дамуында әлеуметтік тұрмыстық бағдарлаудың рөлі. “Педагогика” журналы, №5.

МУЗЫКА ПӘНІН ОҚЫТУДАҒЫ МҰҒАЛІМНІҢ РӨЛІ

Уразгулова Зейнегуль Абдыкалыковна
№3 Алға қазақ орта мектебі

Бүгінгі таңда қоғамымыздың жаңа қарқынмен дамуы, ғылыми-техникалық
прогрестердің жетістіктері, еліміздің өркениетті елдер қатарынан көрінуі білім беру жүйесіне де ықпал етпей қойған жоқ. Оқу жұмысын ұйымдастырудың негізгі түрі – сыныптық сабақ жүйесі екені бәрімізге мәлім. Осыған орай, менің тәжірибемде сабақтың қалыптасқан дәстүрлі түрінен басқа, дәстүрлі емес сабақтар түрлері де пайда болуда. Олар көбінесе, оқытудың жаңаша әдістеріне негізделіп құрылуда. Ондағы мақсатым – әрбір сабақтың оқу-тәрбиелік мүмкіншіліктерін ескере отырып, оны жаңа сапалық сатыға көтеру. Оқытудың жаңа инновациялық әдістерімен пәнге байланысты жаңа технологияларды пайдалануға итермелейді. Педагогика ғылымы мен практикасында уақыт талаптарына сәйкес сабақты өткізудің түрлі жолдары қарастырылып, оны жетілдіруде қыруар ізденістер жүзеге асырылды. Сабақта ұйымдастыруда оқушылардың танымдық іс-әрекетін белсендіру, ақыл-ойын дамыту, шығармашылықты өздік ізденіске баулу және т.б. проблемалар бойынша толассыз ғылыми ізденіс жұмыстары жан-жақты жүргізіліп келеді. Өнер пәні ретінде музыка сабақтарын ұйымдастыру проблемалары жөнінде О.А. Апраксина өз еңбектерінде тұжырымды пайымдаулар жасады. Оның пікірінше, музыка мектеп пәні ретінде өзге сабақтармен ортақ ұқсастығы бар болуымен қатар, оған мынадай ерекшеліктер де тән: 1) Өзге пәндер сияқты музыка сабақтарының құрылымы да психологиялықпедагогикалық белгілі бір қажетті заңдылықтарға сүйенеді; 2) Өзге пәндерді оқыту кезеңі сияқты музыка сабақтары, атап айтар болсақ,жалпы дидактикалық принциптерге негізделіп, сол бағытты ұстанады; 3) Музыка пәнін оқыту өзге пәндермен және ұйымдастыру формаларымен байланысты болады; 4) Ұйымдастыру формаларының әртүрлілігіне қарамастың, музыка сабағы бір тұтастықта болуы тиіс; 5) Қазіргі таңда оқушы – ақпаратпен қаруланған, жан-жақты дамыған тұлға. Оның білімдік қабілеттерін дамыту үшін біздер, мұғалімдер жан-жақты қаруланған болуымыз керек. Осы бағыттарда мектептерде музыкадан теориялық және тәжірибелік білім беру жүйесінен біраз тәжірибелер жинақталған, солай бола тұрса да, музыка сабағын жүйелі оқыту, әсіресе қазақ мектептерінде ұлттық бай музыкалық мұрамызды молынан пайдаланудың жолдары әлі де көрсетіле берсе артық етпейді. Басты міндет – оқыту мен тәрбиелеу. Өз пікірінде көрнекті педагог В. Сухомлинский «Өнер – өнегелі, ақылды адамдарды тәрбиелейтін құрал» деп тәрбие үрдісінде өнерге аса көңіл аудару қажеттілігін қысқа да түсінікті түрде атап көрсетті. Сырлы да сазды әуендерді бүгінгі күн әуендерімен, классикалық музыкамен ұштастыра, шығармашылықпен тақырыпты аша түсіп, оқушыларды музыка әлеміне қызықтыра білу музыка мұғалімінің өз ісінде шеберлігін талап етеді. Оқуға ынтасы барды да, ынтасыздарды да, тәртіптілер мен тәртіпсіздерді де музыка әлеміне қызықтырып, оқушылардың рухани бейнесі, танымын қалыптастыра отырып, қоғамның саналы азаматы етіп шығару – ұстаздардың басты мақсаты. Бүгінгі күні инновациялық әдістермен

оқытуды қолдану арқылы оқушының ойлау қабілетін арттырып, ізденушілігін дамытып, құзыреттілігін қалыптастыра отырып шынайы дерек көздерінен мәліметтерді жинақтау ең негізгі мақсат болып айқындалады. Музыка пәнінде жаңа әдістерді пайдалану арқылы мектептегі сабақтарды жаңаша ұйымдастыру, мұғалімнің рөлі мен қызметінің артуына жағдай жасау, теориялық, ғылымипедагогикалық және психологиялық зерттеулерге сүйене отырып, оқушылардың құзыреттілігін қалыптастыру, ақпараттық технологиялар мен инновациялық оқыту әдістері арқылы оқушыларды ізгілікке, елжандылыққа, саналылыққа, адамгершілікке, имандылыққа, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу. Инновациялық әдістерді баланың білім деңгейіне және жас ерекшелігіне қарай оқу үрдісінде пайдалану негізгі міндет болып табылады. Осындай жолмен қалыптасқан білім мен біліктіліктің танымдық маңызы да зор болады. Мен осы бағытарда сабақты түрлендіруде ақпараттық технологияларды пайдалана отырып сабақты жаңаша түрде ұйымдастыруды жүзеге асырып келемін. Мысалы: Интерактивтік тақтамен жұмыс, мультимедиалық көрініспен, жаңаша тапсырмалар арқылы сабақты түрлендіре отырып өткізуді дәстүрге айналдырдым. Жас ұрпаққа эстетикалық тәрбие беріп, олардың бойына туған өлкесіне, халқына деген адамгершілік пен сүйіспеншілік сезімдерін сіңіруде ұлттық музыка мәдениетінің алатын орны ерекше екендігі белгілі. Халқымыздың осы мақсатын қайта жандандыру мақсатында балаларды қабілетіне қарай жыраулық өнерге, терме айтуға, шешендікке, тапқырлыққа, айтыс өнеріне үйретуде музыка пәнінің алатын орны орасан зор. Олай болса, оқытумен тәрбиелеудің әдіс-тәсілдерін, жаңашыл педагогтардың тапқан әдістемелерін біліп қана қою жеткіліксіз, оны әркім өз мүмкіндігінше күнделікті сабақта пайдалану қажет. Сонда ғана сабақ нәтижелі болып білім сапасы арттады. Музыка пәнінің басқа пәндерге қарағанда көптеген ерекшеліктері бар. Мұнда негізінен оқушының қабілеті, бейімділігі баса назарда болуы керек. Дегенмен де оқушыларды бейімдеу, қабілетін дамыту, музыкаға деген қызығушылығын арттыру жақсы ұйымдастырылған сабаққа байланысты. Сондықтан оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыру үшін сабақта тақырыпқа байланысты музыка түрлерінің шығу тарихы, музыка түрлері дамыған елдерде, музыканың әр саласындағы белгілі композиторлар өмірімен, Қазақстандағы, әлем елдеріндегі композиторлар мен музыка жұлдыздары, тағы да басқа музыка туралы толық мәліметтер беріп отыру – мақсат. Сонымен бірге оқушыларға бұқаралық ақпарат құралдары, журналдардың, тағы басқа, әлем елдеріндегі атақты композиторлар және мәдени жаңалықтарға шолу жасап отыру қажет. Осы тұрғыда оқушылар атақты композиторлардың жетістіктерге жетудегі еңбектерімен таныса отырып, өздері де сабақта әр тапсырманы белсенділікпен орындауға дағдыланады. Оқушылардың қызығушылығы мен белсенділігі артқасын сабақта білім сапасының артатыны сөзсіз. Ұлы неміс педагогы А. Дейстербергтің «Жаман мұғалім ақиқатты өзі айтып береді, ал жақсы мұғалім оқушының өзін ізденуге жетелейді, ойға үйретеді» – деген-ді. Сондықтан да оқушы белсенділігін арттырып, білім сапасын көтеретін, ойлауға үйрететін ол – жаңа инновациялық әдіс-тәсілдері болып табылады. Барлық оқушы өз қызметін ең төменгі жеңіл тапсырмаларды орындаудан бастайды да, оларды міндетті түрде толық орындап 2535 болғаннан кейін ғана, келесі күрделі деңгейдегі тапсырмаларды орындауға көшіп отырады. Бұл оқушылар арасында бәсекелестіктің және әр оқушының өз қабілетіне, қызметіне сәйкес жоғары деңгейге көтерілуіне толық жағдай жасайды.. Өтілетін тақырыптарға байланысты қызықты сергіту ойындарын ойнатудың да сабақ сапасын арттыруға ықпалы көп.Осы технологияның шығармашылық бөлігін басшылыққа ала отырып ой толғау жасауға болады. (мыс: музыка сабағында сабақты ойын түрінде ұйымдастыру керек) осы арқылы оқушылардың биімділігін арттыруға болады

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ИСТОРИИ И ВО ВНЕКЛАССНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Шакибаева Айслу Ережеповна
учитель истории
Северо-Казахстанская область,
Жамбылский район,
КГУ «Общеобразовательная
школа им. С .Муканова».

Введение.

История, как учебная дисциплина имеет важное значение для формирования мировоззрения и развития критического мышления среди учащихся. Новые технологии, включая цифровые инструменты, облачные платформы, открывают новые возможности для преподавания, делая процесс изучения истории более увлекательным и интерактивным. В данном докладе рассматривается различные формы, методы и приемы интерактивного обучения.

Актуальность.

Учебные программы, в условиях обновленного образования, направлены на развитие у учащихся способностей критического мышления и навыков самостоятельного поиска информации. Государство поставили перед педагогами, новую задачу - сформировать думающего, целеустремленного, коммуникабельного, конкурентно-способного, мобильного человека [1.стр.1].

В решении выше указанных задач, огромную помощь оказывают приемы и инструменты различных современных педагогических технологий, которые решают множество задач, образовательного, развивающего и воспитательного характера. На мой взгляд, основным инструментом образовательного процесса является урок, который организован так, чтобы активно вовлекать учащихся в исследовательскую деятельность с применением интерактивных технологий. Важно также создать на уроке атмосферу комфорта, взаимного уважения и толерантности, а также способствовать развитию информационной компетентности. Использование инновационных технологий в преподавании истории, обществознания и в рамках внеклассной работы.

Применение инновационных технологий на уроках истории, обществознания и во внеклассной деятельности, даёт большие возможности, они играют ключевую роль в образовательной практике, способствуют повышению интереса учащихся к предмету, ведёт к улучшению качества усвоения материала. С помощью цифровых инструментов, различных облачных платформ и использования цифровых ресурсов идёт визуализация образовательного процесса , а также вовлечение и активное взаимодействие с учащимися.

Использование инновационных технологий на уроках истории обусловлено следующими факторами:

В первую очередь, это позволяет учителю повысить мотивацию учащихся, улучшить наглядность в процессе преподавания, активизировать деятельность детей, способствует установлению межпредметных связей.

Также нужно учитывать тот факт, что на сегодня школьники привыкли к информационному обществу , что требует новых форм подачи материала.

Во вторых, это развитие цифровых технологий. На сегодня идет постоянное появление новых инструментов и платформ для обучения.

В третьих, использование новых технологий, форм и методов обучения делает обучение более индивидуальным и адаптивным, способствует развитию таких навыков, как критическое мышление, умение работать с информацией, коммуникативные навыки и сотрудничество.

Какие технологии используются мною на практике:

На уроках истории я применяю в комплексе различные стратегии, приемы и инструменты технологии критического мышления и интерактивного обучения: мозговая атака; вопросы разного порядка (низкого и высокого порядка: «Тонкие» и «Толстые» вопросы, чтение с остановками и формулировка вопросов по «Ромашке Блума» ; эссе; Синквей, ПОПС – формула, «Корзина идей», «Кладезь мудрости», «Горячий стул», «Историческая дуэль», «Жокей и лошадь», «Дерево знаний », «Шесть шляп мышления», «Кубик Блума», таблицы «ЗХУ» и «ПМИ» , SWOT- анализ , PEST-анализ, зигзаг, карусель, Джигсо, графические органайзеры: кластер «Понятийное колесо», «Фишбоун -рыбный скелет», «Лэпбук», Диаграмма Венна,хронологические таблицы, концепт-карты, лента времени, картография, сравнительные таблицы, концептуальные таблицы, ментальная карта, картография.

Из числа новых методов и практических приемов, применяемых мною в практической деятельности :
Прием «кроссенс» - применяется на этапе вызова, целеполагания, по формулированию целей урока и критериев оценивания;
Прием «плэйсмэт» - графический органайзер, можно применять как на этапе вызова, так и на этапе осмысления;
Прием «алфавит за круглым столом» - применяется при оценке или характеристиках восстаний, сражений, исторических личностей и т.д.
Прием «графический органайзер «Почему?» - используется для определения проблемы: реформы, деятельность, хозяйство, экономические проблемы и т.д.
Приём «графический органайзер «Как?» - применяется при оценивании различных действий в политике, экономике, сражениях, определении исхода сражения и т.д.
Приём «лотос» применяется для раскрытия вопросов причин и результатов исторических событий и т.д.
Приемы «Корзина идей», «Дерево познания» - эти два приема используются на начальном этапе урока, а также на этапе закрепления изученного материала и рефлексии.

Очень часто на уроках истории идет структурирование учебной информации учащимися в виде ментальных карт, рыбного скелета «Фишбоун», которые удобны для восприятия и воспроизведения данных. Ментальная карта - это техника, которая служит для запоминания большого объема информации на уроке через использование рисунков, линий, определенных цветов, включение ассоциативного мышления, а также это конспектирование при подготовке домашнего задания, составление опорной схемы при подготовке к ЕНТ.

На этапе погружения в тему, актуализации знаний, закреплении знаний учащихся , при подготовке к ЕНТ использую тарсию. Тарсия - это ряд пазлов-головоломок, которые собираются по заданной теме в определенную геометрическую форму (треугольник, квадрат, ромб). Formulator Tarsia- открытое цифровое программное обеспечение для создания головоломок-пазлов. В данной программе можно составить гексагональный пазл из множества треугольных карточек, на каждой из граней которых находятся имена, даты, термины или события, явления. Особенность данной программы: очень простой и понятный интерфейс. Пазлы-головоломки, т.е. тарсия создается прямо в браузере-Formulator Tarsia. Делюсь бесплатным инструментом для создания тарсии, тримино - Tarsiamaker.co.uk - Ссылка - https://www.tarsiamaker.co.uk/.
Широко использую в обучении другие цифровые инструменты:
Мультимедийные ресурсы (Цифровые презентации, видеофильмы, виртуальные туры и интерактивные карты, которые помогают учащимся лучше понять исторические события.)

В выше продемонстрированных фото-изображениях показаны некоторые цифровые инструменты, применяемые мною при подготовке и проведению учебных занятий:
Magic school- создание рабочих листов, облаков слов, презентаций , тестовых заданий, головоломки. На самом деле здесь предлагается большой интерфейс, использования magic school обширны и я можно так сказать, на начальном пути.
Gamma- ресурс, через который генерируется заданная тема , информация или содержание будущей презентации, число слайдов будущей презентации. Преобразование идет в считанные минуты, это позволяет учителю быть более мобильным и экономит драгоценное время.
Hedra-инструмент, который использует искусственный интеллект, с помощью него создается видео, он генерирует текст в речь, оживляет фото. Широко использую данную платформу для создания видеоресурсов для проведения своих уроков. Например, на этапе целеполагания, через прием «Говорящая голова»: видеоресурс соединяет тему и событие, прием «Портреты заговорили», «Рассказ от первоисточника»

- например, урок по истории Казахстана в 6 классе по теме «Казахско - джунгарское противостояние при Жангир хане» - Жангир хан рассказывает о периоде борьбы с джунгарами, о ходе Орбулакской битве, военной тактике, которую применили казахские воины в неравной битве с ойратами. Следующий пример: на уроке повторения в 5 классе погрузится в древнее прошлое Казахстана предложил ребятам великий ученый, второй учитель истории Аль Фараби, «сопровождая» детей в увлекательном путешествии длиною в 45 минут. Или же в кюаркодах, в качестве индивидуального домашнего задания, ребятам дается видео-вопрос, задание, которое они выполняют дома.

Quizizz- бесплатный облачный инструмент. Создаю свои викторины по темам и разделам, но что еще удобно - есть готовые шаблоны заданий, что дает возможность использовать их на уроках истории. Данный сервис ориентирован на учителя. При помощи этого инструмента можно: проводить игры, тесты, опросы, живые викторины, организовывать соревнования, сразу же показан результат каждого ученика, в конце игры формируется рейтинг учащихся, есть возможность для работы над ошибками, коррекция. Составляются задания для учащихся на понимание, оценку, интерактивные слайды, интерактивное видео, флеш-карты. Через данный ресурс создается большая база викторин, игр. Живая викторина, уровень мастера, работа над запоминанием… Игровые элементы в обучении стали важным инструментом повышения мотивации. Квесты, викторины и симуляции, созданные с помощью приложений, таких как Kahoot или Minecraft Education Edition, позволяют не только повторять материал, но и углубленно изучать сложные темы.

Geminini-чат-бот с искусственным интелектом. С помощью данного инструмента составляю кроссворды, головоломки, стихотворения по определенной заданной теме, загадки, проводить эффективные мозговые штурмы, табличная форма данных.

Canva- платформа для дизайна. С помощью данной платформы создаю рабочие листы, диаграммы, пазлы, лото, карточки, раздаточно - наглядный материал, дидактические ресурсы на уроки: для формативного оценивания, рефлексии, презентаций, календари, открытки, плакаты, ребусы, домино.

Анимирование презентаций, видео-презентации («говорящие»)- следующий шаг, есть желание освоить и поработать в данном направлении. На самом деле интерфейс канвы огромен.

Пинтерест- клад для каждого учителя: богатая коллекции картинок , шаблонов, которые можно использовать при создании дидактического материала, иллюстраций, для презентаций, создания видеороликов. Здесь можно «позаимствовать» идеи для оформления класса на праздники.

Есть ряд других платформ, цифровых инструментов, которые применяются на практике и делают уроки более увлекательными, что способствует лучшему усвоению материала.

Заключение

Инновационные технологии трансформируют процесс преподавания истории и обществознания, делая его более увлекательным и эффективным.

Я считаю, что выше перечисленные технологии , приемы и методы способствует развитию поисковой и творческой деятельности учащихся, создает атмосферу сотрудничества учителя и учеников, активизирует познавательную деятельность. На мой взгляд, интерес учащихся к изучению истории значительно вырос, а главное, они стали более свободны в своих размышлениях, могут давать оценки, высказывать и аргументировать свою точку зрения. Практически на каждом уроке ученики пытаются самостоятельно ставить учебные задачи, а это уже формирование умения планировать, организовать свой труд, у них неплохо получается работа над принятием совместных решений, им нравится работать и они лучше усваивают материал урока, проявляя неподдельный интерес, учатся быть гибкими, самостоятельными и уверенными в себе личностями.

Список используемой литературы

1. http://zkoipk.kz/kz/2016smart1/2419-conf.html
2. Послание Президента Республики Казахстан Н. Назарбаева народу Казахстана. Новые возможности развития в условиях четвертой промышленной революции. 10 января 2018 г.
3. Кузнецов, И. И. Инновационные технологии в образовании: учебное пособие. – М.: Просвещение, 2018.
4. Формативное оценивание в начальной школе. Практическое пособие для учителя.Сост. О. И. Дудкина, А. А. Буркитова, Р. Х. Шакиров.– Б.: «Билим», 2012. – 89 с.
5. Технологии XXI века в образовательном процессе. Фролова, Т. А. URL: https://www.economy-education.ru

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ЧТО ТАКОЕ КРИТИЧЕСКОЕ МЫШЛЕНИЕ И КАК РАЗВИВАТЬ ЕГО У УЧАЩИХСЯ МЛАДШИХ КЛАССОВ?

Калиева Рысалды Орынбасаровна
учитель начальных классов,
педагог-исследователь, тренер
Шамсутдинова Шинар Жумагалиевна
учитель начальных классов, педагог-исследователь,
заместитель директора по УВР
КГУ «Гимназия №6 города Семей» отдела
образования города Семей управления образования
области Абай

Современному миру нужны современные молодые люди: конкурентноспособные в быстроизменяющемся мировом пространстве, коммуникабельные, толерантные, способные к самостоятельному принятию решений и несущими полную ответственность за них, а главное-самостоятельно обучающиеся.

Актуальность данной работы состоит в том, что в последние годы особо остро стоит вопрос о развитии самостоятельного мышления детей в теории и практике обучения.

Целью данного пособия является систематизация теоретических основ технологии критического мышления, трудов Л.Выготского, Ж.Пиаже и Д.Дьюи, рассмотрение структуры урока и методов, направленных на развитие критического мышления на уроках в начальной школе [1].

Что такое критическое мышление? Критическое мышление – это один из видов интеллектуальной деятельности человека, который характеризуется высоким уровнем восприятия, понимания, объективности подхода к окружающему его информационному полю.

Как же можно определить критическое мышление? Дэвид Клустер предлагает пять пунктов, определяющих данное понятие [2].

Во-первых, критическое мышление есть мышление самостоятельное. Когда занятие строится на принципах критического мышления, каждый формулирует свои идеи, оценки и убеждения независимо от остальных.

Во-вторых, информация является отправным, а отнюдь не конечным пунктом критического мышления. Знание создает мотивировку, без которой человек не может мыслить критически. Чтобы породить сложную мысль, нужно переработать гору «сырья» – фактов, идей, текстов, теорий, данных, концепций. Мыслить критически можно в любом возрасте: не только у студентов, но даже у первоклассников накоплено для этого достаточно жизненного опыта и знаний.

В-третьих, критическое мышление начинается с постановки вопросов и уяснения проблем, которые нужно решить.

В-четвертых, критическое мышление стремится к убедительной аргументации. Критически мыслящий человек находит собственное решение проблемы и подкрепляет это решение разумными, обоснованными доводами.

И, наконец, в-пятых, критическое мышление есть мышление социальное. Всякая мысль проверяется и оттачивается, когда ею делятся с другими. Когда мы спорим, читаем, обсуждаем, возражаем и обмениваемся мнениями с другими людьми, мы уточняем и углубляем свою собственную позицию [3].

Основная идея технологии развития критического мышления – создать такую атмосферу учения, при которой учащиеся совместно с учителем активно работают, сознательно размышляют над процессом обучения, отслеживают, подтверждают, опровергают или расширяют знания, новые идеи, чувства или мнения об окружающем мире.

Структура урока по технологии КМ.

Первый этап урока «Вызов/ Побуждение». В процессе реализации этапа вызова: 1. Учащиеся могут высказывать свою точку зрения по поводу изучаемой темы, причем делая это свободно, без боязни ошибиться и быть исправленным преподавателем. 2. Важно, чтобы высказывания фиксировались, любое из них будет важным для дальнейшей работы. При этом на данном этапе нет «правильных» или «неправильных» высказываний. 3. Было бы целесообразно сочетание индивидуальной и групповой работы. Индивидуальная работа позволит каждому ученику актуализировать свои

знания и опыт. Групповая работа позволяет услышать другие мнения, изложить свою точку зрения без риска ошибиться. Обмен мнениями может способствовать и выработке новых идей, которые часто являются неожиданными и продуктивными.

Второй этап урока « Осмысление содержания / Реализация идей».

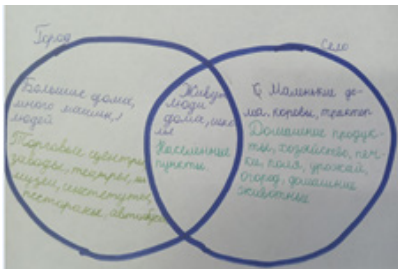
Этот этап можно по-другому назвать смысловой стадией. В большинстве уроков, где изучается новый материал, эта фаза занимает наибольшее время. В процессе реализации школьники вступают в контакт с новой информацией.

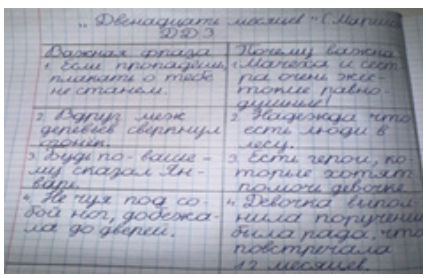
На фазе осмысления содержания учащиеся: 1) Осуществляют контакт с новой информацией. Пытаются сопоставить эту информацию с уже имеющимися знаниями и опытом; 2) Составляют дневниковые записи, опорные конспекты, ключевые слова; 3) Акцентируют свое внимание на поиске ответов на возникшие ранее вопросы и затруднения; 4) Обращают внимание на неясности, пытаясь поставить новые вопросы; 5) Стремятся отследить сам процесс знакомства с новой информацией; 6) Готовятся к анализу и обсуждению услышанного, прочитанного, изученного.

Третий этап урока «Рефлексия».

Рефлексия – особый вид мышления. Рефлексивное мышление значит фокусирование вашего внимания. Оно означает тщательное взвешивание, оценку и выбор. В процессе рефлексии та информация, которая была новой, становится присвоенной, превращается в собственное знание. На фазе рефлексии школьники систематизируют новую информацию по отношению к уже имеющимся у них представлениям, а также в соответствии с категориями знания

Работа с разноуровневыми вопросами. При составлении вопросов на уроках литературного чтения мы предлагаем применять Таксономию Блума.

Педагогические приёмы и стратегии применяемые по методическому пособию позволяют учащимся свободно выражать свое видение, оценивать ситуацию, отстаивать своё мнение. Дети учатся структурировать материал, выделять ключевые слова, создавать свои тексты. Работа в группе способствует развитию коммуникативных качеств.

Список использованных источников:

1. Выготский, Л.С. Психология/ Л.С.Выготский. -ЭКСМО-ПРЕСС, 2000. С. 995-12362

2. Клустер, Д. Что такое критическое мышление/ Д.Клустер.- Русский язык, 2002. №29 –С.3-54.

3. Фишман, С.М. Практика учителя внутри класса/ С.М.Фишман-Лондон,1998. -183с.

«Таблица вопросительных слов»

Вопросительные слова	**Герои**
Кто? Что?	
Какой?	
Где? Куда?	
Почему?	
Что было бы если...	

«Вопрос - ответ, ответ- вопрос»

Вопрос	**Ответ**
???	Девочку звали Айога.
???	Она не работала, потому что берегла свои руки.
???	Эта сказка учит любить труд и помогать старшим.

«Тонкий и толстый»

Тонкий вопрос ?	Толстый вопрос ?
Кто? Что? Где? Когда? Как?	Почему … Что было бы… Как бы ты поступил… Что бы сделал.. Оцени поступок…

«Кубик вопросов»

Вопросы соответствуют уровням познания Таксономии Блума.
Простой вопрос (Кто, что, где, когда…)
Уточняющий вопрос (Правильно ли понял….)
Объясняющий вопрос (Почему, зачем…)
Практический вопрос (Из чего, каким образом…)
Творческий вопрос (Что было бы, если…)
Оценочный (Оцени поступок, событие…)

Работа с текстом при помощи таблиц.

Знаю	**Хочу знать**	**Узнал**
Катаклизмы, ветер, пожар, землетрясения…	*Какие бывают катаклизмы? В каких странах бывают самые опасные из них? Опасно ли это для людей?*	*Наводнение, цунами, смерч, извержение вулкана и т.д. Разрушительная сила, угроза жизни, погибают растения, животные и т.д.*

«Диаграмма Вена»	**Дневник двойной записи**

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ДЕНЕ ТӘРБИЕСІ - САЛАУАТТЫ ӨМІР НЕГІЗІ

Шамшадинова Гульмайрам Аманбаевна
Сазды орта мектебі,
дене тәрбиесі пәнінің мұғалімі

Дене тәрбиесі — салауатты өмір негізі дегеніміз денсаулықты сақтау мен нығайту, физикалық белсенділікті арттыру және адам ағзасын жетілдіру мақсатында жасалатын маңызды қадам. Дене тәрбиесі адам өмірінің барлық кезеңінде денсаулықты сақтау мен өмір сапасын жақсартуға септігін тигізеді. Оның маңызы мен әсерін төмендегі аспектілер арқылы түсіндіруге болады:

1. Денсаулықты нығайту

Дене тәрбиесі денсаулықты сақтау мен нығайтуға бағытталған басты құрал болып табылады. Жүйелі түрде жаттығулар жасау жүрек-қантамыр жүйесінің, бұлшықет және буындардың жұмысын жақсартады, иммунитетті күшейтеді, стрессті азайтады. Әр түрлі спорттық жаттығулар мен қозғалыс адам ағзасына қажетті күш-қуат береді.

2. Физикалық дамуды қамтамасыз ету

Дене тәрбиесі балалар мен жасөспірімдердің дене дамуын қолдап, олардың физикалық күшін арттырады. Бұлшықеттердің күшті, сүйектердің мықты болуына ықпал етеді. Сонымен қатар, спорттық жаттығулар мен физикалық белсенділік баланың бойының өсуіне де әсер етеді.

3. Психологиялық денсаулық

Жаттығулар мен спорттық белсенділік психикалық жағдайды жақсартуға көмектеседі. Олар депрессия, күйзеліс, мазасыздықты жеңуге әсер етеді, көңіл-күйді жақсартады және жалпы эмоционалдық тұрақтылықты арттырады. Сонымен қатар, физикалық жаттығулар өз-өзіне сенімділікті нығайтады және адамдардың әлеуметтік байланыстарын дамытуға ықпал етеді.

4. Төзімділікті арттыру

Дене тәрбиесі мен спорттың тұрақты түрде орындалуы адамның физикалық және психологиялық төзімділігін арттырады. Спорттық жаттығулар, әсіресе, күш-жігер мен төзімділікті қажет ететін жаттығулар, адамның қиындықтар мен стреске төтеп беру қабілетін күшейтеді.

5. Әдетке айналдыру және мотивация

Дене тәрбиесі жүйелі түрде орындалғанда салауатты өмір салтына деген қызығушылықты арттырады. Бұл өз кезегінде дұрыс тамақтану, ұйқы тәртібі мен демалыс режимін жақсартуға әсер етеді. Спортпен айналысу күнделікті әдетке айналғанда, ол өмірлік маңызды дағдыға айналады.

6. Әлеуметтік байланыстарды нығайту

Спорт және дене тәрбиесі әлеуметтік байланыстарды нығайтады, достық қарым-қатынастарды құрады. Топтық спорттық ойындар мен жаттығулар оқушылар мен жастар арасында ынтымақтастықты, командалық рухты арттырады. Бірлесіп жұмыс істеу арқылы адамдар өздерінің мақсаттарына жетуді үйренеді.

7. Теңгерімді өмір салтын қалыптастыру

Дене тәрбиесі салауатты өмір сүрудің құрамдас бөлігі болып табылады. Ол дұрыс тамақтану, ұйықтау, демалу және эмоционалдық тұрақтылық сияқты факторлармен үйлесімді дамиды. Бұл факторлар бір-бірімен тығыз байланысып, жалпы денсаулыққа оң әсер етеді.

8. Өмірдің ұзақтығы мен сапасы

Қазіргі заманда өмір салтының өзгеруі, қозғалыс аздығы мен дұрыс емес тамақтану адам денсаулығына теріс әсер етеді. Спортпен айналысу, дене тәрбиесін күнделікті өмірге енгізу адамның ұзақ та сапалы өмір сүруіне мүмкіндік береді.

9. Балалар мен жасөспірімдерге ерекше әсері

Балалар үшін дене тәрбиесі тек физикалық емес, әлеуметтік және психологиялық дамуға да ықпал етеді. Олар өздерінің денсаулығын сақтау және нығайту үшін спортпен шұғылданып, өмірге деген позитивті көзқарас қалыптастырады.

10. Салауатты өмір салтының үлгісі

Дене тәрбиесі мұғалімдер мен тренерлер үшін оқушыларға салауатты өмір салтын көрсетуге тамаша мүмкіндік болып табылады. Әр адам өз өмірінде дене тәрбиесіне және спортқа уақыт бөліп, балаларына да осыны үйретуі қажет. Осылайша, жаңа ұрпақтың денсаулығы мен салауатты өмір салты қалыптасады.

Қорытындылай келе, дене тәрбиесі — бұл тек физикалық дамуды қамтамасыз ету ғана емес, адамның рухани және психологиялық жақтарын да қамтитын маңызды құрал. Салауатты өмір салтын қалыптастыру, денсаулықты нығайту мен ұзақ өмір сүру үшін дене тәрбиесін дұрыс әрі жүйелі түрде қолдану қажет.

Дене тәрбиесін ұйымдастыру түрлері оқушының өз бетінше ұйымдастырылған жұмыстарымен толықтырылған жағдайда нәтижелі болады.

Оқушының күнделікті қозғалыс тәртібін толықтыруға арналған жұмыс түрлері дене тәрбиесі жүйесінің элементтері есебінде болды:

- Таңертеңгі гимнастикалық жаттығулар. Күнде таңертеңгілік 9-10 жаттығудан тұратын кешен. Бұл оқушылардың орталық нерв жүйесін қалыпқа келтіріп, оқушы ағзасын сергітеді.
- Мектепке дейінгі және үйге қайтар жолдағы серуен. Таза ауада жаяу жүрудің өзі шынығу, сауықтыру әсерін тигізеді.
- Оқу сабақтарына дейінгі жаттығу. Сабақтағы нәтижелі іс-әрекет пен оқу күнін белсенді бастауға мүмкіндік туғызады.
- Дене тәрбиесі сабақтары. Бұл сабақтар мазмұны мемлекеттік талап пен оқу бағдарламасына сәйкес белгіленіп, оқушылардың күші мен жылдамдығын, ептілігі мен шыдамдылығын, ерік-жігерін, батылдық пен табандылықты және тез шешім қабылдау секілді тәрбиелік қасиеттерді дамытады.
- Сабақ үстінде сергіту минуттары. Ой еңбегі барысында ағзаның тынығуына әсерін тигізеді.
- Үлкен үзіліс кезіндегі дене жаттығулары мен қозғалмалы ойындар. Оқу күні ортасында оқушылардың белсенді демалысын қамтамасыз етеді.
- Спорттық үйірмелер, ұйымдар мен топтардағы жұмыс. Белгіленген спорт саласы бойынша оқушының жалпы және арнайы дайындығын көрсетіп, дене жаттығуларымен жүйелі айналысуды қамтамасыз етеді.
- Жалпы мектепішілік спорттық бұқаралық шаралар. Бұл жұмыс түріне денсаулық және спорт айлықтары, спорттық мерекелер, жалпы мектепішілік сайыстар жатады.

Бұл шаралар барлық оқушының спорт пен дене тәрбиесі жаттығуларына қызығушылығын туғызып, салауатты өмір салтының негізін қалайды.

- Өз бетінше дене жаттығуларымен айналысу. Бұл жұмыс түрі қозғалыс тәртібінің маңызды бөлігі. Кей жағдайда ең тиімді әдіс болып есептелінеді, себебі оқушының жеке тұлғалық қызығушылықтары мен қабілетіне, сұранысына сәйкес ұйымдастырылған жұмыс өз нәтижесін береді.

Денсаулық-байлық қана емес, ол адам бақытының бастауы, тіршілік көзі. Ұлы ақын Абай данамызда «Денсаулық- терең бақыт»деген.

Ғылым мен техниканың күн санап қарыштап дамуы, экологиялық зардаптардың белең алуы, ой еңбегі мен дене еңбегінің ара қатынасының алшақтауы, әр-түрлі зиянды әдеттердің (шылым шегу, алкоголь ішімдігі, есірткі пайдалану т.б) пайда болуы секілді құбылыстарға қарсы, салауатты өмір салтын қалыптастыратын тегеурінді күш иесі-спорт. Спортпен шұғылданған баланың денсаулығы мықты, өзі әлді, төзімді, икемді, әрі нәтижелі болады. Еліміздің келешегін жалғастыратын жігерлі, білімді азамат болып шығады.

Салауатты өмір салтының насихатталуы, ауыл мектебіндегі спорттың өсуі, одан әрі өркендеуі, әлемдік деңгейге жетуі, кейінгі жастар үшін үлгі-өнеге болатыны үлкен дәлел.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

UMAIGRA КАК ИНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА: ВОЗМОЖНОСТИ И МЕТОДЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ДЛЯ УСВОЕНИЯ ТЕМЫ REPORTED SPEECH

Шаханова Замзагуль Ораковна
Учитель английского языка
КГУ «Школа-гимназия №44

Введение

Данный доклад посвящен применению интерактивной образовательной платформы UMA-IGRA в процессе преподавания английского языка, с конкретным фокусом на тему “Reported Speech” (косвенная речь). В докладе представлен анализ педагогической практики, использованных методов и подходов, обоснование выбора методик и технологий, результаты работы, включая достижения и проблемы, сравнительная диаграмма использования платформы UMAIGRA, а также примеры конкретных упражнений, разработанных и использованных на вышеуказанной платформе.

Актуальность

Тема “Reported Speech” является одной из сложных тем в изучении английского языка, требующей от учащихся понимания грамматических правил трансформации прямой речи в косвенную, а также учета временных и местоименных изменений. Традиционные методы обучения, такие как объяснение правил и выполнение письменных упражнений, часто оказываются недостаточно эффективными для глубокого усвоения материала. Использование интерактивных технологий, таких как UMAIGRA, позволяет сделать процесс обучения более динамичным, интересным и эффективным, повышая уровень понимания и запоминания материала.

Цель доклада: продемонстрировать эффективность использования платформы UMAIGRA для обучения теме “Reported Speech” и повышения уровня понимания и усвоения материала у учащихся.

Задачи:

- Описать процесс разработки и внедрения заданий на платформе UMAIGRA, ориентированных на тему “Reported Speech”;
- Проанализировать преимущества использования UMAIGRA по сравнению с традиционными методами обучения;
- Оценить результаты применения UMAIGRA в обучении косвенной речи, включая достигнутые успехи и выявленные проблемы;
- Предложить рекомендации по дальнейшему использованию UMAIGRA в преподавании английского языка.

Методы и подходы:

В данном исследовании применялся подход, основанный на геймификации обучения. Платформа UMAIGRA позволила разработать серию интерактивных упражнений, которые стимулировали активное участие учащихся и повышали их мотивацию к обучению. Были использованы следующие методы:

Игровой метод. Упражнения на UMAIGRA были разработаны в игровой форме, включающей элементы соревнования, накопления очков и достижения уровней. Это повышало интерес учащихся и стимулировало их к более активному участию в учебном процессе.

Комбинированный метод. В дополнение к интерактивным упражнениям на UMAIGRA, применялись традиционные методы обучения, такие как объяснение правил и работа с учебными материалами. Такой комбинированный подход позволил обеспечить более полное и глубокое понимание темы.

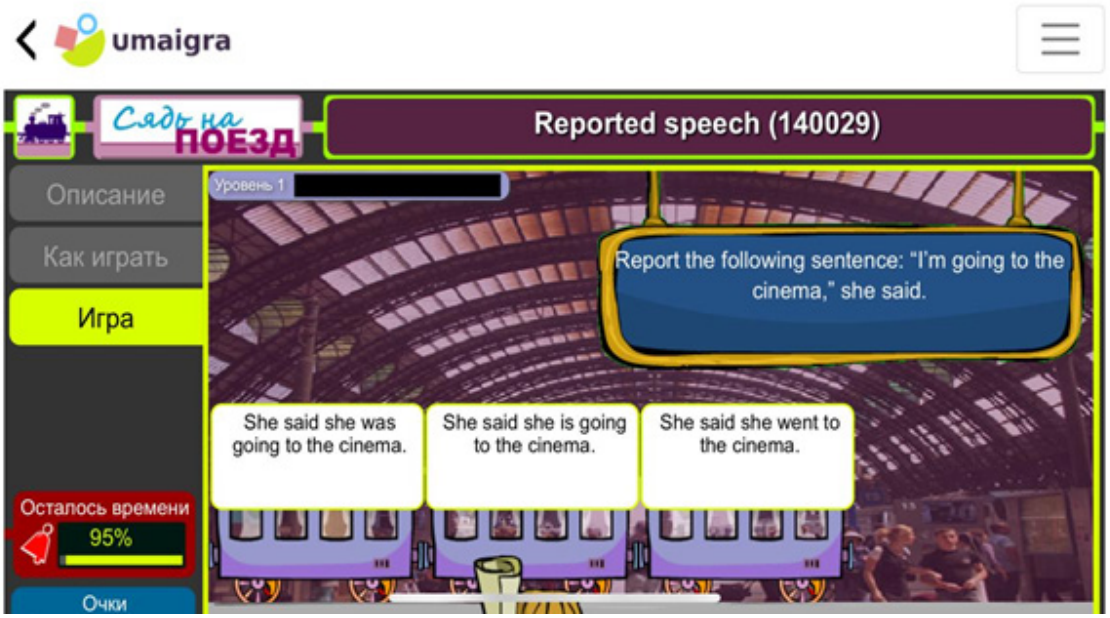
Дифференцированный подход. Упражнения на платформе были разработаны с учетом разных уровней подготовки учащихся. Это позволило каждому учащемуся работать в своем темпе и получать необходимую поддержку.

Описание педагогической практики и примеры упражнений:

Для обучения теме “Reported Speech” были разработаны следующие типы упражнений на платформе UMAIGRA:

“Transform the sentence”. Учащимся предлагалось преобразовать предложения из прямой речи в косвенную, выбирая правильные варианты из предложенных ответов. Использовался формат Multiple Choice. Сложность заданий варьировалась в зависимости от уровня учащихся – от простых предложений с утверждениями до более сложных,

включающих вопросы и побудительные предложения (Рис.1). Например:
Прямая речь: “I am going to the cinema,” she said.
Косвенная речь (варианты ответа):
a) She said she was going to the cinema.
b) She said she is going to the cinema.
c) She said she went to the cinema.

(Рис.1)

“Complete the sentence”. Учащимся предлагалось дополнить предложения в косвенной речи, выбирая правильные слова или формы глаголов из предложенного списка. Использовался формат Drag and Drop. Это упражнение помогало отработать употребление временных форм и местоимений в косвенной речи.
“Match the pairs”. Учащимся предлагалось сопоставить предложения в прямой речи с их эквивалентами в косвенной речи. Использовался формат “Matching the pairs” на UMAIGRA для сопоставления прямых и косвенных высказываний (Рис.2). Это упражнение способствовало развитию навыков распознавания и понимания структур косвенной речи.

(Рис.2)

"Write the reported speech". Это задание предполагало самостоятельное преобразование предложений из прямой речи в косвенную. Здесь использовался формат Text Input, который позволял оценивать правильность ответов и давал ученику обратную связь. Использование интерактивных упражнений на платформе UMAIGRA значительно повысило эффективность обучения теме "Reported Speech". Геймификация мотивационно воздействовала на учащихся, увеличивая их вовлеченность и время, затраченное на самостоятельную работу. Мгновенная обратная связь, предоставляемая платформой, позволяла учащимся сразу же видеть свои ошибки и корректировать их, что способствовало более глубокому усвоению материала. Дифференцированный подход обеспечил индивидуальный темп обучения для каждого учащегося. После проведения серии уроков с использованием UMAIGRA, был проведен контрольный тест, результаты которого продемонстрировали значительное улучшение понимания и усвоения темы "Reported Speech" у учащихся по сравнению с контрольной группой, обучавшейся традиционными методами (Рис.3). Ниже представлен анализ усвоения материала учащимися 9-х классов по теме"Reported Speech" после применения платформы UMAIGRA на уроках английского языка.

(Рис. 3)

Однако, были и проблемы: некоторые учащиеся испытывали сложности с самостоятельной навигацией по платформе, требуя дополнительной помощи. Также, не все типы упражнений оказались одинаково эффективными для всех учащихся. При использовании данной платформы нужно дифференциировать задания в соответсвии с образовательными потребностями обучающихся: предоставить дополнительные инструкции для обучающихся с низкими результатами обучения.

Выводы

UMAIGRA является эффективным инструментом для преподавателей английского языка, который позволяет создавать интерактивные, увлекательные и персонализированные уроки.

Использование UMAIGRA в обучении теме “Reported Speech” показало свою эффективность. Платформа предоставляет мощные инструменты для создания интерактивных и увлекательных уроков, которые повышают мотивацию и вовлеченность учащихся. Результаты можно наглядно увидеть в представленной сравнительной диаграмме. В 9 «А», 9 «В», 9 «Г» классах где были проведены серии уроков с использованием платформы UMAIGRA, ученики показали высокий уровень знаний по теме “Reported Speech”. Однако, необходимо учитывать некоторые ограничения, такие как необходимость дополнительной помощи некоторым учащимся при работе с платформой. В дальнейшем планируется усовершенствовать разработанные упражнения и адаптировать их под разные уровни подготовки, а также использовать UMAIGRA для других тем английского языка.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
UZDIK KALAM

ОБУЧЕНИЕ РАЗНЫМ ВИДАМ ЧТЕНИЯ

Шумейко Гаухар
«Хиуаз Доспанова атындағы №14
орта мектеп» КММ
ағылшын тілі пәні мұғалімі
gaukhar2100@mail.ru

Почему учащиеся читают недостаточно хорошо?
Во-первых, учителя уделяют мало времени этому виду работы. Многие уроки проходят без чтения. Домашнее чтение ведётся недостаточно интенсивно.
Во-вторых, зачастую занятия чтением подчинены только развитию устной речи учащихся или постановке у них произношения.
Как правило, занятия чтением протекают в такой последовательности: учитель читает текст, после многократного чтения текста учениками (хорового и индивидуального) учитель ставит вопросы к тексту. Затем учащиеся ставят вопросы (не придерживаясь при этом определённой последовательности) и в заключении иногда пересказывают текст. При этом очень часто школьники читают текст, не понимая его содержания, отвечают на вопросы учителя, точно придерживаясь текста. Пересказ текста заключается в его заучивании наизусть. При таком методе работы не решается даже задача по развитию речевых навыков, поставленная учителем.
В-третьих, такая длительная работа над одним и тем же текстом приводит к тому, что ученики утрачивают интерес к чтению. Чтение перестаёт быть тем, чем оно должно быть, -источником познания нового, ранее неизвестного.
В зависимости от класса сведения, которые учащиеся черпают из прочитанного, усложняются, например , в пятом классе ученики узнают о жизни своих сверстников , в старших классах о жизни и деятельности великих учёных , писателей .
В-четвёртых, учителя лишены возможности организовывать домашнее чтение школьников из-за острой нехватки соответствующей литературы. А между тем жизнь потребовала расширения рамок литературы для чтения, в частности создания книг специально для летнего чтения.
В-пятых, при обучении чтению учитель часто ставит перед собой, как правило, только практическую задачу и забывает необходимости решать и воспитательные задачи . Занятия чтением должны способствовать воспитанию у школьников любознательности, формированию интереса к изучению иностранного языка , к чтению на изучаемом языке . Необходимо , чтобы ученики убедились , что чтение на иностранном языке не только расширяет их кругозор , но и учит их мыслить , самостоятельно работать , прививает им качества , необходимые в жизни .
При обучении чтению на иностранном языке воспитательные задачи должны решаться в процессе осуществления практических заданий, а не быть искусственным придатком последних, как это иногда случается .
В-шестых, многие учителя перестали учить школьников читать . И в этом , на мой взгляд , заключается основная причина плохого чтения . Чтение текста - это ещё не обучение чтению . Учить читать - значит вооружить школьника такими умениями , которые помогли бы ему в дальнейшем прочитать , понять и осмыслить любой другой текст такой же трудности .
Развитие этих умений предполагает длительную , кропотливую работу и выполнение системы упражнений .
Обучение чтению , на мой взгляд , должно включать следующие обязательные этапы :
1) Установление цели.
Цель должна быть сформулирована предельно точно и доведена до сведения учащихся. Так, учитель перед тем , как приступить к чтению текста , говорит ученикам : «Сегодня вы будете при чтении учиться догадываться о значении незнакомых слов и оборотов речи на основе уже известных слов» или «Сегодня мы учимся выразительно читать текст» , или «Задачей при чтении текста сегодня является прочитать текст за такое-то время»- указывается время - «и передать его основную мысль» , или «Сегодня мы будем учиться переводить трудные тексты» .
2) Подготовка к чтению.
Подготовка к чтению ведётся в зависимости от цели , намеченной учителем, и от языкового материала т. е. характера текста (иногда учитель , в зависимости от поставленной цели , подбирает материал для чтения , иногда же в зависимости от текстового материала определяет цель урока). Если в качестве цели намечено учить школьников беспереводному чтению, то учитель стремиться путём предварительной

проработки материала устранить все языковые трудности (грамматические и лексические), которые могут затруднить понимание текста . Иногда учитель вводит учащихся в текст, предварительно беседуя о нём , но не рассказывает его содержание. Учитель может рассказать об авторе и проблемах , его волнующих , нашедших отражение в данном рассказе . Он может предварительно дать вопросы , на которые следует обратить внимание при чтении текста , и т. п. Если учитель ставит себе в качестве цели учить школьников читать и переводить газетный текст , он целой системой упражнений на протяжении нескольких уроков подготавливает их к этому . Так же он поступает при чтении научно - популярной литературы .

3) Чтение.

В связи с процессом чтения возникают такие вопросы: Как читать текст: вслух или про себя? Должно ли быть указано время для чтения текста? Кто должен читать первым: учитель или ученик ? Если ученик, то какой : сильный или слабый ? Как исправить ошибки , допущенные при чтении ?

В кабинете английского языка могут находиться образцы текстов для разных классов с указанием времени , в которое должен быть прочитан данный текст .

4) Выяснение содержания прочитанного.

Оно включает несколько стадий:

а) Учитель начинает с выяснения того, что непонятно учащимся. Предложения, которые оказались непонятными , подвергаются анализу . Беспереводное чтение сочетается с переводным , синтетическое с аналитическим . Между ними не должно быть разрыва .

Учитель показывает и учит школьников, как следует рассуждать чтобы выявить смысл предложения , как пользоваться словарём , справочниками , учит попутно и технике перевода .

Так вырабатывается привычка обращаться к справочным изданиям : к энциклопедии , словарю иностранных слов ,словарю русского языка и т. п., необходимая и при чтении на родном языке . Школьник приучается к вдумчивому ,серьёзному чтению .Всё это способствует воспитанию пытливости ученика.

б) Далее необходимо выяснить, где , когда происходит действие и кто является главным действующим лицом . Эти вопросы обязательны независимо от вида чтения , так как они способствуют лучшему раскрытию содержания.

в) Затем учитель выясняет, что нового узнали ученики . Важно учить школьников схватывать суть , отмечать существенное устанавливаться лишь на том , что имеет значение в данном повествовании характеризует действующее лицо ,поясняет события .

г) Содержание и форма связаны друг с другом. Поэтому учащимся даются задания связанные с языком текста : обратить внимание на особенности речи действующих лиц , на слова , использованные автором при описании , указать на новые выражения , словосочетания , обороты речи , встреченные в тексте .

5) Суждение о прочитанном .

Каждый учитель должен осмысливать прочитанное независимо от того , происходит процесс чтения на родном или иностранном языке . Оценка прочитанного (содержания , формы изложения , языка , идейной направленности) учит школьников высказывать свои мысли на иностранном языке и является прекрасным средством развития речевых навыков учащихся.

Методика обучения различным видам чтения.

Огромное количество информации, заключённой в текстах, предназначенных для чтения современного человека, побуждает к выработке гибкого подхода к чтению т. е. к развитию способности извлекать информацию с разной степенью глубины и полноты, в зависимости от коммуникативной задачи . В своё время английский методист Майкл Уэст писал об этом : «.. .читая статью в “Лансет” я пробежал глазами первый параграф , в котором говорилось о предшествующей работ, не относящейся к интересующему меня вопрос, бегло прочитал следующую часть ,чтобы иметь представление о цели, характере настоящего эксперимента ,прочитал и описание эксперимента ; изучил результаты и выводы».

Таким образом, в опыте читающего выкристаллизовываются виды чтения, за которыми закрепились следующие названия : изучающее , ознакомительное, просмотровое . Владение разными видами чтения является важным компонентом культуры чтения на родном языке .

Изучающее чтение представляет собой внимательное вчитывание, проникновение в смысл при помощи анализа текста. Анализ может проводиться на понятном предложении , с тем чтобы показать учащимся , как «работает» грамматика, которую они усваивают ; и анализ может проводиться на непонятном предложении, когда через анализ учащийся идёт к его пониманию .

При ознакомительном чтении целью является извлечение основной информации (приблизительно 70%), при этом делается ставка на воссоздающее воображение читателя, благодаря которому частично восполняется смысл текста . Для ознакомительного чтения подбираются большие по объёму тексты и тогда вступает в силу языковая избыточность .

Наконец, просмотровое чтение , в результате которого читатель получает самое общее представление о содержательно-смысловом плане текста : о чём в нём идёт речь .

Текст 1

Court Battle Over Baby’s Name

The Kepurra family from the eastern German town of Oranienburg have been battling officials for a year over their

choice of name.

Jona, a common girl's name in Israel, is cited in reference books as a version of the biblical name Jonah, the male character who spent three days and three nights in the belly of a whale.
But registry office authorities in Germany insist it is a boy's name and have asked that a recent court decision allowing the Kepurras to use the name for their daughter be re-examined. Officials said the baby would remain nameless until the court decision. The legal wrangling in Germany contrasts sharply with the relaxed approach to names in many other countries.
Очевидно, что отдельные приемы рабо¬ты могут быть использованы для развития различных умений чтения. Так, прием ра¬боты categorizing - деление на категории - Может быть использован для развития всех трех видов чтения. Например, во время ознакомительного чтения, учащиеся получают следующее задание: Прочитайте краткое описание нескольких фильмов и определите, к какому жанру относится каждый из них.
Текст 4
1. Ransom
Stars: Mel Gibson, Rene Russo, Gary Sinise, Lili Taylor
Director. Ron Howard
Gibson plays millionaire airline whose perfect family life is hijacked when kidnappers snatch his son and demand $2 min ransom. He agrees to pay, but when the drop goes wrong, Mullen appears on TV to offer the money as a bounty on their heads - dead or alive.
Despite the fact that his distraught wife (Russo), the FBI and the public moral majority improve him to reverse iis decision, so Mullen stands firm, believing that it is the only way to save his son's life. As the stakes rise, on the Other side of the fence, Mullen's powerful frustration and agonistic desperation is mirrored by cop-turned kidnap¬per Jimmy Shaker (Sinise), who can only watch hopelessly as his perfect crime crumbles before his eyes.(1997)***
2.Daylight
Stars: Sylvester Stallone, Amy Brenneman t Director. Rob Cohen
A gigantic explosion rips through the commuter tunnel that acts umbilical cord between New Jersey and Manhattan, sealing both ends. There seems little hope for the handful of survivors trapped under the Hudson fBver, especially when water begins to gush in by the gallon. Only ex-Emergency Medical Chief Kit Latura (Stallone) can save the day, and perhaps even exorcise a few past ghosts in the process.(1998)***
3.Overboard
Stars: Goldie Hawn, Kurt Russel.
Director. Garry Marshall
A spoilt heiress (Goldie Hawn) loses her memory when she falls of her luxury yacht. When she wakes up in hos¬pital a carpenter (Kurt Russel) who she has cheated claims her as his wife and takes her home to look after his jeruly brood of children.(1987)**** **
Movie Rating: ***** Brilliant, **** Very Good, *** Worth Watching, ** Fair, * Bad.

Просматривая программу телевидения(текст 1) с целью извлечения необходимой информации (поисковое чтение)?учащиеся выбирают программы, соответствующие предложенным категориям
В ходе чтения отрывка из художественной литературы (текст 5) с целью извлечения полной информации, учащимся можно предложить выделить две группы содержащихся в тексте высказываний - объективно существующие факты и мнение.
Text 5

The policeman on the beat moved up the avenue impressively. The impressiveness was habitual and not for show, for spectators were few. The time was barely 10 o'clock at night, but chilly gusts of wind with a taste of rain in them had well nigh depeopled the streets.
Trying doors as he went, twirling his club with many intricate and artful movements, turning now and then to cast his watchful eye down the pacific thoroughfare, the officer, with his stalwart form and slight swagger, made a fine picture of a guardian of the peace. The vicinity was one that kept early hours. Now and then you might see the lights of a cigar store of of an all-night lunch counter: but the majority of the doors belonged to business places that had long since been closed.
When about midway of a certain block the policeman suddenly slowed his walk. In the doorway of a darkened hardware store a man leaned, with an unlighted cigar in his mouth.
As the policeman walked up to him the man spoke up quickly.
"It's all right, officer," he said, reassuringly. "I'm just waiting for a friend. It's an appointment made twenty years ago. Sounds a little funny to you, doesn't it? Well, I'll explain if you'd like to make certain it's all straight. About that long ago there used to be a restaurant where this store stands - "Big Joe" Brady's restaurant."
"Until five years ago," said the policeman. "It was torn down then."
The man in the doorway struck a match and lit his cigar. The light showed a pale, square-jawed face with keen eyes, and a little white scar near his right eyebrow. His scarping was a large diamond, oddly set.
"Twenty years ago to-night," said the man, "I dined here at "Big Joe" Brady's with Jimmy Wells, my best chum,' and the finest chap in the... etc." (from 0. Henry's Short Stories.)
Данные примеры иллюстрируют прием работы, а именно деление на категории, который может быть использован в раз¬личных учебных ситуациях. Существует также ряд приемов работы, которые воз¬можно использовать только для работы над

одним видом чтения. Так, прием cloze может быть использован только для развития умения чтения с полным понимани¬ем информации, так как заполнение про¬пусков невозможно без понимания всех перечисленных в тексте деталей. Напри¬мер, учащиеся получают текст, в котором каждое девятое слово пропущено. Задача учащихся - заполнить пропуски подходя¬щими по смыслу словами.

Текст 6

THE CAT

Our cats were first tamed in Egypt.

There many kinds of cats: white cats, black cats, _____ cats, red cats; cats with long tails, cats

bushy tails, cats with no tails at all. are clean and pretty. They are very wise, can find their way anywhere. You can make friends with cats, but they are not so a s dogs. They are more shy and independent. The cat has a nice coat. It is made fur, and the fur is very thick and .

The cat's feet have sharp claws. It can____ them in, then its paws are soft. The___ eyes are green and yellow. It can see _____ the dark and in the light. The light___ the day is too strong for its eyes, it often shuts them. But at night, when is only a little light, it opens its ___very wide. When the cat is happy, it___. It says, "Purr, purr."

Key: are, grey, with, cats, and, great, loving, the, of, warm, pull, cat's, in, of, and, there, eyes, sings (if students used a word different from what the key is giving, but suitable for the context, it shouldn't be considered a mistake).

Paragraphing - деление текста на пара¬графы - требует чтения и понимания основ¬ной идеи, так как для выделения частей не¬обходимо понять, о чем говорится в каждой из них. Следовательно, данный прием рабо¬ты является особенно эффективным при обучении ознакомительному чтению.

Например, учащимся может быть пред¬ложено задание разделить текст на пять частей:

Magician breaks up bank robbery

An Amateur stage magician broke up a bank robbery when he waved his "magic" handkerchief - and made the bandit's pistol disappear. But incredibly, the exconvict arrested for the attempted robbery walked out of court as *£ree man - because neither the police nor the magician were able to recover the missing weapon. Ten people saw tbe gunman pull a 38-caliber automatic and point it at a magician, but without the weapon as evidence the judge tossed the case out of the court. A police detective was frustrated: Oskar Gomes, 19, performed in nightclubs in fed around Sao Paulo. He was held as a hero after a man standing in line just ahead of him stepped up to a teller's window at the Banco National dos Trabalhadores de Sao Paulo, Brazil, and pulled a gun. Gomes tapped the gun- шап bn the shoulder, waved a bright red handkerchief at him - and the weapon vanished. Then the heroic teenag¬er helped an elderly guard overpower the stunned thief. Unfortunately, the young man reached to the emergency ifom instinct, and he was unable to recall exactly how he performed the feat of magic. So he couldn't reverse the trick to retrieve the gun, and now a very dangerous criminal is back on the streets.

Key:

1. An Amateur stage magician...
2. Ten people saw... i.
3. Oskar Gomes, 19, performed...
4. Then the heroic teenager helped...
5. Unfortunately, the young man reached...

При обучении чтению недостаточно только верно подобрать или разработать

задания к тексту. Очень важно также под¬готовить учащихся к чтению.

Работа с текстом обычно проводится в три этапа: предтекстовой, текстовой и послетекстовой.

На предтекстовом этапе проводится подготовка к чтению, т.е. снятие языковых трудностей, ознакомление с темой и соци¬окультурными понятиями и реалиями, упоминаемыми в тексте. Немаловажное условие успешного проведения дальней¬шей работы с текстом - создание доброже¬лательной атмосферы в классе, поэтому учитель на предтекстовом этапе должен •интересовать учащихся, вовлечь их в ра¬боту, тем самым создавая положительную Мотивацию. На данном этапе учитель может использовать следующие приемы ра¬боты: «мозговой штурм»,предсказывание/ предугадывание, ассоциации с иллюстрацией или заголовком текста, выявле¬ние имеющихся у учащихся знаний по проблемам, затронутым в тексте, ответы на вопросы и т.д.

Текстовой этап включают в себя зада¬ния, которые учащиеся выполняют непо¬средственно во время чтения. Именно на этом этапе развиваются коммуникативные умения чтения, и поэтому он самый про¬должительный во времени и может вклю¬чать несколько заданий, например: запол¬нение таблицы, составление плана текста, выбор заголовка к тексту, заполнение про¬пусков, верные/неверные утверждения, соотнесение картинок с предложениями из текста, логическая перегруппировка предложений, деление текста на парагра¬фы и т.д. Данные задания позволяют про¬вести проверку понимания прочитанного.

Цель послетекстового этапа - интегра¬ция чтения с продуктивными коммуника¬тивными умениями, а именно говорением и письмом, т.е. учащиеся применяют полу¬ченные в ходе чтения знания в различных речевых ситуациях. В качестве заданий можно организовать дискуссию, ролевую игру, презентацию, провести опрос мне¬ний, написать письмо, сочинение, резюме, эссе, стихотворение.

В качестве примера организации обуче¬ния просмотровому чтению приводим се¬рию заданий к тексту 2 (уровень - inter¬mediate and above).

Предтекстовой этап.

«Task: Look at the titles of these leaflets and say what son of advertisements we are going to read today.
Key: Advertisements about summer holidays, resorts, cruises.
Текстовой этап.
Task: Look through the advertisements of different resorts and fill in the table if the information is provided.
Послетекстовой этап.
Task: Role-play - act out a situation.
Таким образом, перед учителем пред¬стает большой набор методов и приемов работы по обучению чтению, при выборе которых следует руководствоваться целью занятия, типом выбранного для чтения текста, а также этаном работы с ним.
Глоссарий
Asking / Answering Question - вопросно-от¬ветные упражнения - предполагают запраши¬вание и предоставление необходимой инфор¬мации.
Categorising - деление на категории - груп¬пировка языковых или смысловых элементов согласно обозначенным категориям или опре¬деление этих категорий.
Cloze - восстановление / заполнение пропу¬сков - прием работы со связным текстом, в ко-тором преднамеренно пропущено каждое л-е слово (я колеблется от 5 до 10). Задача учащих- восстановить деформированный текст, понять | пропущенные слова по смыслу, исходя из контекста или привычной сочетаемости слов.
Completing - упражнение на дополнение - прием работы, основанный на отрывке текста или ряде незаконченных предложений, кото¬рые необходимо закончить, используя ин-формацию, полученную из прочитанного текста.
Correction - исправление - определение и корректировка языковых или содержательных нарушений в тексте.
Finding differences / similarities - сопостав¬ление / нахождение сходств и различий - при¬ем работы, основанный на сравнении двух или более объектов, например: картинок, слов, тек¬стов и т.д.
Gap-filling - заполнение пробелов/пропусков - прием работы, в основе которого лежит методика дополнения или восстановления не¬достающих языковых элементов.
Information Transfer - перекодирование ин¬формации - прием работы, заключающийся в переносе информации из одной формы ее пред¬ставления в другую, например: трансформация вербальной информации (текст, предложение, слово) в невербальную (картинка, жест, пр.) или наоборот. Jig-saw reading (listening) - «мозаика» - прием работы, основанный на разделении «банка информации», т.е. текста для чтения или аудирования. После ознакомления с опре¬деленной частью информации учащиеся обме-ниваются ею и восстанавливают общее содер¬жание текста.
Labelling - называние - прием работы, осно¬ванный на присвоении имени анализируемому материалу (картине, диаграмме, тексту, пр.).
Listing - составление списка - прием рабо¬ты, заключающийся в перечислении объектов или идей, связанных с определенной темой/си- туацией.
Matching - соотнесение/сопоставление - прием работы, заключающийся в распознава¬нии соотносящихся друг с другом вербальных и невербальных элементов, например, между кар-тиной и предложением, словом и его определе¬нием, началом и концом предложения и т.д.
Mind-mapping - составление семантичес¬кой карты - представление основных понятий обсуждаемой темы/проблемы в графически упорядоченном и логически связанном виде.
Multiple Choice - множественный выбор - шбор правильного ответа из предложенных вариантов.
Note-taking - конспектирование/составление кратких записей - прием работы, направ-ленный на развитие умения записать кратко в форме заметок содержание прочитанного или прослушанного текста с целью зафиксировать необходимую информацию для дальнейшего использования.
Outlining (making a plan) - составление плана - сокращение информации текста до основных идей, записанных в форме плана, т.е. по постам.
Paragraphing - деление текста на параграфы - деление сплошного текста на части, согласно основной идее, содержащейся в каждой из них.
Picture-completion - дополнение рисунка/картины - прием работы, заключающийся в исполнении недостающих частей, объектов на картине.
Predicting - предвосхищение/прогнозирование - прием работы, направленный на разви- тие умения предвосхищать содержание/языковое оформление текста.
Quiz - викторина - опрос-соревнование или опрос-игра. в которой участники отвечают на фактические вопросы общекультурного содер¬жания.
Reordering (Sequencing) - логическая пе регруппировка/восстановление последова-тельности -перераспределение предлагаемого материала в логической последовательности или согласно плану. Результатом работы явля¬ется воссозданный связный текст, серия кар-тинок и т.д.
Table filling - заполнение таблицы - прием работы, основанный на внесении в таблиц)' не¬обходимой информации.
Translation - перевод - выражение идеи на другом языке. При этом учащиеся должны при¬нимать во внимание лингвистические и куль¬турные особенности языка, на который Predicting - предвосхищение/прогнозиро- вание - прием работы, направленный на разви- тие умения предвосхищать содержание/языковое оформление текста.
Quiz - викторина - опрос-соревнование или Шрос-игра. в которой участники отвечают на фактические вопросы общекультурного содер¬жания.
Reordering (Sequencing) - логическая пе-регруппировка/восстановление последова-тельности

-перераспределение предлагаемого материала в логической последовательности или согласно плану. Результатом работы явля¬ется воссозданный связный текст, серия кар-тинок и т.д.

Table filling - заполнение таблицы - прием работы, основанный на внесении в таблиц)' не¬обходимой информации.

Translation - перевод - выражение идеи на другом языке. При этом учащиеся должны при¬нимать во внимание лингвистические и куль¬турные особенности языка, на который делает¬ся перевод. Перевод может быть устным и письменным.

True/False Statements - верные/неверные утверждения - содержательный и смысловой выбор ответов или суждений, который осуще¬ствляется путем соотнесения предлагаемых высказываний с содержанием прочитанного или прослушанного текста.

Используемая литература :

1. Златогорская Р.Л. Обучение чтению на английском языке. «Просвещение» 1969г.

2. Рогова Г.В. Методика обучения иностранным языкам.
«Просвещение» 1991г.

3. Ощепкова Т.В., Пролыгина М.М. Приёмы обучения разным видам чтения журнал «Иностранные языки в школе» №3,2005г.

4. Игумнова О.В. Приемы работы при обучению чтению
в старших классах , 1999г.

«УЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF LEARNING ENGLISH AT AN EARLY AGE

Burabaeva Sandugash Turganbaevna
a teacher of English school №66
after Shakarim Kudaiberdiuly

Table of Contents

Topic: Advantages and Disadvantages of Learning English at an Early Age
Introduction
• The importance of the English language in the modern world
• Reasons for the popularity of early foreign language learning
• Purpose of the report: analysis of the pros and cons of learning English at an early age
1. Advantages of Learning English at an Early Age
1.1. Better pronunciation and accent
1.2. Faster language acquisition and natural grammar understanding
1.3. Cognitive development benefits
1.4. Improved academic performance
1.5. Enhanced career opportunities in the future
2. Disadvantages of Learning English at an Early Age
2.1. Possible language confusion and temporary mixing of languages
2.2. Risk of overloading the child with learning
2.3. Weakening of the native language and cultural identity
2.4. Limited social interaction with peers
2.5. Unequal access to quality education
Conclusion
• Summary: the importance of a balanced approach
• Recommendations for parents and educators
• The role of a supportive learning environment in successful language acquisition
References
• List of books, scientific articles, and reports used in the report

Introduction

English is one of the most widely spoken languages in the world, and learning it at an early age can provide numerous benefits. However, early language acquisition also comes with some challenges. This report explores the advantages and disadvantages of learning English childhood.

Advantages

1. Better pronunciation and accent

Young learners have a greater ability to mimic sounds and accents, which helps them achieve more natural pronunciation compared to those who start learning later in life.

2. Stronger Cognitive Development

Studies suggest that bilingual children tend to develop better problem-solving skills creativity and multitasking abilities. Learning English early have more time to master it, giving them an advantage in the global job market.

3. Increased Future Opportunities

Proficiency in English opens doors to higher education, better job prospects, and international travel. Children who learn English early have more time to master it, giving them an advantage in global job market.

4. Easier and more Natural Learning Process

Young children absorb languages more naturally through play, songs and interactions, without the pressure of formal grammar rules.

5. Cultural Awareness

Learning English exposes children to different cultures, traditions and global perspectives, fostering open-mindedness and adaptability.

Disadvantages

1. Risk of Language Confusion

In some cases, young learners might mix their native language with English, leading temporary difficulties in both languages. However, this is usually a short term issue.

2. Possible Negative Impact on Native Language

If English learning is prioritized over the child's mother tongue, it may weaken their proficiency in their first language, affecting their cultural identity and communication with family members.

3. Increased Academic Pressure

Introducing English too early, especially in a strict academic setting, may create unnecessary stress for young children and reduce their enthusiasm for learning.

4. Limited Immediate Use

In non-English speaking environments, young learners might not find many opportunities to practice the language, which can lead to forgetting what they have learned over time.

5. Potential Costs and Parents

Private English lessons, language courses and bilingual education programs can be expensive, making it a financial challenge for some families.

Conclusion

While learning English at an early age offers many ben-

efits, such as better pronunciation, cognitive development and future opportunities, it also has drawbacks, including language confusion and academic pressure. A balanced approach, where both English and the native language are developed equally in a stress-free environment, is the best way to ensure successful language learning.

Used Literature

1. Bialystok, E. (2001). Bilingualism in Development: Language, Literacy, and Cognition. Cambridge University Press.
2. Lightbown, P. M., & Spada, N. (2013). How Languages Are Learned (4th ed.). Oxford University Press.
3. García, O., & Wei, L. (2014). Translanguaging: Language, Bilingualism and Education. Palgrave Macmillan.
4. Cummins, J. (2000). Language, Power, and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire. Multilingual Matters.
5. National Institute of Child Health and Human Development (NICHD). (2006). Early Childhood Language Development and Its Impact on Learning.

EFFECTIVE METHODS AND FORMS TO TEACH ENGLISH

Makhatova Nadezhda Sergeevna
Secondary School №25 after M.Alimbayev
Aktobe City

Teaching English effectively involves a blend of various methods and forms tailored to the needs and backgrounds of learners. Here are some of the most effective approaches:

1. Communicative Language Teaching (CLT)

This method emphasizes interaction as the primary means of language learning. It encourages students to use the language in real-life situations.

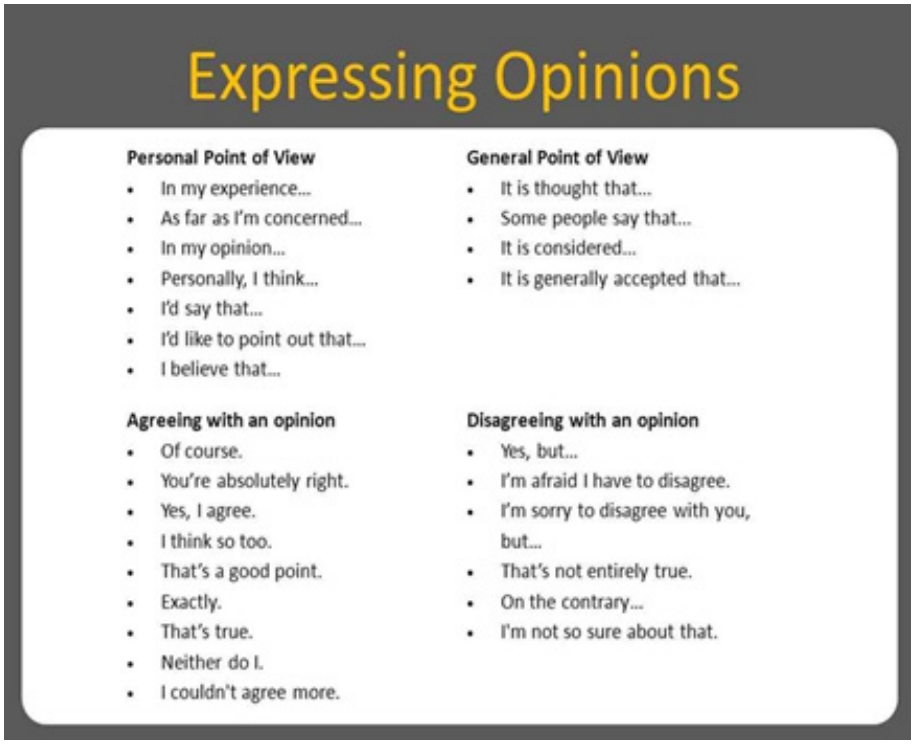
Techniques:

- Role-plays: Simulate real-life scenarios (e.g., ordering food, asking for directions).
- Group discussions: Encourage dialogue and exchange of ideas among students.
- Information gap activities: Students ask questions to fill in missing information, promoting communication.

Personal work-out practice 1
Grade 9. Hobbies
Task 1: You and your friend(s) decide what to do at free time. Make up a dialogue following criteria

1 Vocabulary
2 Grammar: Present Tenses
3 Dramatising
4 Speaking
5 Volume:
6 FL (below)

Making suggestions	Responding to suggestions
I suggest/think you should ...	I was thinking exactly that myself.
It might be better to ...	Sounds good (to me).
We/You ought to ...	OK, let's do/try that.
If I were you ..., I would ...	Yes, let's do that.
I (don't) think we/you should ...	You're right.
You/We could ...	That's a good idea.
Couldn't you/we ... ?	It's a good idea, but ...
Shall we ... ?	But what if ... ?
How/What about ... ?	The only thing / problem is ...
Why don't you/we ... ?	
Why not ... ?	
Let's ...	

2. Task-Based Language Teaching (TBLT)
TBLT focuses on the completion of meaningful tasks rather than on the explicit teaching of grammar rules.
Techniques:
• Real-world tasks: Engage students in projects, such as planning a trip or solving a problem.
• Role assignments: Assign specific roles in a group task to encourage participation.

Personal work-out practice 2
Grade 11. Generation C
Task: Read and answer Is this job relevant to Generation C representatives? Why?
The duties and tasks of the Social Media Manager include the following – researching on prevailing benchmark trends, analyzing customer's preferences, designing and implementing social media strategies, setting specific objectives, generating and editing engaging web contents, monitoring web traffic metrics, collaborating with the marketing and sales teams, overseeing social media accounts designs, and developing brand awareness.

3. The Lexical Approach
This method emphasizes the importance of vocabulary and phrases rather than isolated grammar.
Techniques:
• Collocations: Teach commonly used word combinations (e.g., "make a decision").
• Phrasebooks: Provide students with phrases for specific contexts (e.g., travelling, business).

Personal work-out practice 3
Grade 11. Recent Technology/ Dialogues
Task: Discuss in pairs the questions in the plan below. Use FL given.
Plan:
1. What do you know about the technological advances: quantum computing, blockchain, 3D printing, machine learning?
2. How important are these technological advances?
3. Is it important to be the part of "the steamroller"? Why?
FL:
- Do you think…?
- What about …?
- I know that…
- I'm not totally sure about what…
- I suppose it might be related to…
- That's impressive.
- I see your point but…
- I fully agree with you that…
- If I am not mistaken this might be the most important of all!
- That sounds quite important to me.
- Correct me if I am wrong.
- Really?

4. Content and Language Integrated Learning (CLIL)
CLIL involves teaching a subject (like science or history) in English, integrating content learning with language acquisition.
Techniques:
• Bilingual resources: Use materials in both English and the subject language to aid comprehension.
• Project-based learning: Encourage students to explore topics and present findings in English.
Personal work-out practice 3

Grade 11/ Personality
Task: You are asked to organise a social research in your class to find out what personality types your classmates belong to. Interview your classmates and round up the results using the key phrase below.
We asked _____ students.
Some results were expected, for example ____ students of our class are _____.
Others were less predictable, for example ____ students of our class are _____.
Major part of the students are _____.
Half are_____.
A quarter are _____.
____ percent are _____.
A few are _____.
In conclusion, _____.

5. Total Physical Response (TPR)
TPR is based on the coordination of language and physical movement. It's particularly effective for beginners and young learners.
Techniques:
• Commands: Instruct students to perform actions (e.g., "jump," "clap") as they learn new vocabulary.
• Storytelling: Engage students in stories where they physically act out parts.
6. Blended Learning
Combining traditional face-to-face instruction with online resources enhances engagement and flexibility.
Techniques:
• Online platforms: Use language apps or websites for practice outside the classroom.
• Flipped classrooms: Assign online lessons for homework and use class time for interactive activities.
7. Differentiated Instruction
This approach tailors teaching strategies to accommodate different learning styles and proficiency levels.
Techniques:
• Grouping: Organize students by ability for targeted instruction.
• Varied resources: Provide a range of materials (videos, texts, games) to suit different learners.
8. Project-Based Learning
Students engage in projects that require them to use English in a practical context.

Techniques:

- Collaborative projects: Encourage teamwork to create presentations, reports, or videos.
- Community engagement: Involve students in projects that benefit their community, using English as the medium.

Effective English teaching requires a mix of methods that engage students, cater to different learning styles, and promote real-life language use. By incorporating these strategies, educators can create a dynamic and effective learning environment that fosters language proficiency and confidence.

«ҮЗДІК ҚАЛАМ» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ
REPUBLICAN SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL, METHODICAL JOURNAL
РЕСПУБЛИКАНСКИЙ НАУЧНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНЫЙ, МЕТОДИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ

DEVELOPING CONVERSATIONAL SKILLS IN ENGLISH LESSONS

Zharbusinova Samal Kenjegarovna
Tokmansai's basic school

Introduction

Learning a new language involves multiple skills, including listening, reading, writing, and speaking. Among these, speaking is often considered the most challenging, as it requires fluency, confidence, and the ability to construct sentences in real time. In English lessons, developing conversational skills is crucial for students to communicate effectively in real-life situations. This paper explores various strategies that can be used to enhance students' speaking abilities in English classes.

Main part.

Interactive Activities for Speaking Practice

One of the most effective ways to develop conversational skills is through interactive activities. Engaging students in dialogues, role-plays, and group discussions helps them practice real-life conversations in a controlled environment. Role-playing allows students to simulate different situations, such as ordering food at a restaurant, asking for directions, or conducting a job interview. These activities help students build confidence and improve their ability to respond spontaneously.

Debates and discussions are also useful for encouraging students to express their opinions and engage in critical thinking. When students participate in structured debates, they learn to articulate their thoughts, use persuasive language, and listen actively to their peers. Encouraging students to discuss topics relevant to their interests increases motivation and engagement in speaking activities.

Using Multimedia and Technology

Incorporating multimedia tools such as videos, podcasts, and online language platforms can significantly enhance conversational skills. Watching English-language movies or TV shows exposes students to authentic accents, vocabulary, and cultural contexts. Students can practice speaking by summarizing scenes, describing characters, or reenacting dialogues.

Language-learning apps and online platforms provide interactive speaking exercises, pronunciation practice, and real-time feedback. Some platforms connect learners with native speakers, enabling them to engage in conversations with real people. Virtual reality (VR) technology is also emerging as a tool for immersive language learning, allowing students to practice speaking in simulated real-world environments.

Additionally, teachers can use speech recognition software to help students refine their pronunciation and intonation. These tools can provide instant feedback and highlight areas where students need improvement. Interactive storytelling apps can also encourage creativity and spontaneous speech.

Encouraging Spontaneous Speaking

To improve fluency, students need opportunities for spontaneous speaking rather than relying solely on scripted dialogues. Teachers can implement activities such as "think-pair-share," where students quickly formulate responses to a given topic and discuss their ideas with a partner before sharing with the class. Another effective method is "storytelling," where students create and narrate stories based on prompts or images, enhancing their creativity and language skills.

Impromptu speaking exercises, such as "question-and-answer" sessions or "describe the picture" tasks, encourage students to think on their feet and respond naturally. Setting a "speaking-only" policy for certain parts of the lesson can create an immersive environment where students must use English instead of their native language.

Encouraging students to engage in "daily English challenges," where they must converse in English outside the classroom for a set period, can also promote continuous practice. Participating in language exchange programs or online discussion forums with native speakers can further enhance their conversational abilities.

Providing Constructive Feedback

Feedback is essential for improving speaking skills. Teachers should provide constructive criticism on pronunciation, grammar, and fluency while encouraging students to practice regularly. Peer feedback can also be valuable, as students can learn from each other's mistakes and successes. Recording students' speaking exercises and reviewing them together can help identify areas for improvement and track progress over time.

Teachers should emphasize the importance of self-assessment by encouraging students to listen to their own recordings and reflect on their strengths and weaknesses. Providing individualized feedback and setting specific goals for improvement can help students develop confidence in their speaking abilities.

Building Confidence and Reducing Anxiety

Many students struggle with speaking due to fear of making mistakes or feeling self-conscious. Creating a sup-

portive and positive classroom atmosphere can help reduce anxiety and encourage participation. Teachers should emphasize that making mistakes is a natural part of the learning process and encourage students to focus on communication rather than perfection.

Confidence-building activities, such as practicing in small groups before speaking in front of the whole class, can help students feel more comfortable. Incorporating humor, games, and informal conversations into lessons makes speaking practice enjoyable and less intimidating.

Mindfulness and relaxation techniques, such as deep breathing exercises before speaking tasks, can also help students manage anxiety. Encouraging students to set personal goals and celebrate small achievements can boost their motivation and confidence in using English.

Conclusion

Developing conversational skills in English lessons requires a combination of interactive activities, technological tools, spontaneous speaking opportunities, constructive feedback, and confidence-building strategies. By incorporating these methods, teachers can create an engaging learning environment where students feel motivated to improve their speaking abilities. Ultimately, consistent practice and encouragement will enable students to communicate fluently and effectively in English, preparing them for real-world interactions.

Additionally, fostering a growth mindset and emphasizing the importance of persistence can help students view challenges as opportunities for learning. By creating an environment that supports continuous improvement, teachers can empower students to become confident, effective English speakers.

List of used literature:

1. Harmer, J. (2007). The Practice of English Language Teaching. Pearson Longman.
Описание различных методов преподавания английского языка, включая развитие разговорных навыков.
2. Thornbury, S. (2005). How to Teach Speaking. Pearson Education.
Книга, посвященная методам и стратегиям для улучшения разговорной речи студентов.
3. Ur, P. (1996). A Course in English Language Teaching. Cambridge University Press.
Практическое руководство по обучению английскому языку, включая разделы, посвященные развитию разговорных навыков.
4. Nunan, D. (2003). Practical English Language Teaching. McGraw-Hill.
Описание методов преподавания и развития разговорных навыков на занятиях по английскому языку.
5. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press.
Рассматриваются различные подходы и методы преподавания, включая технику развития разговорной речи.
6. Goh, C. C. M., & Burns, A. (2012). Teaching Speaking: A Holistic Approach. Cambridge University Press.
Практическое руководство по обучению разговорной речи с акцентом на целостный подход.
7. Larsen-Freeman, D., & Anderson, M. (2011). Techniques and Principles in Language Teaching. Oxford University Press.
Рекомендуются различные методики, направленные на развитие разговорных навыков.
8. Celce-Murcia, M. (2001). Teaching English as a Second or Foreign Language. Heinle & Heinle.
Важная работа по преподаванию английского языка как второго или иностранного, которая включает разделы, посвященные улучшению разговорных навыков.

«MENTOR» ӘДІСТЕМЕЛІК ОРТАЛЫҒЫНАН «ҮЗДІК ҚАЛАМ»
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛЫНЫҢ

ТАЛАПТАР/ШАРТТАР

Авторлар қолжазбаларды мұқият тексеріп, түзетуі тиіс;
• автордың аты-жөнін (толық), ғылыми дәрежесін, атағын, қызметін, мекеменің толық атауын көрсету қажет;
• мақала авторының фотосуреті болуы шарт және өлшемі 4950х3510 пикселден (6х12 мм, 300 ppi кем емес) кем болмауы тиіс;
• мақалаға оның мәні мен идеясын айқындайтын сюжетті фотосуреттерді тіркеп жіберуге болады (сканирленген фотосуреттердің өлшемі 10х15 мм, 300 ppi кем емес);
• пайдаланған кестелер, диаграммалар, графиктерді, пайдаланылған бағдарламалардың (Word, Excel, PowerPoint және т.б.) бастапқы пішімінде материалға қоса тіркеу қажет;
• мақала көлемі атауы мен әдебиеттер тізімін қоса санда 3 беттен аспауы қажет;
• мақаланы төмендегідей талаптарға сәйкес ресімдеу керек: Microsoft Word, кегль – 12 пункт, гарнитурасы - Times New Roman, парақ пішімі - А4, жиектері - 2 см, жоларалық интервал – жалаң, бірінші жол – 1, 25 см бос жер, азат жолға дейінгі және кейінгі интервал - 0 см;

ТРЕБОВАНИЯ/УСЛОВИЯ

Рукописи должны быть тщательно выверены и отредактированы авторами;
• необходимо указывать: фамилию, имя и отчество автора (полностью), учёную степень, звание, должность, полное название учреждения;
• фото автора статьи обязательно и должно иметь размеры не менее 4950х3510 пикселей (не менее 6х12 мм, 300 ppi), фото в статью не помещать;
• желательно сопроводить статью сюжетными фотографиями, которые будут отражать суть и идею статьи (размер отсканированных фото не менее 10х15 мм, 300 ppi);
• используемые таблицы, диаграммы, графики должны прилагаться к материалам в исходном формате используемых программ (Word, Excel, PowerPoint и др.);
• аннотация должна содержать только главную информацию статьи, не превышать объем 6 строк, выполняться на двух языках, отличающихся от языка статьи (пример: если статья написана на русском языке, то аннотация пишется на английском и казахском);
• максимальный объем статьи не более 3 страниц, включая название, список литературы;
• статью оформлять в соответствие с требованиями: Microsoft Word, кегль – 14 пунктов, гарнитура - Times New Roman, формат листа - А4, поля - 2 см, междустрочный интервал – одинарный, первая строка – отступ на 1, 25 см, интервал перед и после абзаца – 0 см;
Эл. почта: kalam2025@mail.ru